

Міністерство освіти і науки України
Чернігівський національний технологічний університет

НАУКОВИЙ ВІСНИК ПОЛІССЯ

Науковий економічний журнал

№ 1(9)

Частина 2

ЧЕРНІГІВ

2017

Державна реєстраційна служба України
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 21188-10988ПР від 03.02.2015 р.

Науковий журнал «Науковий вісник Полісся» включено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ (Наказ Міністерства освіти і науки України № 747 від 13.07.2015 р.)

Журнал зареєстровано, реферується та індексується у наступних міжнародних наукометричних базах даних, репозитаріях та пошукових системах: індекс цитування ESCI у Web of Science (Thomson Reuters), Міжнародний центр періодичних видань (ISSN International Centre, м. Париж), Ulrichsweb™ Global Serials Directory, Google Scholar, PИHЦ, Index Copernicus, Українська науково-освітня мережа УРАН, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, реферативна база даних «Україніка наукова».

Випуск рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ЧНТУ
Від 27.03.2017 р., Протокол № 4

Редакційна колегія:

Гонта О. І.	доктор економічних наук, професор (головний редактор);
Коваленко Л. О.	кандидат економічних наук, професор (відповідальний редактор);
Шкарлет С. М.	доктор економічних наук, професор;
Абакуменко О. В.	доктор економічних наук, професор;
Антонюк Л. Л.	доктор економічних наук, професор;
Брітченко І. Г.	доктор економічних наук, професор (Тарнобжег, Польща);
Грішнова О. А.	доктор економічних наук, професор;
Гришова І. Ю.	доктор економічних наук, професор;
Дьякон Р.	доктор економічних наук, професор (Рига, Латвія);
Живитере М.	доктор економічних наук, професор (Рига, Латвія);
Ільчук В. П.	доктор економічних наук, професор;
Каленюк І. С.	доктор економічних наук, професор;
Левківський В. М.	доктор економічних наук, професор;
Маргасова В. Г.	доктор економічних наук, професор;
Петкова Л. О.	доктор економічних наук, професор;
Савченко В. Ф.	доктор економічних наук, професор;
Сорвиров Б. І.	доктор економічних наук, професор (Гомель, Білорусь);
Тропіна В. Б.	доктор економічних наук, професор;
Дерій Ж. В.	доктор економічних наук, доцент;
Живко З. Б.	доктор економічних наук, доцент;
Стрілковскі В.	доктор економічних наук (Прага, Чехія);
Кирилюк Ю. В.	кандидат економічних наук, доцент;
Саркісян А. С.	кандидат економічних наук, доцент (Свіштов, Болгарія);
Вдовенко С. М.	доктор наук з державного управління, доцент;
Корсак К. В.	доктор філософських наук, професор;
Мельник А. І.	доктор філософських наук, професор;
Півоварскі Ю.	доктор філософських наук, професор;
Тополь О. В.	доктор філософських наук, доцент;

Н 34 Науковий вісник Полісся [Текст]. – Чернігів : ЧНТУ, 2017. – № 1 (9). Ч. 2. – 239, [3] с.

Висвітлюються актуальні проблеми розвитку сучасної економіки, функціонування та розвитку підприємств різних форм власності, інвестиційно-інноваційної діяльності, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, регіонального розвитку.

Для наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів, практиків.

Ліцензія Creative Commons «Attribution-NonCommercial»
(«Із зазначенням авторства – Некомерційна») 4.0 Всесвітня

ISSN 2410-9576 (Print)
ISSN 2412-2394 (Online)

Ministry of Education and Science of Ukraine
Chernihiv National University of Technology

SCIENTIFIC BULLETIN OF POLISSIA

Scientific journal on Economics

No 1(9)

Part 2

CHERNIHIV

2017

The *Scientific Bulletin of Polissia* has been included in the list of scientific professional publications of Ukraine, where the results of dissertations for the degree of Doctor and Candidate of Economics (established by the decree of Ministry of Education and Science of Ukraine from July 13, 2015, № 747) can be published.

The journal is registered, being reviewed and indexed in the following international scientometric databases, repositories and search engines: citation index ESCI in Web of Science (Thomson Reuters), international Centre for periodicals (ISSN international Centre, Paris), Ulrichsweb™ Global Serials Directory, Google Scholar, RISC, Index Copernicus, Ukrainian Research and Academic Network URAN, Vernadsky National Library of Ukraine, abstract database "Ukrainika naukova".

The issue is recommended to be sent to the press by Chernihiv National University of Technology Academic Senate decision
From 27.03.2017, Proceeding № 4

Editorial Board:

Honta O. I.	Doctor of Economic Sciences, Professor (<i>chief editor</i>);
Kovalenko L. O.	Candidate of Economic Sciences, Professor (<i>managing editor</i>);
Shkarlet C. M.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Abakumenko O. V.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Antoniuk L. L.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Britchenko I. G.	Doctor of Economic Sciences, Professor (Tarnobrzeg, Poland);
Hrishnova O. A.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Hryshova. I. Yu.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Djakons R.	Doctor of Economic Sciences, Professor (Riga, Latvia);
Živitere M.	Doctor of Economic Sciences, Professor (Riga, Latvia);
Ilchuk V. P.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Kaleniuk I. S.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Levkivskiy V. M.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Marhasova V. H.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Pietkova L. O.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Savchenko V. Ph.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Sorvyrov B. I.	Doctor of Economic Sciences, Professor (Hemel, Belarus);
Tropina V. B.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Derii Zh. V.	Doctor of Economic Sciences, Associate Professor;
Zhyvko Z. B.	Doctor of Economic Sciences, Associate Professor;
Strielkowski W.	Doctor of Economic Sciences (Prague, Czech Republic);
Kyryliuk Yu. V.	Candidate of Economic Sciences, Associate Professor;
Sarkisian A. S.	Doctor of Economic Sciences, Associate Professor (Svishtov, Bulgaria);
Vdovenko S. M.	Doctor of Public administration Sciences, Associate Professor;
Korsak K. V.	Doctor of Philosophy, Professor;
Melnyk A. I.	Doctor of Philosophy, Professor;
Piwowarski J.	Doctor of Philosophy, Professor;
Topol O. V.	Doctor of Philosophy, Associate Professor;

Scientific bulletin of Polissia [Text]. – Chernihiv : ChNUT, 2017. - № 1 (9). P. 2.– 239, [3] p.

Urgent problems of present-day economics' development, different ownership enterprises operation and development, investment and innovative activity, increasing national economy's competitiveness, regional development are reported.

It is intended for scientists, lecturers, postgraduate students, students and practitioners.

Creative Commons License "Attribution-NonCommercial"
4.0 International (CCBY-NC 4.0).

ISSN 2410-9576 (Print)
ISSN 2412-2394 (Online)

ЗМІСТ TABLE OF CONTENTS

Частина 1 Part 1

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ NATIONAL ECONOMY MANAGEMENT AND ECONOMICS

<i>Shkarlet S. M., Dubyna M. V.</i> Application of turbulent approach to the knowledge of the economic systems	8-15
<i>Britchenko I. G., Cherniavska T. A.</i> Transport security as a factor of transport and communication system of Ukraine self-sustaining development	16-24
<i>Гонта О. І., Косач І. А.</i> Особливості формування інтеграційних підприємницьких агропромислових структур в контексті відносин державно-приватного партнерства	25-29
<i>Hrazhevskaya N. I., Petrovsky M. V., Demydiuk O. O.</i> Efficiency of institutional transformations in post-communist countries	30-36
<i>Kalenyuk I. S., Tsymbal L. I.</i> Transformative leadership of universities in the global economic environment	37-42
<i>Marhasova, V. G., Sakun O. S., Klymenko T. V.</i> Modelling and prognostication of macroeconomic dynamics of providing the economic sustainability to the economic security threats	43-54
<i>Naumov A. B., Panyuk T. P., Danylchenko L. I.</i> The impact of social policy on the development of innovative medical insurance in Ukraine	55-62
<i>Shpak N. O., Bublyk, M. I., Rybyska, O. M.</i> Social minima and their role in the formation of household welfare in Ukraine	63-71
<i>Brukhanskyi R. F., Furman O. Ye.</i> Accounting information positioning of agrarian business socio-economic strategy	72-79
<i>Vyhovska V. V.</i> Formation of an insurance market security strategy	80-86
<i>Gogol T. A., Volot O. I.</i> Tax methods regulating development of small business in developed world countries	87-92
<i>Gryshova I. Ju., Yanchuk A. O., Shestakovska T. L.</i> The mechanism for implementing the functions of consumerism in market conditions	93-101
<i>Derii Zh. V., Zosymenko T. I.</i> Perspective directions of economic cooperation between Ukraine and Belarus as a factor of regional security	102-106
<i>Kurmaiev P. Yu., Pyzhianova N. V.</i> Organizational and economic mechanism of state regulation of higher education system in Ukraine	107-112
<i>Shevchuk O. A.</i> Formation of the public financial control system	113-118
<i>Yazliuk B. O., Shandruk S. K., Huhul O. Ia.</i> Social responsibility of economic entities: economic nature and essence	119-127
<i>Romanenko Y. A., Chaplay I. V.</i> Implementation of information integrated systems in the process of investigation of competition on the external market	128-133
<i>Непомняшчы О. М.</i> Problems and prospects of international investment projects implementation in Ukraine illustrated by international technical assistance projects (programs)	134-139
<i>Червякова О. В.</i> Перехід до парадигми розвитку механізмів трансформації державного управління в умовах суспільних змін	140-146
<i>Ivanova L. B.</i> Analysis of international and national experience in deliberate bankruptcy	147-152
<i>Krasota O. V., Melnyk T. H., Borysenko O. A.</i> The change in priorities of state regulation of the small businesses' development	153-161
<i>Martynenko V. V., Paliukh O. M.</i> State funding problems and directions in agricultural sector	162-168
<i>Marchenko N. A., Iurchenko M. Y.</i> Features and prospects of venture financing in Ukraine	169-175
<i>Онищенко С. В., Маслій О. А.</i> Організаційно-економічний механізм упередження загроз бюджетній безпеці економіки України	176-184
<i>Паливода О. М., Селіверстова Л. С.</i> Управління інноваційним розвитком промисловості в країнах	

Європейського Союзу на основі формування кластерної інфраструктури	185-191
<i>Poyda-Nosyk N. N.</i> Financial security of Ukraine in conditions of European integration	192-196
<i>Basenko K. O., Batrakova T. I., Kushnir S. O.</i> The activation of regulatory policy towards the development of social investment	197-202
<i>Gutorov A. O.</i> Scientific bases of the grocery integration's development in the agrarian sector of the economy	203-209
<i>Demchenko O. P.</i> The state regulation mechanism of cooperation between higher educational institutions and business	210-217
<i>Popelo O. V.</i> Methodological approaches to modernization processes of the productive forces in the conditions of eurointegration	218-224
<i>Реферати / Abstracts</i>	225-234
<i>Відомості про авторів / Authors data</i>	235-247
<i>Правила оформлення та подання рукопису до журналу / The rules of formatting and publishing the article in the journal</i>	248-251

**Частина 2
Part 2**

**РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА
REGIONAL ECONOMICS**

<i>Abakumenko O. V., Lukiashko P. O.</i> Cross-subsidization as a destructive factor of Ukraine's electric power development	8-12
<i>Aparov A. M.</i> Market competition: comparative economic and legal characteristic	13-18
<i>Akyumenko O. Y., Petrovskaya A. S., Zholobetska M. B.</i> Synergetic approach to the implementation of "green economy" strategic priorities	19-23
<i>Yushchenko N. L.</i> Current state of development in the field of economic and mathematical modeling of thermal power	24-31
<i>Matviichuk N. M., Shulyk Y. V., Shmatkovska T. O.</i> Financial incentives to energy saving in the housing sector of Ukraine	32-39

**ІННОВАЦІЇ
INNOVATIONS**

<i>Savchenko V. F., Grivko S. D.</i> Mechanism of formation and activity of innovation cluster structure of engineering complex	40-47
<i>Gryshchenko I. M.</i> Innovative approaches to facilitate the interaction between research, knowledge-intensive business and higher education as a factor of enhancing the education quality	48-53
<i>Resler M. V.</i> Accounting and analytical support for innovation process	54-60
<i>Hanushchak-Efimenko L. M., Kaplun V. V., Shcherbak V. G.</i> Resource-innovative model of raising university autonomy	61-69
<i>Yakymchuk A. Y., Akimov O. O., Semenova Y. M.</i> Investigating key trends of water resources attraction into economic turnover	70-75
<i>Tolkovanov V. V.</i> Territorial communities' cooperation (intermunicipal cooperation – IMC) as an innovative tool for ensuring local economic development and municipal consolidation	76-80
<i>Nazarko S. O.</i> The virtualization as innovative technology of training personnel in the educational services market	81-85
<i>Perminova V. A., Sikaliuk A. I., Lytvyn S. V.</i> Open educational environment as an integral part of innovative education	86-90

**ЕКОНОМІКА ПРАЦІ
LABOUR ECONOMICS**

<i>Гришнова О. А., Брінцева О. Г., Шурпа С. Я.</i> Фіктивізація людського капіталу та нові ризики в сфері зайнятості	91-98
<i>Kychko I. I.</i> Rational component of motivational factor of labour productivity growth	99-102

<i>Skupskiy R. M., Melnychuk L. S., Shcherbata M. Y</i> Methodological aspects of labor potential use and regional demographic problems	103-109
<i>Hryshchenko S. V.</i> Motivation for effective work staff social services	110-114

**УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ
ENTERPRISE MANAGEMENT**

<i>Babenko V. O.</i> Modeling of factors influencing innovation activities of agricultural enterprises of Ukraine	115-121
<i>Harafonova O. I.</i> Strategic approach to mechanism of budgeting in financial planning of agricultural enterprises	122-127
<i>Havrylenko T. V.</i> Corporate social business's responsibility as the instrument of managing of the enterprise	128-133
<i>Gonchar O. I.</i> Scientific and methodical bases of perfection enterprise capacity assessment	134-139
<i>Kosenko O. P., Kobieliava T. O., Tkachova N. P.</i> Monitoring the commercial potential of intellectual property	140-145
<i>Лень, В. С., Гливенко, В. В.</i> Облік транспортно-заготівельних затрат підприємств роздрібної торгівлі	146-150
<i>Гмуря В. П.</i> Особливості оцінки фінансової стійкості підприємства в умовах кредитування аграрного виробництва	151-157
<i>Zaitseva O. I., Betina V. O.</i> Scientific and methodological approaches to the incorporation adaptation potential in enterprise management system strategic	158-161
<i>Khachatrian V. V.</i> Marketing management providing of entrepreneurial potential as a requirement of modern market	162-167
<i>Goncharenko I. M.</i> The application of modern HR - technologies as an effective tool improvement of personnel management enterprises in Ukraine	168-178
<i>Chikirisov D. V.</i> Identification of the mass media company market competitive position using methodological approaches of the portfolio analysis	179-184

**ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА
FINANCE. BANKING**

<i>Vasyli'eva T. A., Leonov S. V., Makarenko I. O.</i> Modern methodical approaches to the evaluation of corporate reporting transparency	185-190
<i>Rekova N. Yu., Akimova O. V.</i> Features and shortcomings of world system of counteraction to money laundering and financing of terrorism	191-197

**МЕНЕДЖМЕНТ
MANAGEMENT**

<i>Vdovenko N. M., Hryshchenko N. P., Marchenko I. O.</i> Methodological component of forming the market of goat products in Ukraine	198-201
<i>Vdovenko N. M., Sokol L. M.</i> Applied basis of fish policy effect to public food providing	202-207
<i>Goncharenko O. G.</i> Conceptualization approaches to strategic management of penitentiary system	208-212
<i>Реферату / Abstracts</i>	213-222
<i>Відомості про авторів / Authors data</i>	223-235
<i>Правила оформлення та подання рукопису до журналу / The rules of formatting and publishing the article in the journal</i>	236-239

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

UDC 602.9:338.5

УДК 602.9:338.5

O. V. Abakumenko, Doctor of Economic Sciences, Professor,
P. O. Lukiashko, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

О. В. Абакуменко, д. е. н., професор,
П. О. Лук'яшко, к. е. н., доцент

CROSS-SUBSIDIZATION AS A DESTRUCTIVE FACTOR OF UKRAINE'S ELECTRIC POWER DEVELOPMENT

ПЕРЕХРЕСНЕ СУБСИДУВАННЯ ЯК ДЕСТРУКТИВНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ

Urgency of the research. Changes in Ukraine's energy sector on account of political events of 2013-2015 years increased the urgency of modernizing the power sector.

Target setting. At this point it is necessary to identify the peculiarities and the destructive electricity market factors for the further development of recommendations for its improvement.

Actual scientific researches and issues analysis. Pricing issues in the electric power market and cross-subsidies are reflected in the works of such scholars as Yu. Borovyk, V. Verbynskyi, M. Zemlianyi, V. Yevdokimov, I. Kosse, V. Lahutin, O. Perfilova, V. Shevchuk.

Uninvestigated parts of general matters defining. Scholars generally agree that cross-subsidization leads to the accumulation of contradictions in the electricity market, but there practically no studies that are based on the analysis of empirical data on the subject.

The research objective. The paper aims to evaluate the impact of cross-subsidization on the power industry on the basis of consumption and price structure information.

The statement of basic materials. Statistics indicate the destructive impact of cross-subsidies on the electricity sector and the economy as a whole. On the one hand unreasonably low price of electricity for the population eliminates the incentive to economical consumption, and on the other - the enormous scale of cross-subsidization inhibit business development as a donor subsidies.

Conclusions. Generally, cross-subsidization practice in Ukraine has exhausted itself. Its continuation will result in a further decline in business activity and create obstacle to technological and organizational renewal of electricity. Counting on its normal development is obviously only possible provided the introduction of market-based instruments of mutually beneficial partnership between the electricity market participants in domestic practice.

Keywords: electric power industry; electricity; cross-subsidization; electricity price; pricing.

Актуальність теми дослідження. Зміни в енергетичній сфері України внаслідок політичних подій 2013-2015 років підвищили актуальність модернізації електроенергетики.

Постановка проблеми. На даному етапі необхідно ідентифікувати особливості та деструктивні чинники функціонування ринку електроенергії для подальшої розробки рекомендацій щодо його удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми ціноутворення на ринку електричної енергії та перехресного субсидування знайшли своє відображення в працях таких вчених, як Ю. Боровик, В. Вербинський, М. Земляний, В. Євдокімов, І. Коссе, В. Лагутін, О. Перфілова, В. Шевчук та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Науковці загалом погоджуються, що перехресне субсидування обумовлює накопичення суперечностей на ринку електроенергії, однак дослідження, що базувалися б на аналізі емпіричної інформації з даного питання практично відсутні.

Постановка завдання. Стаття покликана оцінити вплив перехресного субсидування на електроенергетичну сферу на основі даних про структуру споживання та ціни.

Виклад основного матеріалу. Статистичні дані засвідчують деструктивний вплив перехресного субсидування на електроенергетику та економіку в цілому. З одного боку невіправдано низька ціна електроенергії для населення усуває стимули до ощадливого споживання, а з іншого – колосальні масштаби перехресного субсидування пригнічують розвиток бізнесу, як донора субсидії.

Висновки. Загалом, практика перехресного субсидування в Україні себе вичерпала. Її продовження спричинить подальший занепад бізнес-активності та виступить перешкодою технологічному та організаційному оновленню електроенергетики. Розраховувати на нормальний її розвиток, очевидно, можливо лише за умови запровадження у вітчизняну практику ринкових інструментів взаємовигідного партнерства між суб'єктами ринку електроенергії.

Ключові слова: електроенергетика; електроенергія; перехресне субсидування; ціна електроенергії; ціноутворення.

Target setting. Electricity under current conditions is an indispensable resource and consumer product at a time. Without government regulation the energy sector due to objective peculiarities cannot develop normally and perform its functions. Experience of quite deep regulation of electric power industry entities and electric power market is typical for most countries, regardless of the

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

economic system type. The parity of considering electricity as a social product and production resource is mainly defined by the peculiarity of government regulation of the energy entities and relationships. Ukrainian government perceives it primarily as an important socially significant consumer product that causes the accumulation of contradictions and industry development problems.

Actual scientific researches and issues analysis. The issue of pricing in the electricity industry and the use of cross-subsidy mechanism in Ukraine is reflected in the wide range of scholar studies. The following scholars have considered this issue: Borovyk Yu., Verbynskyi V., Zemlianyi M., Yevdokimov V., Kosse I., Lahutin V., Perfilova O., Shevchuk V. The destructive nature of cross-subsidization is pointed out in scientific publications, on average, but this conclusion is obtained mainly on the basis of its mechanism understanding, whereas studies on empirical data are virtually absent.

The research objective. The aim of this paper is to identify the impact of cross-subsidization on the power industry in its development and economy as a whole, as well as the assessment of the prospects for further application.

The statement of basic materials. To support social protection of the population cross-subsidization of electricity consumers in Ukraine is carried out, that provides coverage for the difference between the price and the actual cost of its production and delivery to consumer and the privileged categories of consumers by raising the tariff for domestic consumers. In particular, in December 2014 the tariffs for electricity supply to non-residential customers have been approved at the level of 103.21 and 125.82 kopecks per kW respectively to first and second consumer voltage classes [1]. Given that the population paid for the consumed energy in total 30.8, 41.9 and 134 kopecks per kW respectively during consumption up to 100, from 100 to 600 and more than 600 kW per month [2]. Therefore, the majority of the Ukrainian population paid for electricity more than three times cheaper than the non-household consumers.

A considerable gap between the tariffs for households and the electricity price for residential consumers did not contribute to the thrift growth and domestic consumption efficiency, while inhibiting business development in the country through arrangements on its additional costs. Therefore, the state decided to bring closer tariffs for the population to economically substantiated one step by step. Accordingly, starting from the 1st of March 2017, domestic consumers except for certain privileged categories will pay for electricity at the price of 90 and 168 kopecks per kW respectively, at its intake to 100, and more than 100 kW per month. Thus, the expected minimum growth rate for the population is about three times.

By the beginning of 2016, after two of the five stages of increasing the energy cost for the population made it possible to significantly reduce the gap between the tariffs for industry and bring it closer to the wholesale energy price. However, even after the latter increase provided in March 2017, the price for domestic consumers remains more than 1.5 times lower than for non-residential, who in January 2017 will pay for it from 132.43 to 162 kopecks per kWh (For the first voltage class) and from 137.56 to 202.91 cop. per kWh, depending on the membership of a regional energy network [3] (For the second voltage class). That means the cross-subsidization reduces are to be expected by business people at the level of electricity consumption from 2/3 to about 1/3 the level of its cost.

This situation with pricing and settlement in the energy sector reflects the dominance of the general trend of electricity consumption support by population that is felt in the actions of the state. This practice is reflected negatively on the financial support of the activities of the energy companies, and virtually eliminates the possibility for their independent active steps towards stimulating consumers to more economical, energy-efficient electricity consumption distributed within a day. The state defends population interests and, last but not least, their own electoral ones, resulting in further accumulation of problems and contradictions, and industry's development capacity loss.

Cross-subsidy system satisfying the interests of the electoral authorities, however, has a number of objective drawbacks of a systemic nature. First of all, they arise from differences of content and level of training activities of households and legal persons in energy consumption planning and management. Legal personalities due to permanent industrial and economic activity management, availability of clear operational plans and qualified professionals can consistently and effectively plan

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

their own energy needs, develop and implement management decisions regarding its use. Households also because of its size the lower the level of preparedness in the development and implementation of energy consumption decisions, territorial fragmentation of demand, are less predictable for electricity producers and suppliers and are more expensive to maintain. Therefore, the situation, when the tariffs for the population are higher than the electricity prices for legal personalities is objectively justified. In Europe, the situation with the parity tariffs for households and businesses is directly opposite the national one, the tariff for electricity consumption by households is significantly higher than for enterprises [4; 5].

The destructive nature of cross-subsidization system (at least in its present form) is evident not only in relation to the power industry, but also to the national economy of Ukraine as a whole, which are demonstrated on the indicators in Table 1 [6].

Table 1

The structure of the electricity use in Ukraine in 2007-2015

Indicators		Years								
		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Produced	Thousand t. n.e.	16868	16563	14931	16219	16765	17059	16659	15649	13941
	% of production	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Industry	Thousand t. n.e.	5949	5774	4804	5668	5409	5427	5038	4678	4297
	% of production	35,3	34,9	32,2	34,9	32,3	31,8	30,2	29,9	30,8
Transport	Thousand t. n.e.	903	918	786	772	850	798	747	694	585
	% of production	5,4	5,5	5,3	4,8	5,1	4,7	4,5	4,4	4,2
Household sector	тис. т. н.е.	2430	2688	2886	3160	3308	3303	3559	3352	3184
	% of production	14,4	16,2	19,3	19,5	19,7	19,4	21,4	21,4	22,8
Trade and Services	Thousand t. n.e.	1950	1956	1507	1644	1821	1980	2142	2016	1878
	% of production	11,6	11,8	10,1	10,1	10,9	11,6	12,9	12,9	13,5
Agriculture	Thousand t. n.e.	283	271	273	282	305	329	338	300	287
	% of production	1,7	1,6	1,8	1,7	1,8	1,9	2,0	1,9	2,1
Power consumption of the energy sector	Thousand t. n.e.	2587	2448	2524	2478	2373	2391	2199	1732	1590
	% of production	15,3	14,8	16,9	15,3	14,2	14,0	13,2	11,1	11,4
Losses and disagreements	Thousand t. n.e.	1974	1923	1780	1866	1828	1842	1781	2151	2002
	% of production	11,7	11,6	11,9	11,5	10,9	10,8	10,7	13,7	14,4
The balance of export and import	Thousand t. n.e.	789	579	367	349	541	987	851	725	116
	% of production	4,7	3,5	2,5	2,2	3,2	5,8	5,1	4,6	0,8

Structure of electricity consumption produced in Ukraine for eight years has shifted significantly in favour of domestic consumers. The share of household consumption sector grew by more than 6% in 2015 and close to ¼ of the total production volume. The electricity consumption by production sector has decreased. The share of industry has decreased by 4.5%, transport - 1.2%. Shares of trade and services sector as well as agriculture in the structure of energy consumption have grown by 1.9% and 0.4%. It should however be pointed out that according the absolute volume trading consumption has even declined.

Changes in the structure of the generated electricity use indicate quite a natural trend - consumption element increasing, which is supported by the state. However, the scale of redistribution of financial resources of legal entities in favour of the population reached inordinate size. Figure 1 shows the mutual dynamics of the domestic sector share in the structure of energy consumption and the share of subsidy certificates as part of its wholesale prices [6; 7; 8; 9]. In recent years, the grant as part of the wholesale price has become close to 1/3.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

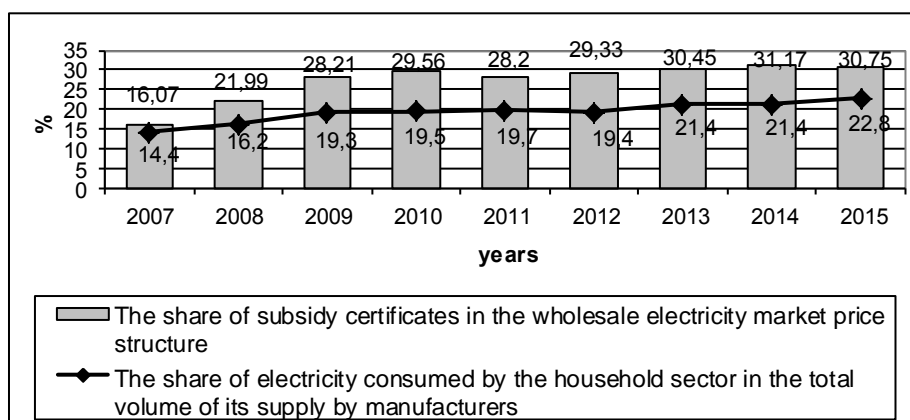

Fig. 1. The consequences of the cross-subsidization system functioning on electricity market of Ukraine

In 2015, the amount of subsidy certificates reached 43.8 billion. UAH., and what is more 92% or 40.3 billion. UAH compensation for the electricity supply to the population constituted. [8] For comparison - the amount of state budget revenues from VAT in 2015 amounted to 178.5 billion UAH [10], and the total amount of the Pension Fund of Ukraine expenditures amounted to 245.7 billion UAH [11].

Conclusions. The practice of business cross-subsidizing of households' electricity consumption has exhausted itself. In the current state of production capacity of electricity generating companies have to wait for the collapse of the energy system of Ukraine, and in parallel the national economy as a whole, or to introduce innovative mechanisms of market subjects interaction, which, as foreign practice shows, are trade with the wide financial instruments use. Preserving the existing practice is gradually but surely destroys the business activity in the country in favour of the current consumption of the population.

References

1. Постанова НКРЕКП „Shchodo vstanovlennia na hruden 2014 roku rozdrіbnykh taryfiv na elektroenerhiiu z urakhuvanniam hranychnykh rivniv taryfiv pry postupovomu perekhodi do formuvannia yedynykh rozdrіbnykh taryfiv dlia spozhyvachiv na terytorii Ukrainy [National Energy and Utilities Regulatory Commission of Ukraine (2014), "Resolution of the National Energy and Utilities Regulatory Commission of Ukraine "For setting in December 2014 retail electricity tariffs considering limiting tariff levels with a gradual transition to the formation of unified retail tariffs for consumers in Ukraine]. Retrieved from: <http://www.nerc.gov.ua/index.php?id=12312&find=>. [in Ukrainian].
2. Yak zminiuvalysia taryfy na opalennia ta elektroenerhiiu ["How changed the tariffs for heating and electricity"]. (2016). Zheltovodskaia internet-gazeta - Zheltovodskaya Internet newspaper. Retrieved from : <https://www.mnenie.dp.ua/2016/05/12/jak-zminjuvalysja-taryfy-na-opalennja-ta-elektroenergiju/>. [in Ukrainian].
3. Pro vstanovlennia na sichen 2017 roku rozdrіbnykh taryfiv na elektrychnu enerhiiu pry perekhodi do rynkovykh rozdrіbnykh taryfiv na elektrychnu enerhiiu, shcho vidpuskaietsia dlia kozhnoho klasu spozhyvachiv, krim naselennia, na terytorii Ukrainy : Postanova NKREKП [National Energy and Utilities Regulatory Commission of Ukraine (2016), "Resolution of the National Energy and Utilities Regulatory Commission of Ukraine "On setting to

Література

1. Постанова НКРЕКП № 380 від 25.11.2014 „Щодо встановлення на грудень 2014 року роздрібних тарифів на електроенергію з урахуванням граничних рівнів тарифів при поступовому переході до формування єдиних роздрібних тарифів для споживачів на території України” [Електронний ресурс] // Офіційний інтернет сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. – Режим доступу : <http://www.nerc.gov.ua/index.php?id=12312&find=>.
2. Як змінювалися тарифи на опалення та електроенергію [Електронний ресурс] // Желтоводская интернет-газета. – Режим доступу : <https://www.mnenie.dp.ua/2016/05/12/jak-zminjuvalysja-taryfy-na-opalennja-ta-elektroenergiju/>.
3. Про встановлення на січень 2017 року роздрібних тарифів на електричну енергію при переході до ринкових роздрібних тарифів на електричну енергію, що відпускається для кожного класу споживачів, крім населення, на території України : Постанова НКРЕКП № 2358 від 23.12.2016 [Електронний ресурс] // Офіційний інтернет сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. – Режим доступу : <http://www.nerc.gov.ua/?id=22870>.
4. Лагутін, В. Д. Пріоритети цінового (тарифного) регулювання природних монополій в Україні / В. Д. Лагутін, Ю. І. Боровик // Економіка України. – 2013. – № 7.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

January 2017 retail electricity tariffs in the transition to market retail tariffs for electricity sold to each class of consumers, in addition to the population in Ukraine], Retrieved from : <http://www.nerc.gov.ua/?id=22870>. [in Ukrainian].

4. Lahutin, V. D. and Borovyk, Yu. I. (2013). Priorityty tsinovoho (taryfnoho) rehulivannia pryrodnykh monopolii v Ukraini [Priorities price (tariff) regulation of natural monopolies in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy – Ukraines`s Economy*, vol. 7, pp. 44–58 [in Ukrainian].

5. Kosse, I. (2012). Prozorist ta ekonomichna obgruntovanist taryfiv na elektroenerhiu – neobkhdna umova reformy enerhetychnoho sektoru Ukrainy: Konsultativna robota [Transparency and economic justification electricity tariffs - a necessary condition for reform of Ukraine's energy sector]. *JeSKO. Jelektronnyj zhurnal jenergeticheskoy kompanii „Jekologicheskie Sistemy*, vol. 8, Retrieved from : http://www.journal.esco.co.ua/2012_8/art219.pdf [in Ukrainian].

6. Enerhetychni balans Ukrainy [Energy balance of Ukraine]. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2016), „Retrieved from : <http://ukrstat.gov.ua>. [in Ukrainian].

7. Zvit pro rezultaty diialnosti Natsionalnoi komisii, shcho zdiisniuie derzhavne rehulivannia u sferakh enerhetyky ta komunalnykh posluh, u 2014 rotsi [Report on the results of the National Commission for state regulation in the energy and utilities, in 2014]. National Energy and Utilities Regulatory Commission of Ukraine (2015). Retrieved from : http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Catalog3/Richnyi_zvit_2014.pdf.

8. Zvit pro rezultaty diialnosti Natsionalnoi komisii, shcho zdiisniuie derzhavne rehulivannia u sferakh enerhetyky ta komunalnykh posluh, u 2015 rotsi [Report on the results of the National Commission for state regulation in the energy and utilities, in 2015]. National Energy and Utilities Regulatory Commission of Ukraine (2016). Retrieved from : http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Catalog3/Richnyi_zvit_NKREKP_2015.pdf. [in Ukrainian].

9. Shevchuk, V.R. and Perfilova, O.Ye. (2011), Udokonalennia systemy taryfiv yak neobkhdnaperedumova perekhodu do ekonomichnykh metodiv derzhavnoho rehulivannia v elektroenerhetytsi Ukrainy [Improving the tariffs as a prerequisite for the transition to economic methods of state regulation in the electricity Ukraine]. *Ekonomika promyslovosti*, vol. 1, pp. 104–111 [in Ukrainian].

10. Richnyi zvit pro vykonannia Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy za 2015 rik [Annual report on the State Budget of Ukraine for 2015]. The official site of State Treasury Service of Ukraine (2016). Retrieved from : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=311513>. [in Ukrainian].

11. Zvit pro vykonannia biudzhetu Pensiinoho fondu Ukrainy za 2015 rik [Report on the Pension Fund budget of Ukraine for 2015]. The official site of Pension Fund of Ukraine (2016), Retrieved from : http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/article?art_id=257716&cat_id=94750. [in Ukrainian].

– С. 44-58.

5. Коссе, І. Прозорість та економічна обґрунтованість тарифів на електроенергію – необхідна умова реформи енергетичного сектору України: Консультативна робота № 3 [Електронний ресурс] / І. Коссе // ЭСКО. Электронный журнал энергетической компании „Экологические Системы”. – 2012. – № 8. – Режим доступа : http://www.journal.esco.co.ua/2012_8/art219.pdf.

6. Енергетичний баланс України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.

7. Звіт про результати діяльності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, у 2014 році [Електронний ресурс] // Офіційний інтернет сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. – Режим доступу : http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Catalog3/Richnyi_zvit_2014.pdf.

8. Звіт про результати діяльності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, у 2015 році [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. – Режим доступу : http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Catalog3/Richnyi_zvit_NKREKP_2015.pdf.

9. Шевчук, В. Р. Удосконалення системи тарифів як необхідна передумова переходу до економічних методів державного регулювання в електроенергетиці України / В. Р. Шевчук, О. Є. Перфілова // Економіка промисловості. – 2011. – № 1. – С. 104-111.

10. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2015 рік [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної казначейської служби України. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=311513>.

11. Звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2015 рік [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Пенсійного фонду України. – Режим доступу : http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/article?art_id=257716&cat_id=94750.

Received for publication 23.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Abakumenko, O. V. Cross-subsidization as a destructive factor of Ukraine`s electric power development / O. V. Abakumenko, P. O. Lukiashko // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 8-12.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

UDC 339.1+346.5

УДК 339.1+346.5

A. M. Aparov, Doctor of Legal Sciences,
Associate Professor**A. M. Aparov**, д. ю. н.,
ДОЦЕНТ**MARKET COMPETITION: COMPARATIVE
ECONOMIC AND LEGAL CHARACTERISTIC****РИНКОВА КОНКУРЕНЦІЯ: ПОРІВНЯЛЬНА
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА**

Urgency of the research. The competition in a certain market have a significant impact on its operation and development, so an attempt to generalize various branches' scientific approaches to understanding of competition nature will be quite interesting.

Target setting. In economic and legal sciences there is no unity of concepts concerning understanding of the competence's nature, so the matter of carrying-out of the comparative economic and legal characteristic of competition is very topical.

Actual scientific researches and issues analysis. Issues considered in this paper have been analyzed in the economic and legal science quite well.

Uninvestigated parts of general matters defining. In economic and legal sciences there is no unity of concepts concerning understanding of competition, so the relevant issue requires complex economic and legal comparative study.

The research objective. The article meaningfully representing the comparative economic and legal characteristic of the «competition» concept.

The statement of basic materials. In the legal and economic sciences the «competition» concept is considered as a complex economic phenomenon, in particular such as a process of competitiveness among economic entities, as a market state, as particular types of economic relations, as a mechanism of market self-regulation, and so on. Upon the economic and law approaches to the understanding of the competition concept in some degree differ in content, because when economic theory is aimed at identifying and disclosing of economic essence of the competition and patterns of its existence and development, then the law is aimed at consolidation of the economic essence of this category, as well as at ensuring of her protection.

Conclusions. The proper comprehension of the «competition» requires consideration of both legal and economic aspects of its understanding, because only such a combination can provide a complex view and achievement of unity of opinion, which contribute to the further development of the theory of understanding of the «competition» concept and will ensure the improvement of its structures and mechanisms

Keywords: business struggle; competition; economics; law.

Актуальність теми дослідження. Конкуренція на певному ринку справляє вагомий вплив на стан його функціонування та розвитку, а тому виявляється досить цікавою спроба узагальнення різногалузевих наукових підходів до розуміння її сутності.

Постановка проблеми. В економічній та юридичній науках не досягнуто єдності думок щодо сутності конкуренції, а тому досить актуальним є питання проведення порівняльної економіко-правової характеристики конкуренції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналітиці розглядуваних у цій роботі питань присвячується значна увага в економічній та юридичній науці.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. В економічній та юридичній науках відсутня єдність думок щодо суті конкуренції, а тому це питання потребує комплексного економіко-правового порівняльного дослідження.

Постановка завдання. В роботі змістовно відображена порівняльна економіко-правова характеристика поняття «конкуренція».

Виклад основного матеріалу. В юридичній та економічній науках «конкуренція» розглядається як складне економічне явище, зокрема як певний процес змагальності між суб'єктами господарювання, як певний стан ринку, як особливі види економічних відносин, як певний механізм саморегулювання ринку тощо. При цьому економічній та правовій підходи до розуміння поняття конкуренції дещо різняться за своїм змістом, бо якщо економічна теорія спрямована на виявлення та розкриття економічної сутності конкуренції та закономірностей її існування й розвитку, то право спрямоване на закріплення економічної сутності цієї категорії та на забезпечення її охорони.

Висновки. Належне осмислення поняття «конкуренція» вимагає врахування як юридичних, так і економічних аспектів її розуміння, адже лише таке поєднання спроможне забезпечити комплексний погляд та досягнення єдності думки, що сприятиме подальшому розвитку теорії розуміння поняття «конкуренція» та забезпечуватиме удосконалення її конструкцій та механізмів.

Ключові слова: конкуренція; змагання; економіка; право.

Urgency of the research. Taking into account that the features of competition in a certain market have a significant impact on its operation and development, and so, accordingly, are important to the society, country and economy as a whole, an attempt to generalize various branches' scientific approaches to understanding of competition nature as an economic phenomenon will be quite interesting. In this respect, as for now in economic and legal sciences there is no unity of concepts concerning understanding of the competence's nature, content, structures, mechanisms, rules, conditions and other aspects, the matter of carrying-out of the comparative economic and legal characteristic of

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

competition is very topical and, as it seems, will have a beneficial effect for the improvement of scientific approaches to understanding of the basic categories of economic and legal sciences.

Target setting. It is submitted that the phenomenon of competition as a characteristic of various both natural and social phenomena of reality determines the particularities of their functioning and development. The abovementioned observation applies to the economy as well. In particular, in the current conditions of economic development of the society and of the economic systems on various levels the thesis that among other things competition has a significant impact on the particularities of a market economy's functioning and development is indisputable. Modern market economy of Ukraine constitutes no exception to this rule and formation and development of competition belongs to conditions of this economy genesis.

As for now in economic and legal sciences there is no unity of concepts concerning understanding of the competence's nature, the matter of carrying-out of the comparative economic and legal characteristic of competition is very topical and, as it seems, will have a beneficial effect for the improvement of scientific approaches to understanding of the basic categories of economic and legal sciences.

Actual scientific researches and issues analysis. Issues considered in this paper have been analyzed in the economic and legal science quite well.

Uninvestigated parts of general matters defining. In economic and legal sciences there is no unity of concepts concerning understanding of competition, so the relevant issue requires further complex economic and legal comparative study.

The research objective. The article meaningfully representing the comparative economic and legal characteristic of the «competition» concept.

The statement of basic materials. So, it should be started from that making a significant impact on the state and particularities of functioning of a market economy, competition is quite complicated concept, wherefore the economic, business, law and other sciences have developed various approaches to the definition of this economic phenomenon, in particular as a process of competitiveness between economic entities, as a certain market condition, as particular types of economic relations, as a self-regulating market mechanism (law, regularity) and so on.

In this way, in one of its definitions competition is seen as a key mechanism (law) of market self-regulation. In this regard remarks of law expert O. D. Krupchan that competition is a mode of existence of economical market system which is being created in Ukraine, as well as of business, and is a force of the occurrence of horizontal and vertical relations, are appropriate. As noted, all business activity is subject to the laws of competition [1, p. 387].

Such view, according to which competition is seen in a broad sense as a specific mechanism of market self-regulation, is presented in economic theory as well. For example, according to V. M. Popov, competition is a powerful tool of market economy, the driving force that pushes manufacturers to improve the production efficiency, to reduce production costs, to improve products (goods and services) quality, to speed up the implementation of new scientific and technical achievements, to carry out organizational and structural changes in the business activity course. According to this approach, competition is seen as an economic phenomenon without subjective flaws (it is not subjective and not random phenomenon), and it is an objective economic force that takes the form of economic law of competition. In this context, as the content of the addressed approach implies, this law and every form of its appearance have internal contradictions, the development process of which objectively leads to a conflict between the terms of the goods production and possibilities for their sale, and obtaining of intended profit. As it summarized, this contradiction is solved by the competition law; the very competition is affecting the cost of goods production and their price, and, by extension, the amount of profit [2, p. 233-235].

The outlined approach of the understanding of competition in the broad sense, that is one of economic phenomena providing the market self-regulation, is indisputable and popular in economic theory, and its content is quite extensively developed in the sources of economic literature, although it was made in the context of various terminology interpretations, in particular it is seen as an element of the market mechanism, which provides interaction of market agents in the manufacturing and

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

marketing of products, and in the sphere of capital use [3, p. 141]; as a separate element of the mechanism of market economy self-regulation [4, p. 180]; as an economic pattern that regulates relations between manufacturers and consumers [5, p. 110] and so on.

Along with that in the corresponding economic sources competition is seen in the narrow sense as well, which is related to its understanding as a kind of “external form”, which market economic relations and/or behavior of its participants take due to the inevitable and objective operation of law (economic force) of competition, that is competition in the broad sense as an objective economic phenomenon. From this point of view competition appears as a certain process of vigorous activity of economic entities (entrepreneurs, etc.), the content of which is narrowed down to the competitiveness/rivalry between them with the aim to achieve better results of their economic activities (to sell as many products as possible and, accordingly, to make as a result the highest profits on it, etc.) and/or better conditions of this activities implementation (elimination of the competition within market borders and obtainment in this way the monopoly position on market, etc.).

In the framework of outlined approach of economics understanding of the “competition” concept it is also assumed that competition reflects (express) internally required, stable essential material cause-and-effect relations between the economic entities in the efforts for the most favorable conditions of goods manufacturing and sale in order to make the greatest profit on it [2, p. 235]. It is obvious that the corresponding relations between the economic entities in the process of competitive rivalry in content are special types of economic relations, that is the competitive relations that enables to consider competition as a separate type of economic relations in society. Moreover, we can speak of a special state of the market in which economic relations between economic entities during the competitive rivalry take the particular form of orderliness. In this regard it is worth to mention economists’ statements about the so-called structural concept of the competition definition. In particular, in the context of this approach the basic content of competition is related not with the efforts, but with the analysis of market structure, that is the conditions which prevail in it. In this case competition is not defined directly as efforts, and the most significant value belongs to the determination of market’s model or structure within which the specific competitive behavior of economic agents is manifested [5, p. 110-112].

Now we are logically going to the review of law (legal) approaches in the understanding of competition concept. In the first place, it should be noted that in the legal science the competition concept is also seen from different points of view, in particular in the narrow or broad sense, as a process of rivalry and struggle between economic entities, as a market condition, as specific types of economic relations, as a self-regulating market mechanism and so on. In the same time, as against the economic theories of understanding of competition, law (legal) approaches place greater focus on the study of competition in the narrow sense, namely as a process of competition between economic entities and/or as a condition of the market and/or condition of economic relations. Upon this law science usually do not focus at all on determining the nature, characteristics, patterns and signs of competition in the broad sense (as a self-regulating mechanism of a market), which is fully justified from the point of view that competition is purely an economic phenomenon that develops under economic rules, and so is the subject of study in economic science. In this regard functions of law mainly narrowed down to normative consolidation in the legal provisions and statutory regulations the economic understanding of the competition concept in the narrow sense that is as a process of competitiveness between economic entities. Upon this, considering as well competition as a proper and necessary market condition and/or as a special state of economic relations, the law necessarily provides by its regulations mechanisms to ensure their stability, development, protection and security. It should also be emphasized that in the context of law the competition concept is seen as referring only to economic entities, namely products sellers, contractors and service providers, as opposed to the economic theory, where the corresponding category is seen in much broader sense, including the competitiveness between buyers (consumers).

In this context it should be noted that among other things in the Art. 10 of the Commercial Code of Ukraine [6] the state has recognized and codified as one of the main directions of its policy the antimonopoly and competition policy, which is aimed to create the optimal competitive environment of economic entities’ activities, to ensure their interaction in terms of preventing discrimination from one

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

entities towards another, uppermost in the sphere of monopoly pricing and with sacrifice in quality of products and services, to facilitate the growth of effective socially oriented economy. The regulatory consolidation of the mentioned strategy legal framework, which provides the possibility of intervention in the sphere of competitive relations to organize and protect them is completely objective, because, as it appears, competition is not always developing in the limits, acceptable for it, and so it needs the implementation of certain state measures of control and prevention of commission of an offences in this sphere.

The definition of economic competition is contained in the provisions of the current legislation of Ukraine – in the Art. 1 of the “On Protection of Economic Competition” Law of Ukraine of January 11, 2001, № 2210-III [7]. In particular, the economic competition (competition) – it is a competition between economic entities aimed to obtain, by virtue of their own achievement, advantages over other economic entities, so that consumers, economic entities have a possibility to choose between several sellers, buyers, and a certain economic entity can not determine the conditions of goods circulation on the market.

Along with that, the legal science similarly pays great attention to coverage and disclosure of competition and competitive relations concepts’ scope, as well as to other related issues. In particular, in the legal literature competition is considered as the competitiveness of economic entities, when their independent actions limit the possibilities of each of them to influence the general conditions of goods sale in the market and stimulate the manufacturing of the products that a consumer requires [8, p. 61]; as a mandatory element of a market, its main regulator that provides the improvement of products quality, increasing of its assortments, reducing of a price to increase the circle of consumers and, therefore, to raise an income from goods sales [9, p. 415]; relations into which participants of economic turnover in the market enter on the base of competition for obtaining maximum profits on the ground of a reasonable risk and entrepreneurship [10, p. 24-25]; as economic relations between economic entities in the market that result in a certain market state in which for consumers and economic entities the freedom of choice is possible, and decisive influence of certain entity on the market is eliminated [11, p. 6]; as a process in which legal relations of economic entities and consumers are implemented, which results in such a state of the product market, in which economic entities have free access to resources, to the possibility to manufacture a product of certain quality, to freely set a fair price for it, and consumers have a possibility to choose the product consciously among goods of several sellers [12, p. 6-11].

At the same time, the legal science, though considering competition based on various aspects of its nature, yet sets the major focus on the study of the theory of its narrow sense, namely as a process of competition between the economic entities and/or as a specific market condition and/or as a special state of economic relations. So legislation is aimed at the fixation of the interpreted economic understanding of the competition concept in the narrow sense, in particular as some proper and necessary condition of market economy manifesting in the economic competitiveness (efforts, rivalry) in admissible limits among economic entities. Upon this both law and legislation aimed primarily at ensuring of stability, development, protection and security of competition as a certain and proper state of market and market relations. For this purpose the law has a number of legal measures, including prevention of monopoly, as well as measures of legal liability for the competition rules’ violation, in particular for unfair competition and offenses of monopolistic nature.

Conclusions. Summarizing the results of the conducted research we will note the following.

Analysis of the sources of legal and economic literature shows that in the legal and economic sciences the “competition” concept is considered as a complex economic phenomenon, in particular in the narrow or broad sense, such as a process of competitiveness among economic entities, as a market state, as particular types of economic relations, as a mechanism of market self-regulation, and so on. Upon this it is quite clear that the economic and law (legal) approaches to the understanding of the competition concept in some degree differ in content, because when economic theory is aimed at identifying and disclosing of economic essence of the competition concept and patterns of its existence and development, which is fully conform to its function and purpose, namely to clarifying the nature of economic phenomena and to development and improvement of economic tools and methods

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

for creation of benefits needed for the existence and development of society, then the law, in this case, is aimed at consolidation of the economic essence of the corresponding category, as well as at ensuring of security and protection of competitive relations as such, that is imperative and necessary for market economy and its successful development.

At the same time, the proper comprehension of the “competition” concept’s essence requires consideration of both legal and economic aspects of its understanding, because, as it seems, only such a combination can provide a complex view and achievement of unity of opinion, which, respectively, will contribute to the further development of the theory of understanding of the “competition” concept and will ensure the improvement of its structures and mechanisms, including mechanisms of protection and security.

Accordingly, such approach seems as promising and necessary. Upon this the topicality of the researched issue is especially increased by the fact that competition is a very important economic phenomenon that makes a decisive influence on the functioning and development of market economy, because in conditions of market economy only competition in close conjunction with some other structures and mechanisms of the market economy can provide the proper quantitative and qualitative development of the economic sphere, and ensure the improvement of customer satisfaction and some other public interests in the economy. As economists aptly noted, “the degree of economic competition’s development is one of the decisive criteria of maturity and civilization of market relations” [2, p. 233-235].

References

1. Shemshuchenko, Yu. S. (2011). *Pravovaya sistema Ukrainyi : istoriya, sostoyanie i perspektivy : v 5 t. – T. 4 [The legal system of Ukraine : history, status and prospects : in 5 t. – T.4]*. Harkov : Pravo, p. 480 [in Russian].
2. Bazilevich, V.D. i dr. (2007). *Ekonomichna teoriya : politekonomiya : pidruchnik [Economic theory: political economy: Textbook]*. Kyiv: Znannya-Pres, p. 720 [in Ukrainian].
3. Biletska, L. V., Biletskiy O. V., Savich V. I. (2009). *Ekonomichna teoriya (Politekonomiya. Mikroekonomika. Makroekonomika) : navch. pos. [Economic theory (Political economy. Microeconomics. Macroeconomics) : Textbook]*. Kyiv : Tsentri uchbovoyi literaturi, p. 688 [in Ukrainian].
4. Chuhno, A. A., Eschenko, P. S., Klimko G. N. ta in. (2001). *Osnovi ekonomichnoyi teorii : Pidruchnik [Foundations of economic theory : Textbook]*. Kyiv : Vischa shk., p. 606 [in Ukrainian].
5. Shevchenko, L. S. (2008). *Osnovi ekonomichnoyi teorii : Pidruchnik [Fundamentals of Economic Theory : Textbook]*. Harkov: Pravo, p. 448 [in Ukrainian].
6. *Gospodarskiy kodeks Ukraini [Commercial Code of Ukraine]*. Retrieved from : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
7. *Zakon UkraYini «Pro zahist ekonomichnoyi konkurentstvi» [«On Protection of Economic Competition» Law of Ukraine]*. Retrieved from : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
8. Shcherbina, V. S. ta in. (2013). *Aktualni problemi gospodarskogo prava: navch. posib. [Actual problems of commercial law : Textbook]*. Kyiv : «Yurinkom Inter», p. 640 [in Ukrainian].
9. Vinnik, O. M. (2009). *Gospodarske pravo : navchalniy posibnik [Commercial law : Textbook]*. Kyiv : Pravova Ednist, p. 766 [in Ukrainian].
10. Zhurik, Yu. V. (2011). *Antimonopolno-konkurentne pravo Ukraini : Navchalniy posibnik [Antimonopoly and competition law Ukraine : Textbook]*. Kyiv : Tsentri uchbovoyi literaturi, p. 272 [in Ukrainian].
11. Kulishenko, V. S. (2003). *Zahist vid nepravomirnogo vikoristannya dilovoyi reputatsiyi sub'ektiv gospodaryuvann-*

Література

1. *Правовая система Украины: история, состояние и перспективы : в 5 т. – Т. 4 / под общ. ред. Ю. С. Шемшученко – Харьков : Право, 2011. – 480 с.*
2. *Економічна теорія: політекономія: підручник / В. Д. Базилевич [и др.] ; ред. В. Д. Базилевич. – К. : Знання-Прес, 2007. – 720 с.*
3. Білецька, Л. В. *Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка: навч. посіб. / Л. В. Білецька, О. В. Білецький, В. І. Савич. – К. : ЦУЛ, 2009. – 688 с.*
4. *Основи економічної теорії: підручник / А. А. Чухно, П. С. Єщенко, Г. Н. Климко [та ін.]; за ред. А. А. Чухна. – К. : Вища шк., 2001. – 606 с.*
5. *Основи економічної теорії: підручник / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. – Х. : Право, 2008. – 448 с.*
6. *Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.*
7. *Про захист економічної конкуренції: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.*
8. *Щербина, В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. – 6-те вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 640 с.*
9. *Вінник, О. М. Господарське право : навчальний посібник. – 2-ге вид., змін. та доп. / О. М. Вінник. – К. : Правова єдність, 2009. – 766 с.*
10. *Журик, Ю. В. Антимонопольно-конкурентне право України : навчальний посібник / Ю. В. Журик. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 272 с.*
11. *Кулішенко, В. С. Захист від неправомірного використання ділової репутації суб'єктів господарювання у конкуренції : Автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.04 / В. С. Кулішенко ; НАН України. Ін-т екон.-прав. дослідж. — Донецьк, 2003. — 17 с.*
12. *Безух, О. В. Теоретичні проблеми правового регулювання відносин економічної конкуренції в Україні / О. В. Безух. – К. : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва НАПрН України, 2013. – 270 с.*

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

ya u konkurentsiji : Avtoreferat disertatsiji [Protection against the misuse of business reputation entities in competition: Thesis]. D., p. 17 [in Ukrainian].

12. Bezuh, O. V. (2013). *Teoretichni problemi pravovogo reguluvannya vidnosin ekonomichnoyi konkurentsiji v Ukraini [Theoretical problems of legal regulation of relations of economic competition in Ukraine].* Kyiv : Naukovodoslidnyy Institut privatnogo prava i pidpriemnitstva NAPrN Ukraini, p. 270 [in Ukrainian].

Received for publication 22.01.2017

Бібліографічний опис для цитування:

Апаров, А. М. Market competition: comparative economic and legal characteristic / А. М. Апаров // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9). ч. 2. – С. 13-18.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

UDC 332.14

УДК 332.14

O. Y. Akymenko, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
A. S. Petrovskaya, Postgraduate,
M. B. Zholobetska, Postgraduate

О. Ю. Акименко, к. е. н., доцент,
А. С. Петровська, аспірант,
М. Б. Жолобецька, аспірант

SYNERGETIC APPROACH TO THE IMPLEMENTATION OF "GREEN" ECONOMY STRATEGIC PRIORITIES

СИНЕРГІЙНИЙ ПІДХІД ДО РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ

Urgency of the research. Identification of the "green" economy influence on the stimulation of comprehensive reforms, which are realized at the regional level and established the baseline of sustainable development, is burning issues of modern economic science.

Target setting. The most pointed question is a need, an economic and ecological viability of the solid municipal waste (SMW) recycling in Ukraine.

Actual scientific researches and issues analysis. The considerable amount of scientists' researches is devoted to theoretical, methodical and applied questions of greening regional development, the embodiment of the principles of sustainable regional development and development of the "green" economy.

Uninvestigated parts of general matters defining. Generalization and the analysis of the published works brought us to the conclusion that a problem study on a combination of technological, economic and ecological systems remains understudied and can be a basis for further researches.

The research objective. The objective of the article is an economic justification of the importance of solid municipal wastes (SMW) recycling and looking for ways to implement these processes at a growing rate in Ukraine, taking into account the developed system of communications between economic and ecological systems on the principles of synergism.

The statement of basic materials. The article generalizes the definition of the "green" economy. The principles of "green" economy forming with determination of the complementarity principle are given here. The article summarizes measures connected with safe storage, utilization and recycling of SMW. Strategic priorities in the sphere of "green" economy and the waste management are proved. The strong case for implementation of the synergy of technologies, economy and ecology in the form of a specialized waste management enterprise foundation is made too.

Conclusions. The importance of synergetic approach use is proved in a research of economy, ecology and technology interaction. The top-priority goals of "green" economy projects development are determined which are connected with safe storage, utilization and recycling of the solid municipal wastes (SMW).

Keywords: synergy; synergetic approach; "green" economy; principles; solid industrial waste recycling; perspective directions.

Актуальність теми дослідження. Виявлення впливу «зеленої» економіки на стимулювання комплексних реформ, що реалізуються на регіональному рівні та формують засади сталого розвитку, є актуальними проблемами сучасної економічної науки.

Постановка проблеми. Особливо гострим постає питання щодо необхідності, економічної і екологічної доцільності переробки твердих промислових відходів (ТПВ) в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний обсяг досліджень науковців присвячений теоретичним, методичним та прикладним питанням екологізації регіонального розвитку, втіленням принципів сталого регіонального розвитку та розвитку «зеленої» економіки.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Узагальнення й аналіз опублікованих робіт дозволили зробити висновок про те, що дослідження проблем поєднання технологічних, економічних та екологічних систем залишається недостатньо вивченим та може бути основою для подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є економічне обґрунтування доцільності переробки ТПВ та пошуку шляхів прискореного впровадження в Україні цих процесів, з урахуванням сформованої системи зв'язків між економічними та екологічними системами на принципах синергізму.

Виклад основного матеріалу. В статті узагальнено визначення поняття «зелена» економіка. Наведено принципи формування «зеленої» економіки, із визначенням принципу компліментарності. Узагальнено заходи, пов'язані з безпечним зберіганням, утилізацією та переробкою ТПВ. Обґрунтовано стратегічні пріоритети у сфері «зеленої» економіки та поводження з відходами. Обґрунтовано необхідність впровадження синергії технологій, економіки і екології у вигляді створення спеціалізованого підприємства з управління відходами.

Висновки. Доведено доцільність використання синергійного підходу у дослідженні взаємодії економіки, екології та технології. Визначено пріоритетні напрямки розвитку проектів «зеленої» економіки, що пов'язані з безпечним зберіганням, утилізацією та переробкою ТПВ.

Ключові слова: синергія; синергійний підхід; «зелена» економіка; принципи; переробка твердих промислових відходів; перспективні напрямки.

Urgency of the research. Ukraine, as well as the entire world community, was included into an era when the main attention is paid to survival, ecological laws of life-sustaining activity, ecological inspection of engineering procedures and improvement of the quality of human life. Aiming to satisfy own, promptly increasing interests and requirements, the mankind forgets about the most important -

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

about the nature and ecology. The quantity of resource consumption constantly increases, at the same time the quantity of natural resources promptly decreases. The production sphere actively develops, therefore the amount of waste, both household, and industrial also increases. If currently we do not pay attention to an ecological situation, then the planet will remain without natural resources and will wallow in garbage in several decades. Through synergetic approach, having connected economy, ecology and technologies, we will receive the increased effectiveness of their combined actions; we will reach much greater effect.

In general, the synergetics concept (from Greek "synergetikos" - collaborative, approved, acting) is a field of research studying connections between elements of a structure (subsystems) which are formed in open systems (economic and others) through the intensive (streaming) exchange of substances and energy with the environment in nonequilibrium conditions [7].

Synergetic approach is that which provides cumulative effect of the system activity, more, than the amount of effects of the system elements operating independently. When analyzing interconnection of economy, ecology and technology it makes a sense to use the synergetic approach - specific means of a dialectic research method of the economic theory, which is integrally connected with the principles of self-movement, self-organization, systematicity.

Target setting. The most pointed question is a need and economic viability of the solid municipal waste (SMW) recycling in Ukraine. For this very reason the objective of our scientific paper is the economic feasibility of SMW recycling and ways search of the accelerated implementation of these processes in Ukraine, taking into account the developed system of communications between economic and ecological systems on the principles of synergism.

Actual scientific researches and issues analysis. Theoretical, methodical and applied questions of regional development greening, the implementation of the principles of sustainable regional development and development of "green" economy are researched by many domestic scientists, among them there are: Y. V. Aksentiy, S.O. Bila, E. M. Borshchuk, B. V. Burkynskiy, B. Gavrylyshyn, T. L. Galkevych, V. A. Gaychenko, V. S. Zagorskiy, N. P. Zakharkevych, T. V. Zakharova, V. A. Kachalov, O. V. Maley, T. O. Melnyk, V. O. Lukyanikhin, V. I. Savulyak, O. S. Chmyr, and many others [1-6; 8].

Uninvestigated parts of general matters defining. Generalization and the analysis of the published works brought us to the conclusion that a problem study on a combination of technological, economic and ecological systems remains understudied and can be a basis for further studies. There is not enough attention is paid to processes of SMW recycling and calculation of ecological efficiency from its recycling.

The statement of basic materials. The concept of "green" economy became one of search results of ecologically balanced directions of production development in combination with new technological solutions and new tendencies in interaction of production and the nature [8].

Passing an opinion of O. S. Chmyr, N. P. Zakharkevych, the "green" economy should be understood as the system of relations covering production, distribution, exchange and consumption which are based on environmentally oriented activities supporting protection and recovery of the environment and providing minimum a negative impact on it due to development of "green" sectors of economy and reducing "brown", creation of "green" workplaces and production of "green" goods and services [8].

And thus, the purpose of "green" economy is an effective environment forming for economic and social progress based on minimization of negative impact on the environment and effective use of natural resources ensuring high level of prosperity.

"Green" economy is created taking into account a certain system of the principles among which there are: orientation to the future; estimation of social development taking into account an ecological component; orientation to "green" models of production and consumption; employment of the population in "green" sectors of economy; public cooperation; resource efficiency; ecological compatibility; profitability; inclusivity; equality and justice and others [8]. We suggest to add this list to the principle of a complementarity as which we understand achievements of positive effect from implementation of environmentally oriented activities through the synergy of "green production models", effectiveness of resource use (including its recycling) and ecological engineering procedures.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Ecological researches conducted in recent decades in many countries of the world and in Ukraine show us the ever-increasing volume of solid municipal wastes (SMW) and the need of their further recycling.

Industrial condition connected with the waste management in Ukraine is unsatisfactory that is explained by lack of the proper infrastructure of the separate waste collection, sorting and waste utilization (SMW); illegal waste utilization and illegal dumping; payroll embarrassments, etc.

Practically implementation of the following events is reasonable for the development of the "green" economy projects connected with safe storage, utilization and recycling of the solid municipal wastes (SMW):

- strengthening responsibility of economic entities in regions for unauthorized landfills;
- taking measures aimed at improvement of landfills around the cities in accordance with the European greening standards and SMW management (it should be 1 equipped landfill for SMW storage per 100000 population taking into account safety criteria and ecological compatibility);
- implementation of the separate waste collection system (including rural districts), penalties imposed for violations in this sphere;
- implementation of modern technologies for SWM recycling (including production of the energy and consumer goods);
- introduction of a standard adapted for EU standards of the regulatory support of the waste service licensing in Ukraine;
- involvement of public-private partnership mechanisms during measures implementation for SWM utilization (including attraction of private investors to the construction of the solid waste disposal and recycling plant, expansion of municipal order practice for the private businessmen for waste services) [1].

The choice of solid municipal waste recycling methods should be determined by specifics of the region and the entity. Depending on regional economic development and parameters of the specified technical, economic and ecological indicators the choice of such SWM recycling technologies is possible and perspective: sorting, burning with heat recovery, composting and SWM complex recycling.

The priority development program for Ukraine in the sphere of "green economy" is the Program to support ecological modernization of the Ukrainian economy (Green Economy Program - GIZ) [9]. This Program, which objective is a reorientation of the economic system taking into account ecological aspects, is realized by the German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ) and the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. There is a hope that implementation of this Program and implementation of "green" economy mechanisms will become the instrument of modernization of the economy and attraction of new technologies, will allow providing new employment opportunities, attract necessary investments and reduce a negative impact on the environment.

The National Waste Management Strategy for Ukraine (draft) was developed and implemented by the German Organization for Technical Cooperation in Ukraine (GIZ) GmbH in framework of this Green Economy Program financed by the German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ) [10]. Strategy expresses the concept on improvement of public health care and the environment quality in Ukraine improving waste management.

Lack of proper infrastructure on separate collection, sorting and utilization of solid municipal wastes (SWM); systemacy in the sphere of waste management regulation became the reason of the National Waste Management Strategy development (draft) which shall be based on the standards and approaches of the EU provided by the EU Association Agreement. The main strategic objectives which shall be reached during the planned period are:

- risk reduction of the negative impact on public health and the environment in Ukraine at early stages, bringing improvements in practice of the waste management, based on hierarchy principles and assumption criteria;
- optimization of opportunities for the new waste generation and the minimization of the available;
- increase in quantity of waste aimed at recycling, reutilization and recovery proceeding from economic benefit and financial implementation;
- increase in volumes and improvement of waste collection quality;

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

- opportunities development for waste remediation, recovery and utilization according to the latest technical standards;
- risk reduction of public health threat and environment security from expansion and/or generation of illegal dumping;
- provision of the strong framework legislative justification which will correspond to obligations before the EU specified in the Association Agreement;
- growing influence of institutes which are responsible for the waste management at the national, regional and local levels;
- to provide the comprehensive information concerning waste production, remediation and recycling;
- increase in volumes of sectoral investments and expansion of principle use "extended producer responsibility" and "polluter pays";
- increasing public awareness and level of involvement of society, the efforts directed to the problem resolution, connected with waste management within the country [10].

The prospective line of the Strategy and the option of implementation of synergy of technologies, economy and ecology is a foundation of a compact specialized waste recycling plant (WRP). It can be the construction of MRF (material recovery facility) or the mini-waste recycling plant which will be more attractive than an ordinary large waste recycling plant (due to a lower construction cost and larger profitability). The construction of this plant will positively affect an ecological situation due to the latest technologies, and by doing so improve an economic situation due to profit earning. So, the construction of waste recycling plant (WRP) with a capacity of 150 000 tons of waste per year, to the value of 35 million euro is already planned in Chernihiv.

Conclusions. Considering nature of a global for society problem, our country shall create socially adequate system of waste management, but, being in a grip of economic crisis, it isn't able to make considerable initial budgetary financing to the sphere of waste management. We hope that implementation of National Strategy of integrated legislative control of a situation in the market of waste will be an essential step for attracting investment for potential investors.

Preparation of the specified Strategy of the waste management is the main step in development of Ukraine on the way to adaptation of policy, principles, objectives and tasks regarding improvement in health care and quality of the environment in the EU for the last twenty years.

References

1. Bila, S. O. «Zelena» ekonomika: stratehichniy priorytet reform na rehionalnomu rivni [Green] economy: strategic priority of reforms at the regional level]. Retrieved from : <http://oaji.net/articles/2016/1900-1469373612.pdf> [in Ukrainian].
2. Burkynskiy, B. V. Galushkina, T. P. Reutov, V. Y. (2011). «Zelena ekonomika» kriz pryzmu transformatsiinykh zrushen v Ukraini ["Green economy"] through a prism of transformational shifts in Ukraine]. Odessa – Saky: Institute of market problems and economical and ecological researches of National Academy of Sciences of Ukraine - PE "Company "Phoenix", P. 324 [in Ukrainian].
3. Gavrylyshyn, B. Stratehiia staloho rozvytku ta yevropeiska model "Ekosotsialnoi rynkovoi ekonomiky" yak osnova konkurentozdatnosti Ukrainy v suchasnu epokhu [Sustainability development strategy and the European model of "Eco-social market economy" as a basis of competitiveness of Ukraine in the modern age]. Retrieved from: <http://www.greenkit.net> [in Ukrainian].
4. Zakharova, T. V. Zelenaia ekonomika kak novyi kurs razvitiia globalnyi i regionalnyi aspekty ["Green] economy as new course of development: global and regional aspects]. Online magazine "Local sustainable development" Retrieved from : <http://sun.tsu.ru/mminfo>. [in Russian].
5. Lukyanikhin, V. O. (2002). Ekologichnyi menedzhment u sy-stemi upravlinnia zbalansovanim rozvytkom [Ecological

Література

1. Біла, С. О. «Зелена» економіка : стратегічний пріоритет реформ на регіональному рівні [Електронний ресурс] / С. О. Біла. – Режим доступу : <http://oaji.net/articles/2016/1900-1469373612.pdf>.
2. Буркинський, Б. В. «Зелена економіка» крізь призму трансформаційних зрушень в Україні: монографія / Б. В. Буркинський, Т. П. Галушкіна В. Є. Реутов. - Одеса-Саки : ІПРЕЕД НАН України – ПП «Підприємство «Фенікс», 2011.- 324 с.
3. Гаврилишин, Б. Стратегія сталого розвитку та європейська модель "Екосоціальної ринкової економіки" як основа конкурентоздатності України в сучасну епоху [Електронний ресурс] / Б. Гаврилишин, В. Вовк // Аналітична записка та рекомендації новій владі. – Режим доступу : <http://www.greenkit.net>.
4. Захарова, Т. В. "Зеленая" экономика как новый курс развития: глобальный и региональный аспекты [Електронний ресурс] / Т. В. Захарова // Электронный журнал "Местное устойчивое развитие". – Режим доступу : <http://sun.tsu.ru/mminfo>.
5. Лук'яніхін, В. О. Екологічний менеджмент у системі управління збалансованим розвитком: монографія / В. О. Лук'яніхін. — Суми : ВТД "Університетська книга", 2002 — 314 с.
6. Малей, О. В. Аналіз ефективності діючого економічного механізму у сфері поводження з відходами /

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

management in the sustainable development management system]. Sumy: Publication and Trade House "University book", P.314 [in Ukrainian].

6. Maley, O. V. (2012). Analiz efektyvnosti diiuchoho eko-nomichnoho mekhanizmu u sferi povodzhennia z vidkhodamy [Efficiency analysis of the current economic mechanism in the sphere of the waste management]. Management, marketing and the intellectual capital in the global economic space. Kharkiv: Kharkiv Polytechnic Institute, pp. 551-569. [in Ukrainian].

7. Osnovni poniattia zahalnoi teorii system ta systemnoho analizu [Basic concepts of the General System Theory and System Analysis]. Retrieved from: http://eco.com.ua/sites/eco.com.ua/files/lib1/-navch_mat/sa_t1.pdf [in Ukrainian].

8. Chmyr, O. S., Zakharkevych, N. P. (2013). «Zelena» ekonomika: sutnist, tsili ta bazovi pryntsypy ["Green" economy: essence, objectives and principles]. Economical Journal of Donbass, No. 3 (33), pp. 54-62 [in Ukrainian].

9. Prohrama spriyannia zelenii modernizatsii ukrainskoi ekonomiky (Prohrama zelenoi ekonomiky) [Program to support ecological modernization of the Ukrainian economy (Green Economy Program)]. Retrieved from : http://platforma-msb.org/wpcontent/uploads/2016/12/1-Green-Economy-present_for-East-Invest-Event-28_11_16-ukr.pdf. [in Ukrainian].

10. Natsionalna stratehiia povodzhennia z vidkhodamy dlia Ukrainy (proekt) [National Waste Management Strategy development (draft)]. Retrieved from : <http://www.menr.gov.ua/press-center/news/123-news1/5635-opublikovana-tekhnichna-redaktsiia-proektu-natsionalnoi-stratehii-povodzhennia-z-vidkhodamy> [in Ukrainian].

Менеджмент, маркетинг та інтелектуальний капітал в глобальному економічному просторі : монографія / под. ред. д. е. н., проф. П. Г. Перерви. – Харків : ХПІ. – 2012. – С. 551-569.

7. Основні поняття загальної теорії систем та системного аналізу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eco.com.ua/sites/eco.com.ua/files/lib1/-navch_mat/sa_t1.pdf.

8. Чмир, О. С. «Зелена» економіка: сутність, цілі та базові принципи / О. С. Чмир, Н. П. Захаркевич // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – № 3 (33). – С. 54-62.

9. Програма сприяння зеленій модернізації української економіки (Програма зеленої економіки) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: посиланням : http://platforma-msb.org/wp-content/uploads/2016/12/1Green-Economy-present_for-East-Invest-Event-28_11_16-ukr.pdf.

10. Національна стратегія поводження з відходами для України (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.menr.gov.ua/press-center/news/123-news1/5635-opublikovana-tekhnichna-redaktsiia-proektu-natsionalnoi-stratehii-povodzhennia-z-vidkhodamy>.

Received for publication 23.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Акуменко, О. У. Synergetic approach to the implementation of "green economy" strategic priorities / О. У. Акуменко, А. С. Petrovskaya, М. В. Zholobetska // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9), ч. 2. – С. 19-23.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

UDC 519.866:658.264

УДК 519.866:658.264

N. L. Yushchenko, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Н. Л. Ющенко, к. е. н., доцент

CURRENT STATE OF DEVELOPMENT IN THE FIELD OF ECONOMIC AND MATHEMATICAL MODELING OF THERMAL POWER

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗРОБОК В ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕПЛОЕНЕРГЕТИКИ

Urgency of the research. To overcome the image of one of the most energy-intensive countries in Europe, to reduce gas consumption in Ukraine, the need for compensation from the state budget the difference in tariffs for communal heat-generating and heat supply companies may decrease if the cost of services, to take into account and eliminate heat loss. The priority of the Government of Ukraine has been the introduction of new mechanisms to promote energy efficiency on the consumer side (in particular, the payment of the loan, which the inhabitants of the house take for its thermo-or to go to alternative heating, etc.), while according to experts 80% of heat loss it occurs in areas generating and transporting. Tasks relating to the modernization and reorientation of the country's heating systems in order to reduce consumption of natural gas are those that actually increase national, primarily the energy security of Ukraine and are highly relevant and important state.

Target setting. Creating application of economic and mathematical tools for decision support in the process of modernization and renewal of generating capacity of thermal generation, construction of replacement facilities using modern technologies to achieve European standards for emissions of pollutants and the use of other fuels, renovation of trunk and distribution heat networks allow perform analysis of alternative management actions and will boost the development of energy-efficient, technically reliable and safe operation of heating systems of society with minimal economic burden on end users.

Actual scientific researches and issues analysis. Scientific, methodological and applied aspects of economic and mathematical modelling of power system development processes are devoted to the study Y. Bakhshan, S. Motadayen Aval, F. Kamel and A. Hajhossini, J. Okrajni, K. Mutwil and M. Cieřla, B. Yakovlev, A. Sapuhina, V. Kurochkina and S. Novikov, S. Orlovsky, V. Volkov and O. Timofeenko, B. Polovnikova and V. Huzeeva, V. Klimenko and Y. Orlov, D. Chernikov, A. Aleksakhina and A. Boblovskogo, A. Bujak, O. Havrysyia, K. Mahkotilo and other domestic and foreign scientists.

Uninvestigated parts of general matters defining. However, until now no one has proposed to apply the models and methods of the theory of planning and network management, as well as still have not developed a science-based system of economic and mathematical models of decision support with respect to the modernization of communal heat power.

The research objective. The main objective of this work is to systematize and review of scientific works of foreign and domestic scientists, containing analogues and prototypes, which are the basis for further improvement of the concept of rational functioning of the market of energy materials and products based on the creation of a complex of economic and mathematical models of resource management and costs in

Актуальність теми дослідження. Подолання іміджу однієї з найбільш енергоінтенсивних країн у Європі, скорочення споживання газу в Україні, необхідності у покритті з бюджету різниці в тарифах для теплокомуненерго можна досягти, коли зменшувати собівартість послуг, обліковувати і прибирати втрати тепла. Ключовим пріоритетом Уряду України стало запровадження нових механізмів стимулювання підвищення енергоефективності на стороні споживання (зокрема, це компенсація частини кредиту, яку мешканці будинків беруть для його термомодернізації чи переходу на альтернативне опалення, та ін.), у той час як за оцінками експертів 80% втрат тепла відбувається в місцях його генерування і транспортування. Завдання щодо модернізації та переорієнтації систем теплопостачання країни з метою скорочення споживання природного газу є такими, що фактично підвищують національну, в першу чергу енергетичну безпеку України, і є вкрай актуальними та державно важливими.

Постановка проблеми. Створення прикладного економіко-математичного інструментарію для підтримки прийняття рішень у процесі модернізації та оновлення генеруючих потужностей теплової генерації, будівництва заміщуючих потужностей з використанням сучасних технологій, які дозволяють досягати європейських стандартів по викидах забруднюючих речовин та використання інших видів палива, оновлення магістральних і розподільчих мереж теплопостачання, дозволить виконувати аналіз альтернативних варіантів управлінських дій та сприятиме активізації енергоефективного розвитку, технічно надійного та безпечного функціонування систем теплозабезпечення суспільства з мінімальним економічним навантаженням на кінцевих споживачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковим, методичним і прикладним аспектам економіко-математичного моделювання процесів розвитку теплоенергетики присвячені дослідження Y. Bakhshan, S. Motadayen Aval, F. Kamel та A. Hajhossini, J. Okrajni, K. Mutwil і M. Cieřla, B. Yakovleva, A. Sapuhina, V. Kurochkinoi і S. Novikova, S. Orlovskogo, V. Volkova і O. Timofeenka, B. Polovnikova і V. Huzeeva, V. Klimenka та Y. Orlova, D. Chernikova, A. Aleksakhina і A. Boblovskogo, A. Bujak, O. Gavrysiia, K. Mahkotilo та інших вітчизняних і зарубіжних науковців.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Проте досі ніхто не пропонує застосовувати моделі і методи теорії планування і управління мережами, а також досі не розроблено науково обґрунтованої системи економіко-математичних моделей підтримки прийняття рішень щодо модернізації комунальної теплоенергетики.

Постановка завдання. Головною метою цієї роботи

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

the process of modernization of communal heat energy in Ukraine.

The statement of basic materials. The paper systematically analyses and scientific works of foreign and domestic scientists, containing analogues and prototypes, serve as the basis for further improvement of the functioning of the concept of sustainable market for energy materials and products based on the creation of a complex of economic-mathematical models of management of resources and costs in the process of modernization municipal power system in Ukraine. It is proved that the idea of adapting the methods of graph theory, as well as deterministic and probabilistic network models taking into account the time, cost and resources for planning and management practice, modernization, reconstruction and replacement of process equipment heating stations and thermal networks enterprises of power in Ukraine, characterized by scientific novelty and is a tool inform decisions heat generating and heat supply companies, investment companies, the legislative bodies regarding the technically reliable and safe functioning of the energy supply company systems.

Conclusions. The use of modern information technology and network of economic and mathematical models and methods to simultaneously consider all the economic and physical conditions and to determine the best option in the process of modernization of communal thermal power will become one of the components forming a system of support for the introduction of new management systems to the innovative development of the energy sector of Ukraine, will provide decision-making in favour of the power supply systems, which are the most beneficial to the safety position, the reliability (continuity), the quality of energy supply and the provision of affordable and attractive for the environmental consequences of energy services.

Keywords: heating; energy efficiency; economic and mathematical modeling; methods and models of project management; network planning and management.

є систематизація і огляд наукових праць закордонних і вітчизняних вчених, що містять аналоги та прототипи, є основою для подальшого вдосконалення концепції раціонального функціонування ринку енергетичних матеріалів та продуктів на підґрунті створення комплексу економіко-математичних моделей регулювання ресурсів і витрат у процесі модернізації комунальної теплоенергетики в Україні.

Виклад основного матеріалу. У статті систематизовані та проаналізовані наукові праці закордонних і вітчизняних вчених, що містять аналоги та прототипи, є основою для подальшого вдосконалення концепції раціонального функціонування ринку енергетичних матеріалів та продуктів на підґрунті створення комплексу економіко-математичних моделей регулювання ресурсів і витрат у процесі модернізації комунальної теплоенергетики в Україні. Обґрунтовано, що ідея адаптації методів теорії графів та детермінованих і ймовірнісних мережевих моделей з урахуванням часу, вартості й ресурсів до практики планування і управління теплоенергетики, реконструкцією та заміною технологічного обладнання теплових пунктів і теплових мереж підприємств теплоенергетики України, характеризується науковою новизною і є інструментом обґрунтування рішень теплогенеруючими і теплопостачальними підприємствами, інвестиційними компаніями, а також законотворчими органами, щодо технічно надійного та безпечно функціонування систем енергозабезпечення суспільства.

Висновки. Застосування сучасних інформаційних технологій та мережевих економіко-математичних моделей і методів, що дозволяють одночасно врахувати усі економічні та фізичні умови і знаходити найкращий варіант під час модернізації комунальної теплоенергетики, стане однією зі складових формування системи підтримки впровадження новітніх систем управління з метою інноваційного розвитку енергетичного сектору України, забезпечуватиме прийняття рішень на користь систем енергопостачання, які є найвигіднішими з позицій безпеки, надійності (безперебійності), якості постачання енергії і надання енергетичних послуг, доступних за ціною та привабливих за екологічними наслідками.

Ключові слова: теплопостачання; енергоефективність; економіко-математичне моделювання; методи і моделі управління проектами; мережеве планування і управління.

Relevance of the research topic. Modernization and reorientation tasks of the heat supply systems of the country for the purpose of reducing natural gas consumption are those which actually improve the national, first of all, energy security of Ukraine, and are extremely urgent and of the utmost importance to the state [1]. A key priority of the Government of Ukraine is an implementation of new mechanisms for the stimulation of energy efficiency on the demand side (in particular, it is a compensation of a credit part which the householders take for the thermal modernization or conversion to the alternative heating, etc.) while according to the experts 80% of heat losses arise in places of its generation and transportation.

Image overcoming of one of the energy intensive countries in Europe, reducing a gas consumption in Ukraine, need for a covering from the budget of a difference in rates for district heating companies can be reached via reducing costs of services, accounting and control of heat losses that make possible the modernization of boiler stations and heating systems, moreover, the International Energy Agency declares that each dollar invested in an energy efficiency will become 4 dollars of economy, and such project will completely pay off approximately in four years [2].

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Problem statement. Creation of applied economic-mathematical tools for the decision making support in the course of modernization and renovation of the generating capacities of the thermal generation, a construction of replacement capacities with the use of modern technologies which allow to reach the European standards on pollution emissions and use of other types of fuel, renovation of the transmission and distribution heat supply networks, will allow to analyze the alternative types of management activities and promote activation of the energy efficient development, technically reliable and safe operation of the heat supply systems of society with the minimum economical impacts on final consumers.

Analysis of the last researches and publications. The researches of Y. Bakhshan, S. Motadayen Aval, F. Kamel and A. Hajhossini [3], J. Okrajni, K. Mutwil and M. Cieřla [4], B. Yakovlev [5], A. Sapukhin, V. Kurochkina and S. Novikov [6], S. Orlovsky, V. Volkov and O. Timofeenko [7], V. Polovnikov and V. Khuzeev [8], V. Klimenko and Y. Orlov [9], D. Chernikov [10], A. Aleksakhin and A. Boblovsky [11], A. Buyaka [12], A. Havrys [13], K. Makhotilo [14] and other domestic and foreign scientists are dedicated to scientific, methodical and applied aspects of economic-mathematical modeling of the heat power industry development.

Open parts of a shared problem. However nobody still suggested applying models and methods for network planning and management theory, and also the scientifically-based system of the economic-mathematical models of decision making support regarding municipal power system modernization isn't developed yet.

Problem definition. A key objective of this research is a systematization and a scientific works overview of foreign and domestic scientists containing analogs and prototypes, is a basis for further enhancement of the concept of the rational functioning the energy materials and products market on the basis for creation of a economic-mathematical model complex for resources and costs regulation in the course of municipal power system modernization in Ukraine.

Statement of the main material. Ensuring energy security and transition to energy efficient and energy saving use and consumption of energy resources with implementation of innovative technologies, infrastructure modernization of the fuel and energy complex and introduction of modern power - and ecologically effective equipment and technologies for the loss reduction of fuel energy resources are by Strategy on Sustainable Development „Ukraine – 2020” [15] in preference manner determined as a top-priority within implementation of the power reform and the energy efficiency program according to the vector of development and programs of energy independence and preservation of the environment according to the safety vector. Thereby the task of the effective analysis methods development using modern information technologies is critical in case of decision making for the municipal power system modernization in Ukraine.

District heat supply system of the residential and public facilities in Ukraine, which generally were created during mass housing construction in the 60s - the beginning of the 80s of the past century and since then were practically not renovated, cover heat requirements of about 55% of the population. The main and auxiliary equipment of many boiler rooms was used up the allowable working period; low-efficiency and obsolete boilers, obsolete automatic equipment and burner devices operate there that causes considerable fuel consumption, unacceptably high environmental pollution and results the loss in reliability and quality of the heat supply.

Total length of heat pipes in Ukraine makes about 47 000 km in two-pipe calculation; there are 20,8 thousand km of heat distribution networks on balance of the enterprises of the municipal heat power industry. There is one of the highest in the world saturations of heat distribution networks in the cities in Ukraine. According to the different data more than 80% of the heat distribution networks are amortized, and more than 40% are worn-out in service. The specified circumstances are substantially the fact that in Ukraine the heat consumption for heating of facilities of the same area exceeds the level of WEC by 2-3 times [16].

Over many years the housing and communal services enterprises and first of all heating supply enterprises performed and still perform a function of „the social buffer”. In the last 15-20 years almost all internal technical reserves of systems and the equipment were used, they are technically obsolete. Investments in a modernization of the existing heat supply systems make only a part from the neces-

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

sary and are insufficient not only for energy efficient modernization, but even for the maintenance of systems in good repair [1].

The use of economic-mathematical models and methods is rational in the performance of tasks of the resources sharing and using necessary for the modernization, reconstruction and replacements of the equipment of heat points and heat distribution networks of the enterprises of heat power industry of Ukraine, the reduction of time for the performance of work items for reduction of a general duration of the project and determination of admissible delays for further coordination of the project execution.

The most complete and significant researches of network planning and management models by means of which it is possible to determine duration of works, intensity of the resource consumption, rationally and in a balanced way to allocate labor, material and financial resources by each type of the interconnected works which performance requires the compliance with a specific technological sequence, belong to the American scientists, to D. Phillips and A. Garcia-Díaz [17].

The British scientists Y. Bakhshan, S. Motadayen Aval, F. Kamel and A. Hajhossini for the purpose of heat characteristics improvement investigate the use of various types of nanoliquids in heat pipes [3] analytically and numerically.

The Polish scientists J. Okrajni, K. Mutwil and M. Cieśła developed models for the description and calculations of strength and durability of steam pipes under the conditions of mechanical and thermal influence [4].

Scientific activities of the Belarusian researcher Yakovlev B. V. are connected with creation of the new theoretical and practical approaches and bases promoting increase in functioning of district heating and heat supply systems [5]. Methods and models generalization of the graph theory as the bases of network planning and management is performed by Sakovych V. A. [18].

Based on mathematical models the Russian researchers Sapukhin A. A., Kurochkin V. A., Novikov S.O. analyze the efficiency of polyethylene and steel pipes use from the point of view of economic and other components [6], Averyanova O. V. studies thermodynamic processes and interrelation regularities [19], Akhmedov A. M. investigates the condition and quality of capital repairs of main pipelines [20], Orlovsky S. Y., Volkov V. N., Tymofeyenko A. P. calculate in terms of quantity the pipeline corrosion control methods of heat networks and various increases of pipe wall thicknesses [7], Kocheshkova L. G., Kocheva M. A. - sufficiency of the pipeline cathode protection [21]. Skapyntsev A. Y., Potapov O. D., Lavrusevych A. O. developed the mathematical model of the hazard evaluation of pipeline erosion [22]. Polovnykov V. Y. carried out the mathematical modeling of the heat transfer in a trenchless pipe laying zone in case of earth freezing and the analysis of heat losses in similar conditions [8]. Klymenko V. A. and Orlov Y. N. constructed an optimization mathematical model allowing to analyze the market of heat and quality of services provided to consumers [9]. Chernikov D. M. developed an information technology for the support of planning processes and carrying out repair of heating mains which component was a synthesized simulation model for the factor evaluation, which is essential in reaching the decision about modernization and reconstruction of the existing sites of heat networks for the increase in their operational reliability [10].

The Energy strategy will be in effect till 2030 in Ukraine [23], regional and town programs of designing, construction and reconstruction in the sphere of heat supply taking into account implementation of energy-saving technologies and the principle of an optimal combination of the centralized, moderate and centralized, decentralized and autonomous systems of heat supply were approved. The body of scientists headed by Havrys O. M. of the National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» improved an economic-mathematical model for stabilization of the existing rates for heat energy on the basis of optimization of the fuel resources use, developed an economic-mathematical model of a cost optimization for the service provision in the centralized hot water supply for the big city [13]. A complex of economic-mathematical models for the power development of the region of Buyak A. E. [12], a mathematical model and corresponding technique for evaluation of damages of heat pipelines of Lobko O. N. [24], an analysis model of the relationship of heat losses values by pipelines of the micro-district heat network from a method of their laying, heat insulation parameters, a length and an arrangement of weatherproof houses relative to the central heat supply station of the residential district of Aleksakhin A. A. [11], a neuro-fuzzy model of the return temperature of the combined heat and

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

power station of Makhotylo K. V. [14], and other developments are of current interest. Due to the declaration of 2012 by the United Nations General Assembly as the International year of the sustainable energy for all, Bondar O. V. offered the overview of scientific publications, professional literature, the legislation concerning power and energy saving [25].

At the same time, the development of theoretical and methodical approaches to the network growth of heat and hot water supply in the process of the municipal heat power system modernization of Ukraine on the basis of creation of a economic-mathematical model complex which will become the instrument of grounds for decisions by the heat generating and heat supplying entities, investment companies, and also legislative bodies regarding technically reliable and safe functioning of supply systems of society are necessary. The economic-mathematical modeling based on the graph theory and the network analysis of the technical modernization system of heat supply facilities for the purpose of increase in energy efficiency of the energy-consuming equipment, decrease in the loss value of energy resources in supply networks, decrease in specific expenditures per unit of output (the generated energy unit) and increase in efficiency of final energy consumption positively differs from the existing in Ukraine and foreign analogs. Novelty of approach resides in adaptation of graph theory methods and the determined and probabilistic network models taking into account time, cost and resources to the practice of planning and management of modernization, reconstruction and replacement of processing equipment of heat points and heat networks of the heating enterprises in Ukraine. Such economic-mathematical models will allow to plan work on a project and to foresee the possible sources of problems and delays of its execution in time, to establish probabilistic time rates in the conditions of uncertainty; to regulate resource consumption; to plan the completion of works in the necessary terms according to the necessary sequence of task performance for the purpose of the fastest project implementation; to coordinate and control performance of works with observance of the schedule for timely project completion [26].

Conclusions. Application of the modern information technologies and network economic-mathematical models and methods allowing to consider at the same time all economic and physical conditions and to find the best option during modernization of municipal heat power industry will become one of components of support system forming of the latest management system implementation for the purpose of innovative development of the energy sector of Ukraine, will provide decision making for the benefit of power supply systems which are the most profitable from the point of view of safety, reliability (continuity), quality of energy supply and provision of energy services, which are budget-friendly and attractive on ecological consequences.

References

1. Prohrama modernizatsiyi system teplopостачannya na 2014-2015 roky : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 948 vid 17.10.2013 r. [The program of modernization of heating systems in the years 2014-2015: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from October 17, 2013 № 948]. Retrieved from : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/948-2013-%D0%BF>. [in Ukrainian].
2. Bezsub, I. Pidvyshchennia enerhoefektyvnosti – zaporuka zabezpechennia enerhetychnoi nezalezhnosti Ukrainy [Energy efficiency - the key to ensuring energy independence of Ukraine]. *Soceal Communications Research Center*. - Retrieved from : http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=746:pidvishchennya-energoefektyvnosti-2&catid=71&Itemid=382. [in Ukrainian].
3. Bakhshan, Y., Motadayen Aval, S., Kamel, F. And Hajhossini, A. „Using of Multiwall Carbon Nanotube Based Nanofluid in the Heat Pipe to Get Better Thermal Performance”, *Advances in Mechanical Engineering*, volume 2014, Article ID 407218, 7 pages. Retrieved from : <http://ade.sagepub.com/content/6/407218.full.pdf+html> [in English].
4. Okrajni, J., Mutwil, K., Cieřla, M. „Steam pipelines' ef

Література

1. Програма модернізації систем теплопостачання на 2014-2015 роки : Постанова Кабінету міністрів України № 948 від 17.10.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/948-2013-%D0%BF>.
2. Беззуб І. Підвищення енергоефективності – запорука забезпечення енергетичної незалежності України [Електронний ресурс] / І. Беззуб // *Soceal Communications Research Center*. – Режим доступу : http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=746:pidvishchennya-energoefektyvnosti2&catid=71&Itemid=382.
3. Bakhshan, Y., Motadayen Aval, S., Kamel, F. and Hajhossini, A. „Using of Multiwall Carbon Nanotube Based Nanofluid in the Heat Pipe to Get Better Thermal Performance”, *Advances in Mechanical Engineering*, volume 2014, Article ID 407218, 7 pages [Electronic resource]. - Retrieved from : <http://ade.sage-epub.com/content/6/407218.full.pdf+html>.
4. Okrajni, J., Mutwil, K., Cieřla, M. „Steam pipelines' effort and durability”, *Journal of Achievements in Materials and Manufacturing Engineering*, vol. 22, pp. 63-66, 2007 [Electronic resource]. - Retrieved from : http://www.journalamme.org/papers_vol22_2/1075.pdf.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

fort and durability”, *Journal of Achievements in Materials and Manufacturing Engineering*, vol. 22, pp. 63-66, 2007. Retrieved from : http://www.-journalamme.org/papers_vol22_2/1075.pdf [in English].

5. Yakovlev, B. V. (2004). Povyshenye effektivnosti sistem teplofikatsii i teplosnabzheniia [Improving the efficiency of district heating systems and heating]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Mynsk. Retrieved from : <http://rep.bntu.by/bitstream/-/handle/data/2158/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B9%20%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82.pdf?sequence=3&isAllowed=y> [in Russian].

6. Sapukhyn, A. A., Kurochkyina, V. A. & Novykov, S. O. (2013). Analiz effektivnosti primeniamykh tekhnologii pri vybere podkhodov organizatsii stroitelstva i remonta truboprovodov [Analysis of the effectiveness of the technologies used in selecting approaches the organization of construction and repair of pipelines]. *Vestnyk Moskovskogo gosudarstvennogo unyversyteta – The Bulletin of Moscow State University*, no. 7, pp. 96-105. Retrieved from : <http://vestnikmsu.ru/ind-ex.php/ru/archive/article/display/51/12> [in Russian].

7. Orlovskyy, S. Ya., Volkov, V. N., Tymofeenko, O. P. & druhye (2015). Korroziia teplovykh setei i pribavka k tolschine stenki [Corrosion of heat networks and increase the thickness of the wall]. *Evraziyskiy Soiuz Uchenykh (ESU) – Eurasian Union of Scientists (ESU)*, no. 10 (19). *Tekhnicheskyye nauky*, pp. 77-78. Retrieved from : <http://cyberleninka.ru/article/n/korroziya-teplovyh-setey-i-pribavka-k-tolschine-stenki> [in Russian].

8. Polovnykov, V. Yu. & Khuzeev, V. A. (2013). Chislennyi analiz vliianiia promerzaniia grunta v zone prokladki na teplovye poteri beskanalnykh truboprovodov [Numerical analysis of the influence of soil freezing in the gasket area on the heat loss channel-free pipelines]. *Magazine of Civil Engineering – Magazine of Civil Engineering*, no. 2. Retrieved from : http://engstroy.spbstu.ru/index_2013_02/polovnikov.pdf [in Russian].

9. Klymenko, V. A. & Orlov, Yu. N. Matematicheskaia model optimizatsii sistemy teplosnabzheniia [Mathematical model of optimization of the heating system]. Retrieved from : http://www.rosteplo.ru/Tech_stat-stat_shablon.php?id=473.

10. Chernykov, D. N. (2014). Obosnovanie sposobov povysheniia nadezhnosti sistem teplosnabzheniia naselennykh punktov pri planirovanii remontno-vosstanovitelnykh rabot [Substantiation of ways of improving the reliability of heat supply systems of settlements when planning the repair work]. *Candidate's thesis*. Voronezh: Voronezhskyy gosudarstvennyy arkhytekturno-stroytel'nyy unyversytet [in Russian].

11. Aleksakhyn, A. A. & Boblovskyy, A. V. (2011). Teplopoteri truboprovodami otopitel'noy seti pri izmenenii raschetnoy otopitel'noy zagruzki zdaniy mikrorayona [Heat loss of the heating pipelines network when changing the heating load calculation of the neighborhood buildings]. *Enerho-sberezheniye. Energetyka. Energoaudit – Energy saving. Energy. Energy audit*, no. 9 (91), pp. 20-27. Retrieved from : <http://cyberleninka.ru/article/n/teplopoteri-truboprovodami-otopitel'noy-seti-pri-izmenenii-raschetnoy-otopitel'noy-nagruzki-zdaniy-mikrorayona-1> [in Russian].

12. Buyak, A. Ye. (2010). Ekonomiko-matematychnye modeliuvaniia rozvytku enerhetyky rehionu [Economic-mathematical modeling of energy development in the region]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

13. Havrys, O. M. (eds.) (2015). Optyimizatsiya system

5. Яковлев, Б. В. Повышение эффективности систем теплофикации и теплоснабжения : автореф. дис. на соискание учен. степени докт. техн. наук : спец. 05.14.14 – „Тепловые электрические станции, их энергетические системы и агрегаты” [Электронный ресурс] / Б. В. Яковлев. – Минск, 2004. – 42 с. – Режим доступа : <http://rep.bntu.by/bitstream/handle/data/2158/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B9%20%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82.pdf?sequence=3&isAllowed=y>.

6. Сапухин, А. А. Анализ эффективности применяемых технологий при выборе подходов организации строительства и ремонта трубопроводов [Электронный ресурс] / А. А. Сапухин, В. А. Курочкина, С. О. Новиков // Вестник МГУ. – 2013. – № 7. – С. 96-105. – Режим доступа : <http://vestnikmsu.ru/index.-php/ru/archive/article/display/51/12>.

7. Коррозия тепловых сетей и прибавка к толщине стенки [Электронный ресурс] / С. Я. Орловский, В. Н. Волков, О. П. Тимофеевко [и др.] // Евразийский Союз Ученых (ЕСУ). Технические науки. – 2015. – № 10 (19). – С. 77-78. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/korroziya-teplovyh-setey-i-pribavka-k-tolschine-stenki>.

8. Половников, В. Ю. Численный анализ влияния промерзания грунта в зоне прокладки на тепловые потери бесканальных трубопроводов [Электронный ресурс] / В. Ю. Половников, В. А. Хузеев // Magazine of Civil Engineering. – 2013. – № 2. – Режим доступа : http://engstroy.spbstu.ru/index_2013_02/polovnikov.pdf.

9. Клименко, В. А. Математическая модель оптимизации системы теплоснабжения [Электронный ресурс] / В. А. Клименко, Ю. Н. Орлов. – Режим доступа : http://www.rosteplo.ru/Tech_stat-stat_shablon.php?id=473.

10. Черников, Д. Н. Обоснование способов повышения надежности систем теплоснабжения населенных пунктов при планировании ремонтно-восстановительных работ : дис... канд. техн. наук : 05.23.08 – „Технология и организация строительства” / Д. Н. Черников, Воронежский государственный архитектурно-строительный университет. – Воронеж, 2014. – 140 с.

11. Алексахин, А. А. Теплопотери трубопроводами отопительной сети при изменении расчетной отопительной загрузки зданий микрорайона [Электронный ресурс] / А. А. Алексахин, А. В. Бобловский // Энергосбережение. Энергетика. Энергоаудит. – 2011. – № 9 (91). – С. 20-27. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/teplopoteri-truboprovodami-otopitel'noy-seti-pri-izmenenii-raschetnoy-otopitel'noy-nagruzki-zdaniy-mikrorayona-1>

12. Буюк, А. Є. Економіко-математичне моделювання розвитку енергетики регіону : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.11 – „Математичні методи, моделі і інформаційні технології в економіці” / А. Є. Буюк. – К., 2010. – 20 с.

13. Оптимізація систем тепло постачання із використанням економіко-математичного моделювання : моногр. / за заг. ред. О. М. Гаврися. – Х. : НТУ „ХПІ”, 2015. – 209 с.

14. Махотило, К. В. Повышение точности моделирования среднечасовой температуры обратного теплоносителя ТЭЦ [Электронный ресурс] / К. В. Махотило. – Режим доступа : <http://dspace.-nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27074/16-Mahotilo.PDF?sequence=1>.

15. Стратегія сталого розвитку „Україна – 2020” : Указ Президента України № 5/2015 від 12.01.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

16. Аналіз міжнародного та вітчизняного досвіду ви-

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

teplopостachannya iz vykorystannyam ekonomiko-matematyc-hnoho modelyuvannya [Optimize heating systems using economic and mathematical modeling]. Kharkiv : Natsional'nyy tekhnichnyy universytet „Kharkivskyy politekhnichnyy instytut” [in Ukrainian].

14. Makhotylo, K. V. Povyshenie tochnosti modelirovaniya srednechasovoy temperatury obratnogo teplonositel'ia TETS [Increase the accuracy of modeling the return water temperature hourly thermal power generators (CHP)]. Retrieved from : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27074/16Mahotilo.PDF?sequence=1> [in Russian].

15. Stratehiya staloho rozvytku „Ukrayina – 2020” : Ukaz Prezidenta Ukrayiny № 5/2015 vid 12.01.2015 r. [Strategy for Sustainable Development „Ukraine – 2020”, the President of Ukraine decree from January 12, 2015 № 5/2015]. Retrieved from : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> [in Ukrainian].

16. Sanytskyi, M. A. & Pozniak, O. R. (eds.) (2008). Analiz mizhnarodnoho ta vitchyznianoho dosvidu vykorystannia enerhozberihaiuchykh tekhnolohii u haluzi budivnytstva [Analysis of international and domestic experience in the use of energy efficient technologies in the construction]. Lviv : Ahentsiia rehionalnogo rozvytku ta Yevropeiskoi intehratsii. Retrieved from : cstei.lviv.ua/upload/pub/Energo/1259276548_34.pdf [in Ukrainian].

17. Fyllips, D. & Harsya-Dyas, A. (1984). *Metody analiza setey* [Network analysis methods]. (E. H. Kovalenko, M. H. Furuhyana & B. H. Sushkova, Trans.). Moscow : Myr [in Russian].

18. Sakovych, V. A. (1984). Yssledovanye operatsyy (determinyrovanny'e metody` y modeli) [Operations Research (deterministic methods and models)]. Mynsk : Vy'sheyshaya shkola [in Byelorussia].

19. Averyanova, O. V. (2009). Energoberezenie v teplovikh setiakh za schet parametrov teplonositel'ia [Energy saving in heat networks at the expense of the coolant parameters]. *Ynzhenerno-stroytelnyi zhurnal – Civil Engineering Journal*, no. 5, pp. 43-46. Retrieved from : http://engstroy.spbstu.ru/index_2009_05/averyanova_parametry_teplonositelya.pdf [in Russian].

20. Akhmedov, A. M. (2013). Sovremennoe sostoianie magistralnykh truboprovodov i tekhnologii naneseniia izolatsionnykh pokrytii pri stroitelstve i kapitalnom remonte [The current state of pipelines and technologies for applying insulating coatings in construction and repair]. *Internet-vestnyk VolgHASU. Seriya : Politematicheskaya – Internet messenger VolgHASU. Series: Polythematic*, Issue 3 (28). Retrieved from [http://vestnik.vgasu.ru/attachments/Akhmedov2013_3\(28\).pdf](http://vestnik.vgasu.ru/attachments/Akhmedov2013_3(28).pdf) [in Russian].

21. Kocheshkova, L. H. & Kocheva, M. A. (2013). Eksperimentalnye issledovaniia i opredelenie polnoty katodnoi zashchity teploprovodov [Experimental studies and determination of completeness of cathodic protection of heating conduits]. *Modern High Technologies – Modern High Technologies*, no. 8. Retrieved from : <http://cyberleninka.ru/article/n/eksperimentalnye-issledovaniya-i-opredelenie-polnoty-katodnoy-zashchity-teploprovodov> [in Russian].

22. Skapyntsev, A. E., Potapov, A. D. & Lavrusevych, A. A. (2013). Inzhenernaia zashchita truboprovodov ot erozionnykh protsessov [Engineering protection of pipelines from erosion]. *Vestnyk Moskovskogo gosudarstvennogo universiteta – The Bulletin of Moscow State University*, no. 7, pp. 140-151 [in Russian].

23. Enerhetychna stratehiya na period do 2030 roku

користання енергозберігаючих технологій у галузі будівництва [Електронний ресурс] // Агенція регіонального розвитку та Європейської інтеграції / під ред. М. А. Саницького, О. Р. Позняк. – Львів, 2008. – Режим доступу : cstei.lviv.ua/upload/pub/Energo/1259276548_34.pdf.

17. Филлипс, Д. Методы анализа сетей / Д. Филлипс, А. Гарсиа-Диас; пер. с англ. Е. Г. Коваленко, М. Г. Фуряна; под ред. Б. Г. Сушкова. – М. : Мир, 1984. – 496 с.

18. Сакович, В. А. Исследование операций (детерминированные методы и модели) : справочное пособ. / В. А. Сакович. – Мн. : Выш. шк., 1984. – С. 172-202.

19. Аверьянова, О. В. Энергосбережение в тепловых сетях за счёт параметров теплоносителя [Електронний ресурс] / О. В. Аверьянова // Инженерно-строительный журнал. – 2009. – № 5. – С. 43-46. – Режим доступу : http://engstroy.spbstu.ru/index_2009_05/averyanova_parametry_teplonositelya.pdf.

20. Ахмедов, А. М. Современное состояние магистральных трубопроводов и технологий нанесения изоляционных покрытий при строительстве и капитальном ремонте [Електронний ресурс] / А. М. Ахмедов // Интернет-вестник ВолгГАСУ. Сер. : Политематическая. – 2013. – Вып. 3 (28). – Режим доступу : [http://vestnik.vgasu.ru/attachments/Akhmedov-2013_3\(28\).pdf](http://vestnik.vgasu.ru/attachments/Akhmedov-2013_3(28).pdf).

21. Кочешкова, Л. Г. Экспериментальные исследования и определение полноты катодной защиты теплопроводов [Електронний ресурс] / Л. Г. Кочешкова, М. А. Кочева // Modern High Technologies. – 2013. – №8. – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/eksperimentalnye-issledovaniya-i-opredelenie-polnoty-katodnoy-zashchity-teploprovodov>.

22. Скапинцев, А. Е. Инженерная защита трубопроводов от эрозионных процессов / А. Е. Скапинцев, А. Д. Потапов, А. А. Лаврусевич // Вестник МГУ. – 2013. – № 7. – С. 140-151.

23. Енергетична стратегія на період до 2030 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13>.

24. Лобко, О. Н. Методика анализа повреждаемости трубопроводов [Електронний ресурс] / О. Н. Лобко // Коммунальное хозяйство городов : научно-технический сборник. – 2010. – № 93. – С. 321-324. – Режим доступу : <http://khg.kname.edu.ua/index.php/khg/article/viewFile/1284/1277>

25. Енергетика у сучасному світі : рекомендаційний список [Електронний ресурс] / уклад. О. В. Бондар. – Суми : Сумський державний університет, 2012. – 55 с. – Режим доступу : <http://library.sumdu.edu.ua>.

26. Ющенко, Н. Л. Математичні моделі визначення резерву часу для збалансованого розподілу трудових, матеріальних і фінансових ресурсів при модернізації комунальної теплоенергетики України / Н. Л. Ющенко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 2 (6). – С. 16-25.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

[Energy Strategy for the period up to 2030]. Retrieved from : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13> [in Ukrainian].

24. Lobko, O. N. (2010). Metodyka analiza pov-rezhdaemosty truboprovodov [The method of analysis of damage to pipelines]. *Kommunalnoie khoziaystvo gorodov nauchno-tekhnycheskyy sbornyk – Utilities cities: scientific and technical collection*, no. 93, pp. 321-324. Retrieved from : <http://khg.kname.edu.ua/index.php/khg/article/viewFile/1284/1277>. [in Russian].

25. Bondar, O. V. (compiled) (2012). Enerhetyka u suchasnomu sviti : rekomendatsiynyi spysok [Power in the Modern World : recommendation list]. Sumy: Sums'kyy derzhavnyy universytet. Retrieved from : <http://library.sumdu.edu.ua> [in Ukrainian].

26. Yushchenko, N. L. (2016). Matematychni modeli vyznachennya rezervu chasu dlya zbalansovanoho rozpodilu trudovykh, material'nykh i finansovykh resursiv pry modernizatsiyi komunal'noyi teploenerhetyky Ukrayiny [Mathematical models to determine the reserve time a balanced distribution of manpower, material and financial resources for modernization of municipal power system of Ukraine]. *Naukovyy visnyk Polissya – Scientific Bulletin of Polissia*, no. 2 (6), pp. 16-25 [in Ukrainian].

Received for publication 15.09.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Yushchenko, N. L. Current state of development in the field of economic and mathematical modeling of thermal power / N. L. Yushchenko // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9). ч. 2. – С. 24–31.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

UDC 336:[620.9:332.8](477)

УДК 336:[620.9:332.8](477)

N. M. Matviichuk, Candidate of Economic Sciences,
Y. V. Shulyk, Candidate of Economic Sciences,
T. O. Shmatkovska, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Н. М. Матвійчук, к. е. н.,
Ю. В. Шулик, к. е. н.,
Т. О. Шматковська, к. е. н.,
 доцент

FINANCIAL INCENTIVES TO ENERGY SAVING IN THE HOUSING SECTOR OF UKRAINE

ФІНАНСОВІ СТИМУЛИ ДО ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В ЖИТЛОВОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Urgency of the research. The problems of energy efficiency and conservation are priorities in Ukraine owing to inefficient energy policy of the state.

Target setting. Residential sector in Ukraine is the largest consumer of natural gas and requires significant investment in thermo-modernization of housing. This fact leads to necessity of finding ways to enhance its energy efficiency.

Actual scientific researches and issues analysis. The problems of energy conservation and energy efficiency are the subject of research of following scientists S. Bezv, M. Bulgakov, V. Jiang, Dzhedzhula D. Zerkalov M. Kovalko, A. Komelina, O. Lyakhov, V. Mikitenko, A. Suhodolya, I. Sotnyk and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. The problems of financial incentives for energy saving measures in the residential sector of Ukraine, including in the context of the coordination instruments of social policy with the policy of energy efficiency are understudied.

The research objective. The article represents a comprehensive assessment of the system of financial incentives and anti incentives that influence energy efficiency in the residential sector. Authors also develop suggestions for incentives improvement.

The statement of basic materials. The article deals with the system of financial incentives that are used in the residential sector. The effectiveness of the state and local energy efficiency programs implementation is being analyzed. The authors determine the main obstacles to the energy efficiency measures implementation by citizens and define ways of overcoming them. The researchers reveal a contradiction between guaranteeing social protection and incentives to implement energy efficiency measures and suggest the mechanism of converting subsidies to investments in energy efficiency of the housing stock.

Conclusions. The proposed activities will: boost public investment in housing energy efficiency, reduce household spending on housing and communal services, reduce expenditures of the state budget for financing the subsidies and purchasing energy.

Keywords: energy efficiency; energy saving; financial incentives to energy saving; credit incentives; housing subsidies; ESCOs.

Urgency of the research. The problems of energy efficiency and energy conservation in Ukraine are priorities, because without developing an energy-efficient society it is impossible to find the way

Актуальність теми дослідження. Проблеми енергоефективності та енергозбереження в Україні є пріоритетними в зв'язку із неефективною енергетичною політикою держави.

Постановка проблеми. Житловий сектор України являється найбільшим споживачем природного газу та потребує значних інвестицій в термомодернізацію житлового фонду, що зумовлює необхідність пошуку шляхів підвищення його енергоефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми енергозбереження та енергоефективності є предметом дослідження таких науковців, як С. Бевз, М. Булгакова, В. Г. Дзяна, Дждеджула, Д. Зеркалов, М. Ковалко, О. Комеліна, О. Ляхова, В. Микитенко, О. Суходола, І. Сотник та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Недостатньо вивченими є проблеми фінансового стимулювання заходів з енергозбереження в житловому секторі України, в тому числі в контексті узгодження інструментів соціальної політики з політикою енергоефективності.

Постановка завдання. Метою статті є комплексна оцінка системи фінансових стимулів та антистимулів, які впливають на енергозбереження в житловому секторі, а також розробка пропозицій щодо їх вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. В статті розглянуто систему фінансових стимулів, які використовуються в житловому секторі економіки. Проаналізовано ефективність реалізації державних та місцевих програм енергоефективності. З'ясовано основні перешкоди для здійснення енергозберігаючих заходів громадянами та запропоновано заходи щодо їх усунення. Виявлено суперечність між гарантуванням соціального захисту населення і стимулами до здійснення енергоефективних заходів та запропоновано механізм перетворення субсидій на інвестиції в підвищення енергоефективності житлового фонду.

Висновки. Запропоновані заходи прискорять інвестування населенням в енергоефективність житла, зменшать витрати домогосподарств на оплату житлово-комунальних послуг, скоротять видатки державного бюджету на фінансування субсидій населенню та придбання енергоресурсів.

Ключові слова: енергоефективність; енергозбереження; фінансові стимули до енергозбереження, кредитні стимули; житлові субсидії; енергосервісні компанії.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

out of the economic crisis, to achieve sustainable economic development and to gain competitive advantage in the global community. According to the World Energy Council, which publishes the evaluation results of energy policy implementation effectiveness by the countries around the world, – The Energy Trilemma Index, – in 2016 Ukraine took 63 place, improving its position by 2 points compared to the previous year [1]. Despite the progress in rating, the state remains far behind with energy intensity 2-3 times lower than in European countries.

Target setting. It is reasonable to study the characteristics of energy saving policy implementation in the residential sector of Ukraine, as it has the untapped potential of energy efficiency, consuming a significant share of natural gas in Ukraine (58% of total). Meanwhile annual energy loss is about 60% which is 3 bln. US dollars reimbursed by the state and the final consumers of services. The total need for investment in thermo-modernization of the housing stock is more than 830 bln. UAH, 300 billion of which should be invested till 2020 [2].

Actual scientific researches and issues analysis. The study of energy saving and energy efficiency engaged scholars such as S. Bevz, M. Bulgakova, V. Jiang, Dzhedzhula, D. Zerkalov, M. Kovalko, A. Komelina, O. Lyakhov, V. Mikitenko, O. Sukhodolia, I. Sotnyk and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. The scientists have not yet explored the problem of financial incentives for energy saving measures in the residential sector of Ukraine since incentives for energy efficiency and conservation by the population have spread only in 2015. In addition, this issue is closely related to the national social policy. Particularly we are talking about the urgent need to harmonize methods and tools of social policy with measures of energy efficiency in the context of promoting energy efficiency in the residential sector of Ukraine.

The research objective. Purpose of the article lies in a comprehensive assessment of the system of financial incentives and anti-incentives which influence energy efficiency in the residential sector of Ukraine. The goal also implies the elaboration of suggestions for energy efficiency incentives improvement.

The statement of basic materials. Currently to encourage energy conservation by the citizen governmental institutions use instruments of pricing, crediting and co-financing energy saving measures by the state and local authorities (Tab.1). Rapidly increasing cost of energy serves as a vivid example of price tools application. Though unpopular, it was a very effective measure, which forced much of the population to reduce energy consumption.

Table 1

Factors influencing Energy saving in the residential sector of Ukraine *

Financial incentives	Anti-incentives
<i>Price incentives:</i> - Higher energy prices; - Electricity prices differentiation depending on the amount and timing of consumption	Lack of heat and natural gas consumption meters and high cost of their installation
Free installation of residential gas meters until 2018	Low resource consumption culture
Co-financing of energy-saving programs and projects by state and local authorities	Low incomes that do not allow energy-saving measures with a prolonged payback period
<i>Credit incentives:</i> - 35% state reimbursement of the loans, obtained for energy saving measures by private owners and 40% state reimbursement of the loans received by condominium associations and housing cooperatives; - 20% state reimbursement of the loans received to replace gas boilers; - Partial (15-30%) reimbursement of the loans by local authorities, compensation of all or part of the interest on loans obtained for energy-saving purposes under regional energy efficiency programs	<i>Inefficient energy subsidies:</i> - Covering 40% of the population; - Increase annually and significantly exceed state expenditures for energy conservation; - are based on excessive resource consumption norms; - Do not encourage people to save energy and carry out energy-saving measures; - Increase the burden on the State budget; - Create obstacles for investments in energy saving technologies, do not stimulate heat and power distribution companies to modernize

* **Source:** compiled by the authors based on [3; 4; 5; 6]

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

It should be noted that in contrast to stimulating factors, there is a number of barriers to energy saving measures in the residential sector. Lack of heat and natural gas consumption meters, and technical impossibility to establish individual heat meters in all apartments and houses do not stimulate people to save energy. According to the National Ecological Center of Ukraine as of Nov. 2016 provision with heat energy meters was only 61%. In case that the Law of Ukraine "On the commercial accounting utilities" will be passed it is planned that service providers should equip all consumers with heat meters before October 1, 2018. Corresponding work will be financed with consumers' contributions spread over five years.

However, home meters also do not encourage consumers to conserve energy. The effective incentives will arise when consumers will be able to influence the amount of consumed heat. Therefore, metering devices should be complemented with Individual Heat Points (IHP) which automatically adjust in accordance with weather conditions. Such solution will allow to pay for the actual energy consumption in the same way as in the private sector.

Furthermore, according to the EU Directive on Energy Efficiency (2012/27/EC), all end-users should be equipped with individual meters for all kinds of communal services, where it is technically and financially possible, and relevant in terms of the energy saving benefits. However, considering substantial need of funds in order to provide housing stock with individual meters, this problem is not urgent for state funding. At present, even in the EU, not all homes are equipped with individual meters, but generally home metering devices in apartment buildings were installed long ago.

Passing the Law of Ukraine "On the commercial accounting utilities" is a vital decision at the moment since it lays the groundwork for further reform in the sphere of residential sector energy efficiency. In terms of financial resources shortage state should spend money for financing the projects with a prolonged payback period that are too burdensome for the population, thus it will be appropriate for the governmental institutions to further co-finance the establishment of IHP.

In recent years substantial number of energy efficiency programs has developed, including the famous credit program for the purchase of energy efficient equipment and insulation of the building, regulated by the Cabinet of Ministers resolution "On approval of the use of funds provided by the state budget for state support of energy efficiency measures through the inexpensive loans mechanism" [5].

Today energy saving programs are financed primarily from budget funds and foreign organizations. It is assumed that in 2017 when Energy Efficiency Fund will start work, it will attract about 20 billion UAH from international donors and private investors. 400 million UAH will be funded from the state budget. The main objectives of the Energy Efficiency Fund are: attracting investments for the implementation of energy efficiency measures, energy audits and certification of buildings for energy efficiency classes, the introduction of the full-scale accounting of all consumed energy resources etc. [2].

Given the dire situation in the field of energy efficiency of the economy, we can state that the Energy Efficiency Fund was established with great delay. In Poland, for example, the necessity of reforming this sector was realized much earlier. In 1998 they stopped subsidizing energy consumption and embarked on funding modernization and repairs of buildings by means of Modernization Fund. This Fund provided loans for 10 years at a rate from 3.8% to 8.5% per year and covered 25% of the loan if the energy audit conducted after the upgrade confirmed annual energy savings of at least 10% [7, p. 13].

It should be emphasized that measures to encourage energy saving in Ukraine are not comprehensive, are inconsistent and not always effective. For example, the funds received from the EU funding program "Support of the Energy Strategy of Ukraine implementation in the field of energy efficiency and renewable energy" in the amount of 498.1 million UAH in 2011-2013 has never been used. In 2014 this amount was utilized only by 0.5% (2.4 million UAH). In 2015 the number raised to 60.9% (301.9 million UAH). Expenditures from the state budget for state support of energy efficiency measures through the mechanism of cheaper loans in year 2015 were ceased. These measures were funded only through foreign aid. 90.4 million UAH were not dispensed and returned to the budget [8].

The funding of energy efficiency programs in Ukraine in 2016 amounted 993.8 million UAH, which is almost three times more than in 2015. Local authorities were also developing their own programs to compensate citizens either portions of the loans or interest on loans obtained for the implementation of

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

energy efficiency measures. In 2017 Ukraine adopted 189 local programs for co-financing energy efficiency measures. Additional compensation of the credit portions (15-20%) in Lviv region has allowed to increase number of loans for buying “no gas” boilers 6 times compared to the national average [3]. Lutsk has adopted a “Program of capital repairs of housing stock in Lutsk for years 2015-2019”, according to this program the installation of heat energy metering units in homes is set to co-financing: 60% are reimbursed by municipal council, and 40% - by residents.

Obtaining funding from the government in order to carry out energy efficiency measures in 2017 will be much harder. First applicant needs to undergo energy audits, and after the reconstruction they are obliged to verify the developed effectiveness. In contrast the current credit mechanism does not involve control of the State Agency for Energy Efficiency over the use of credit. The new approach is based on the experience of countries that have achieved significant results in reforming the housing in terms of enhancing its energy efficiency. Participation in the program will be open merely to the owners of private homes and whole condominiums (individual apartments not included). We believe that it will have the best effect, as insulation of separate apartments rarely has a significant impact on energy resources consumption in the whole house. In addition, the condominium is almost the only effective tool for attracting significant amount of funds for comprehensive thermo-modernization of the residential sector because they can accumulate reserve funds and repair funds that can be used for attracting credits and cost-sharing. In 2015-2016 condominiums participation in the programs of energy efficiency in comparison with private households was much smaller. Condominiums received 10.7 million UAH compensation from the state budget while private owners received about 1 billion UAH [3].

Increased energy resources saving measures resulted in improved energy efficiency of the national economy, as reflected in the stable downward trend of natural gas consumption – in 2016 the economy consumed 30.3 billion m³ of gas, in 2015 – 33.7 billion m³, in 2014 – 42.5 billion m³, in 2013 – 50.4 billion m³ of gas. In 2005 consumption of natural gas amounted to 76.4 billion m³. The fall in consumption in Ukraine 15.8% was the largest among the world countries in 2015. However one of reason for this could have been a decline in GDP to 10.4%. Therefore it is difficult to calculate how much energy state was able to save thanks to energy policy.

A significant deterrent that restrains people from carrying out active energy saving measures is a soft social policy reflected in the establishment of inefficient subsidies for housing and communal services. The new system of subsidies does not encourage people to save resources and implement energy efficiency measures, as these costs are covered by the state. In other words social policy today has priority compared to the energy conservation policy. Such ill-considered policy might undermine long-awaited modernization of the housing sector.

In 2014 government spent 8.9 billion UAH from the state budget for subsidies, in 2015 – 19 billion UAH, in 2016 – 40.3 billion UAH (6 million families) (Fig. 1).

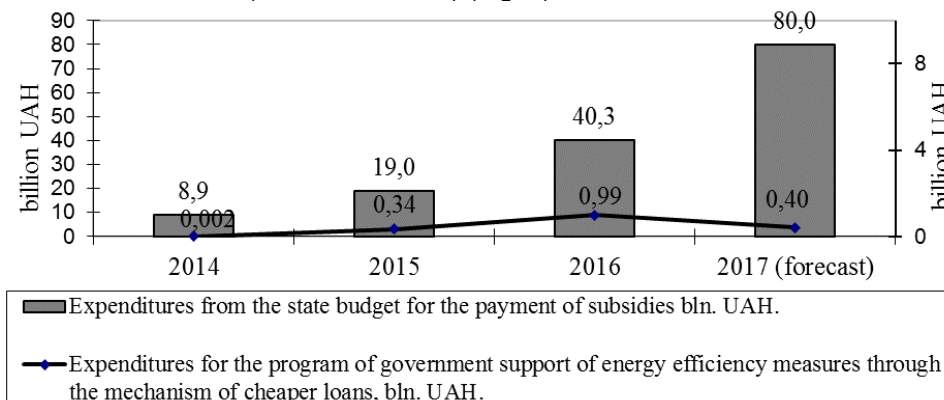

Fig. 1. Expenditures from the state budget to finance energy efficiency programs and payment of subsidies in the years 2014-2017, billion UAH

* Source: compiled by the author based on [3; 6; 8]

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

As of September 2016, 40% of the country population, or every third family received a housing subsidy. In December 2016 the average size of subsidies assigned for one household equaled 1365 UAH [9]. According to the forecasts of the Ministry of Social Policy, after the heating season 2016-2017 the number of subsidies recipients will increase to 9 million people (60% of total households). This situation poses a serious threat to the financial security of the state, because the costs for social purposes annually significantly increase in the conditions of economic growth deficiency. Keeping this trend in the future is unacceptable and contrary to the declared policy of reducing social benefits.

One of the disadvantages of subsidies system is overstated size of social norms underlying the calculation of subsidies. During the 2015-2016 heating season gas subsidies were credited in the amount almost twice more than enough to finance the actual consumption of gas. In addition, end users do not receive aid directly, as the state finances natural monopolies (heat and power distribution companies). The latter are not encouraged to invest in modernization, because their excess expenditures are covered by state and population. Therefore, first and foremost state should improve communal heating enterprises' tariffs setting mechanism, which should boost efficiency of such institutions.

Overcoming the contradiction between guaranteeing social security and the introduction of market principles of management in the energy sector requires reform of social policy. The procedure for granting subsidies should be urgently improved by establishing stricter requirements for recipients. It is necessary to refocus state support from funding part of the population to financing energy efficiency all over residential sector. First of all, the state should help citizens to consume less energy, control and expose the process, and after that to support only the poorest. The gradual reduction of subsidies – is the fastest step towards energy efficiency provided protection of the most vulnerable citizens. Today the budget is unable to finance up to 40% of the population. Among the EU Member States the largest number of vulnerable consumers is in Romania – 11%. Typically, only 5-8% of the most vulnerable EU citizens receive support [6].

Scientific research shows that the maximum share of the family budget for utility fee should be 25%. Accordingly, assistance should be provided to families for which the threshold is exceeded. This type of threshold was established in the Czech Republic, Romania, Armenia, Georgia, Moldova and Uzbekistan in terms of reforming the housing subsidy [10, p. 5]. In some transitive economies there were even higher thresholds. After the unification of East and West Germany in the early 90s the price of communal services in eastern Germany increased by 5 times. In between 1991 and 1992 average household in Germany was spending 28% of income for communal services. For poor families threshold spending on housing was set to 20%. Today, subsidies for heating in Lithuania are provided if the household heating costs are higher than 25% of total family income [11, p. 12].

Only Hungary and Canada do not support families with low incomes by means of improving energy efficiency of their homes, yet they provide direct subsidies. The vast majority of other countries provide assistance to households by improving energy efficiency of housing without direct subsidies [11, p. 31-33]. The most common forms of assistance are the interest-free or low-interest loans from special funds and partial reimbursement of the energy-saving products cost. A. Abakumenko also notes a global trend of approaching to energy efficiency incentives by reviewing fiscal instruments - direct budget expenditures are replaced by tax incentives (tax relief on individual income tax, "green" tariffs for private power generation, etc.) [12, p. 10].

For Ukraine we offer to increase the proportion of family income spent on utilities to 20%, and a year later – up to 25%. Spared funds must be invested in the thermal modernization of housing. According to the State Agency of Energy Efficiency saving gas after thermal modernization of private homes is about 30%. As of 11.01.2016 p. 1 billion UAH were spent from the budget on the implementation of energy efficiency programs. For private households accounted for 2.8 billion UAH of investments to the economy in the form of the energy-efficient goods purchases and 512.7 million UAH of energy savings. After the installation of IHP and insulation of apartment buildings, heating costs decrease more than 2 times, and in the case of implementing additional energy efficiency measures (replacing windows, upgrading lighting), costs can be reduced by 3-4 times. In other words the need of assistance from the government for housing and communal services becomes significantly reduced, if not completely eliminated. 1 UAH budget expenditures to finance energy efficiency programs in con-

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

dominiums accounts for 3.2 UAH investment in the economy and 3 UAH savings of energy resources [3].

Considering the multiplier calculated by the State Agency for Energy Efficiency expenditures from the state budget for the implementation of energy efficiency programs, redirection of 10 billion UAH, prescribed for the payment of subsidies for investments in energy efficiency of the residential sector will attract about 30 billion UAH investment in the economy and save over 5 billion UAH for energy resources consumption, including reduced government spending on their purchase. Such measures will also reduce household spending to communal services and create new jobs.

Reform of housing subsidies will inevitably mean their monetization on the feasibility of which experts in Ukraine have divided. Opponents of monetization claim that low incomes will contribute to spending the proceeds inappropriately and therefore it is inappropriate to monetize subsidies now. In the Concept of implementation mechanisms for stable funding of Energy Efficiency measures authors proposed an interesting solution to the problem – they suggest to give citizens who receive subsidies an opportunity to use subsidy savings on Energy Efficiency measures [2]. However, the mechanism of channeling funds for energy efficiency measures is not detailed, as well as it is not articulated who will control it.

We believe that subsidies need to be monetized, no matter for spending targets – either as the payment for municipal services, energy efficiency or other expenses. In case of misuse, the subsidy should be canceled. In addition, when calculating subsidies social officers should carefully check the financial status of applicants and the availability of indirect revenue. They can also consider the option of providing assistance only to those households which undergone at least minimal energy efficiency measures or those who spent aid at least partially on energy efficiency measures.

Economically expedient will be the passing of legislative acts that regulate the responsibilities of individual condominium associations' members for failing to participate in financing energy efficiency measures and simplify the mechanism for imposing sanctions for non-enforcement of majority decisions. Good example for this is Poland where they practice forced eviction for owner who does not want to participate in financing condominium activities.

Taking into account international experience it is necessary to assess the country's housing stock and categorize apartments according to their energy efficiency. This approach will help to provide diversified assistance on the basis of the need for each class of building's energy-efficiency. At the initial stage of reform (2-3 years) lower energy consumption standards need to be set for more efficient buildings and vice versa, in the next step the standards should be set to the middle-class energy efficiency (assuming that prior to this stage the inhabitants of inefficient buildings will carry out measures to thermally modernize their housing). And the last stage standard should be set to the level of energy needs for the most efficient homes.

In order to encourage private sector participation in the housing energy efficiency many countries have come up to the solution – Energy Service Companies (ESCO) [13]. They provide a wide range of services in the field of energy efficiency (from energy audit to installation of energy saving equipment). ESCO projects are carried out at the expense of anticipated savings (credits) from the implemented measures. Most frequently funding for energy service companies is carried out by means of loans, which is a major obstacle to the functioning of such organizations in Ukraine. Financial instability, high interest rates on loans impede ESCOs' access to finances, especially when it comes to implementation of projects with a prolonged payback period [4, p. 195].

Given the complexity of reaching an agreement between the condominium associations on a joint management of housing, it is necessary to improve the institutional mechanisms of ESCO in Ukraine since specialized companies will proceed better with implementing energy efficiency projects compared to condominiums. Thereby it will be helpful to provide companies of this type with certain preferences (soft loans, tax breaks, etc.).

Encouraging people to conserve energy should be carried out in conjunction with energy efficiency measures in spheres of energy production, transformation and supply. These measures will reduce the cost of energy resources for the end-consumers since a major cause for the rise in prices and tariffs for housing and communal services is their inefficiency and inability to upgrade to self-sufficiency.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Conclusions. Scientific novelty of the research lies in the comprehensive assessment of financial incentives for energy conservation in the residential sector of Ukraine. The assessment identifies contradictions between social policies and energy efficiency policy that are objectified with anti-stimulating nature of energy subsidies. Implementation of the measures proposed in the article will speed up population's investment in a housing energy efficiency measures, reduce household spending for housing and communal services, reduce the amount of costs from the state budget for financing the subsidies purchasing energy resources etc.

References

1. 2016 Energy Trilemma Index: Benchmarking the sustainability of national energy systems. Retrieved from : <https://www.worldenergy.org/publications/2016/2016-energy-trilemma-index-benchmarking-the-sustainability-of-national-energy-systems/>.
2. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy (2016, July). *Pro skhvalennia Kontseptsii vprovadzhennia mekhanizmiv stabilnogo finansuvannia zakhodiv z enerhoefektyvnosti (stvorennia Fondu enerhoefektyvnosti)*. [Ordinance of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the concept implementation mechanisms of stable funding measures for energy efficiency (energy efficiency fund)"]. Retrieved from : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/489-2016-%D1%80>. [in Ukrainian].
3. Sait Derzhavnoho ahentstva z enerhoefektyvnosti ta enerhozberezhennia. [The site of the State Agency for energy efficiency and energy saving]. Retrieved from: <http://saee.gov.ua/uk/consumers-/derzh-pidtrymka-energozabespechenya>. [in Ukrainian].
4. Sotnyk, I. (2016). Energy efficiency of Ukrainian economy: problems and prospects of achievement with the help of ESCOs. *Actual problems of economics*, 1 (175), pp. 192-199 [in English].
5. Postanova Kabinetu Ministriv No. 439 (2015, August). *Pro zatverdzhennia poriadku vykorystannia koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu biudzheti dlia derzhavnoi pidtrymky zakhodiv z enerhozberezhennia cherez mekhanizm zdeshevlennia kredytiv*. [Decree of the Cabinet of Ministers No. 439 "On approval of the procedure of using funds provided by the State budget for support measures for energy savings through the mechanism of reduction credits"]. Retrieved from : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/439-2011-%D0%BF>. [in Ukrainian].
6. Yevropeyskiy enerhorynok: yak zakhystyty vrazlyvykh spozhyvachiv. [The European energy market: how to protect vulnerable consumers]. Retrieved from : <http://www.slideshare.net/uaenergy/ss-66572873> [in Ukrainian].
7. Strategia modernizacji budynków: mapa drogowa 2050 (2014). Retrieved from : <http://www.renowacja2050.pl/files/raport.pdf>.
8. Zvit Rakhunkovoi palaty pro rezultaty audytu efektyvnosti vykorystannia koshtiv Derzhavnoho biudzhetu na zakhody u sferi enerhoefektyvnosti ta enerhozberezhennia (2014-2015 rr.). [The report of Accounting Chamber about the results of the audit of the effectiveness of the use of funds of the State budget for activities in the field of energy efficiency and energy conservation (2014-2015)]. Retrieved from : https://feao.org.ua/wp-content/uploads-/2016/12/2016-12-20-Energy-Efficiency-Accounting-Chamber_UKR.pdf [in Ukrainian].
9. Pro nadannia naselenniu subsydii. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. [On the provision of public subsidies]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
10. Fankhauser S. and Tepic S. Can poor consumers pay for energy and water? An affordability analysis for transi-

Література

1. 2016 Energy Trilemma Index: Benchmarking the sustainability of national energy systems [Electronic recourse]. – Retrieved from : <https://www.worldenergy.org/publications/2016/2016-energy-trilemma-index-benchmarking-the-sustainability-of-national-energy-systems/>.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 липня 2016 р. № 489-р. "Про схвалення Концепції впровадження механізмів стабільного фінансування заходів з енергоефективності (створення Фонду енергоефективності)" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/489-2016-%D1%80>.
3. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://saee.gov.ua/uk/consumers/derzh-pidtrymka-energozabespechenya>.
4. Sotnyk, I. Energy efficiency of Ukrainian economy : problems and prospects of achievement with the help of ESCOs. / I. Sotnyk // *Actual problems of economics*. – 2016. – № 1 (175). – P. 192-199.
5. Постанова Кабінету Міністрів № 439 зі змінами від 07.08.2015 р. "Про затвердження порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки заходів з енергозбереження через механізм здешевлення кредитів" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/439-2011-%D0%BF>.
6. Європейський енергоринок: як захистити вразливих споживачів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slideshare.net/uaenergy/ss-66572873>
7. Strategia modernizacji budynków: mapa drogowa 2050. [Electronic recourse]. – Retrieved from : <http://www.renowacja2050.pl/files/raport.pdf>.
8. Звіт Рахункової палати про результати аудиту ефективності використання коштів Державного бюджету на заходи у сфері енергоефективності та енергозбереження (2014-2015 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2016-12/2016-12-20-Energy-Efficiency-Accounting-Chamber_UKR.pdf.
9. Про надання населенню субсидій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Fankhauser S. and Tepic S. Can poor consumers pay for energy and water? An affordability analysis for transition countries / EBRD. – 2005. - [Electronic recourse]. – Retrieved from : <http://www.ebrd.com/downloads/-research/economics/workingpapers/wp0092.pdf>.
11. Схеми фінансування енергоефективності домогосподарств із низькими доходами: огляд міжнародного досвіду [Електронний ресурс] // USAID. - 2010. - 39 с. – Режим доступу : https://feao.org.ua/wp-content/uploads-/2016/12/2016-12-20-Energy-Efficiency-Accounting-Chamber_UKR.pdf.
12. Абакуменко, О. В. Фіскальні інструменти у комплексних механізмах енергетичного та екологічного регулювання : стислий огляд / О. В. Абакуменко // Науковий

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

tion countries (2005). *EBRD*. Retrieved from : <http://www.ebrd.com/downloads/research/economics/workingpapers/wp0092.pdf> .

11. *Skhemy finansuvannia enerhoefektyvnosti domo-hospodarstv iz nyzkymy dokhodamy: ohliad mizhnarodnoho dosvidu [Schemes of financing energy efficiency in households with low incomes: a review of international experience]*. (2010). *USAID*, p. 39. Retrieved from : http://www.journal.esco.co.ua/2011_2/art161.pdf [in Ukrainian].

12. Abakumenko, O. V. (2016) *Fiskalni instrumenty u kompleksnykh mekhanizмах enerhetychnoho ta ekolohichnoho rehulivannia [The fiscal instruments in the complex mechanisms of the energy and environmental regulation: a brief review]*. *Naukovyi visnyk Polissia – Scientific Bulletin of Polissia*, № 3 (7), pp.9-14 [in Ukrainian].

13. Bertoldi P. et al. (2014). *ESCO Market Report 2013*. Retrieved from: <http://tinyurl.com/plp8gsn>.

вісник Полісся. – 2016. - № 3 (7). – С. 9-14.

13. Bertoldi P. et al. *ESCO Market Report 2013. - 2014* [Electronic recourse]. – Retrieved from : <http://tinyurl.com/plp8gsn>.

Received for publication 20.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Matviichuk, N. M. Financial incentives to energy saving in the housing sector of Ukraine / N. M. Matviichuk, Y. V. Shulyk, T. O. Shmatkovska // *Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 1 (9). ч. 2. – С. 32-39.*

ІННОВАЦІЇ

UDC 330.341.1

УДК 330.341.1

V. F. Savchenko, Doctor of Economic Sciences,
Professor, Honoured Economist of Ukraine,
S. D. Grivko, Applicant

В. Ф. Савченко, д. е. н., професор,
Заслужений економіст України,
С. Д. Гривко, здобувач

MECHANISM OF FORMATION AND ACTIVITY OF INNOVATION CLUSTER STRUCTURE OF ENGINEERING COMPLEX

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРНИХ СТРУКТУР МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ

Urgency of the research. The article covers the procedure of formation and implementation of organizational and economic mechanism of innovative network structures in engineering complex of Ukraine. The common issues of clustering are characterized. The stages of clustering are provided. The Realities of today are considered, where the objective need is a transition to a new organizational forms of interaction of industrial innovation structures in engineering activities, the most effective of which is the cluster approach.

Target setting. It's indicated that the mechanism of formation and functioning of innovative engineering cluster developed by authors appears due to difficult economic situation in the country. Cluster associations and the role of the Coordinating Council to manage innovative machine-building cluster summary are detailed.

Actual scientific researches and issues analysis. It is advisable to mention leading scientists in studying clustering in the post-Soviet countries: A. V. Voronov, A. S. Halchynskyi, L. M. Hanushchak, V. I. Zakharchenko, A. A. Myhranyan, M. V. Nikolayev. Especially should be mentioned S. I. Sokolenko, who made a significant contribution to the development of the network structures in Ukraine.

Uninvestigated parts of general matters defining. It's determined that the implementation of cluster policy promotes the competitiveness of products through the use of synergy members of the cluster.

The research objective. Clusters - is one of the levers of the economy development. The mechanism of formation and functioning of these structures will become a beginning of resuscitation of enterprises of Ukraine.

The statement of basic materials. The formation and development of clusters is an effective tool for attracting foreign direct investment and foreign economic revitalization integration.

Conclusions. The inclusion of local clusters in global value chain can significantly raise the level of national technological base, increase the speed and quality of economic growth by strengthening the international competitiveness of companies that make up the cluster through the acquisition and implementation of new technologies, new equipment; getting businesses access to effective management and expertise; increasing opportunities on highly competitive international market

Keywords: innovation; clustering; network structure; communication; development; competitiveness; production; efficiency; association; mechanism.

Актуальність теми дослідження. У статті запропоновано порядок формування і реалізації організаційно-економічного механізму інноваційних мережевих структур машинобудівного комплексу України. Охарактеризовано загальні питання кластеризації. Надано етапи процесу кластеризації. Розглянуті реалії сьогодення, де об'єктивною необхідністю є перехід до нових організаційних форм взаємодії промислових інноваційних структур в машинобудівній діяльності, найефективнішою з яких є кластерний підхід.

Постановка проблеми. Розроблений авторами механізм формування і функціонування машинобудівного інноваційного кластера обумовлений складним економічним становищем у державі. Деталізувати ролі кластерної асоціації та координаційної ради в управлінні машинобудівним інноваційним кластером.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Доцільно виділити провідних вчених з вивчення кластеризації у пострадянських країнах: А. В. Воронова, А. С. Гальчинського, Л. М. Ганущака, В. І. Захарченка, А. А. Миграняна, М. В. Ніколаєва. Слід особливо відзначити С. І. Соколенка, який зробив вагомий внесок в розвиток мережевих структур в Україні.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Підсумовуючи, визначено, що реалізація кластерної політики сприяє зростанню конкурентоспроможності продукції за рахунок використання ефекту синергії учасників кластеру.

Постановка завдання. Кластери – це один із важелів розвитку економіки. Відпрацьований механізм формування і функціонування даних структур стане початком реанімації підприємств України.

Виклад основного матеріалу. Формування і розвиток кластерів є ефективним засобом залучення прямих іноземних інвестицій та активізації зовнішньоекономічної інтеграції.

Висновки. Включення вітчизняних кластерів у глобальні ланцюжки створення доданої вартості дозволить істотно підняти рівень національної технологічної бази, підвищити швидкість і якість економічного зростання за рахунок посилення міжнародної конкурентоспроможності підприємств, що входять до складу кластеру, шляхом: придбання і впровадження сучасних технологій, новітнього обладнання; отримання підприємствами доступу до ефективних методів управління і спеціальних знань; підвищення можливостей виходу на високо-конкурентні міжнародні ринки.

Ключові слова: інновації; кластеризація; мережеві структури; зв'язки; розвиток; конкурентоспроможність; продукція; ефективність; асоціації; механізм.

ІННОВАЦІЇ

Urgency of the research. To ensure the efficient operation of engineering innovation clusters it's needed to study detailed all the aspects related to the development of network structures, to determine the direction of their solutions and creating organizational and economic mechanism of formation and activities that will improve the efficiency of production processes in the industry and in the country in general.

Analysis of recent research and publications. It is advisable to mention leading scientists in studying clustering in the post-Soviet countries: A. V. Voronov, A. S. Halchynskyi, L. M. Hanushchak, V. I. Zakharchenko, A. A. Myhranyan, M. V. Nikolayev. Especially should be mentioned S. I. Sokolenko, who made a significant contribution to the development of the network structures in Ukraine.

Uninvestigated parts of general matters defining. In order to develop the clusters the stages of formation of engineering innovation cluster structures and their regulation by the state must be formed, a more detailed analysis of the theory and practice of international and national successful networks must be done. So far the basic mechanisms of implementation of cluster theory in the context of global developments for further theoretical understanding and practical use in Ukraine is insufficiently investigated.

The purpose of the article. The main goal of this work is to study issues related to the development of organizational and economic mechanism of creation and activities of engineering innovative clusters.

The statement of the basic material. At the beginning of the study we're describing some common questions of clustering. Cluster management model is quite popular in the European Union and in the whole world as being the product of a market economy, it is characterized by a combination of local factors and the development of relations between companies within the cluster.

Clustering - is not only an innovative process of progressive technical and technological capabilities, but also an extensive system of vertical and horizontal linkages, which provide movement of innovations. M. Porter defines clusters as following: "Clusters – is a geographic concentration in the region of interconnected companies and institutions within the related industries." He is the founder of cluster theory. American scientist believes that without cluster industries do not get a high level of competitiveness. Cluster is an alternative grouping in comparison to the industry [1; 2].

Currently, there are 260 Italian "industrial districts" (actually clusters), where take part more than 80 thousand companies, which formally employs more than 800 thousand people. And if we add related businesses, including service field, it can be claimed that these clusters are more than cover about 1.2 million small and medium enterprises, and the number of employees ranges from 4 to 6 million people.

Austria has created 30 mega-clusters, including mechanical engineering, biotechnology and molecular medicine, multimedia, software and other products.

In Hungary purposefully has been implemented programs on cluster development and has been created 100 production structures, which comprise 656 companies employing 60 thousand people. The total production area of clusters is 4400 hectares.

In Shanghai - the flagship of China's economy - a huge mega-cluster, which includes 9 clusters, including high tech, as well as melting steel.

In the UK, of Denmark, Estonia, Ireland, Latvia, Lithuania, Norway and the number of companies covered by clusters reaches 90%.

In Russia has been adopted "Concept of long-term social and economic development until 2020", one of the directions of which was the transition to a new model of economic development, including creation of new centers of economic and social development, based on the development of energy and transport infrastructure, creation of clusters and industrial clusters to implement competitive potential areas.

In the Republic of Belarus in support of cluster models in the late 90's, was adopted The concept of the national innovative system [3].

In October 2008, the European Union in order to support innovation by European clusters approved a memorandum of clusters.

In the European Union counties attention was carefully paid to cluster strategies as the effective tools for innovation. In the EU there are over 2 thousands clusters, which employ 38% of its workforce.

ІННОВАЦІЇ

Over the past two decades, the rate of formation of new clusters has increased. In developed countries and those that are actively developing there are about 50% of the entire economic complex of clusters. Number of clusters by country is as follows: United States - 380, Italy - 206, UK -168, India - 106, France - 96, Denmark - 34, Germany - 32, Netherlands - 20 [4]. Many countries clusters passed an entire life cycle from maturation and transformation to a decline in new clusters. In theoretical terms, there were many studies conducted in this area.

In our state the process of clustering started in 1997 on the initiative of S. I. Sokolenko, who worked and works on improving the attractiveness of the economy of Ukraine in conditions of world globalization through the introduction of local production systems based on network structures, lighting world experience of network structures (clusters) in the industrialized countries and in Eastern Europe and in third world countries [5].

As a result of natural, political and economic transformation, there is the destruction mechanism of sustainable development of all components of the economy, in particular, the one studied engineering complex. Mechanical engineering is characterized by the diversity of legal forms of ownership, the disintegration of industrial structures, lack of systematic regulation of economic processes and the weakness of threats to the action of the environment.

The reality today is that the objective necessity is a transition to the new organizational forms of industrial innovation structures in the engineering business. The most effective of these is the cluster approach. Foreign experience of formation of the engineering cluster shows that the main role in this process belongs to the state. As the developer of cluster initiatives, it should create an enabling environment that would help clustering process. However, to implement this feature, you must run the organizational and economic mechanism of formation and subsequent operation of clusters.

In order to form a cluster of engineering, it's required catalysts that speed up clustering processes in a branch. But for these processes to continue successful development and operation, it is important to manage them, provide them with the resources and absorb the negative effects that arise in this type of interaction. On stage of start with key and most effective methods are economic, while in operation phase of engineering innovation cluster annexed organizational methods. So for the successful operation of clusters it is necessary to ensure the implementation and balanced development and economic data organization methods.

According to the system approach the main constituent elements of the organizational and economic mechanism are:

- 1) the subject - the driving force intelligently starts the mechanism;
- 2) object - something toward what the action of the subject is directed;
- 3) goals - programmable desired results of the mechanism;
- 4) methods - tools, methods, technologies achieving goals;
- 5) forms - organizational and methodological support legal registration;
- 6) costs - a set of types and sources of resources used to achieve these goals.

It should be explained who are the subjects of developed mechanism. At this stage they are state and regional authorities (macro engineering innovation clusters) and its meso-surrounding that appears as a result of market processes. The object is scattered enterprise of a complex, that still have a low level of interaction between them.

At the stage of creation a mechanism formation and functioning of engineering innovation clusters the main are principles of goal and systematic management. Due to the fact that in our study the embodiment of organizational and economic mechanism is a form of interaction cluster of engineering and related organizations, the mission, goals, objectives and procedure development strategy that will govern the further development of engineering cluster must be defined. Global engineering innovation cluster designation should be determined through the strategic objectives. Not only setting goals facing the cluster, depends on how properly formulated objectives but also how interested would be that organization to become members. Therefore, the strategic objectives should not be abstract and unrealistic. They have to consider the interests of the government, regional and local authorities, all participants of interaction and also be socially oriented.

ІННОВАЦІЇ

Organizational-economic mechanism of formation and functioning of engineering innovation clusters (Fig. 1) is determined by the current difficult economic situation in Ukraine.

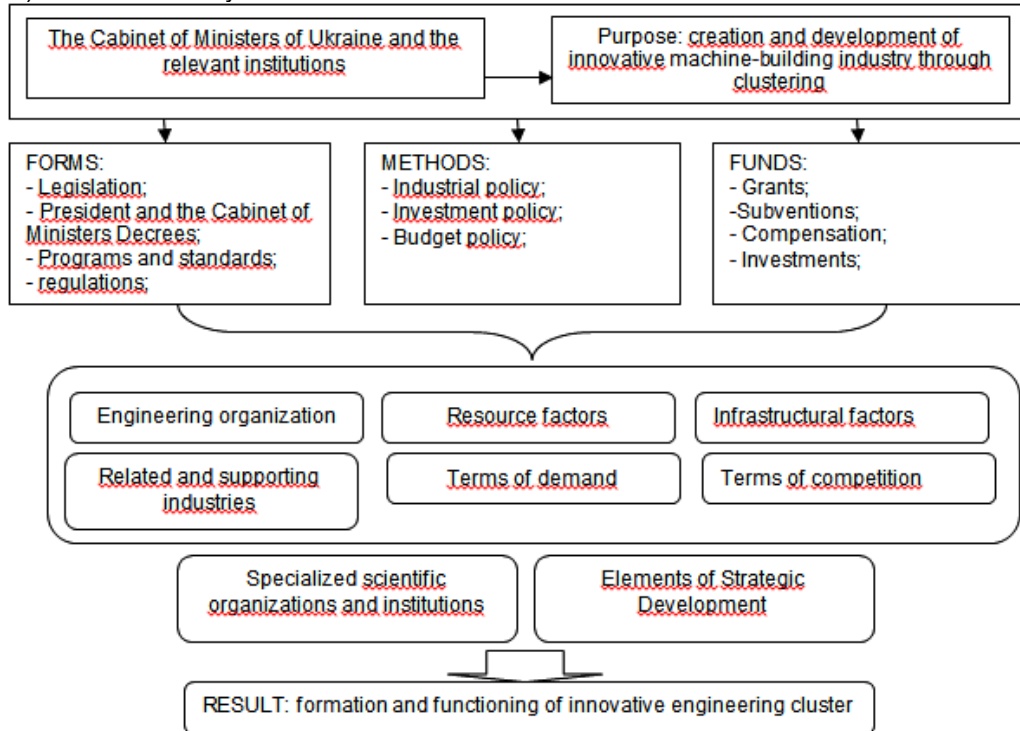

Fig. 1. Organizational-economic mechanism of formation and functioning of innovative engineering cluster

Source: [the authors]

At the stage of engineering cluster the condition of the factors of meso-surrounding is important. Having found the most negative of them, it becomes possible to identify the components of economic mechanism, which will be catalyst for clustering in machine-building complex. Also this structure is affected by correctly formed hierarchy of goals and objectives of engineering innovation cluster.

Table 1

The hierarchy of goals and objectives of engineering innovation cluster

Level	Providing of the transition from Export commodity type to innovative type of development	Providing of competitiveness goods and services
1	Development of an effective mechanism of state regulation and partnership	Removing of administrative barriers
2	Mobilization of the investors willing to finance cluster objects	Creating an enabling environment
3	Modernization of the main production funds	Diversification of the product range
4	Implementation of the scientific innovation into production	Organization of attracting system for staff
5	Expansion of sales channels of products and services	Development of tax incentives for participants

Source: [developed by the authors]

Having studied the organizational and economic mechanism of innovative engineering cluster, we'll proceed to its component - the mechanism of operation. Its subject is the coordinating council of the cluster (Fig. 2). The object is the engineering organization, to be exact - core cluster. Subject impacts an object on purpose. For example, providing sustainability of enterprises in order to work effectively,

ІННОВАЦІЇ

achieving results that are important for Ukraine. At the same time the implementation of this objective is realized through a set of forms, administrative, regulatory, economic methods and tools.

However, form refers to existing forms of cooperation between engineering organizations that can be applied in the operation of the cluster - a contract of partnership, cooperation agreement, consolidated group, regular roundtables, conferences, etc.

The subject at the stage of operation, as has been mentioned, is coordinating council of the cluster, which means to have interaction with him and with different administrative, scientific, financial and credit institutions and Cluster Association. The object of the organizational and economic mechanism is a set of engineering organizations, including the core and enterprises.

According to the principles of functionality, centralization and systematic character of management and consistency for successful functioning machine cluster creating necessary management structures that regulate its activity.

The main role in the management of machine-building innovation clusters play two key management structure:

- Cluster Association;
- Cluster Coordination Council.

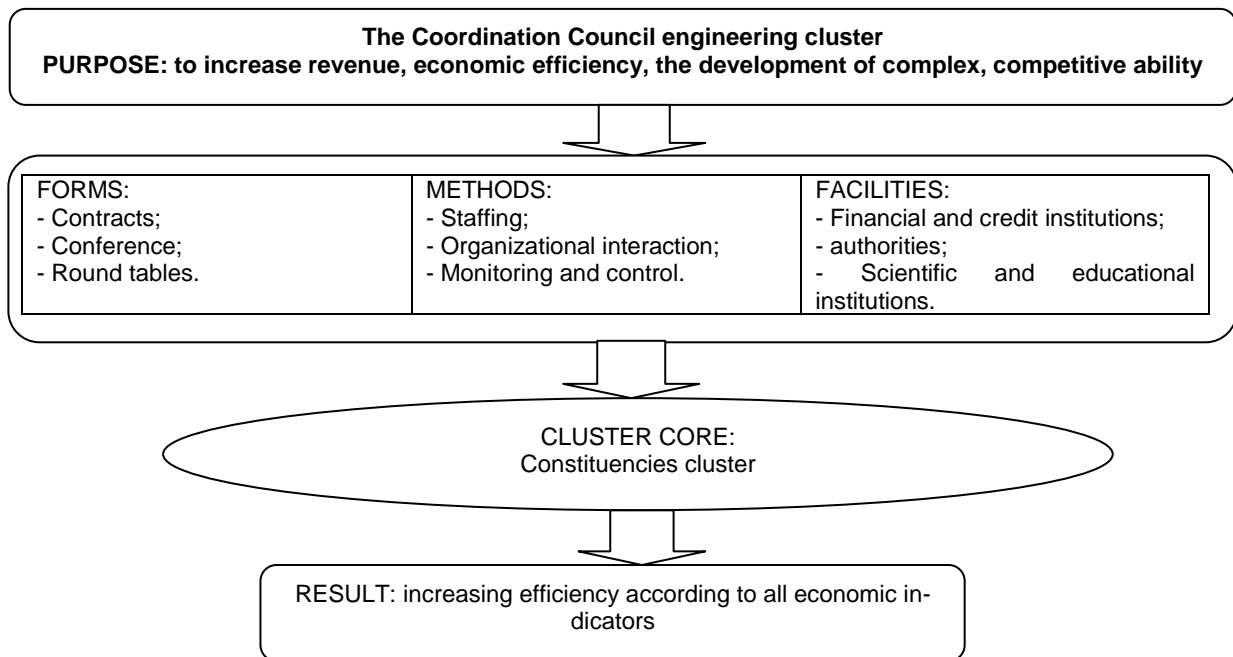

Fig. 2. The mechanism of coordination council

Source: [developed by the authors]

Each of these structures has different levels of functional load in the organization of their cooperation in the engineering business. Let's examine each of them in detail.

Cluster Association is a nonprofit organization whose primary function is to represent the interests of the cluster as well as responsibility for the strategic development. Legally, the organization can be incorporated as an association that is regulated by the Law of Ukraine "On public associations".

The peculiarity of the cluster association is that the basis for its activity is already formed and functioning. However, the unification of participants described in Table 2, gives an opportunity to preserve and enhance the interests that were persecuted while creating innovative engineering cluster. At the same time interaction within a single system will simplify their work. Thus Cluster Association is more responsible for resource, information and personnel support, which requires a structure which will directly manage the cluster formation.

ІННОВАЦІЇ

That role belongs to the coordinating council of the cluster. This council interacts with Cluster Association to form the necessary requirements for the rational organization of the cluster production process, which leads to further cooperation. In fact Directorate is coordinating council of the cluster "core". Due to this fact the participants automatically become leaders of the most important machine-building enterprises.

Table 2

Members and tasks of the Cluster Association

No	Members	Tasks
1	Authorities: - Ministry; - Departments and management	- agitation and motivation of potential participants in the cluster; - Attracting investment to cluster development; - Advising participants on organizational, financial and management issues;
2	Engineering enterprises	- development of strategic directions of development, goals, objectives and mission of the cluster; - coordination of the association members to organize and rationally interact between the main and auxiliary structures; - Advising participants on production and regulating engineering activities; - Regulation of legal framework of engineering complex
3	Universities and other research institutions	- monitoring and evaluation of economic efficiency of the cluster functioning; - Advising participants on organizational, financial and administrative matters; - Providing a cluster of human resources; - An economic and market research; - Development of innovative technologies of production and recycling of the products;
4	Supporting Structures	-providing access to the loans under preferential conditions guaranteed by the government; - celebration of a contract with business objects; - regulation of factoring and insurance operations.

Source: [developed by the authors]

The main functions performed by the Coordination Council are coordination and interaction of engineering cluster participants, which involves the following tasks in turn:

- 1) setting up supply chains between products producers as part of its economic activity;
- 2) constant interaction with the issues of the cluster Association;
- 3) the resolution of current production issues;
- 4) searching of distribution channels;
- 5) developing of interaction mechanisms between participants in the form of meetings, plenary sessions, conference, etc.;
- 6) innovation stakeholders encouraging;
- 7) taking the necessary management decisions to improve the efficiency of the cluster.

The management activity of Coordination Council is more focused on the regulation of cluster core. Thus the formation and operation of engineering innovation clusters will achieve synergistic effect of a single production, technology, infrastructure facilities and common resource allocation. Designed organizational-economic mechanism provides engineering complex industrial structures control system, resulting in the regulatory application governance structures and different methods to run the cluster processes.

Innovative component of the engineering clustering is the most important in terms of the businesses competitiveness within the cluster, and the cluster itself. The main purpose of realization of cluster

ІННОВАЦІЇ

policy is to ensure high economic growth and diversify the economy by increasing the companies competitiveness, equipment, components, specialized production and services suppliers, research and educational organizations, that are forming territory-industrial clusters [6].

Implementation of cluster policy promotes the competitiveness of products through the use of effective interaction potential of participants in the cluster. This potential associated with the closeness of the participants. It expands access to innovation, technology and "know-how", specialized services and qualified personnel to reduce costs and ensure the formation of conditions for realization of joint co-operation projects and productive competition. The formation and development of clusters is an effective tool for attracting foreign direct investment and foreign economic revitalization integration. The inclusion of local clusters in global value chain can significantly raise the level of national technological base, increase the speed and quality of economic growth by strengthening the international competitiveness of companies that make up the cluster through the acquisition and implementation of new technologies, new equipment; getting businesses access to effective management and expertise; increasing opportunities on highly competitive international market [7].

Start-ups also develop more efficient in formed "cluster" environment. K. Venberg and H. Lindquist [8] studied the activity of "new economy" enterprises that worked in Sweden since 1993 to 2002 and discovered that the collaboration within a cluster made a significant positive impact on the "survival" of new companies. In these companies are generated more jobs, higher wages, and tax revenue.

Engineering innovation clusters - is one of the levers of the economy development. The mechanism of formation and functioning of these structures will become a beginning of resuscitation of machine-building enterprises of Ukraine.

Conclusions and suggestions.

1. Creating of economic mechanism of formation and functioning of innovative cluster structures in mechanical engineering - one of the main priorities of innovation and improve the competitiveness of enterprises by attracting investments in high technological infrastructure that promotes for economic potential and sets the pace of economic development.

2. The main constituent elements of the organizational and economic mechanism are: the subject as a driving force in launching the mechanism; facility, to which an action of the subject is directed; objectives under which implied decimal planned results of the mechanism; methods, which include tools, methods and technologies, meeting the goals; shape (organizational and methodological support legal registration); resources - the resources needed to achieve their goals.

3. The leading role in the management of innovative machine-building cluster plays cluster association and a coordinating council to ensure its effective functioning.

4. Implementation of the organizational and economic mechanism of cluster policy promotes for the growth of competitiveness of the products through the use of effective interaction potential of cluster participants.

References

1. Savchenko, V. F. (2007). Stratehichni napriamky ekonomichnoho rozvytku Chernihivskoi oblastina suchasnomu etapi [Strategic directions of economic development in Chernihiv at the modern stage][in Ukrainian]. Chernihiv : Chernihivski oberehy - Chernihiv: Chernihiv mas-cots [in Ukrainian].
2. Bohma, O. S., Semenov, H. A. (2008). Stvorennia klasternykh obiednan v umovakh novoi ekonomiky [Creating a cluster associations in the new economy] Zaporizhia, KPU [in Ukrainian].
3. Sokolenko, S. I. (1999). Hlobalizatsiia i ekonomika Ukrainy [Globalization and economy of Ukraine] Kyiv : Lohos [in Ukrainian]
4. Lenchuk, E. B., Vlaskin, G. A. (2010). The Cluster Approach in the Innovation Development Strategy of Foreign Countries. Science and technology. pp. 484-492 [in English].
5. Sokolenko, S. I. (2002). Vyrobynchi systemy hlobali-

Література

1. Савченко, В. Ф. Стратегічні напрямки економічного розвитку Чернігівської області на сучасному етапі: монографія / В.Ф. Савченко. – Чернігів : Чернігівські береги, 2007.- 378 с.
2. Богма, О. С. Створення кластерних об'єднань в умовах нової економіки: монографія / О. С. Богма, Г. А. Семенов. – Запоріжжя : КПУ, 2008. – 242 с.
3. Соколенко, С. І. Глобалізація і економіка України / С. І. Соколенко. - К: Логос, 1999. – 568 с.
4. Lenchuk, E. B. The Cluster Approach in the Innovation Development Strategy of Foreign Countries / E. B. Lenchuk and G. A. Vlaskin // Science and technology. - 2010. – С. 484-492.
5. Соколенко, С. І. Виробничі системи глобалізації : мережі, альянси, партнерства, кластери: український контекст / С. І. Соколенко. – К. : Логос, 2002. - 648 с.
6. Морозов, С. И. Экономические проблемы регионов и отраслевых комплексов [Електронний ресурс] / С. И.

ІННОВАЦІЇ

zatsii : merezhi, aliansy, partnerstva, klastery: ukrainskyi kontekst [*The production system of globalization, networks, alliances, partnerships, clusters, ukrainian context*] Kyiv : Lohos [in Ukrainian].

6. Morozov, S. I. (2011). Ekonomicheskiye problemy regionov i otraslevykh kompleksov [*Economic problems and regions otraslevykh complexes*]. Retrieved from: <http://www.meconomy.ru/art.php?NArtId=3726> [in Russian].

7. Metodicheskie rekomendatsii po realizatsii klasternoy politiki v subyektakh Rossiyskoy Federatsii [*Guidelines on the implementation of cluster policy in the subjects of the Russian Federation*]. (2008). Ministry of the Economic development of the Russian Federation Retrieved from: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=113,283> [in Russian].

8. Wennberg, K. How Do Entrepreneurs in Clusters Contribute to Economic Growth? [electronic resource] / K. Wennberg, G. Lindqvist // SSE/EFI Working Paper Series in Business Administration No 2008:3. – Retrieved from: http://swoba.hhs.se/hastba/papers/hastba2008_003.pdf.

Морозов // Проблемы современной экономики. – 2011. – № 3 (39). – Режим доступа : <http://www.meconomy.ru/art.php?nArtId=3726>.

7. Методические рекомендации по реализации кластерной политики в субъектах Российской Федерации [Электронный ресурс]. – Министерство экономического развития РФ, 2008. – № 20615-ак/д19. – Режим доступа <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=113283>.

8. Wennberg, K. How Do Entrepreneurs in Clusters Contribute to Economic Growth? [Электронный ресурс] / K. Wennberg, G. Lindqvist // SSE/EFI Working Paper Series in Business Administration No 2008:3. – Режим доступа: http://swoba.hhs.se/hastba/papers/hastba2008_003.pdf.

Received for publication 23.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Savchenko, V. F. Mechanism of formation and activity of innovation cluster structure of engineering complex / V. F. Savchenko, S. D. Grivko // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 40-47.

ІННОВАЦІЇ

UDC 330.341

УДК 330.341

I. M. Gryshchenko, Doctor of Economic Sciences, Professor

I. M. Грищенко, д. е. н., професор

INNOVATIVE APPROACHES TO FACILITATE THE INTERACTION BETWEEN RESEARCH, KNOWLEDGE-INTENSIVE BUSINESS AND HIGHER EDUCATION AS A FACTOR OF ENHANCING THE EDUCATION QUALITY

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ НАУКИ З НАУКОЄМНИМ БІЗНЕСОМ І ВИЩОЮ ОСВІТОЮ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Urgency of the research. Cluster approach today changes accents in determination of traditional tasks of higher education. Relations between institution of higher learning, market and state in recent year changed in behalf on a market. One of the actual going near the decision of such mutual relations there is social partnership of educational establishments and business.

Target setting. In modern higher education of Ukraine in recent year there are cardinal changes related to the search of new effective format of mutual relations between science, system of higher education and business.

Actual scientific researches and issues analysis. Scientific works of world scientists I. Kalenyuk, M. Gladchenko, A. Bernasconi, M. Brennan, A. Wall, J. Chrisman, T. Hynes, S. Fraser, D. De Zilwa, K. Debackere, R. Veugelers. Singh consider different aspects of innovation and business cooperation in higher education..

Uninvestigated parts of general matters defining. By scientists yet the worked not enough out questions of interaction three constituents namely researches, business and education due to the use of enterprise approaches.

The research objective. In the article the basic aspects of forming of the innovative model providing of innovative co-operation are exposed in the field of higher education in particular "triangle of knowledge" is research - education - business.

The statement of basic materials. In the conditions of modernization and innovative economy formation in Ukraine, the need for university academic research intensification is paramount. Therefore, Kyiv National University of Technology and Design puts a lot of effort to facilitate the integration between education, research and business.

Conclusions. Introduction of innovative model as bases of development of academic enterprise will allow to go across to Ukrainian institutions of higher learning to the new type of enterprise relations on principles of market economy.

Keywords: innovations; potential; investment tehnolohychnyy cluster; strategies; clusterization;"triangle of knowledge".

Актуальність теми дослідження. Кластерний підхід сьогодні змінює акценти у визначенні традиційних завдань вищої освіти. Відносини між вищим навчальним закладом, ринку і держави в останній рік змінилася на користь на ринку. Одним із актуальних підходів до вирішення таких взаємовідносин є соціальне партнерство освітніх закладів і бізнесу

Постановка проблеми. З розвитком сучасної вищої освіти України в останній рік відбуваються кардинальні зміни, пов'язані з пошуком нового ефективного формату взаємовідносин між наукою, системою вищої освіти і бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові праці світових вчених I. Kalenyuk, M. Gladchenko, A. Bernasconi, M. Brennan, A. Stinovi, J. Chrisman, T. Хайнс, С. Фрейзер, Д. Де Зілва, К. Debackere, P. Veugelers. Сінх розглядають різні аспекти співробітництва інновацій і бізнесу вищих навчальних закладів

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Вченими ще недостатньо опрацьовані питання щодо взаємодії трьох складових, а саме дослідження – освіта – бізнес на основі використання корпоративних підходів.

Постановка завдання. У статті розглянуті основні аспекти інноваційного моделювання розвитку співробітництва в галузі вищої освіти, зокрема «трикутника знань» дослідження - освіта - бізнес.

Викладення основного матеріалу. В умовах модернізації та формування інноваційної економіки в Україні, потребують інтенсифікації наукові дослідження партнерства в університетах. Тому для Київського національного університету технологій та дизайну є актуальною проблема дослідження інтеграції освіти, науки і бізнесу.

Висновки. Впровадження інноваційно-інтегративної моделі розвитку як основи академічного підприємництва дозволить перейти українським ВНЗ до нового типу корпоративних відносин заснованих на принципах ринкової економіки.

Ключові слова: інновації; потенціал; інвестиційно-технологічний кластер; стратегії; кластеризація; «трикутник знань».

Problem statement. Though the quality of education in Ukraine is proclaimed to be a national priority, a number of Ukrainian philosophers, academics, sociologists, psychologists and economists who study the educational processes assert that no fundamental changes in this area have been occurred so far. Despite all efforts, the national education system is still far out of real life, research and business, the teaching process remains essentially reproductive. However, in the last few years the contemporary higher education in Ukraine faces dramatic changes associated with the search of a new effective format of relations between science, higher education system and knowledge-based

ІННОВАЦІЇ

business. The basic pattern for ensuring innovative interaction is the so-called "knowledge triangle", i.e. research – education – business, which has to be our innovation model.

Latest research and publications analysis. The results of the analysis demonstrate that within modern society development the key factor in determining the competitiveness of the state is an increasing degree of economy innovativeness. Apparently, progress in the area of innovations challenges for more time, efforts, financial and organizational resources, institutional and structural changes than other factors. Moreover, such growth should occur at all hierarchy levels of economy management in Ukraine, including the levels of business, education and research as the key elements of the national innovation system.

Unresolved issues. Innovation and the information revolution claim for lifelong learning, which in turn requires close cooperation and collaboration of all stakeholders involved. The determining factor of the state economic growth is the formation of workforce, personnel, human capital.

The research objective is to develop innovative approaches to ensure interaction between research, knowledge-based business and higher education as a factor of improving the quality of education.

Key research findings. The study determined that unexplored to date are the main aspects of modern changes in the relationship of science, education and business, so-called "new combinations" are currently treated innovation in Education [7].

First, University graduates lack sufficient knowledge, practical skills, experience, critical thinking and creativity. On the other hand, they feel duped and disappointed to find out the diplomas they obtained were merely useless. This forces companies to spend extra money and time on re-training of young professionals, bringing graduates to the required level of competencies. The best solution to this problem is the partnership between universities and employers. The essence of this partnership is that university curricula are to be developed together with business community, academia and labour market experts, which will enable young people to proceed to full-time employment straightaway after the graduation. This represents a systemic approach to the new format of the educational process to ensure training quality, so that each graduate possesses a relevant set of modern competencies and job-related skills.

Secondly, new understanding has emerged that personnel training and development is a major factor and driver of long-term business success. Top management in many companies now show more interest in collaboration with universities, since they are not only education centres but also a powerful research platform. The partnership offers universities a unique opportunity to look at certain processes from a different perspective and to provide an analysis of strengths and weaknesses of the educational process. This cooperation under the slogan "while learning we are working and learning while working" proved to be very important and useful for both parties. Young professionals today need to be prepared to gain new abilities and skills throughout a lifetime, constantly evolve and learn.

Thirdly. The economy and technology now are rapidly developing. The growing dynamics of market-based relationships challenges changes in universities development and the need for continuous improvement of goals and objectives of the educational process to meet the needs of the state, industry, business and labour market. Continuous improvement should be viewed as ongoing efforts to update teaching methods and techniques to ensure the high quality of training based on educational process modernization and solving practice-related tasks relevant to the current socioeconomic development model.

Employers interested in qualified personnel are ready to integrate into the education system through various ways, in particular through their membership in the Supervisory Boards of universities, participation in curriculum and professional standards development, organization of on-the-job training, thus facilitating professional education. Their important task is to specify what knowledge and skills are needed in the workplace. The basic forms of cooperation between educational institutions and employers might be the following:

- delivering work placement and internship programmes;
- assistance in teaching facilities and equipment upgrading;
- direct participation of business practitioners in the study process – arranging university guest lectures;
- joint training programmes;

ІННОВАЦІЇ

- participation of businesses and entrepreneurs in the development of educational standards;
- formation of competence-based and industry-related Professional Standards Boards to meet the labour market demand in professionals with particular skills;
- building University – student – employer mutual responsibility etc.

The implementation of these principles in the higher education system of Ukraine will contribute to achieving the primary goal of training of highly qualified specialists able to compete at national, European and global labour markets [5].

Fourthly. This aspect is being actualized by the critical need to achieve common interests of business and education – i.e. training of creative, competent, mobile and easily adaptable to highly competitive market environment specialists.

As experience shows, the vast majority of employers are dreaming of smart, advanced, creative and competent professionals. Given the strategic objectives of the contemporary higher education system, it is targeted on the development of the above qualitative personality characteristics. Hence, the employer and the education system are quite unified in their desires. Therefore, they can build sustainable future only together, by joint efforts, speaking "the same language" and moving towards the same goal. It gives grounds to start a meaningful dialogue between university faculty, scholars and business. The result of this dialogue should be the uprise of partnership programmes instead of the outdated practice of patronage relationships. Universities have to strive for a desire to mould in students the capacity to be creative and generate new knowledge.

However, under financial instability and the availability of various ownership forms the state is trying to shift the solution of problems on employers or business owners, mistakenly believing that the need for employment is mainly found in a private sector. And the latter, according to state officials claims, should voluntarily help educational institutions to upgrade the teaching facilities and equipment, arrange student on-the-job training and work places, design curricula etc. This misguided approach conflicts with reality, since the need for staff arises among employers only when their industry is developing being within the state priorities and support.

Fifthly, the innovative form that brings together research, higher education and business is represented by a cluster. In recent years in Ukraine a new concept of educational clusters has been actively implemented in the professional discourse. This term has long been used in theory and practice, widely interpreted as a merger of economic entities, which generally operate within a defined territory. By analogy with the economic cluster, educational cluster is mostly defined as concentration of geographically localized and interrelated institutions of vocational education, providing job-related, cross-utilization professional training and engaged in partnerships with each other and with employers in the sector.

Traditionally. the key cluster actors are enterprises and organizations of the corresponding profile, objects of information and telecommunication infrastructure, research and educational institutions and organizations, business associations etc.

As part of the production cluster education institutions in the first place have to perform effectively their economic function – train personnel to meet the needs of employers, create the so-called 'islands' of workforce in the region with the necessary job-related competencies and skills, focusing on regional priorities of the innovation economy.

Apart from HR, no less important is the social function which is associated with the cultural development of the population, education of youth and its socialization.

As evidenced by experience, educational cluster operates not only as a voluntary association of organizations but as an administrative unit with relevant resources that can perform part of critically important organizational functions like:

- monitoring the needs of employers, the labour market supply and demand;
- participation in educational and training programmes adjustment;
- arrangement of academic activities according to quality management system requirements;
- enhancing efficiency in education based on the integration of theoretical knowledge and innovation technology;
- delivering research and methodological workshops with the participation of cluster actors;
- building the system of supplementary professional education (retraining, career development, work placement for teaching staff at partner enterprises etc.);

ІННОВАЦІЇ

- holding joint activities, conferences, business meetings, holiday tours etc. which would contribute to further cooperation development;

- carrying out joint R&D activities, projects etc.

Cluster approach today is changing the focus in determining the traditional objectives of higher education, in particular for adjusting the professional study programmes, eliminating the controversies between education content and employers' demands for qualifications and skills.

Sixth, there is yet another trend in the field of higher education associated with the development of financial mechanisms of universities functioning, in particular, establishing various types of partner structures and delivering on their basis joint commercial activity. This area includes:

the creation of strategic alliances with business partners;

attracting partners for holding educational activities;

creating a database for work placements;

attracting partners for implementing universities image projects;

creation of joint ventures or joint production activity at partner premises;

joint innovation activities, the participation of university academic staff in innovation projects;

expert assessment activity etc.

Most of the above does not assume transferring of financial flows and direct financing of universities at the expense of a partner. However, all these projects have the potential to contribute to raising supplementary funding of universities, as well as enhance the partners' motivation to participate in financing the university projects. The most attractive direction in establishing partner structures is associated with the development of strategic alliances. Such structures may include one or more integrated educational institutions, large companies operating in strategically important area of professional activity, other territorial organizations, able to affect the quality of graduates training and developing appropriate for strategic business partners competencies and skills.

The creation of the endowment funds of higher education institutions [1] and the application of fundraising technology are closely related to partner structures established by universities. In fact, the endowment is a special university fund formed at the expense of its partner organizations. Higher education institutions have no right to dispose the proceeds of this fund at their discretion [5]. The endowment assets are transferred to the management company to generate return on invested capital, from which some university projects are funded.

Fundraising is the art of attracting financial assets to a public sector of the economy. Currently, the procedure of fundraising is carried through specific technology with its own structure – the key stages, patterns and methods of implementation. In the result of successful fundraising universities gain not only the ability to accumulate additional financial resources to ensure their current activities and delivery of particular projects but also a chance to demonstrate their value to the society or specific business area, to their potential sponsors and what is even more important – to potential partners. Thus, the right application of fundraising technology will contribute to building long-term partnerships between higher education institutions and other business structures which will further result in bringing extra income and additional financial resources [6].

The relationships between universities, the market and the state in recent years have changed in favour of the market. The development of contemporary educational services market largely depends on mapping of a range of the current political trends and evaluating their influence. One of the effective approaches to settling the above relationships is the social partnership of educational institutions and business.

In the course of this interaction the following objectives are accomplished:

- mutually beneficial joint activities aimed at development and improvement of vocational education are carried out;

- enhancement of social infrastructure occurs;

- mechanisms and instruments of interaction between educational services market and labour market are developed;

- ease of access to labour market information is achieved;

- meeting the demands of employers to graduates training;

- expanding the opportunities of on-the-job training and internships;

ІННОВАЦІЇ

- the possibilities of teaching staff training to familiarize them with the latest equipment and technology at enterprises are developed;
- expanding employment opportunities of graduates;
- new joint commercial projects to replenish the special university funds are implemented.

In the conditions of modernization and innovative economy formation in Ukraine, the need for university academic research intensification is paramount. Therefore, Kyiv National University of Technology and Design puts a lot of effort to facilitate the integration between education, research and business.

In practical terms integration means bringing together two or more parties with the aim of implementing scientific, educational and industrial potential of each of the partnership participants.

The idea to integrate education, research and industry has not come out of nowhere. In the twentieth century, the USSR has accumulated considerable experience in the integration of education and production (the system of plant – higher technical education institution alliance), as well as in the field of combining education and science (the system of plant – physics and technical HEI). A retrospective analysis of peculiarities of integration of education, research and business revealed various organizational forms of this integration in Ukraine: technology parks, research departments at enterprises, integrated educational and research complexes, University complexes (business incubators, commercial centres for technology transfer etc.). The integration of education, research and business is a voluntary cooperation. But, significantly, out of the three integration partners education turns to be the linchpin and the key influence factor of integration development.

Apparently, strategic partnership is the framework to enhance internal economic integration and competitiveness growth within particular market environment. A good example of successful strategic partnership of education and business is the case of cluster-based cooperation between Kyiv National University of Technology and Design and the OJSC "Volodarka" (Vinnytsia). Another measurable outcome is the creation of a modern student training and research centre "Express Design Studio" at the University. The centre has become a hub for boosting innovations, implementing students' ideas and aspirations; moreover, it is a source of additional funds to improve the social status of University staff, facilitates the image-support function for each of the partnership participants.

Conclusions and further research perspectives. Extensive multifaceted cooperation with industrial sector has always been and remain within the key priorities of Kyiv National University of Technology and Design. Another example of innovation is the use of the University capacity and resources through cooperation in educational investment and technological light industry cluster, created with the participation of Kyiv city state administration. The cluster contributes to the modernization and increase of competitiveness of light industry enterprises by ensuring the efficient application of production, resource and R&D potentials.

The prospects of cluster development of light industry are primarily related to the implementation of joint innovative projects and personnel training. Another crucial component of the cluster activities is the provision of qualified human resources with relevant skills and competencies to staff the regional companies, their contractors and partner organizations. The achievement of these objectives is fully ensured by the capacities and efforts of Kyiv National University of Technology and Design.

References

1. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrayiny [The Law of Ukraine On Higher Education]. (2014). Kyiv : PALYVODA A. V., P. 100 [in Ukrainian].
2. Pro vnutrishnye ta zovnishnye stanovishche Ukrayiny v 2015 rotsi: Analychna dopovid' do Shchorichnoho Poslannya Prezidenta Ukrayiny do Verkhovnoyi Rady Ukrayiny [On the Internal and External Situation of Ukraine in 2015: An Analytical Report on the Annual Address of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine]. (2015). Kyiv: NISD, P. 684 [in Ukrainian].
3. Busel, V. T. (2002). Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy]. Kyiv; Irpin' : VTF «Perun», P. 1440 [in Ukrainian].

Література

1. Про вищу освіту: Закон України: [офіц. текст]. — К. : ПАЛИВОДА А. В., 2014. — 100 с.
2. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році : Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України. — К. : НІСД, 2015. — 684 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К. ; Ірпін' : ВТФ «Перун», 2002. — 1440 с.
4. Ермошенко, М. М. Механізм розвитку інноваційного потенціалу кластерооб'єднаних підприємств : монографія / М. М. Ермошенко, Л. М. Ганущак-Єфіменко. — К. : Національна академія управління, 2010. — 236 с.
5. Кузнецов, С. В. Кластерный подход в

ІННОВАЦІЇ

4. Yermoshenko, M. M., Hanushchak-Yefimenko, L. M. (2010). Mekhanizm rozvytku innovatsiynoho potentsialu klasteroob'yednanykh pidpryyemstv Kyiv: Natsionalna akademiya upravlinnya – Kyiv National Management Academy, P. 236 [in Ukrainian].

5. Kuznetsov, S. V., Tolicheva, L. D. (2013). Klasternyi podkhod v modernizatsii regionalnykh sistem professionalnogo obrazovaniia [Cluster approach in modernizing regional vocational education systems] Ekonomika i upravlenie. — Economics and Management, № 3, pp. 59–63 [in Russian].

6. Kuts S. (2008). Fandreyzinh [Fundraising]. Kyiv : Tsentri filantropiyi [in Ukrainian].

7. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini [National Strategy for the Development of Education in Ukraine]. (2011). Materialy III Vseukrainskoho zizdu pratsivnykiv osvity. - Proceedings of the III All-Ukrainian Congress of Educators Kyiv, Chernivtsi : Bukrek [in Ukrainian].

8. Shumpeter, Y. (1982). Teoriya ekonomicheskogo rozvitiya (Issledovanie predprinimatelskoy prybyli, kapitala, kredita, protsenta i tsikla koniunktury) [The theory of economic development (Study of entrepreneurial profit, capital, credit, interest and the cycle of the conjuncture)]. Moscow : Progress [in Russian].

модернизации региональных систем профессионального образования / С. В. Кузнецов, Л. Д. Толичева // Экономика и управление. — 2013. — № 3. — С. 59–63.

6. Куц, С. Фандрейзинг АВС : посібник для початківців / С. Куц. – Київ : Центр філантропії, 2008.

7. Національна стратегія розвитку освіти в Україні // Матеріали III Всеукраїнського з'їзду працівників освіти. — К. ; Чернівці : Букрек, 2011. — 400 с.

8. Шумпетер, Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) : пер. с англ. / Й. Шумпетер. — М. : Прогресс, 1982. — 455 с.

Received for publication 18.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Gryshchenko, I. M. Innovative approaches to facilitate the interaction between research, knowledge-intensive business and higher education as a factor of enhancing the education quality / I. M. Gryshchenko // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9). ч. 2. – С. 48-53.

ІННОВАЦІЇ

UDC 657.421.3

УДК 657.421.3

M. V. Resler, Doctor of Economic Sciences,
Academician of Academy of Economic
Sciences of Ukraine

М. В. Реслер, д. е. н., доцент,
академик Академії економ.
наук України

ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT FOR INNOVATION PROCESS

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Urgency of the research. The development of market relations depends on scientific and technology process. That is why implementation of the latest achievements is of crucial importance to the economy status. However, to provide the effective functioning of innovation processes, a sufficient system of accounting and analytical support is required.

Target setting. To study and substantiate the theory and methodology of the accounting and analysis within innovation processes and to work out practical recommendations on improving accounting and analytical support for management of enterprise innovation activity.

Actual scientific researches and issues analysis. The impact of innovation on enterprises, including in accounting and analytical support as a target subsystem innovation, pay attention to his work as foreign and domestic scholars, namely V. M. Anshyn, M. M. Benko, O. I. Volkov, O. I. Zhylynska, P. N. Zavlin, V. Y. Kochubei, V. N. Perehodov, J. Schumpeter, R. A. Fathudynov and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. However, among issues that need further analysis we find the following: dependence of innovation types and their structure on their aspects, the development of business accounts and analysis according to the specific features of contemporary stage of economy progress, implementation of innovation activity management concept in accounting being a target innovation subsystem.

The research objective. This article aims to structure the innovation depending on the aspects of accounting, types and economic effects.

The statement of basic materials. We have suggested a generalized innovation system based on other researches, mostly those specific to accounting and analysis. We have also elaborated a structural informational support system for innovations, aimed at making effective decisions.

Conclusions. Having studied the theory and methodology of the accounting and analytical support for innovation process, we may conclude the following. Innovation process is both a data collection system and preparation of information for making strategic decisions on short-term and long-term patterns in enterprise development.

Keywords: accounting and analytical support; innovation process; management decisions; information service.

Актуальність теми дослідження. Розвиток ринкових відносин залежить від її науково-технологічного процесу. Тому використання останніх досягнень вирішальним чином впливає на стан економіки. Проте для забезпечення ефективного функціонування інноваційних процесів необхідна адекватна система обліково-аналітичного забезпечення.

Постановка проблеми. Вивчити та обґрунтувати теорії та методики обліку й аналізу інноваційних процесів та розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційною діяльністю підприємства.

Аналіз останніх досліджень. Питанням впливу інновацій на діяльність підприємств, у тому числі і на обліково-аналітичне забезпечення як цільову підсистему інновацій, приділяли увагу у своїх працях як іноземні, так і вітчизняні вчені, а саме: В. М. Аньшин, М. М. Бенько, О. І. Волков, О. І. Жилінська, П. Н. Завлін, В. Ю. Кочубей, В. Н. Переходов, Й. Шумпетер, Р. А. Фатхудинов та інші.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Проте, потребує подальших досліджень залежність змісту та видів інновацій в обліку від його аспектів, розвиток бухгалтерського обліку та аналізу у відповідності зі специфікою сучасного етапу розвитку економіки, розробка концепції управління інноваційною діяльністю в обліку як цільовій підсистемі інновацій.

Постановка завдання. Стаття покликана структурувати інновації в залежності від аспектів обліку, їх видів та економічних ефектів.

Виклад основного матеріалу. Нами запропоновано узагальнену систему інновацій, на підставі інших досліджень, що найбільш характерні для обліку та аналізу. А також для прийняття ефективних рішень розроблено структуровану систему інформаційного забезпечення інновацій.

Висновки. Досліджуючи теорію та методику обліково-аналітичного забезпечення інноваційного процесу, можемо зробити висновок, що інноваційний процес – це система збору даних і підготовка інформації для прийняття стратегічних рішень про найбільшчі й перспективні напрямки розвитку підприємства.

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення; інноваційний процес; управлінські рішення; інформаційне забезпечення.

Problem statement. Under present conditions of market relations development, every country depends on its scientific and technological potential. Therefore, implementing the latest achievements of science and technological progress has a decisive impact on the economy status and, therefore, on satisfying social problems of the population.

In Ukraine, innovation activity does not get due attention. Centralized management of innovation activity used to be in practice before the market reforms started. At that time implementation of innovations was being provided by focusing state financial resources within the priority areas of the science and technology development.

ІННОВАЦІЇ

Today, economic entities are forced to make a quick respond to changes in the external environment, adapting their own economy respectively. Investments into the innovation area will considerably encourage this process. At the same time, investment is actually an adventure. The rise in production competitiveness, consolidation within the existing markets and opening the new ones is impossible without the development and implementing investments to innovation processes. At present, innovation has become the most important factor of economic growth, and a must-do for survival and long-term functioning of enterprises.

However, to ensure for the effective functioning of innovation enterprises, an appropriate system of accounting and analytical support is required.

Analysis of the latest studies and publications. The issue of innovations influencing enterprise activity, including accounting and analytical support as a target innovation subsystem has been studied by both foreign and national scientists, namely by the following scholars: V. M. Anshyn [3], M. M. Benko [8], O. I. Volkov [2], O. I. Zhylinska [7], P. N. Zavlin [6], and V. Iu. Kochubei [9], V. N. Perehodov [1], Y. Shumpeter [5], R. A. Fatkhudynov [6] and others.

However, among issues that need further analysis we find the following: dependence of innovation types and their structure on their aspects, the development of business accounts and analysis according to the specific features of contemporary stage of economy progress, implementation of innovation activity management concept in accounting being a target innovation subsystem.

Problems of innovation activity in national science and practice are still studied least of all. Respectively, it is impossible to obtain accurate assessment of profitability, enterprise's soft assets and practicality of making payments. This leads to decline in profits.

The aim of the research is to substantiate and to extend the theory and methodology of accounting and analysis of innovation processes, as well as to provide some practical recommendations regarding improvement of the accounting and analytical support to the innovational activity at an enterprise.

The main results of the research. In terms of legislation, the economic essence of "innovation" is defined in the Law of Ukraine "On innovation activity". According to this regulation, innovation is newly established (applied) and (or) improved competitive technologies, products or services, as well as organizational and technical solutions, those of industrial, administrative and commercial and other types, significantly improving the production structure and quality and (or) social sphere. However, both national and foreign scholars have not yet arrived on any unanimous approach to the innovation essence. Today, innovations are affecting all aspects of our life, and depending on their area, they have their own distinguishing features. It should be noted that accounting innovations are aimed at optimizing the spread of information. That is the focus area is the core and objectives of social and technological progress in society. One of the main system elements of contemporary society are economic information systems. They refer to the complex ones, having an integral hierarchical structure with diverse interrelations and complicated management functions. Modern management system of an enterprise, organization, or a company is characterized by a sophisticated informational system, related to external and internal exchange of information streams, multivariance in information types circulating in the management system. In addition, the top-priority role in this process still belongs to accounting information system. The reason behind is that reliable and complete information, both for accounting demands, and auditors, analysts, economists and managers of all ranks is formed here.

The term "innovation" derives from the English word "innovation" denoting "renewal, novelty, changes" [1, p. 7]. In some works [4; 3] the concept of innovation is interpreted in different ways:

- as a process where an invention or idea get economic essence, and where a scientific idea or technology is taken up to the stage of practical application, with an economic effect;
- as a new breakthrough in scientific and technical knowledge ensuring market success;
- as a process aimed at creating, producing, developing and improvement of quality in new products, technologies and forms of incorporation.

Other sources [7; 8] define innovation in the following way: "a set of technical, industrial and commercial activities aimed at implementation of new techniques, technologies, inventions etc to the economy, making new products appear to the market, improving industrial processes and equipment".

ІННОВАЦІЇ

The next definition is “a new phenomenon”; Another one sounds as “a new scientific and organizational combination of production factors, motivated with entrepreneurial spirit. Then, innovation can be explained as “a new product or service, a way of their production. Then again, as “innovations in organizational, financial, research and other areas, with any improvement providing cost savings or enabling such savings; as the final result of implementing innovation aimed at changing of the target asset and obtaining economic, social, environmental, scientific and technical or other effects.

The innovation process includes several stages, starting from scientific and technical ideas development to implementing them on a commercial basis. According to P. N. Zavlina: “The innovation process is the process of converting scientific knowledge into innovation, a consistent chain of events where innovation matures from an idea to a specific product, technology or service and gets widely applied in practice” [6].

The innovation process is unique with its integration into a single system, consisting of science, technology, economics, business and management.

Scholar O. I. Zhylynska considers innovation process as that of creating, implementing and exhausting of scientific, technical, social, organizational, industrial and economic innovation potential in innovations, the latter consisting of the following stages: Fundamental research. This is a basic stage, with new scientific and technical lore created. Next come applied researches. Here perspectives of practical implementation of new available scientific (technical) knowledge are estimated. Pilot projects which include designing of a sample (test pattern) of a new product (device, substance) or significantly improved one. The next stage would be implementation. Here innovations get patented, new product is certified, an innovative technology is implemented, or the existing technology is prepared for an innovative product release. The stage to follow is production, innovation products are issued. It is followed by market research Here a potential demand for innovative products is assessed and priority market segments are defined. Finally comes the sales stage. The innovative products get worked off at the next stage, which is disposal of goods. And then innovations get distributed via the licensing agreements [7, p. 322], which is called diffusion.

Unlike science and technology progress, the innovation process is not completed only with implementing innovations (equipment, technology, and product) into production. It has a rather continuous nature, since it is with the spreading (diffusion) of innovation it is improved, becoming more effective, acquiring new consumer-friendly features. Diffusion of innovation is the process of transmitting (transferring) the technology to enterprises of various countries, with time considered. As a result, innovations penetrate into various industries and attract more and more consumers. It opens new application possibilities, new markets, and respectively, new consumers to take the product, technology or services as “new for them only” [6, p. 147]

The innovation, process in its economic and organizational meaning, is further divided into separate periods, stages, phases, different in their purpose, management features, and financing, final activity results. National scientists mostly stick to the “research - development - production - marketing – selling” scheme.

Meanwhile American researchers consider innovative process in a more detailed way, and their scheme looks as follows:

- fundamental research - applied research – development - market research - designing - pilot production - a market test - commercial production. All these stages are interdependent and ensure innovation success only if integrated together.

The peculiarity of the innovation process supposes the focus gradually move from research to the sale area, as innovation gets developed. At the same time, elements of the innovation process are closely connected, constantly exchanging information [7, p. 48].

Thus, the innovation process is not only a difficult one, but also an interrelated one. It includes creating innovations, applying a whole of knowledge, research and marketing activities, the totality of labor tools to facilitate human work and make it more productive (such as machinery, tools, equipment, organization of production). The innovation process is also a complex of different sequential activities based on the labor division and cooperation. It starts from obtaining new theoretical knowledge and finishes with consuming goods produced on its basis.

ІННОВАЦІЇ

Professor M. M. Benko [8] suggested a generalized system of innovation, which is mostly typical for accounting (Tab. 1). It is to assess the effectiveness more precisely and objectively while detecting innovation in their heterogeneity and finally choose management methods.

Table 1

Classification of innovations in the accounting as a target subsystem of innovation activity

Innovation as classified in groups	Features
Organizational and management	Here the process of optimal accounting organizing, as application area, is considered
Information	Meant to solve the problem of organizing rational information flows in accounting, increase their reliability and efficiency
Economic	Innovation is focused on economic efficiency of accounting
Innovations as processes	They aimed at new technologies, management process organization being the object of innovation activity
Improving innovations	Conducted either within the framework of developing and improving new and (or) activity trends or processes as reasons to appear, with accounting process included
Following	Conducted as a follow-up to actual changes in the external environment
Local	Conducted as part of a dedicated unit within the company structure, including the Accounts department as an innovation target subsystem
Compound	Deal with changes affecting several activity directions and processes at a time. This includes innovation area (e. g. implementation of new innovative software products and new innovation processes)
System-based	System innovations affecting all of the enterprise activities or innovations target subsystem only, inclusive of all relationships and Interdependence
Main	Main innovations concern the main activity processes and management functions
Additional	Caused by the major innovations and ensure their implementation

Source: Generalised by the author based at [8]

Different innovation types are closely interrelated and put forward specific requirements for the innovative mechanism. To our mind, the optimal approach to the definition of accounting as an enterprise information system, would be the one to take into account scientific, technical, technological, economic, organizational, informational, managerial and process aspects. Professor M. M. Benko [8] suggested a definition of innovation, depending on the accounting aspects (Tab. 2).

Table2

The innovations definition based on accounting aspects, their types and economic effect

Aspect	Definition	Essence	Economic effect
1	2	3	4
Scientific and technical	Innovation is the result of solving problems using new ideas and discoveries, inventions, brought up to the stage of practical usage and economic effect	It is the result of solving problems in the accounting process with the help of new ideas, discoveries and inventions, brought up to the stage of practical usage and economic effect	Providing investments to the changes of technology generations (new equipment being the result of scientific and technical progress)
Technological	Innovation is an overall process of development, quality improvement and the technology application in accounting, based on researches and project engineering	It is the total process itself, including development, quality improvement and technology application in accounting, based on research and development	Investments into changes of technology (new technology as the result of scientific and technical progress)
Economic	Innovation is the result of solving economic tasks in accounting system, namely those constantly changing and providing economic efficiency and market success	It is the result of solving tasks in accounting system, namely those constantly changing and providing economic efficiency and	Improvement of accounting methodology. A systematic approach to of accounting automatization

ІННОВАЦІЇ

Continuation of Table 2

1	2	3	4
Organizational	Innovation is an important change in the accounting system, based on new organizational knowledge shapes, new technology and technologies that are at direct or aim mediated and improvement in (or) outside the system	They are important system changes, which are based on new knowledge of organizational forms, new techniques and technologies, which are aimed at direct or mediated improvement inside and (or) outside the system	Improvement of accounting organization
Administrative	Innovation is an invention in management bringing efficiency to the activity and accounting system	The invention itself, done in management to bring efficiency to the activity and accounting system	Improving accounting methodology. System approach to accounting automatization
Process related	Innovation is all process changes to the accounting system	All of the process changes, done at the enterprise for the first time	Improving accounting methodology. System approach to accounting automatization. Transformation of accounting methodology
Informational	Innovation is the result of solving tasks related to organizing rational information flows, aimed to ensure the rise in confidence and promptness, while obtaining accounting information	It is the result of solving tasks related to organizing rational information flows, aimed to ensure the rise in confidence and promptness, while obtaining accounting information	System approach to automation in accounting. Transformation of accounting method

Source: Generalised by the author based at [8]

To sum up, innovation in accounting, to our mind, should be first of all considered as obtaining economic benefit, depending on actions.

Thus, the innovation process is a system of data collection and its preparing for making decision regarding short and long-term directions of the enterprise development. Account data analysis allows one to choose among several alternative options aimed at implementation different types of innovation, moving from units aimed at improving to more global ones, meant to replace.

At the same time, during the analysis of any strategic innovation project development of the company, certain aspects of the adopted and implemented innovation strategy can be highlighted the so-called proper goals. These can also to be subdivided into smaller ones. Each of these purposes of the lowest level is achieved by making the so-called fragmented management decisions. Each unit is a launch of a strategic innovation program. Therefore, decisions are important since they are aimed at implementation innovations to the production process. The aim of such implementation would be to get an economic effect or to launch an independent stage of a major innovation. It is obvious that to carry out management logs of such facility an information system will be required. Applying such a system will simultaneously reduce costs for its maintenance and will make it more flexible to the constantly changing demands of the whole Institute for innovation management.

To have a methodological basis for the innovation activity analysis, an informational system is to be built up, the one to include the required analytical tools, methods and techniques for analysis and evaluation of innovative projects. Which, in its turn, should help make effective management decisions for project implementation.

Both external and internal information is important during the innovation development, so the information exchange system between the different units becomes increasingly important for effective work. At the stage getting approvals to a decision regarding innovations, informational support for this process gets so much the more important. To make effective decisions, it is necessary to have objective, reliable and complete information (Fig. 1).

Also at this stage, the coherence between internal and external information is growing more important. The necessary features of an innovative product should be compared with the enterprise capabilities for the production of a new product (production capacity, personnel, financial status, etc.) [9].

ІННОВАЦІЇ

The lack of external information and problems while obtaining it may lead to making unreasonable decisions, because certain important features and characteristics were not taken into account. Due to the incompleteness of information about innovations during the development process side effects may appear. This will lead to additional expenditures or the production technology will have to be changed.

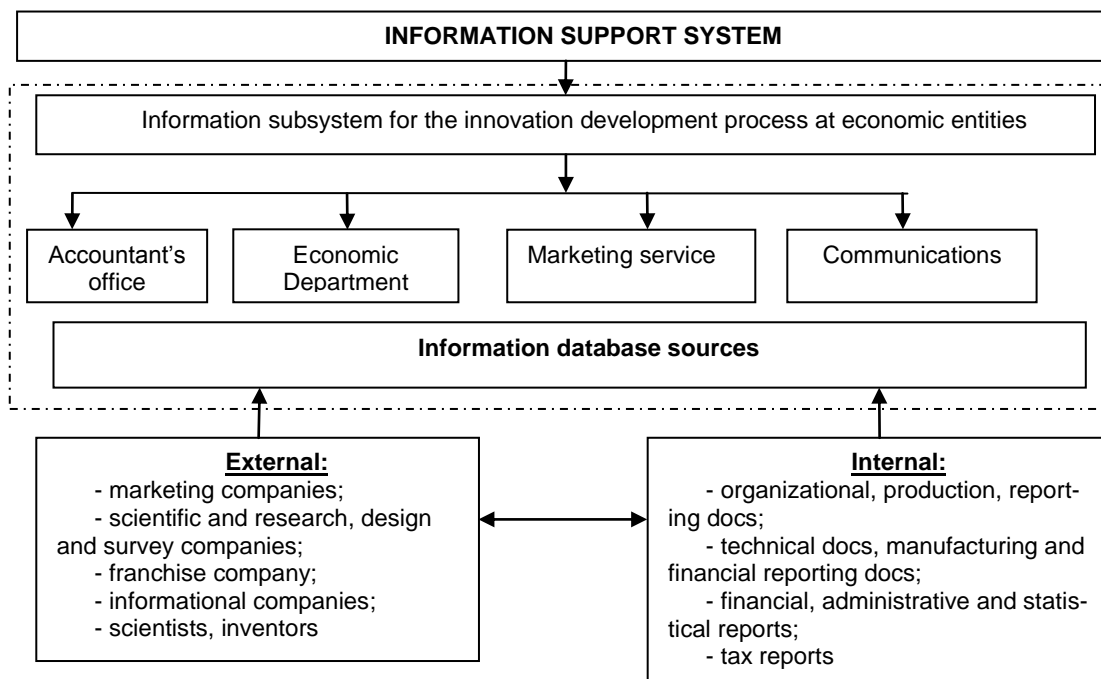

Fig. 1: Structural system of innovation information support

Source: Developed and calculated by the authors

Providing information support of innovation activities includes the following:

- creating and updating the databases of scientific and technical results and services given by providers of scientific and technical programs and projects within the priority area;
- communication with remote information centers and databases data, including foreign ones;
- ensuring access of the interested organizations and individuals to databases and Internet information resources within the innovation field;
- search and selection of innovative projects, proposals for the production of high-tech products, to be done for organizations and individuals, interested in financing such ones;
- creating and updating of databases on consumer properties of goods, done by leading companies [9].

External information required for the innovation process is determined by such groups of factors:

1. Tasks solved by the participants of the innovation process (repeated or one-time ones). The information system should be constantly ready to providing external information to employees performing such tasks, and to give them the access to other sources of information, in the case they need to address one-time task.

2. The nature of the decisions taken by the participants of the innovation process. Within the framework of the information system a database containing solutions of similar tasks should be built, to assist in decision-making.

3. The ability to create and support the required databases of the innovation process by participants. This process can be performed or supplemented by updating such databases with either information available to this information system, or from other information systems containing the neces-

ІННОВАЦІЇ

sary information. Such databases within the information system should be first of all focused on helping several employees, while satisfying individual employees' demands would be a secondary goal [9].

Taking into account available financial and other capabilities companies in Ukraine, to launch the informational environment for innovative activities, one should start with the creation of integrated informational system. This will help gain immediate access to information, within the first level of informational area, and will provide access to other free information resources of the same level.

Conclusions. Having studied the theory and methodology of accounting and analytical support for the innovation process, we conclude on the following. Innovation process is a system of data collecting and getting ready for making strategic decisions on short-term and long-term of the company development. One of the important stages of innovation development is occupied by internal and external information. For this reason, the information exchange system becomes more important, and the suggested structure of innovation informational support system will allow for objective, reliable and complete information. By analyzing it, we may select one of several alternative options on implementing innovations of various types.

References

1. Perehodov, V. N. (2005). *Osnovy upravleniia innovatsionnoi deiatelnosti [Innovation management Basics]* Moscow [in Russian].
2. Volkov, A. I. & Denisenko M. P. (2007). *Ekonomika ta orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti [Economics and organization innovation]*. Kyivv [in Ukrainian].
3. Anshyn, V. M., Kolokolova, V. A., Isaev, A. A., Kudynov, L. (2007). *Innovatsionnyi menedzhment Kontseptsii mnogourovnevnye strategii i mekhanizmy innovatsionnogo razvitiia [Innovative Management. Innovation Management. Concepts, multilevel strategy and mechanisms of innovative development]*. Moscow [in Russian].
4. Fathutdinov, R. A. (2008). *Innovatsionnyi menedzhment [Innovative Management]*. Moscow [in Russian].
5. Schumpeter, J. (1982). *Teoriia ekonomicheskogo razvitiia [The Theory of Economic Development]*. Moscow [in Russian].
6. Zavlin, P. N. & Vasiliev, A. V. (2003). *Otsenka effektivnosti innovatsii [Evaluating the effectiveness of innovation]*. St. Petersburg [in Russian].
7. *Mizhdystyplinarnyi slovnyk z menedzhmentu [Interdisciplinary Dictionary management]*. (2011). In D. M. Chervanova & O. I. Zhylynska (Ed). Kyiv : Nychlava [in Ukrainian].
8. Benko, M. (2013). *Zmist innovatsii v obliku, analizi i kontroli yak adaptyvnoi reaktsii na zminy ekonomichnykh protsesiv [Content innovation in accounting, analysis and control as an adaptive response to changes in economic processes]*. *Ekonomichni nauky. Seria : Oblik i finansy - Economics: Finance and Accounting series. Issue. 10 (5), pp. 5-14.* Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10-\(5\)_3.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10-(5)_3.pdf) [in Ukrainian].
9. Kochubei, V. Y. (2003). *Informatsiine zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti naukovoї orhanizatsii sluzhbamy informatsii [Information support of scientific innovation information service]*. Minsk [in Ukrainian].

Література

1. Переходов, В. Н. *Основы управления инновационной деятельностью / В. Н. Переходов.* – М. : ИНФРА-М, 2005. – 222 с.
2. Волков, О. І. *Економіка та організація інноваційної діяльності : підруч. / О. І. Волков, М. П. Денисенко ; за ред. О. І. Волкова та М. П. Денисенко.* – К. : Центр учбової літ., 2007. – 662 с.
3. *Инновационный менеджмент. Концепции, многоуровневые стратегии и механизмы инновационного развития : учеб. пособ. / В. М. Аньшин, В. А. Колоколов, А. А. Дагаев, Л. Г. Кудинов.* – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Дело, 2007. – 584 с.
4. Фатхутдинов, Р. А. *Инновационный менеджмент / Р. А. Фатхутдинов.* – М. : Бизнес-школа «ИНТЕЛ-СИНТЕЗ», 2008. – 593 с.
5. Шумпетер, Й. *Теория экономического развития / Й. Шумпетер.* – М. : Прогресс, 1982. – 456 с.
6. Завлин, П. Н. *Оценка эффективности инноваций / П. Н. Завлин, А. В. Васильев.* – СПб. : Бизнес-Пресса, 2003. – 216 с.
7. *Міждисциплінарний словник з менеджменту : навч. посіб. / [за ред. Д. М. Черваньова, О. І. Жилінської].* – К. : Нічлава, 2011. – 624 с.
8. Бенко, М. М. *Зміст інновацій в обліку, аналізі і контролі як адаптивної реакції на зміни економічних процесів [Електронний ресурс] / М. М. Бенко // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси . - 2013. - Вип. 10 (5). - С. 5-14. - Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/pdf/ecnof_2013_10-\(5\)_3.pdf](http://nbuv.gov.ua/pdf/ecnof_2013_10-(5)_3.pdf)*
9. Кочубей, В. Ю. *Інформаційне забезпечення інноваційної діяльності наукової організації службами інформації / В. Ю. Кочубей // Інформаційне забезпечення інноваційної діяльності : Мат. межд. семінару, (15–16 квітня 2003 р., м. Мінськ).* – Мн. : КНТ при РМ РБ, РНТБ, 2003. – С. 83–86.

Received for publication 19.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Resler, M. V. Accounting and analytical support for innovation process / M. V. Resler // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9). ч. 2. – С. 54-60.

ІННОВАЦІЇ

UDC 316.776:17.022.1(477)

УДК 316.776:17.022.1(477)

L. M. Hanushchak-Efimenko, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
V. V. Kaplun, Doctor of Technical Sciences, Professor,
V. G. Shcherbak, Doctor of Economic Sciences, Professor

Л. М. Ганущак–Єфіменко, д. е. н., доцент,
В. В. Каплун, д. т. н., професор,
В. Г. Щербак, д. е. н., професор

RESOURCE- INNOVATIVE MODEL OF RAISING UNIVERSITY AUTONOMY

РЕСУРСО–ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ АВТОНОМІЇ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Urgency of the research. The importance of expanding university autonomy was and remains one of the priorities of educational policy of Ukraine, the main precondition for universities to integrate Ukraine into the global academic community.

Target setting. Reasonable is the development and practical implementation of resource- innovative models of raising autonomy level of higher education institutions to enhance the independence and accountability of the University in decision making of academic freedom, organization of educational process, research, internal management.

Actual scientific researches and issues analysis. Scientific works of world scientists I. Gryshchenko, I. Kalenyuk, M. Gladchenko, A. Bernasconi, M. Brennan, A. Wall, P. McGowan, J. Chrisman, T. Hynes, S. Fraser, D. De Zilwa, K. Debackere, R. Veugelers, D. Dill, P.-K. Wong, Y.-P. Ho, A. Singh consider different aspects of autonomy of higher educational institutions.

Uninvestigated parts of general matters defining. Scientists have not worked out questions about enhancing university autonomy by using entrepreneurial approaches to its management.

The research objective. Article is aimed at justifying optimization program of the university autonomy through the use of this resources-innovative model.

The statement of basic materials. Autonomy acts as a condition of implementing innovative and intellectual potential, promotes the effective implementation of the mission and the vision, objectives and functions. The proposed three-dimensional strategic matrix of program optimization of university autonomy by the method of game theory, the use of ABC-analysis as a method of ranking university autonomy program components by various parameters, developed forecast trend of options of autonomy optimization program of the university.

Conclusions. The implementation of resource-innovation model as alternative of academic (university) entrepreneurship would allow Ukrainian universities to move to a new type of commercially-oriented business relations on the principles of market economy, develop academic - educational, scientific, design and engineering work.

Keywords: autonomy of the university; strategic matrix; optimization; method of game theory; ABC-analysis; universities.

Актуальність теми дослідження. Важливість розширення університетської автономії було і залишається одним із пріоритетів освітньої політики України, головною передумовою інтеграції університетів України до світової академічної спільноти.

Постановка проблеми. Доцільним є розробка та практичне впровадження ресурсо–інноваційної моделі підвищення рівня автономії вищих навчальних закладів з метою підвищення рівня самостійності, незалежності та відповідальності університету в прийнятті рішень відносно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові праці світових вчених I. Грищенко, I. Каленюк, M. Гладченко, A. Bernasconi, M. Brennan, A. Wall, P. McGowan, J. Chrisman, T. Hynes, S. Fraser, D. De Zilwa, K. Debackere, R. Veugelers, D. Dill, P.-K. Wong, Y.-P. Ho, A. Singh розглядають різні аспекти автономності вищих навчальних закладів.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Науковцями ще недостатньо опрацьовані питання підвищення рівня автономії університетів за рахунок використання підприємницьких підходів до його управління.

Постановка завдання. Стаття покликана обґрунтувати програму оптимізації автономії університету за рахунок використання запропонованої ресурсо–інноваційної моделі.

Викладення основного матеріалу. Автономія виступає умовою реалізації інтелектуально інноваційного потенціалу, сприяє ефективному здійсненню місії та бачення, завдань та функцій. Запропонована тривимірна стратегічна матриця оптимізації програми автономії університету методом теорії ігор, використання ABC-аналізу як методу ранжирування складових програми автономії університету за різними параметрами, розроблений прогностичний тренд варіантів оптимізації програми автономії університету.

Висновки. Впровадження ресурсо–інноваційної моделі як варіанту академічного (університетського) підприємництва дозволить перейти українським ВНЗ до нового типу комерційно–орієнтованих підприємницьких відносин на принципах ринкової економіки, розвинути академічну – освітню, наукову, проектно–конструкторську та інженерно–технічну діяльність.

Ключові слова: автономія університету; стратегічна матриця; оптимізація; метод теорії ігор; ABC-аналіз; вищі навчальні заклади.

ІННОВАЦІЇ

Formulation of the problem. In terms of post-Soviet, transformation processes in the center of the study were the issue of the current situation in education. Over the past two decades due to changing of social and economic conditions in the global academic community increasingly growing awareness of the inevitability of organizational and managerial transformation of higher education. This need has become even more apparent after the dramatic geopolitical changes and completing the process of converting post-industrial society in the global community, characterized by a single information space. Education is currently under a structural crisis. The ineffectiveness of the existing model of the university in the realities of the global space market economy was evident for much of the staff of higher education institutions (HEIs) and researchers in the West and in Ukraine. Due to reduced funding of education by government and market expansion of educational services in higher education it was necessary to improve management, increase the competitiveness of universities by improving their competitive advantages and business development.

Analysis of recent research and unsolved part of the problem. The expansion of university autonomy was and remains one of the priorities of educational policy in Ukraine. The question of expanding the autonomy of universities as a factor of increasing their competitiveness was studied by many scientists who suggest that the modern economy itself becomes the economy, based on knowledge (moving knowledge) that the boundaries between education and the economy are blurring and disappear [5, 9 and others.]. The study of various components of the autonomy of universities and their influence on the process involved works of: I. Kaleniuk [13] - through models of financial autonomy of universities in different countries, M. Gladchenko [14] - based on the introduction of the concept of the university as an organizational entity; I. Gryshchenko [5] - the concept of entrepreneurial research university; A. Romanovsky [4] - concept of university (academic) business. The study of the phenomenon of innovation and business transformation, impressive success of entrepreneurial universities abroad shows that one of the main ways of increasing the efficiency and quality of educational and research activities, to improve the financial condition and competitiveness on the global education market is a collective enterprise, particularly in circumstances where decentralization colleges and universities increases [1-4; 11-13].

The main features and components of University business autonomy is an innovative entrepreneurial vision, will and concerted efforts of university directorate, as well as good corporate entrepreneurial culture of the staff.

Lack of consistency of existing theoretical and practical approaches in the study of autonomy and entrepreneurial aspects of universities, ranking factors that have the greatest impact on competitive advantage, leads to the fact that many problems remain unsolved, controversial and require further study.

Aim of the article is to develop a resource-innovation model that would enhance the autonomy of higher education institutions, the implementation of which will strengthen the role of entrepreneurship and corporate entrepreneurship culture in the process of entrepreneurial universities.

Research results. One of the main problems of reforming the Ukrainian system of higher education is to determine the form and extent of the autonomy of universities to ensure their effectiveness and maintain a balance between the degree of autonomy and state control of educational process in order to adequately meet social expectations, including a combination of free-market ideology with the principles of social justice.

The problems of university autonomy is extremely relevant for Ukraine during active reforming of the national higher education system. That which sought national universities seeking compromise with the Ministry of Education and Science of Ukraine in matters of university autonomy, it is now really solvable problem. The adoption of the new Law of Ukraine "On Higher Education", which expanded the rights and responsibilities of universities eased pressure of centralized management, simplified the licensing procedure of educational activities and accreditation of educational programs, changed the vector of national higher education.

When management functions of universities are concentrated in public institutions, happens tough unification of training, which narrows their professional horizons, reduces the flexibility of response of education to labor market demand and so on. In case of transfer of administrative functions to aca-

ІННОВАЦІЇ

democratic structures, there is a threat of universities to become isolated from society. International and European documents propose to solve this dilemma by strengthening public control over the quality of education, optimization and decentralization of certain higher education. "Higher education institutions must be given autonomy in their internal affairs, but this autonomy should be accompanied by clear and transparent accountability to the government, parliament, students and society as a whole" [15].

One solution to this problem is to expand the resource base for the establishment and development of innovative entrepreneurial university. Resource approach or RBV definition of university autonomy is an account of the synergistic impact of institutional, human, financial and commercial factors in this process. Hence the basic functional tasks effectively use the resources of academic institutions as multi-organizational and methodical academic, scientific and economic system with the release of the main components: organizational and methodical; economic and financial; scientific and educational; engineering; entrepreneurial and business (Fig. 1).

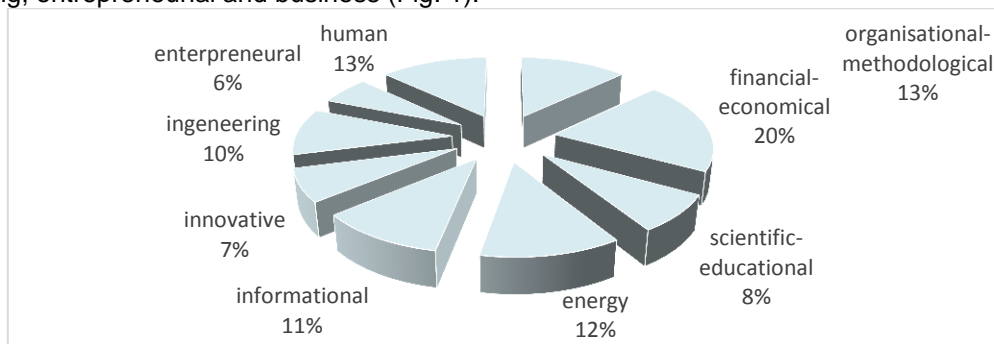
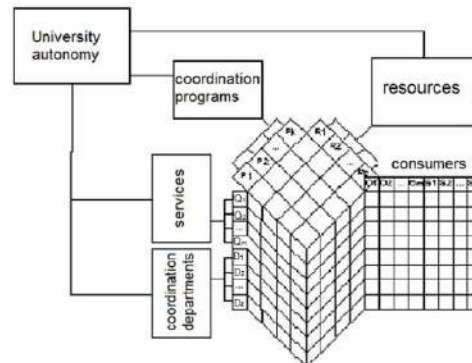

Fig. 1. Ratio of university resources as multi-organizational and methodical academic, scientific and economic system
Generalized by authors

Analysis of the ratio of implications of different types of resources in all manufacturing processes of Universities (education, teaching, research, economic and entrepreneurial) allowed to come to the conclusion that the most effective form of autonomy control can be represented as a multidimensional structure that can increase the autonomy of the university and its ability to respond quickly to changing internal and external conditions (Fig. 2). This is accomplished by identifying individual functional components and resources that affect the ability to provide competitively priced educational services to a level of quality that consumers need. This approach creates competition within the university for the right to bring to the production process the necessary resources, and the need to find ways to further business search that implement the principles of management autonomy in the internal environment of the university. To find the best way for the university development it is necessary to choose the most effective program of optimization of its autonomy level. Development and optimization of the program should be based on the determination of the ratio of used and unused / types of services offered, the types of resources, functional units, types of customers (Fig. 2).

Clearly, the system of autonomy of innovative entrepreneurial university – is not a panacea, but the opportunity to make a difference. Only an integrated, differentiated impact on staff and management, with taking into account the social, psychological and economic conditions can change the culture of the organization, people look at the problem of competitiveness, development of competitive advantages. Formation of the organization's mission, ideology, organizational culture, determination of leaders able to lead the staff, the disclosure of potential employees for the continuous improvement of the university require special attention, or rather, their impact on the social component. Choosing an effective autonomy of the university - is primarily a problem of management. Task of the management company - to create all conditions for personnel (considering its features) to achieve its goals, while minimizing the negative effects of possible conflicts inherent in any adaptation process.

ІННОВАЦІЇ

Marks: *Pk* – University autonomy optimization program; *Rm* – types of resources; *Sp* – University services consumers; *Qn* – University types of service; *Dz* – functional departments of the university.
Proposed by authors

Fig. 2. Three-dimensional organizational structure of autonomous universities

The approach of optimization of university autonomy is based on the use of selection criteria (of the most appropriate program - autonomy factor):

$$K_{aem} = \frac{\sum Q_{ijz}}{\sum R_{ijz}} \rightarrow \max, \tag{1}$$

Q_{ijz} – the volume of university educational services obtained by *i* educational program, of *j* degree by *z* functional unit; R_{ijz} – resources spent by university on providing educational services and educational program by *i* educational program, of *j* degree by *z* functional unit.

Since the problem of finding the optimal program to enhance the autonomy of the university's multi-dimensional view, its implementation is possible through methods of linear programming or the method of game theory. Using game theory is most appropriate because it requires the presence of 2 players. In this case, the first player (Player A) - a university that is committed to provide the maximum amount of educational services at the maximum price while spending a minimum of resources, the second player – consumer of services - applicants, students, masters, postgraduate, etc. (player) who is seeking for educational services at the lowest cost and maximum quality. As can be seen from this strategy players of the task are in antagonism - in diametrically opposite direction. Solution of the pair of these dual problems is as follows:

Player A (maximizing the volume of service for minimum resources spent) selects strategy of Maximin as follows:

$$\max_{p_i} \left\{ \min \left(\sum_{i=1}^n a_{i1} x_i, \sum_{i=1}^n a_{i2} x_i \dots \sum_{i=1}^n a_{in} x_i \right) \right\}, \tag{2}$$

Player B (minimizing resource costs for services for Maximin quality) at Minimax principle:

$$\min_{y_j} \left\{ \max \left(\sum_{j=1}^m a_{j1} y_j, \sum_{j=1}^m a_{j2} y_j \dots \sum_{j=1}^m a_{jm} y_j \right) \right\}, \tag{3}$$

x_i – the probability of selecting *i* strategies of University behavior (volumes of educational services), y_j – the probability of choosing *j* strategy of consumer behavior (spendings for education services).

When solving the tasks of Maximin / Minimax by game theory in the formation of optimal programs of enhancing the autonomy, the University can receive guidance for setting the optimal level of educational services, which also allows to get the maximum service delivery and minimum resource costs for

ІННОВАЦІЇ

each of the possible types of educational services (educational programs) . In general, the strategy matrix will have a three-dimensional look - Figure 3.

In each plane (i; j) of three-dimensional strategy matrix, selection of the most appropriate program of university autonomy on the basis of maximizing the volume of educational services (axis OX) / minimizing resource costs (axis OY) is proposed to use the method of Pareto (ABC-analysis), which allows you to find the main point of leverage (in terms of strengthening the autonomy of the university).

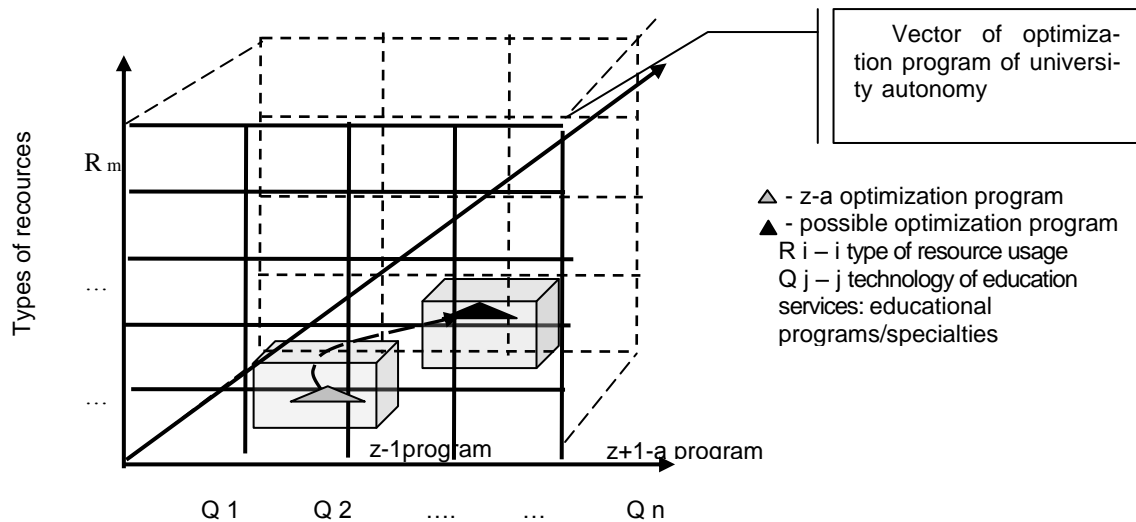

Fig. 3. The three-dimensional matrix of strategic optimization of program of university autonomy
Proposed by authors

Using the ABC-method in our study proved that it allows you to classify resources according to their impact on the result (the volume of educational services). To do this, ABC-analysis is necessary to divide the factors into three categories: 1) A - the most powerful 20% of resources can get 80% of the services; 2) B - intermediate: 30% of resources can get 15% of the services; 3) C - the least powerful: 50% of resources can get 5% of services (Fig. 4).

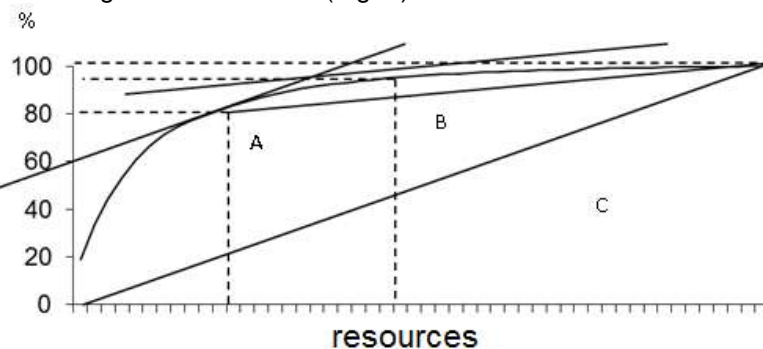

Fig. 4. Building cumulative curve for ABC-analysis
Proposed by authors

In fact, ABC-analysis - is a ranking of components of the program of universities autonomy on various parameters. The result of the ABC analysis is a grouping of components of the program by the degree of influence on the overall result - the volume of educational services (in this case an indicator of operating Leverage). Transformation of a three-dimensional matrix of strategic optimization of program of university autonomy with the use of ABC analysis can be represented as a matrix, where the

ІННОВАЦІЇ

axis OX is "The volume of educational services"; the axis of the OY - indicator "Resources"; along the axis OZ - an indicator of "Leverage" (Fig. 5).

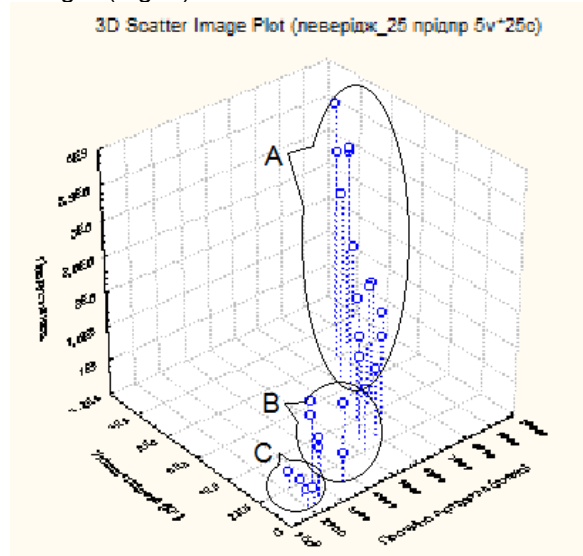

Fig. 5. Visualization of the procedures for determining the structure of components of the university autonomy program by ABC-analysis
 Calculated by authors using the program Expert Choice 2000

These calculations were performed using the software Expert Choice 2000 that allows to make a reasonable choice (in this case the structure of the components of the university autonomy program) of optimal according to specific criteria option.

For a more detailed analysis of the resulting evaluation of the program of university autonomy it is necessary to implement the so-called "cut" of the resulting three-dimensional matrix (in the axis OZ - an indicator of "Leverage") to determine which factors have on the Pareto principle greatest impact on the result of the university activity - the volume of educational services (Fig. 6).

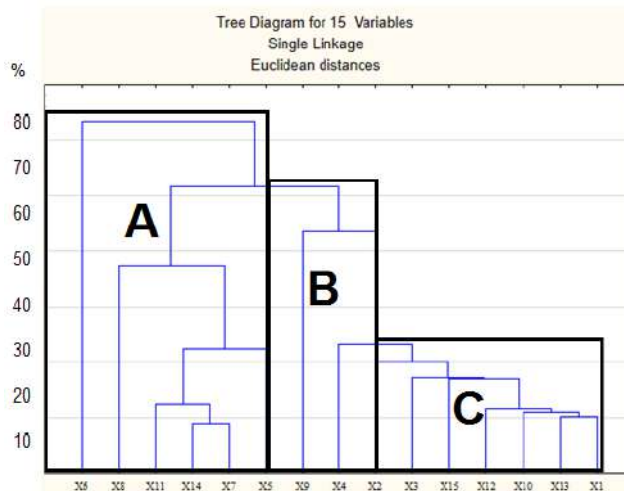

Fig. 6. "Cut" of the resulting three-dimensional matrix (in the axis OZ - an indicator of "Leverage")
 Calculated by authors using the program Expert Choice 2000

As illustrated by Figure 6 to the "A" (first cluster) zone in which 20% of factors can get 80% of educational services, which got partial indicators: X6 (labor costs), X8 (R & D expenditures), X11 (utility

ІННОВАЦІЇ

costs), H14 (external connections, the number of international grants received), X7 (competence of the teaching staff), X5 (training costs); in the second cluster (zone "B") the result is affected by a smaller degree with an intermediate value of 30% of factors: X9 (value of tangible assets of the university), X4 (value of intangible assets of the University), X2 (receiving degrees by scientific and teaching staff) which provide 15% of educational services. To the "C" were the least influential factors of 50%: X3 (cost of education), H15 (the cost of computerization), X12 (the cost of social services), X10 (costs of market research), H13 (advertising costs, *pr*-shares), X1 (health care costs), which provide 5% of educational services.

The results of the analysis of the impact of key factors on the main results of the educational activities of the university confirmed the theoretical conclusions about the dependence of reasonable program of autonomy from the change of the partial indicators, including resource costs, reflecting not just their sheer size, but also their quality content, in particular - the cost of increasing the quality of science-teaching level - competence, qualification, research and more. This confirms the forecast trend of optimization program options of University autonomy (Fig. 7).

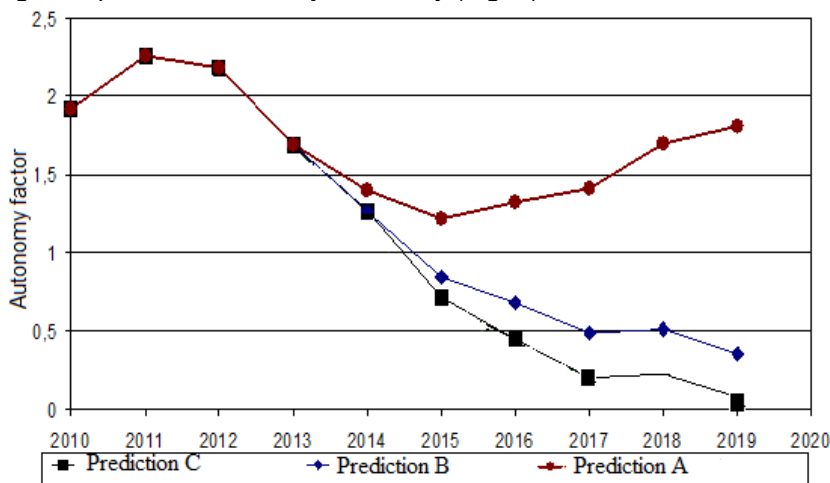

Fig. 7. Projected trend of optimization program options of University autonomy
 Calculated by authors using the program Expert Choice 2000

Forecast A - optimistic ratio of the most influential factors affecting the rate of autonomy (20:30:50); forecast B - a realistic value of the most influential factors affecting the rate of autonomy (25:25:50); forecast C - pessimistic ratio of the most influential factors affecting the rate of autonomy (30:20:50).

Conclusions and suggestions. University stays as higher education institution, which is making efforts to generate knowledge, transforming them into practice, new activities, systematic change and modification of the internal environment. Significant limitations in the aforementioned areas related to the lack of financial and information resources. In addition, a significant role in this process is the human factor. The use of the above resources is seen as a sign of business. However, without the presence of these resources, the business of the university is not possible, because the traditional universities solve the problem of resources as a problem which must be solved at the environment in which they operate. However, if it really happens, then the entrepreneurial potential of universities is significantly reduced.

Academic Capitalism is a newly-established form of entrepreneurship and commercialization of activities in the field of science, education, scientific and educational services under market conditions. The phenomenon of academic (university) business as a new type of commercially-oriented entrepreneurial university, is the result of penetration of market economy principles in purely academic - educational, scientific, design and engineering activities of the university. A large number of studies on the phenomenon of university entrepreneurship demonstrates the importance and effectiveness of entrepreneurial universities in the context of globalization and total commercialization of all spheres of human activity. A large variety of business models research confirms the effectiveness of their activities,

ІННОВАЦІЇ

tangible progress in strengthening its financial condition and material base. Almost all research universities stand out for its entrepreneurial independence from funding sources, impact on the local economic growth, and some economic, scientific and technological achievements of nations. The positive experience of leading foreign business university is useful for studying conditions in the Ukrainian realities and can serve as a model of entrepreneurship and business activity for national universities, confirms the need for business cooperation of university (academic) science with industry (business) support for effective government.

References

1. Hrudzynskyy, A. O. (2004). Proektno-oryentirovanniy unyversytet. Profytsional'naya predprynymatel'skaya orhanizatsiya vuza. Monohrafiya. [Project-oriented university. Professional entrepreneurial organization of the university] N. Novhorod : NNHU Publishing, P. 370. [in Russian].
2. Itskovits, G., Uvarov, A. F. (2010). Troinaia spiral Unyversytetu predpriatiia gosudarstvo Innovatsii v deistvii monografiia [Triple Helix. Universities - Enterprises - State. Innovation in action : monographa. – Tomsk: Tomsk State University of Control Systems and Radioelectronics Publishing, P. 237 [in Russian].
3. Konstantynov, H. N., Fylonovych S. R. (2007). Chto takoe predprynymatel'skyy unyversytet [What is the entrepreneurial university] Voprosy obrazovaniya, Education Issues, No. 1, pp. 49–62 [in Russian].
4. Romanovskyy, O. O. (2012). Fenomen pidpryyemnytstva v unyversytetakh svitu : monohrafiya. [The phenomenon of entrepreneurship in universities around the world] Vinnytsya : Nova Knyha, P. 504 [in Ukrainian].
5. Hryshchenko, I. M., Breus, S. V., Khaustova, Ye. B. (2016). Zbalansovana systema pokaznykiv vyshchoho navchalnoho zakladu: vid zahalnoyi stratehiyi do pokaznykiv diyalnosti strukturnoho pidrozdilu [The balanced scorecard of the university from overall strategy to performance of the structural unit]. Visnyk Kyyivskoho natsionalnoho unyversytetu tekhnolohiy ta dyzaynu. Seriya "Ekonomichni nauky". No. 2 (97), pp. 43–62 [in Russian].
6. Bernasconi, A. University Entrepreneurship in a Developing Country : The Case of the P. Universidad Catolica de Chile, 1985–2000. // Higher Education, 2005. – Vol. 50. – Is. 2. – pp. 247–274.
7. Brennan M. C., Wall A. P., McGowan, P. Academic Entrepreneurship. Assessing preferences in nascent entrepreneurs. // Journal of Small Business and Enterprise Development, 2005. – Vol. 12. – Is. 3. – pp. 307–322.
8. Chrisman, J., Hynes, T., Fraser, S. Faculty Entrepreneurship and Economic development: The Case of the University of Calgary. // Journal of Business Venturing, July 1995. – Volume 10. – Is. 4. – pp. 267–281.
9. De Zilwa D. Using Entrepreneurial Activities as a means of survival: Investigating the processes used by Australian Universities to diversify their revenue streams // Higher Education, 2005. – Vol. 50. – Is. 3. – pp. 387–411.
10. Debackere, K., Veugelers, R. The role of academic technology transfer organizations in improving industry science links. // Research Policy, 2005. – Vol. 34. – Is. 3. – pp. 321–342.
11. Dill, D. University–industry entrepreneurship: the organization and management of American university technology transfer units. // Higher Education, 1995. – Vol. 29, No. 4. – pp. 369–384 [in Russian].
12. Wong, P.–K., Ho, Y.–P., Singh, A. Towards an 'entrepreneurial university' model to support knowledge–based economic development: The case of the national university of Singapore. // World Development, 2007. – Vol. 35. – Is. 6.

Література

1. Грудзинский А. О. Проектно–ориентированный университет. Профессиональная предпринимательская организация ВУЗа: монография / А. О. Гудзинский. – Н. Новгород : ННГУ, 2004. – 370 с.
2. Ицковиц, Г. Тройная спираль. Университеты – предприятия – государство. Инновации в действии : монография / Г. Ицковиц ; пер. с англ. под ред. А. Ф. Уварова. – Томск : изд–во Том. гос. ун–та систем упр. и радиоэлектроники, 2010. – 237 с.
3. Константинов, Г. Н. Что такое предпринимательский университет / Г. Н. Константинов, С. Р. Филонович // Вопросы образования. - 2007. – № 1. – С. 49–62.
4. Романовський, О. О. Феномен підприємництва в університетах світу: монографія / О. О. Романовський. – Вінниця : Нова Книга, 2012. – 504 с.
5. Грищенко, І. М. Збалансована система показників вищого навчального закладу: від загальної стратегії до показників діяльності структурного підрозділу / І. М. Грищенко, С. В. Бреус, Є. Б. Хаустова // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія "Економічні науки". – 2016. – № 2 (97). – С. 43–62.
6. Bernasconi, A. University Entrepreneurship in a Developing Country: The Case of the P. Universidad Catolica de Chile, 1985–2000 / A. Bernasconi // Higher Education. – 2005. - Vol. 50. – Is. 2. – Pp. 247–274.
7. Brennan, M. C. Academic Entrepreneurship. Assessing preferences in nascent entrepreneurs / M. C. Brennan, A. P. Wall, P. McGowan // Journal of Small Business and Enterprise Development, 2005. – Vol. 12. – Is. 3. – pp. 307–322.
8. Chrisman, J. Faculty Entrepreneurship and Economic development: The Case of the University of Calgary / J. Chrisman, T. Hynes, S. Fraser // Journal of Business Venturing, July. – Volume 10. – 1995. - Is. 4. – pp. 267–281.
9. De Zilwa D. Using Entrepreneurial Activities as a means of survival: Investigating the processes used by Australian Universities to diversify their revenue streams / De Zilwa D. // Higher Education. – 2005. - Vol. 50. – Is. 3. – pp. 387–411.
10. Debackere, K. The role of academic technology transfer organizations in improving industry science links / K. Debackere, R. Veugelers // Research Policy. - 2005. – Vol. 34. – Is. 3. – pp. 321–342.
11. Dill, D. University–industry entrepreneurship: the organization and management of American university technology transfer units / D. Dill // Higher Education. - 1995. – Vol. 29, No. 4. – pp. 369–384.
12. Wong, P.–K. Towards an 'entrepreneurial university' model to support knowledge–based economic development: The case of the national university of Singapore / Wong, P.–K., Ho, Y.–P., Singh, A. // World Development. - 2007. – Vol. 35. – Is. 6. – pp. 941–958.
13. Каленюк, І. Диверсифікація джерел фінансування освіти / І. Каленюк // Фінанси України. – 2007. – № 11. – С. 120–124.

ІННОВАЦІЇ

– pp. 941–958.

13. Kalenyuk, I. (2007). Dyversyfikatsiya dzherel finansuvannya osvity [Diversifying of sources of education funding]. *Finansy Ukrainy*, No. 11, pp.120–124. [in Ukrainian].

14. Hladchenko, M. (2013). Analiz adaptatsiinoi modeli stratehichnoho. menedzhmentu vyshchoi osvity [Analysis of adaptive strategic model. Higher Education Management]. *Theory and methods of education management*, Is. 10 Retrieved from: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/.../cgiirbis_64.exe? [in Ukrainian].

15. Khartiia universytetiv Ukrainy: akademichni svobody, universytetska avtonomiia ta osvita [Charter of Ukraine universities: academic freedom, university autonomy and education]. (2009). *Education of Ukraine*. Retrieved from : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/41050> [in Ukrainian].

14. Гладченко, М. Аналіз адаптаційної моделі стратегічного менеджменту вищої освіти [Електронний ресурс] / М. Гладченко // *Теорія та методика управління освітою*. - 2013. - Вип. 10. - Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/.../cgiirbis_64.exe?.

15. Хартія університетів України: академічні свободи, університетська автономія та освіта : [створена на Міжнар. конф. "Ольвійський форум-2009" у Ялті 11–15 черв. 2009 р.] [Електронний ресурс] // *Освіта України*. – 2009. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/41050>.

Received for publication 19.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Hanushchak-Efimenko, L. M. Resource-innovative model of raising university autonomy / L. M. Hanushchak-Efimenko, V. V. Kaplun, V. G. Shcherbak // *Науковий вісник Полісся*. – 2017. – № 1 (9). ч. 2. – С. 61-69.

ІННОВАЦІЇ

UDC 336:624.01

УДК 336:624.01

A. Y. Yakymchuk, Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor
O. O. Akimov, Candidate of Science in Public
Administration, Associate Professor,
Y. M. Semenova, Undergraduate Student,
Postgraduate

А. Ю. Якимчук, д. е. н.,
доцент,
О. О. Акімов, к. н. з держ. упр.,
доцент,
Ю. М. Семенова, магістр,
аспірант

INVESTIGATING KEY TRENDS OF WATER RESOURCES ATTRACTION INTO ECONOMIC TURNOVER

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ЗАЛУЧЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ У ГОСПОДАРСЬКИЙ ОБОРОТ

Urgency of the research. Saving water is the biggest problem of modern humanity. The water quality generates quality of life and health of everyone. Thus, there is a need to analyse water condition, to find the ways of effective water management and implement the measures for sustainable environmental management.

Target setting. Today water is extremely exposed to pollution, furthermore, issues around effective use of water resources are the number one problem worldwide.

Actual scientific researches and issues analysis. A number of well-known Ukrainian scientists R. H. Dubas, A. V. Yatsyk, L. H. Melnyk, O. I. Karintseva, S. M. Shevchenko, M. A. Khvesyuk, Y. M. Hryshchenko, as well as other researchers conducted investigations on salient and emerging trends in water resources' attraction into economic turnover.

Uninvestigated parts of general matters defining. The research objective. Water use in different sectors of economy still faces a number of issues which have to be organized, investigated and resolved. The purpose of this study is to establish guidelines of effective water use in line with sustainable development and environmental management principles by identifying salient trends of water use in modern Ukraine, as well as to reveal its issues in order to determine the ways to overcome existing deficiencies.

The statement of basic materials. In our study, we consider the impact of water use on the actual water bodies to be the most important criterion in the classification of water consumption. The impact may be focused on quantitative or qualitative characteristics of water bodies, or on none of them. The level of qualitative changes in water use is pretty high. Attraction of water resources to the economy should be based on sustainable development approach. Sustainable development of hydro-economic complexes is defined by the criterion of maintaining renewable water resources at acceptable levels and by water use efficiency.

Conclusions. The authors suggest taking measures in order to rationalize water use basing on existing hydro-economic systems and establishing cooperation with potential foreign institutions by creating a system of global national water complex through the institutionalization of water environment; the researchers offer to implement step-by-step decentralization and to create the interaction algorithm between the centralized and decentralized approaches to water supply in the municipal sector; they also recommend creating economic conditions for changeover to closed system in agriculture in order to save 1.8-2.5 thousand cubic meters of water per each hectare of irrigated, which will allow creating

Актуальність теми дослідження. Економія води є найбільшою проблемою сучасного суспільства. Якість води формує якість життя і здоров'я кожної людини. Таким чином, існує необхідність проаналізувати стан води, щоб знайти шляхи ефективного управління водними ресурсами та реалізації заходів щодо стійкого управління довкіллям.

Постановка проблеми. Сьогодні водні ресурси піддаються надзвичайному забрудненню та взагалі питання ефективного використання водних ресурсів є проблемою номер один у світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Чисельна кількість визнаних українських науковців, таких як Р. Г. Дубас, А. В. Яцик, Л. Г. Мельник, О. І. Карінцева, С. М. Шевченко, М. А. Хвесик, Ю. М. Грищенко зробили значний внесок у дослідження базових тенденцій залучення водних ресурсів у господарський оборот.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Постановка завдання. До сьогодні водокористування у різних галузях економіки стикається з низкою проблем, які необхідно систематизувати, досліджувати та вирішувати. Мета дослідження полягає у формуванні напрямів ефективного водокористування відповідно до принципів сталого розвитку та раціонального природокористування шляхом визначення головних тенденцій водокористування в сучасній Україні та висвітлення його проблематики для визначення шляхів подолання існуючих недоліків.

Виклад основного матеріалу. У даному дослідженні розглянуто вплив використання води на реальних водних об'єктах, що є найважливішим критерієм у класифікації споживання води. Вплив зосереджено на кількісних й якісних характеристиках водних об'єктів. Виявлено, що рівень якісних змін у використанні води досить високий. Залучення водних ресурсів для економіки має ґрунтуватися на підході сталого розвитку. Сталий розвиток водогосподарських комплексів визначається критерієм збереження відновлюваних водних ресурсів на прийнятному рівні і ефективності використання водних ресурсів.

Висновки. Авторами запропоновано вжити комплекс заходів для раціоналізації водокористування на базі існуючих гідроекономічних комплексів, а також налагодити співпрацю з можливими іноземними інституціями, створивши систему глобального національного водного комплексу шляхом інституціоналізації середовища водокористування;

ІННОВАЦІЇ

a more effective mechanism of water management in Ukraine with the use of the best foreign experience.

покровоно запровадити децентралізацію і створити алгоритм взаємодії централізованого та децентралізованого підходів до водопостачання у комунальному секторі; створити економічні передумови для переходу на системи закритого типу у сільському господарстві для досягнення відповідно економії води 1,8-2,5 тис. м³ на кожному гектарі зрошуваних земель, що дозволить сформувати ефективніший механізм водокористування в Україні з застосуванням кращого закордонного досвіду.

Keywords: *water resources; hydro-economic complex; water consumption; economic turnover.*

Ключові слова: *водні ресурси; гідро економічний комплекс; водоспоживання; господарський оборот.*

Urgency of the research. Water is essential for maintaining all fields of the national economy: starting from production to consumption; it is extremely exposed to pollution, furthermore, issues around effective use of water resources are the number one problem worldwide. Thus, there is a need to analyse water condition, to find the ways of effective water management and implement the measures for sustainable environmental management. Nevertheless, limits to water use should not harm economic sectors; however they should also consider the environmental aspect. All those factors have determined the authors' choice of research relevance; moreover the noted issues have formed its idea, aim, and object.

Target setting. This article describes how to attract water into the system of national economy. However, substantial water withdrawals that are used to meet the needs of agriculture, industry, and private sector, are mostly directed towards unsustainable consumption. Today water is extremely exposed to pollution, furthermore, issues around effective use of water resources are the number one problem worldwide.

Actual scientific researches and issues analysis. A number of well-known Ukrainian scientists R. H. Dubas (2007), A. V. Yatsyk (1997), L. H. Melnyk, O. I. Karintseva, S. M. Shevchenko (2005), M. A. Khvesyk (2006), Y. M. Hryshchenko (1997), as well as other researchers conducted investigations on salient and emerging trends in water resources' attraction into economic turnover. However, water use in different sectors of economy still faces a number of issues which have to be organized, investigated and resolved. In this context, the use of foreign experience in the field of attracting water resources into the economic turnover is particularly important.

Uninvestigated parts of general matters defining. Water use in different sectors of economy still faces a number of issues which have to be organized, investigated and resolved.

The research objective. The purpose of the study is to establish guidelines of effective water use in line with sustainable development and environmental management principles by identifying salient trends of water use in modern Ukraine, as well as to reveal its issues in order to determine the ways to overcome existing deficiencies.

The statement of basic materials. The major trend in the modern water use is global consumption approach, resulting in environmental problems. The people consuming natural resources solve their current economic problems in the first place, consequently postponing the solution of environmental issues on the back burner. This approach does not solve such water use issues as excessive use of water resources, pollution, problems of access to resources and inadequate water management. During storage and infiltration water is exposed to significant losses at the level of river basins and groundwater. Irrigation is the most threatening process for groundwater as it can lead to pollution by nitrates, pesticides, etc. due to the use of insufficient technologies in agriculture. Failing to solve these problems will lead to the deepening crisis in environmental management (Dubas, 2007).

In order to systematize the water users by particular parameters, we will use the term 'hydro-economic complex'. The entities that use water from water bodies are the members or components of hydro-economic complex. They include water supply, water transport, reclamation, water rafting, fisheries, and water tourism. Hydraulic reclamations include irrigation and drainage, as well as wastewater management, water erosion prevention, and soil salinization. Depending on the location

ІННОВАЦІЇ

and scale, hydro-economic complexes are classified as global, basin and regional (basin part) ones. Global complexes include the projects using the resources of cross-border rivers. The state complexes are designed to develop the overall system of water use for a particular country. Such systems exist in the United States, Britain, France, but have no analogues in Ukraine. The authors of this research suggest creating a global Ukrainian water complex which shall operate as an agency to address global water issues and cooperate with liable foreign institutions at the level of international relations.

Basin complexes include major river basins. Basing on the number of participants, they may be sectional or composite. Thus, composite systems include several participants, such as utilities, hydroelectric engineering, irrigation, transport and so on. For instance, there are six hydro-economic systems in the Dnieper River basin (Hryshchenko, 1997).

Given that, we can classify water resources use by its purpose as follows:

1. Provision of drinking water.
2. Municipal needs.
3. Medical and recreation purposes.
4. Agriculture (without irrigation).
5. Irrigation.
6. Industrial needs.
7. Hydroelectric engineering.
8. Water transport and water rafting.
9. The needs of fishing industry.
10. Sewerage.
11. Environmental protection.
12. Sanitary needs.
13. Multipurpose use etc.

According to water use objects we can classify water consumption as the use of surface waters, groundwater and inland marine waters. Basing on technical characteristics of water use, water resources can be withdrawn either with the use of technical structures or directly, without them (Hryshchenko, 1997). In our study, we consider the impact of water use on the actual water bodies to be the most important criterion in the classification of water consumption. The impact may be focused on quantitative or qualitative characteristics of water bodies, or on none of them. The level of qualitative changes in water use is pretty high. Attraction of water resources to the economy should be based on sustainable development approach. Sustainable development of hydro-economic complexes is defined by the criterion of maintaining renewable water resources at acceptable levels and by water use efficiency.

Under the conditions of sustainable development, water inflow should increase due to water recycling and the use of alternative sources. We believe that the increase in water consumption due to population growth and the sanitation level should be compensated by the technological reduction of water use. This process should include the reduction of transport and technological losses and redundant waste (Ukrainian Hydro-Economic Complex Provided Sustainable Development, 2005). Defining the same criteria for each type of hydro-economic complex shall boost water use trends to sustainable development concept.

Nowadays the quality of life significantly depends not only on water availability but also on its quality which deteriorates due to human activity. Furthermore, the quality of water depends on the environmental situation in the country in general. While investigating the attraction of water resources in economic turnover, we distinguish between water use and water consumption as a portion of water resources' use. Thus, water consumers such as agriculture, industry and public utilities, waste water and, therefore, are more dangerous in environmental sense. Table 1 shows an example of water consumption in Ukraine in 2015; the case study is based on the city of Lviv.

ІННОВАЦІЇ

Table 1

**Water Consumption in Lviv Oblast (Ukraine) Throughout 2015
Divided by Major Consumers**

Freshwater Withdrawal, million cubic meters			Consumed, million cubic meters					Transport Losses, million cubic meters
total	from surface waters	from internal sources	total	industry	agriculture	municipal	others	
Lviv Oblast								
181.9	30.2	151.7	119.7	41.08	23.33	55.0	0.29	60.68
Western Bug River basin								
56.58	6.47	50.11	35.70	12.10	5.69	17.64	0.29	
Dniester River basin								
115.17	21.76	93.41	74.05	26.29	13.27	34.49	0.00	
Styr River basin								
3.23	0.73	2.5	3.18	1.07	1.12	0.99	0.00	
San River basin								
6.92	1.24	5.68	6.47	1.6	3.25	1.88	-	

Source: State Agency of Water Resources, Department of Water Resources, Lviv Oblast

Statistical data demonstrate regional peculiarities of water consumption, as municipal needs rank first basing on the water demand, followed by industry and agriculture.

Nonetheless in the world agriculture consumes about 70% of freshwater; for instance, producing one kilogram (1 kg) of grain requires about 1,000 gallons (litres) of water and 1 kg of beef some 43,000 litres. It is more appropriate to receive new water reserves by conservation, reuse and use efficiency improvement than the introduction of large-scale development projects. Due to the chemical processes that occur in plants, the water used by plants becomes a non-renewable resource. The required soil dampness varies depending on the crop. The volume of water required for eatable crops ranges from 300 to 2,000 litres per kilogram of the crop. A hectare of high-yield rice requires about 11 million litres of water in order to receive an average yield of 7 tonnes per hectare. On average, soy crops require about 6 million litres of water per hectare in order to receive a yield of 3 tonnes per hectare. Quite the opposite, wheat, producing less plant biomass than corn or rice, requires only some 2.4 million litres of water per hectare in order to receive a yield of 2.7 tonnes per hectare. Irrigation is an exceptional agricultural need. Under the same conditions, harvests of non-irrigated crops, such as corn, remain low even in case of applying plentiful amounts of fertilizers (Water Resources: Agricultural and Environmental Issues, 2004).

The central problems of water use in agriculture are the following: insufficient number of centralized water systems and wastewater treatment thereof; inadequate technical conditions of agricultural water supply systems due to their inconsistency with the standards. Solving these problems requires reducing water losses during its transportation to the fields. Likewise, there is a need to reduce water losses by raising yields via taking into account area-based factors, by using a set of measures to regulate the run-off, and purity of water distribution, by taking into account environmental factors and water availability factor (Yatsyk, 1997). Attraction of water resources in agricultural turnover should consider the trend of non-recoverable water use decrease in general. In order to do that, we suggest crossing over to intelligent closed control systems which allow automating water distribution and irrigation, as well as introducing adjustments to irrigation standards.

Municipal (or public) water consumption has got a number of drawbacks. In particular, they include

ІННОВАЦІЇ

the poor state of sewerage systems; critical condition of drainage systems; lack of consumption limits at the points of entry and lack of pressure regulators. This situation is the outcome of inadequacy of economic instruments and environmental problems caused by poor provision of sewerage systems (Melnyk et al., 2005). Municipal water consumption sector has a number of attributes that define its funding: there is a great number of decision-makers in the consumer sector. Due to the large number of institutions included in the process, the comprehensive picture of the sector funding is not transparent (An Investigation into the Water Infrastructure Development Financial Allocation Pathways in Municipalities, 2011).

The way to solve these issues is creating a private water supply which is a common case in Europe. Their experience offers decentralized water supply systems and alternative water sources: rainwater, re-used water. Water supply through a decentralized system suggests the use of local water sources (wells). Water use is also local: rainwater can be used at any scale, as well as re-used water – according to the place of treatment. Centralized and decentralized approaches are not mutually exclusive. The main idea lies in the degree of decentralization that would allow communities to use both approaches simultaneously (Alternative Ways of Providing Water. Emerging Options and Their Policy Implications, 2009).

Nevertheless, institutionalization of water use environment should precede the decentralization procedures. The noted institutionalization means transformation of existing institutions in the field of water management and creation of new ones, hence it's the institutionalization of commercialization forms of water resources.

Numerous industries use radically different water resources in their manufacturing processes while producing and discharging large variety of wastewater. The central issues of industrial water use include the use of outdated technology that requires the intervention of a rational state policy in the field of water management. The trend is that water resources are not used efficiently in periods of industrial collapses. The use of new technologies is possible in the case of loan schemes and investment opportunities. Then the industry which uses less water can become a priority (Khvesyuk, 2006).

We would like to emphasize the need to create conditions for investment in water-saving technologies.

Conclusions. Water resources management and protection is one of the key elements of environmental protection and strategic direction in shaping sustainable environmental engineering.

1. The conducted study leads to the following conclusions and recommendations:
2. Inadequate water management causes a series of issues, the main of which are pollution and a lack of resources.
3. Agriculture, industry and municipal sector are the main consumers of water. Among industries, manufacturing is the largest water polluter in most of the countries (water use in industry). Agriculture consumes about 70% of freshwater in the world (Water Resources: Agricultural and Environmental Issues, 2004).
4. Efficient water use is based on water preservation. The system includes the selection of rational environmental management types and optimal production structures; combining industries; provision of technical conditions; the use of resource-saving technologies.
5. Tax policy and environmental governance which involves the institutionalization of water use environment is an important component of the noted system.
6. Sustainable development as the planetary ideology with a new system of values is a long-term objective of water use policy.
7. Driven by the conducted research, the authors suggest taking measures in order to rationalize water use basing on existing hydro-economic systems and establishing cooperation with potential foreign institutions by creating a system of global national water complex through the institutionalization of water environment; the researchers offer to implement step-by-step decentralization and to create the interaction algorithm between the centralized and decentralized approaches to water supply in the municipal sector; they also recommend creating economic

ІННОВАЦІЇ

conditions for changeover to closed system in agriculture in order to save 1.8-2.5 thousand cubic meters of water per each hectare of irrigated land (Water Use in Agriculture, 2013), which will allow creating a more effective mechanism of water management in Ukraine with the use of the best foreign experience.

References

1. Hryshchenko, Yu. M. (1997). Kompleksne vykorystannya i okhorona vodnykh resursiv [Integrated use and protection of water resources]. Rivne, UDAVHP, P. 200 [in Ukrainian].
2. Dubas, R. Zh. (2009). Ekonomika pryrodokorystuvannya [Environmental economics]. Kyiv KNT, P. 448 [in Ukrainian].
3. Melnyk, L. H., Karintseva O. L., Shevchenko S. M., Shapochka M. K., Ban E., Khenz L., Perelot R. O. Et al. (2005) Osnovy stiykoho rozvytku [Fundamentals of Sustainable Development]. Sumy: VTD Publishing «Univertsytetska knyha», P. 654 [in Ukrainian].
4. Khvesyk, M. A. (2006) Vodne hospodarstvo Ukrainy: systemni superechnosti, strukturni dysproportsiyi ta koliziyi rehulyuvannya [Water management in Ukraine: systemic contradictions, structural imbalances and regulatory collisions]. Kyiv : Vyd-vo RVPS Ukrainy NAN. – pp. 7-14 [in Ukrainian].
5. Yatsik. A. V. (1997) Ekologicheskiye osnovy ratsionalogo vodopolzovaniya [Ecological basis of rational water use]. Kiyev : «Geneza», P. 640 [in Russian].
6. Alternative Ways of Providing Water. Emerging Options and Their Policy Implications. Retrieved from : <http://www.oecd.org/env/resources/42349741.pdf>.
7. An Investigation Into the Water Infrastructure Development Financial Allocation Pathways in Municipalities. Retrieved from : <http://www.wrc.org.za/Knowledge%20Hub%20Documents/Research%20Reports/T%20476-11.pdf>.
8. Ukrainian Hydro-Economic Complex Under Conditions of Sustainable Development [Sustainability of Groundwater Resources and its Indicators Proceedings of symposium S3 held during the Seventh IAHS Scientific Assembly at Foz do Iguacu, Brazil, April 2005). IAHS Publ. 302, 2006. Natural resources [Electronic resource]. Retrieved from : <http://iahs.info/uploads/dms/13393.09-35-42-S3-18-Ognianik.pdf>.
9. Water Resources : Agricultural and Environmental Issues [BioScience 2004 [Electronic resource]. Retrieved from : <http://bioscience.oxfordjournals.org/content/54/10/909.full>.
10. Water use in agriculture. [Electronic resource]. Retrieved from : http://osvita-plaza.in.ua/publ/spozhivannja_vodi_u_silskomu_gospodarstvi/516-1-0-64593.
11. Water use in industry. [Electronic resource]. Retrieved from : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Water_use_in_industry.

Література

1. Грищенко, Ю. М. Комплексне використання і охорона водних ресурсів : навч. посіб. / Ю. М. Грищенко. – Рівне, УДАВГП, 1997. - 200 с.
2. Дубас, Р. Ж. Економіка природокористування : навч. посіб. / Р. Г. Дубас; Держ. акад. житл.-комун. госп-ва. - 2-ге, вид., стер. - К. : КНТ, 2009. - 448 с.
3. Основи стійкого розвитку : навч. посіб. / Л. Г. Мельник, О. Л. Карінцева, С. М. Шевченко, М. К. Шапочка, Е. Бан, Л. Хенз, Р. О. Перельот [та ін.] – Суми : Вид-во ВТД «Університетська книга», 2005. – 654 с.
4. Хвесик, М. А. Водне господарство України : системні суперечності, структурні диспропорції та колізії регулювання / М. А. Хвесик. – Київ : Вид-во РВПС України НАН, 2006. – С. 7-14.
5. Яцик, А. В. Экологические основы рационального водопользования / А. В. Яцик. – Киев : «Генеза», 1997. – 640 с.
6. Alternative Ways of Providing Water. Emerging Options and Their Policy Implications [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://www.oecd.org/env/resources/42349741.pdf>.
7. An investigation into the water infrastructure development financial allocation pathways in municipalities [Electronic resource]. - Retrieved from : <http://www.wrc.org.za/Knowledge%20Hub%20Documents/Research%20Report%20s/TT%20476-11.pdf>.
8. Ukrainian hydro-economic complex under conditions of sustainable development [Sustainability of Groundwater Resources and its Indicators Proceedings of symposium S3 held during the Seventh IAHS Scientific Assembly at Foz do Iguacu, Brazil, April 2005). IAHS Publ. 302, 2006. Natural resources [Electronic resource]. - Retrieved from : <http://iahs.info/uploads/dms/13393.09-35-42-S3-18-Ognianik.pdf>.
9. Water Resources: Agricultural and Environmental Issues [BioScience 2004 [Electronic resource]. - Retrieved from : <http://bioscience.oxfordjournals.org/content/54/10/909.full>.
10. Water use in agriculture. [Electronic resource]. - Retrieved from : http://osvita-plaza.in.ua/publ/spozhivannja_vodi_u_silskomu_gospodarstvi/516-1-0-64593.
11. Water use in industry [Electronic resource]. - Retrieved from : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Water_use_in_industry.

Received for publication 18.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Yakymchuk, A. Y. Investigating key trends of water resources attraction into economic turnover / A. Y. Yakymchuk, O. O. Akimov, Y. M. Semenova // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9). ч. 2. – С. 70-75.

ІННОВАЦІЇ

UDC 332.1

V. V. Tolkovanov, Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor

TERRITORIAL COMMUNITIES' COOPERATION (INTERMUNICIPAL COOPERATION – IMC) AS AN INNOVATIVE TOOL FOR ENSURING LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT AND MUNICIPAL CONSOLIDATION

Urgency of the research. The importance of studying the different aspects of the development of the territorial communities' cooperation (intermunicipal cooperation - IMC) is explained by the fact that IMC is defined as a priority of local self-government reform in Ukraine. It is also used by the different European countries as an innovative tool for ensuring local economic growth and sustainable development.

Target setting. It is reasonable to study the different aspects of IMC development (institutional, legal, financial etc.) and to highlight the best IMC practices in order to give reasons for the possibilities of its implementation in Ukraine and ensuring municipal consolidation.

Actual scientific researches and issues analysis. The scientific works of such scholars as V. Kniazev, N. Kostina, V. Kuybida, N. Mikula, N. Nyjnyk, M. Pukhtynskiy, T. Pakhomova, O. Povajniy, S. Romanuk, A. Tkachuk and others deal with the different aspects of IMC development.

Uninvestigated parts of general matters defining. The scientists have not yet sufficiently developed the argumentation of more active using of IMC different forms in the framework of the implementation of local self-government reform in Ukraine.

The research objective. The article aims to highlight the current status and the new approaches for IMC development in the framework of the implementation of the decentralization reform in Ukraine.

The statement of basic materials. The article proves the expediency of using IMC as an innovative tool for ensuring sustainable local development. The special attention is paid to the analysis of the new legislation on territorial communities' cooperation as well as the activity of the main institutions on all levels. The author provided a deep analysis of the best international and national practices in the field of IMC as well as prepared the relevant recommendations for its further development.

Conclusions. IMC represents an integrative part of the local self-government reform in Ukraine. Taking into account the successful implementation of the pilot projects (in particular, in Poltava region), IMC could be used for further municipal consolidation and local economic development.

Keywords: territorial community; local self-government; decentralisation reform; local economic development; municipal consolidation; tools; intermunicipal cooperation (IMC).

УДК 332.1

В. В. Толкованов, д. н. з держ. упр., доцент

СПІВРОБІНИЦТВО ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (МІЖМУНІЦИПАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО – ММС) ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА МУНІЦИПАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Важливість вивчення різних аспектів розвитку співробітництва територіальних громад (міжмуніципального співробітництва – ММС) пояснюється тим фактом, що ММС визначено як один із пріоритетів реформи місцевого самоврядування в Україні. Воно також використовується багатьма європейськими країнами як інноваційний інструмент для забезпечення місцевого економічного зростання та сталого розвитку.

Постановка проблеми. Доцільним є вивчення різних аспектів розвитку ММС (інституційних, законодавчих, фінансових та ін.) та висвітлення кращих практик ММС з метою аргументації можливостей його впровадження в Україні та забезпечення муніципальної консолідації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові праці таких вчених, як В. Князев, Н. Костіна, В. Куйбіда, Н. Мікула, Н. Нижник, Т. Пахомова, О. Поважний, М. Пухтинський, С. Романюк, А. Ткачук та ін. мали справу з різними аспектами розвитку ММС.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Науковцями ще недостатньо опрацьовані питання аргументації більш активного використання різних форм ММС в рамках впровадження реформи місцевого самоврядування в Україні.

Постановка завдання. Стаття покликана висвітлити сучасний стан та нові підходи до розвитку ММС в контексті впровадження реформи децентралізації в Україні.

Вклад основного матеріалу. У статті обґрунтовується доцільність використання ММС як інноваційного інструменту для забезпечення сталого місцевого розвитку. Спеціальна увага приділяється аналізу нового законодавства щодо розвитку співробітництва територіальних громад, а також діяльності основних інституцій на усіх рівнях. Автором представлено глибокий аналіз кращих міжнародних та національних практик у галузі ММС, а також підготовлено відповідні рекомендації для його подальшого розвитку.

Висновки. ММС є складовою частиною реформи місцевого самоврядування в Україні. Приймаючи до уваги успішне впровадження пілотних проектів (зокрема, в Полтавській області), ММС може бути використано для подальшої муніципальної консолідації та місцевого економічного розвитку.

Ключові слова: територіальна громада; місцеве самоврядування; реформа децентралізації; місцевий економічний розвиток; муніципальна консолідація; інструменти; міжмуніципальне співробітництво (ММС).

ІННОВАЦІЇ

Urgency of the research. The important decentralization reform in Ukraine was started in 2014. On 1st April 2014 the Government of Ukraine approved the new Concept on Local Self-Government (LSG) Reform where the territorial communities' cooperation (intermunicipal cooperation – IMC) is defined as a key priority for further local sustainable development. It is important to note that many European countries make use of IMC for ensuring local economic growth and municipal consolidation. IMC is also an innovative tool for the modernization of the territorial organization of the country and improvement of LSG system. In this regard, it is necessary to analyze in details the best Ukrainian and international practices in the field of IMC development, to highlight the main advantages of the territorial communities' cooperation as well as possible assumptions in its realization, possible IMC forms, their legal, institutional, financial ensuring etc.

Actual scientific researches and issues analysis. During all years of the independency of Ukraine a high attention was paid to issues of the decentralization of power, local self-government development. Thus, we could point out the following Ukrainian researchers and scientists who analyzed the different aspects of LSG policy implementation and territorial communities' cooperation: A. Guk, V. Kuybida, V. Kniazev, N. Nyjnyk, N. Mikula, N. Kostina, M. Pukhtynskiy, O. Rudenko, T. Pakhomova, O. Povajniy, S. Romanuk, A. Tkachuk and others. At the same time, the realization of the on-going LSG reform will require new researches, in particular regarding new tools, best (Ukrainian and international) practices and experiences in the field of the territorial communities' cooperation (intermunicipal cooperation – IMC).

Uninvestigated parts of general matters defining. In order to overcome the existing municipal fragmentation in Ukraine, the territorial communities' cooperation (intermunicipal cooperation – IMC) should be used as an important tool for ensuring further municipal consolidation, local sustainable development and economic growth. IMC could also contribute to strengthening the financial and economic basis of local authorities, reinforcing its institutional capacity in providing better services for the citizens. In this regard, it is important to analyze the different aspects of further IMC development (i.e. financial, legislative, institutional etc.) as well as to highlight the best practices in this field.

The research objective. *The main objective of this article is to present and to highlight the current status and the new approaches for the territorial communities' cooperation (intermunicipal cooperation – IMC) development in the framework of the on-going decentralization reform in Ukraine.*

The logic of this research is the following. At the beginning we consider the general principles of the territorial communities' cooperation (intermunicipal cooperation – IMC), focusing on its legislative, political, institutional, economic and other aspects. Next, we analyze the current status of IMC development in the framework of the on-going local self-government reform in Ukraine. Finally, the article presents the practical recommendations concerning further IMC development as an important tool for ensuring municipal consolidation and local economic growth.

The statement of basic materials. The independent system of local self-government is pointed out by the Constitution of Ukraine (1996) and the national legislation, in particular by the Law of Ukraine "On Local Self-Government". At the same time, the Government of Ukraine started in 2014 an important decentralization reform. In June 2014 the Parliament of Ukraine (Verkhovna Rada) approved the new Law "On cooperation of Territorial Communities".

In this regard, territorial communities' cooperation (intermunicipal cooperation – IMC) represents an excellent tool for improvement of the existing structure of the territorial organization of the country and further development of local democracy on the basis of the principle of the subsidiarity as one of the main principles of the European Charter of Local Self-Government [9].

It is important to note that Ukrainian Parliament introduced in the mentioned legislative act the notion of territorial communities' cooperation. At the same time, we could find in the legislation of other European countries the notion of intermunicipal cooperation (IMC). From our point of view, these two convertible terms could be observed as synonyms.

IMC could be indentified as relationship between two or several local authorities (i.e. entities of the first (basic) level of territorial administration) having a status of legal persons and enjoying political, legal and financial autonomy (in accordance with the European Charter of Local Self-Government [1]).

ІННОВАЦІЇ

It should be noted that local self-government reform in post-soviet countries (including Ukraine) was sometimes accompanied by territorial fragmentation; municipalities wanted to be more independent, especially in respect of the former “rayons” or districts. This desire for independence, paradoxically, must now be balanced by opportunities for cooperation.

Entering into a certain form of cooperation is often a clear answer to the challenges faced by territorial communities (municipalities). But it may not be easy; there can be obstacles that make it difficult (i.e. political differences between municipalities; the complexity of IMC legal procedures and forms; the lack of finance and expertise etc.).

Analysis of the situation in Ukraine and other European countries shows that IMC is more frequent than is thought because many municipalities actually practise it, mostly in very practical and modest ways, without specific additional resources and without even calling it IMC [3]. But it is clear that understandable national policy on IMC is needed, with special legal provisions and with incentives to facilitate its expansion. The greatest need is for central and local government to understand the benefits that can be obtained through IMC by municipalities and their citizens, and how they can be gained in a reasonable manner.

IMC is of special importance because it is municipal (local). Municipalities everywhere have vital competences (traffic management, transport, water supply, schools and kindergartens, health centres, sports facilities, waste collection, museums, theatres and music halls etc.) that determine the quality of life of citizens and their collective welfare.

Ukrainian territorial communities (hromadas) are the smallest territorial units of public administration and constitute the first tier of local self government. This does not mean that they are necessarily too small or weak, but very often they do not have sufficient size and resources to undertake all the functions they are required to carry out. There is no better way of strengthening the capacity of territorial communities (municipalities) than through partnership and cooperation [5].

Cooperation is essential for the welfare and development of any society and very common between public entities. At the same time, each territorial community (municipality) is in theory independent from its neighbouring municipalities and/ or other public authorities. It is also entitled to be self-administered.

Therefore it is not surprising that relationships between local authorities may sometimes be limited because they have no common challenges; or they have just one challenge (e.g. drawing water from the same water supply); or they face occasional challenges (e.g. a calamity).

However, national and international experiences show that municipalities are never totally self-sufficient (whatever the size of their territory and population may be). This is why IMC is both a universal challenge and a frequent practice. It is a logical solution for limiting the consequences of a non-optimal distribution of the competences and the resources or of inadequate municipal boundaries [7].

It is also important to underline that territorial communities (municipalities) have very ancient roots in the history, geography, demography and culture of their respective countries. They are also the products of the political and administrative organisation of old settlements in rural societies, industrial sites or cities with traditional political or commercial functions.

As it has been already noted, IMC represents an innovative tool for ensuring municipal consolidation, local sustainable development and economic growth. It is clear that forces for decentralisation are gathering pace in Ukraine [10]. There is increased awareness of the need to strengthen local government institutions in order to consolidate democracy and engage people in the decision-making that affects their daily lives; at the same time, these institutions have to deliver good governance and reinforce the capacity for local development.

Further European integration (in particular, the new EU-Ukraine Association Agreement) and meeting European standards (in particular, European Charter of Local Self-Government and European Strategy on Innovation and Good Governance on Local Level) in important local government policy areas are major incentives [2].

On the other hand, Governments and citizens need greater confidence in local self-government. Poor performance is less easily tolerated when people can see good practice elsewhere. Many municipalities have to prove themselves. This applies in particular to the many small municipalities that have

ІННОВАЦІЇ

insufficient capacity to provide quality services on their own or to respond effectively to the expectations of their communities [4]. For larger municipalities, there are many opportunities for investment in local services and infrastructure, but investors seek larger economies of scale and more integrated development that would make their investments more viable.

Inter-municipal cooperation (IMC) offers a serious way forward. It is not an easy option; it can be complex and it carries risk. But it has the potential to deliver significant advantages to all municipalities, both large and small.

It is important to note that IMC has many stakeholders, in particular local authorities and their associations, citizens, NGOs, business and private companies, but also National Parliament and Government, including line ministries and agencies dealing with the different issues of local development. Governments have key responsibilities for creating the right legal, financial and administrative frameworks for IMC. Municipalities must also play their role. They need the right leadership, deep understanding and sufficient expertise to make good use of IMC. For that, they will need the support of their national associations of local/ regional authorities.

In order to develop IMC (in the framework of the ambitious decentralization reform), the Parliament of Ukraine approved in June 2014 the Law "On Cooperation of the Territorial Communities". The Ministry of Regional Development, Construction, Housing and Municipal Economy of Ukraine defined by its Regulation the methodological recommendations and guidelines for the implementation of the mentioned law and further IMC development.

By 1st January 2017 69 territorial communities' cooperation projects were officially registered by the Ministry of Regional Development, Construction, Housing and Municipal Economy of Ukraine and were included in the special State Register of IMC Projects. In accordance to the current Ukrainian legislation, these projects could be realized in 5 defined forms. It is important to note that Poltava oblast (region) with its 34 IMC projects is a pioneer in the territorial communities' cooperation development in Ukraine.

At the same time, introduction of the new legislation, further IMC development should be supported by the realization of the pilot projects, collection and dissemination of the best practices in this field.

In this regard, GIZ Project "Reform of Municipal Services in Eastern Ukraine" offers technical, consultative, financial assistance for IMC development in Ukraine. It is being implemented by the Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH on the basis of the official agreement between the Ukrainian and German governments. Working on behalf of the German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ), GIZ is supporting the Ukrainian Government in its reform process. It is the declared intention of the current government to boost the resources and expertise of the country's municipalities and regions (oblasts).

Furthermore, the inter-municipal cooperation concept has been introduced as an instrument for more cost-effective public service provision. Inter-municipal projects have been implemented in the areas of health care, administration, economic development and waste management. It is important to underline five pilot IMC projects which were implemented with the support of GIZ Project in Poltava region, in particular:

- "Waste revolution in the communities of Chervonozavodske, Tokari and Pisky villages as an example of successful cooperation of territorial communities";
- "Introduction of a unified garbage-collection scheme and solid household waste management system in the village communities of Kovalivka, Novoselivka and Kulykove of Poltava Rayon";
- "Inter-municipal cooperation: targeted social protection of communities of Reshetylivka Rayon - joint initiative of Malyi Bakai Village Council, Zhovtneve Village Council and Ploske Village Council";
- "Rehabilitation of local fire protection service is a guarantee of personal and social safety in village communities of Semenivka Rayon - joint initiative of the Village Councils of Hrushyne, Pohrebnyaky, Khudoliyivka, Stepanivka, Obolon, Narizhzhya and Ivanivka";
- "Integrating efforts of communities for clean environment of Pyryatyn Rayon- joint initiative of Pyryatyn City Council and the Village Councils of Bilotserkivka, Velyka Krucha, Deymanivka, Kalynivka, Oleksandrivka, Sasynivka and Kharkivtsi".

ІННОВАЦІЇ

By the analysis of the best national practices in the field of IMC development, the following recommendations/ proposals could be presented: development of public awareness and partnership between public authorities and citizens in the preparation and further realisation of IMC projects; organisation of the training programmes for local elected representatives and decision makers as well as the representatives of other target groups; strengthening the financial basis of local authorities etc. IMC could be also used for further realization of the reform of the administrative and territorial structure of Ukraine as well as improvement of the quality of the municipal services to be provided by local authorities to the citizens.

Conclusions. Ukraine is going to implement ambitious decentralisation reform. Thus, the new legislation was adopted was approved in order to promote cooperation and (possible) amalgamation of territorial communities on basic level.

The Government of Ukraine proclaimed the plans to modernize the administrative and territorial structure of Ukraine on the basis of the principle of voluntary amalgamation of the territorial communities (hromada). In this regard, IMC represents a flexible and innovative tool for further improvement of the territorial organization of the country, taking into account the different factors, i.e. cultural, social, economic and others.

The pilot projects on IMC development which were realized with the support of GIZ Project "Reform of Municipal Services in Eastern Ukraine" in Poltava region in 2014-2017 show excellent results for improvement of the municipal services to be provided by local authorities in favor of the citizens. In this regard, the national legislative framework should be improved. It is also important to pay attention to the issues of institutional and financial support to IMC projects, realization of wide informational campaign, promoting public awareness, realization of the training programmes for the representatives of the main target groups.

References

1. Council of Europe. (2010), Toolkit Manual on Intermunicipal Cooperation/ Council of Europe. - Strasbourg, Council of Europe, 2010, p.105.
2. Council of Europe. (2008), Strategy for Innovation and Good Governance at Local Level / Council of Europe. Strasbourg, Council of Europe, 2008, pp. 4-5.
3. Delcamp, A. (2003), Decentralisation in EU Countries/ Alain Delcamp. – Paris, Documentation française, 2003, p.334.
4. Kornienko, M. (2005). Munitsypalne pravo Ukrainy. Kontseptualni ta orhanizatsiino-pravovi pytannia [Municipal Law of Ukraine. Conceptual, Organizational and Legal Issues]. Mykola Kornienko. Kyiv : Alerta, P.144 [in Ukrainian].
5. Kravchenko, V. (2004). Konstytutsiine pravo Ukrainy [Constitutional Law of Ukraine]. Kyiv : Atika, P.512 [in Ukrainian].
6. Kuybida, V. (2010). Dosvid vprovadzhennia standartiv dobroho vriaduvannia na mistsevomu rivni v Ukraini ta inshykh yevropeiskykh krainakh [Experience on the implementation of good governance standards on local level in Ukraine and other European countries]. Kyiv : Kramar, P.317 [in Ukrainian].
7. Pukhtynskyy, M. (2006). Problemy detsentralizatsii: natsionalnyi ta mizhnarodnyi dosvid [Problems of Decentralisation: National and International Experience]. Kyiv : Atika, P.744 [in Ukrainian].
8. Tkachuk, A. (2011). Konkurentospromozhnist terytorii [Competitiveness of the Territories]. Kyiv : Legal Status, P. 252 [in Ukrainian].
9. Tolkovanov, V. (2011). Mizhmunitsypalne spivrobitnytstvo [Intermunicipal Cooperation]. Kyiv : Kramar, P. 320 [in Ukrainian].
10. Tolkovanov, V. (2007). Yevropeiska Khartiia mistsevoho samovriaduvannia ta problemy yii implementatsii v Ukraini [European Charter of Local Self-Government and Problems of Its Implementation in Ukraine]. Kyiv : Kramar, P. 280 [in Ukrainian].

Література

1. Council of Europe. (2010), Toolkit Manual on Intermunicipal Cooperation/ Council of Europe. - Strasbourg, Council of Europe, 2010, p.105.
2. Council of Europe. (2008), Strategy for Innovation and Good Governance at Local Level / Council of Europe. Strasbourg, Council of Europe, 2008, pp. 4-5.
3. Delcamp, A. (2003), Decentralisation in EU Countries/ Alain Delcamp. – Paris, Documentation française, 2003, p.334.
4. Корнієнко, М. Муніципальне право України. Концептуальні та організаційно-правові питання : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. І. Корнієнко; Акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва. - К. : Алерта, 2005. - 143 с.
5. Кравченко, В. Конституційне право України : навч. посіб. / В. В. Кравченко. - К. : Атіка, 2006. - 568 с.
6. Куйбіда, В. Досвід впровадження стандартів доброго врядування на місцевому рівні в Україні та інших європейських країнах: збірник / В. С. Куйбіда, В. В. Толкованов. – К. : Крамар, 2010. – 258 с.
7. Пухтинський, М. Проблеми децентралізації: національний та міжнародний досвід. Збірник матеріалів та документів / науковий редактор : М. Пухтинський. - К. : Атіка-Н, 2006. - 744с. [+12 іл.].
8. Ткачук, А. Конкуренентоспроможність територій : наук.-практ. посіб. / А. Ткачук, В. Толкованов, С. Марковський [та ін.] ; Ін-т громадян. сусп.-ва. - Київ : ІКЦ "Легальний статус", 2011. - 252 с.
9. Толкованов В. Міжмуніципальне співробітництво / В. Толкованов. – К. : Крамар, 2011. - 320 с.
10. Толкованов В. Європейська Хартія місцевого самоврядування та проблеми її імплементації в Україні / В. Толкованов. – К. : Крамар, 2007. - 280 с.

Received for publication 26.12.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Tolkovanov, V. V. Territorial communities' cooperation (intermunicipal cooperation – IMC) as an innovative tool for ensuring local economic development and municipal consolidation / V. V. Tolkovanov // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9), ч. 2. – С. 76-80.

ІННОВАЦІЇ

UDC 378.001.895

УДК 378.001.895

S. O. Nazarko, Candidate of Economic Sciences

С. О. Назарко, к. е. н.

THE VIRTUALIZATION AS INNOVATIVE TECHNOLOGY OF TRAINING PERSONNEL IN THE EDUCATIONAL SERVICES MARKET

ВІРТУАЛІЗАЦІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ НА РИНКУ ОСВІТЯНСЬКИХ ПОСЛУГ

Urgency of the research. Due to the impact of space global informatization the modern person experiences the processes of changes in thinking and psychology of perception. Therefore, in designing virtual educational services should be considered the compliance of this type of service with the expectations and experiences of participants, and minimizing the requirements put before users in transition process to virtual learning.

Target setting. The present day considers Internet form of study as a serious alternative to conventional education. Therefore, this process should involve state institutions and businesses that can provide the financial and legal support.

Actual scientific researches and issues analysis. Research of the organization of open and distance learning is paid attention in the works of A. Vynoslavska, V. Voronkov, P. Lisovskyi and others. Problems of informatization and computerization of higher education and its transition into a virtual state has been considered by V. Biryukov, I. Devterov, O. Melnik, V. Pashkov, S. Stirenko.

Uninvestigated parts of general matters defining. However, the possibilities of a virtual environment are far from being fully studied, and conceal enormous potential.

The research objective. The purpose of this article is to identify the innovative specific nature of virtualization and the changes introduced in the educational services market.

The statement of basic materials. The article elucidates the influence of applied learning tools (computer equipment, software, etc.) on users. Virtual environment is studied as an innovative technology that should be used in various areas of educational environment.

Conclusions. Virtualization as an innovative process in the educational environment has both positive and negative effects and consequences.

Among positive points can be considered greater access to an array of information, democratization of education, breaking boundaries in education, attending online-lectures and seminars. The negative points include: copyright infringement, ignoring the role of the author, growing distrust of the media, many modern people plunged in the virtual world and live a virtual life.

Keywords: global informatization of space; plagiarism; consciousness manipulation; e-learning; information technology; self-education; self-development.

Актуальність теми дослідження. Через вплив глобальної інформатизації простору у сучасної людини відбуваються процеси зміни мислення і психології сприйняття.

Тому, при проектуванні віртуального освітняського сервісу необхідно враховувати відповідності такого сервісу очікуванням і досвіду учасників та мінімізацію вимог, які пред'являються до користувачів при переході до віртуального навчання.

Постановка проблеми. Сьогодні розглядає навчання через Інтернет, як серйозну альтернативу звичайній освіті. Тому, в цей процес необхідно включитись державним структурам та бізнесу, які можуть забезпечити грошову та правову підтримку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню організації систем відкритого та дистанційного навчання приділяли увагу у своїх працях О. Винославська, В. Воронкова, П. Лісовський та ін. Проблеми інформатизації, комп'ютеризації вищої освіти та перехід її в стан віртуальності розглядали В. Бірюков, І. Девтеров, О. Мельник, В. Пашков, С. Стіренко.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Проте, можливості віртуального середовища вивчені далеко не в повній мірі і приховують величезний потенціал.

Постановка завдання. Виявлення інноваційної специфіки віртуалізації і характеру змін, привнесених нею на ринок освітняських послуг.

Виклад основного матеріалу. В статті з'ясовано вплив прикладних засобів навчання (комп'ютерної техніки, програмного забезпечення, тощо) на користувачів. Досліджується віртуальне середовище як інноваційна технологія, яку доцільно використовувати в різних областях освітняського простору.

Висновки. Віртуалізація як інноваційний процес у освітняському середовищі має як позитивні, так і негативні прояви та наслідки.

Позитивними можна вважати доступ до більшого масиву інформації, демократизацію освіти, руйнування кордонів в освіті, відвідування online-лекцій і семінарів. Негативними є: порушення авторських прав, ігнорування ролі автора, зростання недовіри до інформації, багато сучасних людей потонули у віртуальному світі і живуть віртуальним життям.

Ключові слова: глобальна інформатизація простору; плагіат; маніпуляція свідомістю, електронна освіта; інформаційні технології; самоосвіта; саморозвиток.

Background research. Due to the impact of global information space in modern man the processes of change in thinking and psychology of perception. Daily "immersion" to monitor transfers universal perception in sighted thinking case where virtual reality is "objective reality" of our days, and the development of technology enhances ekranotsentrychny similar transformation.

ІННОВАЦІЇ

Accordingly, information technology significantly affect the social aspects of the educational services market, the structure of social interaction of all participants in the process of obtaining any information. Therefore, when designing the virtual educational services must take into account compliance of such a service expectations and experiences of participants and minimizing the requirements that apply to users when moving to virtual learning.

Problem setting. Due to the impact of space global informatization the modern person experiences the processes of changes in thinking and psychology of perception. Everyday “immersion” into monitors transfers human perception into “sight thinking” model, where virtual reality becomes an “objective reality” of present, and the development of screen centric technologies increases this transformation.

Accordingly, information technologies significantly affect social aspects of functioning of the educational services market, the structure of social interaction of all participants in the process of obtaining any information. Therefore, in designing virtual educational services should be considered the compliance of this type of service with the expectations and experiences of participants, and minimizing the requirements put before users in transition process to virtual learning.

The present day considers Internet form of study as a serious alternative to conventional education. Therefore, this process should involve state institutions and businesses that can provide the financial and legal support.

Analysis of researches and publications and unsolved aspects of the problem. The growth of scholarly interest in the virtualization problems is observed in various fields, including education. Increased attention to this phenomenon is connected with the development of ICT and their widespread use in the educational practice.

Research of the organization of open and distance learning is paid attention in the works of A. Vynoslavskaya, V. Voronkov, P. Lisovskyi and others. Problems of informatization and computerization of higher education and its transition into a virtual state has been considered by V. Biryukov, I. Devterov, O. Melnik, V. Pashkov, S. Stirenko.

However, the possibilities of a virtual environment are far from being fully studied, and conceal enormous potential.

The purpose of this article is to identify the innovative specific nature of virtualization and the changes introduced in the educational services market.

The main material. With the establishment of information dominance in the structure of social production and with the spread of information and communication innovations, we witness widespread inclusion of various fields such as economics, politics, education, science and art in cyberspace of the communication net in the Internet. It resulted in the virtualization of processes in these industries, and its products.

Virtualization in any of its manifestations is a promising and most profitable solution. Virtualization technology enables the user to access information from any terminal, including geographically remoted, and abstracting apart various components of IT systems [10].

Thus, everyday life of a modern person is impossible to imagine without participation of the constant information flow from different sources: from television, on the Internet, from a tablet or mobile phone, and so on. Accordingly, the scale of the impending space global information is increasing from year to year.

Thus, according to the IDC research company, only in 2006 were created 161 exabytes of digital information (1 exabyte equals 1 billion Gb). This is 3 million times more than all the books written in the history of mankind.

Cisco's analysis showed that in 2013 the Internet traffic transmitted 667 exabyte digital information. In May 2015 the total number of digitized information in the world exceeded 8 exabytes (1 zettabyte equals 2^{70} standard (8-bit) bytes or 1024 Exabyte. In 2016 the volume of Internet traffic will exceed 1 zettabyte. According to the Cisco forecast, this amount will double by 2019 [4].

Speaking about Ukraine, the total Internet audience around the country, excluding the Crimea, has risen to 59% and amounted to 21.8 million users. These are the results of study conducted by Factum Group Ukraine [4].

ІННОВАЦІЇ

However, only the fifth part of all the information is of particular practical value. So, the situation is unclear, the introduction of new technologies increased the opportunities of accessing various information, but the paradox of today is that the more information available, the less is the knowledge acquired.

However, information and communication innovations have launched the phenomenon of plagiarism, which, unfortunately, is particularly common in student and academic circles.

Plagiarism in the student environment is a particular threat, while it makes impossible to realistically evaluate knowledge and skills, complicates the evaluation process of results by the teacher, prevents developing students' creative thinking. Besides, it prevents integrating into the international educational and scientific environment, because plagiarism is not perceived by the world scientific community.

Another negative phenomenon of the global information space is mind manipulation in the Internet. Changes in social perceptions of reality itself are due to the increasing number of communication flows and the expansion of mass information system. And there is the consciousness manipulation when the Internet is providing a variety of information, it does not allow a person to assess the event personally.

Typically, the information presented on the web has a convincing character, as the information flow on the Internet is subject to the control by a small group of the society.

Thus, information technologies are developed in order to achieve the intended result. This is a systematic process, not a random one – aimed at influencing the audience. Speaking about higher education institutions, the most important manipulative technology includes messages on the Internet sites: coverage, concealment or distortion of the information, that is – creating its version, which is achieved by minor variations in different directions, and they must be invisible, and operate on the subconscious level and be perceived by the user [6].

Listed above are far from all negative aspects of using the Internet, they can be supplied by the following:

- a negative impact on the self-organization, and knocks the regime: time is spent unproductively (reading news / blogs, social networks, etc.);
- mental health disorder due to: virtual communication in the network, displacement of desire to think over, remember, and critically evaluate submitted information; the emergence of Internet-addiction; long sitting in front of the monitor, which leads to deterioration of eye-sight, insomnia, obesity and other disorders in the body [2].

So, the Internet can be considered in two ways: on the one hand, it leads to a certain alienation from social reality, on the other hand – to personal development.

Each year the higher education market finds itself in a reforming state; when old methodologies are not working properly, and the new methodologies are constantly changing, and trying to keep up with the demand of the potential applicants. This situation encourages young people to educate themselves and is a condition of development and self-identification and part of lifelong learning.

It should be stressed that recently inter-specialty migration has begun: people change the career grounding on the salary and demand in the labor market, and this is impossible without getting new knowledge. In this aspect, online courses and online education system are becoming part of the population self-education.

Taking the example and experience of the English-speaking platforms in Ukraine, starting from 2014 were developed several domestic platforms, like the Prometheus platform, IT LABS software, "Teleportus", "WebPromo Experts", whereby the Internet education for Ukrainian Internet users is real.

These online projects give impetus to action, try to teach the user to think, make decisions, take on responsibility and get the educational purpose.

Foreign projects include: Coursera, Udacity, Khan Academy, Udemy, Duolingo – powerful educational platforms, which outlined a new trend towards democratization and virtualization of education [10].

The use of virtual reality technology in education has led to a virtual educational environment, which made continuous self-realization possible, and self-development of a free, active and creative person.

The virtual educational environment is a creative environment, in which studying is possible due to students' internal high motivation, their emotional rise and positive, optimistic mood.

ІННОВАЦІЇ

The introduction of ICT using multimedia technology and remote access to information and educational resources promote thorough ensure of continuity of virtual learning, and possibility to choose a plan and teaching methods facilitates detection and identification of individual creative abilities of students.

Distant education system enables a person to master professions of the accountant, economist, manager, advertiser, marketer, journalist, lawyer or programmer, but pharmaceutical skills and knowledge cannot be bought virtually. However, all depends on the ultimate goal: graduation, the acquisition of practical skills or advanced training.

Knowledge of a foreign language allows you to get distantly education abroad. Of course, distance education is less expensive than the traditional education, but it is still a pretty noticeable amount. Particular attention should be paid to the point, what document is issued after graduation - a diploma, certificate, license or nothing.

Distance learning formally suits everyone, but it is especially effective for busy people, with limited mobility and geographically remote users [1]. Meanwhile, a person should have an appropriate nature. Namely – a high degree of self-organization, otherwise distance learning is not suitable.

Conclusion. The latest informational computer technologies made a huge impact on the world economy in general and the market for educational services in particular, and created the possibility of its virtualization. Virtualization as an innovative process in the educational environment has both positive and negative effects and consequences.

Among positive points can be considered greater access to an array of information, democratization of education, breaking boundaries in education, attending online-lectures and seminars. The negative points include: copyright infringement, ignoring the role of the author, growing distrust of the media, many modern people plunged in the virtual world and live a virtual life. This in turn leads to the degradation of communication.

Despite all the contradictions, education today is a combination of different forms of learning and modern technologies, where people can themselves determine the optimal combination.

References

1. Biryukov, V. (2015). Elektronna osvita: instruktsiia po zastosuvanniu. [Electronic education, instruction on the application]. Retrieved from : <http://it-ua.info/news-/2015-03/16/lekc-tehnoparku-mayster-klas-vladislava-bryukova-elektronna-osvta-nstrukcyia-po-zastosuvannyu.html> [in Ukrainian].
2. Vynoslavsk, O. (2014). Doslidzhennia plyvu IKT na samoorganizatsiiu i samorozvytok osobystosti [The influence of ICT on self-organization and self-development of personality]. Vestnik NTU "KPI". Philosophy. Psychology. Pedagogy. Issue 2, pp. 47-54 [in Ukrainian].
3. Voronkov, V. (2015). Internet yak hlobalna tendentsiia rozvytku informatsiinoho suspilstva [Internet as a global trend of development of the Information Society]. Gilea: Research Journal: scientific research journal. Kyiv, "Publisher" Gilea, Vol. 93 (2), pp. 174-179 [in Ukrainian].
4. Hlobalnyi internet-trafik maizhe dosiah zettabayt [Global Internet traffic almost reached zettabayt]. (2015). Retrieved from : <http://www.3dnews.ru/927990>. [in Ukrainian].
5. Devterov, I. V. (2012). Sotsializatsiia liudyny u kiberprostorii [socialization in cyberspace] Kyiv: NTU "KPI" P. 360 [in Ukrainian].
6. Lisowski, P. (2014). Fenomen Internetu yak zasib manipuliatsii svidomistiu v ukrainskomu suchasnomu sotsiumi [The phenomenon of the Internet as a means of manipulation of consciousness in the modern Ukrainian society]. Retrieved from : http://novyn.kpi.ua/2014-3-1/04_Lisovskii.pdf [in Ukrainian].
7. Melnyk, O. (2013). Vid klasychnoi oflain-osvity – do virtualnoi [From classical offline education - to virtual]. Retrieved from : <http://www.imena.ua/blog/online-education->

Література

1. Бірюков, В. Електронна освіта: інструкція по застосуванню. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://it-ua.info/news-/2015/03/16/lekc-tehnoparku-mayster-klas-vladislava-bryukova-elektronna-osvta-nstrukcyia-po-zastosuvannyu.html>.
2. Винославська, О. В. Дослідження впливу ІКТ на самоорганізацію і саморозвиток особистості / О. В. Винославська // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2014. – Вип. 2. – С. 47-54.
3. Воронкова, В. Г. Інтернет як глобальна тенденція розвитку інформаційного суспільства / В. Г. Воронкова // Гілея: науковий вісник. – 2015. – Вип. 93 (2). – С. 174-179.
4. Глобальний інтернет-трафік майже досяг зеттабайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.3dnews.ru/927990>.
5. Девтеров, І. В. Соціалізація людини у кіберпросторі : монографія / І. В. Девтеров. - К. : НТУУ «КПІ» – 2012. – 360 с.
6. Лісовський, П. М. Феномен Інтернету як засіб маніпуляції свідомістю в українському сучасному соціумі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://novyn.kpi.ua/2014-3-1/04_Lisovskii.pdf.
7. Мельник, О. Від класичної офлайн-освіти – до віртуальної [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imena.ua/blog/online-education-ua>.
8. Пашков В. В. Віртуалізація освіти : пріоритети і ризики / В. В. Пашков // Гілея : науковий вісник. - 2014. - Вип. 86. - С. 288-291.
9. Стіренко, С. Г. Ефективне застосування технології віртуалізації для підвищення роботи ІТ інфраструктури / С. Г. Стіренко, Ю. А. Тимошин // Проблеми інформатиза-

ІННОВАЦІЇ

ua [in Ukrainian].

8. Pashkov, V. (2014). Virtualizatsiia osvity : priorityty i ryzyky [Virtualization education: priorities and risks]. Proceedings of "Gilea: Research Bulletin". Issue 86, pp. 288 - 291 [in Ukrainian].

9. Stirenko, S., & Timoshin, A. (2009). Efektyvne zas-tosuvannia tekhnolohii virtualizatsii dlia pidvyshchennia ro-boty IT infrastruktury [Effective use of technolog ytoenhance virtualizationof IT infrastructure]. Problems of information and management. 4 (28). pp. 125-130 [in Ukrainian].

10. Tema tyzhnia: v yakomu stani onlain-osvita v Ukraini? [The question of the week: the state of online education in Ukraine?/ Information portal Retrieved from : <http://magneticone.org> [in Ukrainian].

ції та управління. – 2009. – № 4 (28). – С. 125-130.

10. Тема тижня: в якому стані онлайн-освіта в Україні? [Електронний ресурс] / Інформаційний портал. – Режим доступу : <http://magneticone.org>.

Received for publication 10.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Nazarko, S. O. The virtualization as innovative technology of training personnel in the educational services market / S. O. Nazarko // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9). ч. 2. – С. 81-85.

ІННОВАЦІЇ

UDC 37.012.3

V. A. Perminova, Candidate of Pedagogical Sciences,
A. I. Sikaliuk, Candidate of Pedagogical Sciences,
S. V. Lytvyn, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

OPEN EDUCATIONAL ENVIRONMENT AS AN INTEGRAL PART OF INNOVATIVE EDUCATION

Urgency of research. The current stage of development of Ukrainian educational system is characterized by its integration into the world educational environment. This is followed by creation of a new paradigm of education aimed at developing an educated, creative person who has clear national convictions.

Target setting. The urgent task is to transform the educational environment of higher educational establishment in highly organized community of progressive-minded national value systems, productive activity, able to ensure the conditions of personality who solves professional problems competently, has active citizenship behavior and positive national identity.

Actual scientific researches and issues analysis. Environment, including an educational one, as a part of the environmental and objective environment is studied by foreign scholars (J. Gibson, W. Mace, T. Meng, M. Tourves, V. Yasvin) and domestic researchers (G. Ball, J. Bekh, E. Bondarevskaya, S. Maximov, E. Piekhota, V. Rybalko, V. Semychenko, V. Serikov, S. Sysoiev).

Uninvestigated parts of general matters defining. Modern innovative educational environment of professional institutions appears as a dialectical combination of unity and diversity. It is extremely urgent to optimize the innovative educational environment of modern professional educational establishment institutions through the organizing of a system of interacting open spaces.

The research objective. The main objective of our research is to implement the search for unity between the social educational needs at various levels and the need for the staff of educational establishments in the development of the most valuable in a context and methodological aspects of innovative activity - in the effective use of the open space system in the education of students.

The statement of basic materials. The contradictions of the traditional education system are the most important objective factor, which embarrasses the conductive creation of a system of the open educational environment.

Conclusions. The leading idea of our work lies in the fact that the development of the student's personality as an integrative quality is presented in axiological, cognitive, activity and personal components, formed not only in the educational process, but also in the open area of professional educational institution.

Keywords: open educational environment; innovative educational environment; organizational and pedagogical conditions; contradictions of traditional education system.

Urgency of research. The current stage of development of Ukrainian educational system is characterized by its integration into the world educational environment. This is followed by creation of a

УДК 37.012.3

В. А. Пермінова, к. пед. н.,
А. І. Сікалюк, к. пед. н.,
С. В. Литвин, к. пед. н.,
доцент

ВІДКРИТИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Актуальність дослідження. Сучасний етап розвитку української освітньої системи характеризується її інтеграцією в світовий освітній простір. Це супроводжується створенням нової парадигми освіти, спрямованої на розвиток освіченої, творчої людини, яка має чіткі національні переконання.

Постановка проблеми. У цьому контексті стає актуальним завдання перетворення освітнього середовища вищого навчального закладу на високоорганізовану спільноту з прогресивними, національно налаштованими системами цінностей, продуктивною діяльністю, здатну забезпечити умови становлення особистості, яка компетентно вирішує як власні професійні проблеми, так і відзначається активною громадянською поведінкою, позитивною національною ідентичністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Середовище, в тому числі й освітнє, як частина просторово-предметного оточення розглядається як зарубіжними (Дж. Гібсон, У. Мейс, Т. Менг, М. Турвей, В. Ясвін та ін.), так і вітчизняними (Г. Балл, І. Бех, Є. Бондаревська, С. Максимова, О. Пехота, В. Рибалка, В. Семиченко, В. Серіков, С. Сисоєва) дослідниками.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Сучасне інноваційне освітнє простір професійних установ являє діалектичне поєднання єдності і різноманіття.

Постановка завдання. Основна мета нашого дослідження полягає в здійсненні пошуку єдності між соціальними потребами в галузі освіти на різних рівнях, а також потребою освітян в розвитку найбільш цінних в змістовному і методологічному аспектах напрямках інноваційної діяльності - в ефективному використанні відкритого освітнього середовища.

Викладення основного матеріалу. Протиріччя традиційної системи освіти є найбільш важливим об'єктивним фактором, який ускладнює створення провідної системи відкритого освітнього простору.

Висновки. Провідна ідея нашої роботи полягає в тому, що розвиток особистості студента як інтегративної якості представлено в аксіологічному, когнітивному, активнісному і особистісному компонентах, формується не тільки в навчальному процесі, а й на відкритому майданчику закладу професійної освіти.

Ключові слова: відкрите освітнє середовище; інноваційний освітній простір; організаційно-педагогічні умови; суперечності традиційної системи освіти.

ІННОВАЦІЇ

new paradigm of education aimed at developing an educated, creative person who has clear national convictions.

Target setting. In this context, the urgent task is to transform the educational environment of higher educational establishment in highly organized community of progressive-minded national value systems, productive activity, able to ensure the conditions of personality who solves professional problems competently, has active citizenship behavior and positive national identity.

Actual scientific researches and issues analysis. Environment, including an educational one, as a part of the environmental and objective environment is studied by foreign scholars (J. Gibson, W. Mace, T. Meng, M. Tourves, V. Yasvin) and domestic researchers (G. Ball, J. Bekh, E. Bondarevskaya, S. Maximov, E. Piekhota, V. Rybalko, V. Semychenko, V. Serikov, S. Sysoiev).

Educational environment of the higher educational establishments is studied as pedagogical phenomenon (A. Artyukhin), as the factor of professional self-determination (O. Mondonen), as social and cultural development of students (N. Zybyna), professional identity (L. Andreeva), adaptation of students in terms of optimizing of the educational environment (H. Horska, T. Brown), the formation of professional and civic competences (S. Miakishhev L. Orynina). Educational environment is studied as a means of creative development of students (V. Masterova, S. Pymonova, I. Podolska), self-identity of a person (N. Senchenko).

Nowadays, Ukraine is on the stage of formation of a new educational system, focused on entry into the world educational environment. This process is accompanied by substantial changes in the innovative pedagogical theory and practice. One of the strategic directions in the modernization of education is the transition to a new educational paradigm, providing cognitive activity and independent thinking of students. With the rapid development of the educational system, an increased attention has emerged to the individual learner's needs, interests, abilities that require a re-comprehension of the educational and training process, methods and tools, as well as educational content.

The creation and the use of an open educational space, as a cultural and professional socialization of children, adolescents and young adults, contains a concept which is based on modern scientific and pedagogical views and reveals the theoretical as well as a practical content of the construction of the open educational environment. The special significance of the study lies in the fact that the use of the developed in the study model of the open educational establishments becomes possible in the practical work of the educational institution: in the work on the creation of development programs, concepts and models of education and educational work, education modernization programs. So, the results can be implemented in the training system and professional development of teaching staff as well as in the activity.

Uninvestigated parts of general matters defining. Modern innovative educational environment of professional institutions appears as a dialectical combination of unity and diversity. Therefore, it is extremely urgent to optimize the innovative educational environment of modern professional educational establishment institutions through the organizing of a system of interacting open spaces.

The current period is characterized by processes which represent the trend of transition to the open educational environment. In the context of the modernization of Ukrainian education the diversification of the education system; focus on socialization and professionalization of students; strengthening the role of regional factors, the expansion of contacts with the institutions of supplementary education, and higher education institutions - pose particularly significant problems of formation of educational environment in an innovative mode.

The research objective. The main objective of our research is to implement the search for unity between the social educational needs at various levels and the need for the staff of educational establishments in the development of the most valuable in a context and methodological aspects of innovative activity - in the effective use of the open space system in the education of students. Solving this problem, one must create an innovative educational environmental conditions and incentives for the development of students' motivation, self-analysis skills at the collective and individual levels, as well as the formation of innovative behavior among students and teachers, involving taking the initiative in the choice of creative independence and responsibility, unconventional solutions for effective use of a system of the open educational environments.

ІННОВАЦІЇ

Thus, the following tasks must be put before the higher educational institutions:

- consideration of the innovative educational environment as an integral theoretical and methodological complex, revealing its essential components (open spaces), expressing and providing together a new quality of education;
- selection and grounding of major ideas and principles, providing methodological organization of open spaces at the level of the educational institution, in accordance with modern requirements;
- identification of the conceptual framework, the organizational and pedagogical conditions of the institution in the framework of an educational establishment of open spaces taking into account the specifics of a professional educational institution.

The statement of basic materials. The contradictions of the traditional education system are the most important objective factor, which embarrasses the conductive creation of a system of the open educational environment. The most important among them is the contradiction between the content, forms of organization of educational process and educational work of students and the need to develop the cognitive activity as a medium of co-creation of the teacher and the student. Traditional training serves only as stimulator of assimilation of knowledge rather than the system of formation of a high level of motivation of the educational activity.

A new generation of standards highlights the identity of its formation and development, in particular as a subject of learning activities. The ideas include pedagogy of cooperation in almost all modern educational technologies. It has become the basis of modern concepts of education in Ukraine. The educational process should be the most important factor in the development of informative interest of sustainable, knowledge needs of students, and the task of the teacher is to create conditions conducive to the development of motivational sphere of students. This is a very complex and lengthy process requiring consideration of many factors: these are individual differences, age characteristics, etc.

The exclusive educational environment does not allow to organize the process of development of student's personality effectively, to complicate the exchange of aesthetic values between generations, to create situations to compare opinions, to estimate, contributing to the formation of values in the students' relationships which characterized by the presence of its own position. Traditional education systems in the majority of educational institutions have a limited capacity for self-development as it is normative. Changing the system is a process that requires large resources and it is time consuming. The open educational environment enables to use synergistic approach as the basis for the formation of the open methods of cognitive activity, the search for adequate methods and technologies of education.

The main activity is the training of students, so one of the objectives of it is a formation that includes educational and cognitive motivation. However, a significant proportion of students do not have the developed internal, cognitive motivation to the educational activity that in the future may be an obstacle in obtaining quality vocational education and self-education. An analysis of the educational process in educational establishments of the higher education institutions shows that in most of them there is no purposeful activity on formation of motivation of students. The most common are isolated, non-classified methods of motivating students in the study of professionally oriented subjects. Pedagogical tools, available in the arsenal of a modern teacher, are used by them unsystematically and do not bring the proper result. Therefore, a system in the work of teachers which will ensure the effective formation of students' motivation to identify the most effective forms, methods and means is required.

Thus, a contradiction appears between the need for development in the individual internal learning and cognitive motivation and lack of an effective system of its formation among students based on the age of students and the latest pedagogical technologies in open educational environment. The focus of the open space is the personality-oriented education - a unique integrated personality of a developing person - based on intrinsic motivation, as well as on the full interaction between a teacher and a student.

The modern concept of education which is the base of the open model of education is formed in line with the synergetic paradigm in which education process is considered as an open and creative. In this process, education and training are seen as a single entity. The result is a single space of the developing environment, which is taken as a whole, is significantly greater for social and educational

ІННОВАЦІЇ

opportunities than its components. The essence of this innovative educational space is to create a real-life conditions which enable the free choice of teacher of content and form of education, to strengthen their own initiatives in professional self-determination and the continuity of the process of professional and personal development of the design and implementation of individual educational trajectory. They give the process the upcoming character; it significantly increases teacher's motivation, his knowledge and understanding of the problems, actualizes personal growth. The leading purpose of the teacher is not only the development of professional competencies, but capabilities to a variety of activities (creativity, professional communication, refraction) and the needs for self-development.

Proper use of the open educational environment is a continuous professional development of teachers. This direction is connected with the functioning of the systematic diagnosis of open spaces: the willingness of teachers to the use of open spaces in their classrooms; changes in teachers' attitude towards students; development of professional skills of teachers, characterizing the development of their professional competence; assessment of methodological support of teacher-training; their self-development. The quality of education by using of open space to the greatest extent depends on the professional competence of the teacher. A new educational environment, new open spaces, new educational technologies - all this requires a change in the professional requirements for teacher.

The effectiveness of the introduction of open spaces, of course, is most evident in the extra-curricular activities.

Negative changes have been noticed also in motivating behaviors, value-orientations of students - an indicator of a sharp decline in the effectiveness of educational influences of modern education to the younger generation. All this requires a reassessment of goals, values, motives, social education funds. Life itself demands a qualitatively new socio-pedagogical approach to the educational activities of all the institutions of society, to ensure social pedagogical practices, pedagogically appropriate self-organization of students' life.

The problem of improving the education of the rising of generation is directly linked to the full use of the innovative educational environment of any educational institution. Democratization, humanization, variability, openness of modern education have actualized the problem of communication between the changing system of education by functions and the task of formation of valuable orientations of the person. Thus, increases the responsibility of a teacher for forming cultural, professionally-oriented, non-utilitarian nature of values of the individual. One of the basic values of such a nature is the value of the aesthetic relation. Ensuring its formation is one of the most important tasks of education of students, the solution of which is possible if you activate the student in the broad context of social and cultural relations, which provides an open educational environment.

It should be noted that the special importance for the society and the employer assumes the formation of the foundations of a culture of social interaction as a component of the general culture of the future professional. However, a significant portion of graduates of educational institutions of different profile, when entering the labor community, is experiencing difficulties in adapting to the teams, to communicate with employees in the assimilation of corporate values, rules and regulations which exist in the organization. They are not willing to work in a team, to build partnerships; they are not responsible for the results of their contribution to the result of the joint activity which greatly complicates the process of their integration into the professional environment. In this connection, the fundamental importance for the creation of teaching practice has a dynamic innovative open educational environment (due to the influence of external and internal environment) of the educational establishment whose resources can be used to build a culture of social interaction of students through the system of open spaces successfully.

The state of a problem and the analysis of the practice have revealed the contradictions at the scientific and theoretical levels - between the orientation of open spaces on the formation of students culture and the underdevelopment of the process model of their formation.

Using the possibilities of open educational environment, as an effective systematic pedagogical alternative technology, contributes to a more active involvement of students in the different activities as well as the development of their personality. At the forefront, there is not only student teaching, but

ІННОВАЦІЇ

also the development of his personality. At the same time education of the individual is above all in the development of its needs and motives of the system, and the development of motivation contributes to the successful implementation of training and educational activities. Open educational environment is characterized by the proliferation of educational activities beyond the traditional forms of organization of education, its direction on the transmission of cultural norms in the understanding of culture as a significant personal environment for students.

Improving the efficiency of the educational process takes place through the use of available reserves system of extracurricular activities in open environments. In the open space a variety of forms and methods of educational work are effectively implemented that allow us to give a flexible dynamic nature of the educational process with the preservation and the evolutionary development of the most promising forms, methods and structures of the traditional education system. Such an approach is productive as an open educational environment causes the creation of the diversity of activities and changes in the content and organization of education, aimed at finding new ways of structuring its system, the updated methods of education, to create optimal conditions for self-development.

Today, there is a key pedagogical problem connected with the search for new forms of organization of extracurricular activities which would be adequate to the contemporary socio-cultural conditions. The solution to these problems has become possible in an innovative educational environment which brings together various forms of open spaces and allows giving a new dynamic to the educational process in the conservation and evolutionary development of the most promising methods and structures in the traditional education system.

Conclusions. The leading idea of our work lies in the fact that the development of the student's personality as an integrative quality is presented in axiological, cognitive, activity and personal components, formed not only in the educational process, but also in the open area of professional educational institution. It acts as a complete, specially organized process of gradual change in motivation, thinking, personal experience and relations of subjects of the educational process and society, providing a humanistic orientation, value-semantic and self-focused of their interaction.

Thus, a variety of open spaces generates conditions for a variety of activities, allowing us to include the work of the whole complex of the educational process that determines not only the expansion of the range of basic education but also for special professional knowledge and skills as well as educational influence. The reorganization and development of the system of extracurricular activities in innovative educational establishments through a process of open educational environments enables the creative education, determines its integrity and multi-dimension, being a balanced part of the concept of lifelong learning.

References

1. Katashov, A. (2001). Pedagogichn iosnovy rozvytku innovatsiynoho osvithnoho seredovysha [Pedagogical bases of development of innovative educational environment of modern Lyceum]. Luhansk, P. 22 [in Ukrainian].
2. Menh, T. (2000). Obrazovatel'naya sreda kak usloviye sozdaniya patrioticheskii-nastroynnogo molodogo pokoleniya [Educational environment as a condition for the creation of patriotic-minded young generation]. Delovayakniga, P. 320 [in Russian].
3. Yasvin, V. (2001). Obrazovatel'naya sreda: ot modelirovaniya k proektirovaniyu [Educational environment: from modeling to design]. Smysl, P.365 [in Russian].
4. Caroline, A. Gaurdino and Elizabeth Fullerton. "Changing Behaviors by Changing the Classroom Environment." Teaching Exceptional Children, Vol. 42, No. 6 (July/Aug, 2010), pp. 8-13. Accessed November 6, 2013.
5. Steve Grubaugh and Richard Houston, "Establishing a Classroom Environment That Promotes Interaction and Improved Student Behavior," The Clearing House, Vol. 63, No. 8 (Apr., 1990), pp. 375-378. Accessed November 6, 2013.

Література

1. Каташов, А. І. Педагогічні основи розвитку інноваційного освітнього середовища сучасного ліцею: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.01 / А. І. Каташов. – Луганськ, 2001. – 22 с.
2. Менг, Т. В. Образовательная среда как условие создания патриотически-настроенного молодого поколения / Т. В. Менг // Материалы V Международной научно-практической конференции. - М. : ИП РАН; Екатеринбург: Деловая книга, 2000. – 320 с.
3. Ясвин, В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В. А. Ясвин. – М. : Смысл, 2001. – 365 с.
4. Caroline, A. Gaurdino and Elizabeth Fullerton. "Changing Behaviors by Changing the Classroom Environment" / A. Caroline // Teaching Exceptional Children. – 2010. - Vol. 42, No. 6. - pp. 8-13. Accessed November 6, 2013.
5. Steve Grubaugh and Richard Houston, "Establishing a Classroom Environment That Promotes Interaction and Improved Student Behavior," The Clearing House, Vol. 63, No. 8 (Apr., 1990), pp. 375-378. Accessed November 6, 2013.

Received for publication 20.01.2017

Бібліографічний опис для цитування:

Perminova, V. A. Open educational environment as an integral part of innovative education / V. A. Perminova, A. I. Sikaliuk, S. V. Lytvyn // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9). ч. 2. – С. 86-90.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

УДК 330.101.8

UDC 330.101.8

О. А. Грішнова, д. е. н.,
професор,
О. Г. Брінцева, к. е. н.,
С. Я. Шурпа, к. е. н.

O. A. Grishnova, Doctor of Economic
Sciences, Professor,
O. G. Brintseva, Candidate of Economic
Sciences,
S. Ya. Shurpa, Candidate of Economic
Sciences

**ФІКТИВІЗАЦІЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ТА
НОВІ РИЗИКИ У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ****FIKTIVIZATION OF THE HUMAN CAPITAL
AND NEW RISKS IN THE SPHERE OF
EMPLOYMENT**

Актуальність теми дослідження. Процеси фіктивізації людського капіталу набувають в Україні загрозових масштабів.

Постановка проблеми. Складна соціально-економічна ситуація в Україні, кризові явища в усіх сферах суспільного життя, нестабільність у соціально-трудова сфері, зумовлюють поглиблення ризиків в сфері зайнятості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фіктивізації людського капіталу почасти досліджено в роботах Колядіна О. П., Петренка В. П., Полякова О. А., Ревтюка Є. А. та ін., ризики в сфері зайнятості – в роботах Колота А. М., Макарової О. В., Надраги В. І. та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Практично недослідженим залишається взаємозв'язок ризиків в сфері зайнятості та процесів фіктивізації людського капіталу.

Постановка завдання. Дослідження взаємозв'язку між процесами фіктивізації людського капіталу та ризиками в сфері зайнятості необхідне для ефективного управління процесами відтворення людського капіталу на різних рівнях, формування соціально орієнтованої державної політики, утвердження в суспільстві ідей людиноцентризму, цінності праці і працівника, усвідомлення їх вирішальної ролі в забезпеченні економічного зростання і соціального прогресу.

Виклад основного матеріалу. Безліч ризиків, пов'язаних з безробіттям, а також ризиків, з якими стикається населення (ризики неадекватної оплати праці, незабезпечення гідних умов праці, її надмірної інтенсифікації, неформальних відносин зайнятості, неможливості самореалізації, не престижності окремих професій, втрати трудової мотивації) сприяють посиленню фіктивізаційних процесів в царині людського капіталу.

Висновки. Загострення соціальних ризиків, попит на неякісну вищу освіту, наявні асиметрії у соціально-трудова сфері, зумовлюють зростання неякісного людського потенціалу, що за умов корупції при працевлаштуванні перетворюється на фіктивний людський капітал, який сам стає фактором ризику – як для конкретної людини, так і для соціально-економічного розвитку загалом.

Ключові слова: фіктивний людський капітал; соціально-трудова сфера; нові ризики; зайнятість.

Urgency of the research. Processes of a fiktivization of the human capital assumes alarming proportions in Ukraine.

Target setting. A difficult social and economic situation in Ukraine, the crisis phenomena in all spheres of public life, instability in the social and labor sphere, cause deepening of risks in the sphere of employment.

Actual scientific researches and issues analysis. A question of a fiktivization of the human capital are partly studied in works of scientists - Kolyadina A. P., Petrenko V. P., Polyakova A. A., Revtyuka E. A. etc. Risks in the sphere of employment studied by Kolot A. M., Makarova A. V., Nadraga V. I. etc.

Uninvestigated parts of general matters defining. Almost unexplored is an interrelation of risks in the sphere of employment and processes of a fiktivization of the human capital.

The research objective. The research of this interrelation is necessary for effective management of reproduction processes of the human capital at the different levels, formations of socially oriented state policy, the statement in the society of the ideas of a human-centered orientation, values of the labour and the employee, understanding of their crucial role in ensuring economic growth and social progress.

The statement of basic materials. A set of social risks that the modern employee faces (risks of inadequate compensation, not ensuring decent work conditions, its excessive intensification of an informal relationship of employment, impossibility of self-realization, not prestigiousness of some professions, labor demotivation) promote strengthening the fiktivization processes in the field of the human capital.

Conclusions. The sharpening of social risks, demand on low-quality higher education, the available asymmetries in the social and labor sphere, makes low-quality human potential, in the conditions of corruption at employment turns into the fictitious human capital which turns into risk factor - both for the specific person, and for social and economic development in general.

Keywords: fictitious human capital; social and labor sphere; new risks; employment.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Постановка проблеми. Поширення непродуктивних форм людського капіталу, яке значною мірою пов'язане з процесами його фіктивізації, набуває в Україні загрозливих масштабів, про що свідчить як динаміка індикаторів, що характеризують соціально-трудова сферу, так і динаміка показників, які визначають стан сфери науки та освіти, охорони здоров'я. Процеси фіктивізації людського капіталу – зростання частки людського капіталу, на формування якого витрачаються значні ресурси, але використання якого принесе зиски лише його власникам, хоча не сприятиме економічному зростанню, не принесе користі суспільству – зумовлені передусім складною соціально-економічною ситуацією в Україні, кризовими явищами в усіх сферах суспільного життя, нестабільністю у соціально-трудова сфері, які продовжують посилюватись. Принципове значення має і втрата суспільством моральних цінностей, безвідповідальність на всіх рівнях, дедалі більша орієнтація на особисту вигоду і збагачення. Невирішені проблеми і невдалі спроби реформування освітньої сфери та сфери охорони здоров'я також сприяють загостренню суперечностей у питаннях формування, розвитку, використання та збереження людського капіталу. В таких соціально-економічних умовах поглиблюються не тільки ризики у сфері зайнятості, пов'язані з безробіттям, важливими аспектами якого є проблема першого робочого місця, проблеми зайнятості людей старших вікових груп, а й ризики, з якими стикається працююче населення. Насамперед ці ризики обумовлені нестабільністю сучасної економічної системи, наявністю асиметрій у соціально-трудова сфері – ризиків неадекватної оплати праці, незабезпечення гідних умов праці, її надмірної інтенсифікації, неформальних відносин зайнятості, неможливості самореалізації, не престижності окремих професій, втрати трудової мотивації.

Аналіз досліджень та публікацій. Питання фіктивізації людського капіталу почасти досліджено в роботах зарубіжних та вітчизняних учених – О. П. Колядіна [7], В. П. Петренка [10], О. А. Полякова [11], Є. А. Ревтюка [12] та ін., ризики у сфері зайнятості – в роботах А. М. Колота [6], О. В. Макарової [8], В. І. Надраги [9] та ін. Однак практично недослідженим залишається взаємозв'язок ризиків у сфері зайнятості, впливу яких зазнає як працююче, так і безробітне населення, та процесів фіктивізації людського капіталу. Дослідження цього взаємозв'язку необхідне для ефективного управління процесами відтворення людського капіталу на різних рівнях, формування соціально орієнтованої державної політики, утвердження в суспільстві ідей людиноцентризму, цінності праці і працівника, усвідомлення їх вирішальної ролі у забезпеченні економічного зростання і соціального прогресу.

Тому метою цієї роботи є дослідження взаємозв'язку між процесами фіктивізації людського капіталу та ризиками у сфері зайнятості, які виникають у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Питання фіктивізації людського капіталу ще тільки починають досліджуватись у зарубіжній та вітчизняній науковій літературі, проте процеси формування цієї непродуктивної форми капіталу не можна вважати новим явищем. Його виникнення обумовлене змінами в сучасній економічній системі, асиметріями та різноманітними деструктивними процесами, які притаманні сучасному етапу розвитку соціально-трудова відносин. Безліч соціальних ризиків, з якими стикається сучасний працівник, сприяють посиленню фіктивізаційних процесів у сфері людського капіталу. Однак чи є ці процеси незворотними? І в чому полягає їх сутність на сучасному етапі суспільного розвитку?

Насамперед варто зауважити, що на макроекономічному рівні під соціальними ризиками розуміють можливі негативні прояви у функціонуванні соціальних інститутів, уповільнення процесів суспільного відтворення, формування соціальної нестабільності та напруженості. На особистісному рівні – це визнана суспільством подія в житті людини, настання якої призводить до втрати її здатності до праці чи обмеження попиту на працю, відповідно також до зниження рівня життя, повної або часткової втрати заробітку. При цьому відбувається втрата особою окремих соціальних компонент (усвідомлення власної соціальної цінності, адаптації до соціального середовища) [9].

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Втрата роботи є одним із найбільш небезпечних соціальних ризиків, і особливо це стосується населення передпенсійного віку. Цей ризик посилюється ще й через процеси демографічного старіння населення. Так, за прогнозом Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи Національної академії наук України [8], у 2050 р. порівняно з даними перепису населення 1959 р. частка категорії людей старшого віку зросте у структурі населення України з 10 до 32 %, а частка середнього віку зменшиться – з 55 до 50 % і частка молодшого населення зменшиться – з 34 до 18 %.

Кризові явища, низький рівень доходів працюючого населення та нестача гідних робочих місць зумовлюють зростання неформальної зайнятості – сектору «сірої», неофіційної, негарантованої та нестабільної зайнятості, яка досить часто може забезпечити тільки виживання і не спрямована на розвиток людського капіталу, довгострокові трудові відносини. Тому зростання зайнятості у неформальному секторі також призводить до поглиблення фіктивізаційних тенденцій, посилення асиметрій та деформацій у процесах відтворення людського капіталу. Дані про зайнятість у неформальному секторі в розрізі вікових груп свідчать, що у 2011-2015 рр. найвищий її рівень характерний для осіб у віці 40-49 та 50-59 років (Табл. 1).

Таблиця 1

Населення, зайняте у неформальному секторі в Україні, 2011-2015 рр.

Найменування показника	Рік				
	2011	2012	2013	2014	2015
Неформальна зайнятість, тис. осіб	4704,9	4651,6	4805,9	4540,9	4303,3
у тому числі за віковими групами, %					
15-24 роки	14,7	13,4	11,9	11,0	10,5
25-29 років	11,5	12,2	12,1	14,3	14,2
30-34 роки	10,2	10,3	10,7	13,0	13,7
35-39 років	10,1	10,7	10,9	12,9	13,4
40-49 років	20,0	20,0	19,9	23,4	23,3
50-59 років	19,1	19,7	20,6	18,9	19,3
60-70 років	14,4	13,7	13,9	6,5	5,5

Джерело: Розраховано автором за даними Державної служби статистики [4]

У періоди загострення кризових явищ відбувається зростання чисельності зайнятих у неформальному секторі, при цьому її структура за віковими групами залишається практично однаковою. Населення передпенсійного віку досить вразливе до соціальних ризиків.

Фіктивізація людського капіталу населення старших вікових груп може відбуватись також через неможливість гідної занятості для таких людей, особливо це стосується жінок. Дискримінація за віком та статтю вже, на жаль, в Україні є досить звичним явищем, яке потребує уваги суспільства, органів державної влади, громадських організацій. Подолання цього ганебного явища, яке значною мірою пов'язане зі стереотипами роботодавців щодо «образу ідеального працівника» – енергійного, молодого, здорового, не обтяженого сімейними турботами, – можливе тільки за умови розвитку морально-духовних цінностей суспільства, в якому люди різних соціальних, вікових та інших груп користуються повагою, мають гідні Людини робочі місця, в якому інтелектуальний та соціальний капітал мають не меншу цінність, ніж матеріальне багатство. Частково проблему зайнятості населення старших вікових груп та інших вразливих на ринку праці категорій населення допомагає вирішити розвиток соціального підприємництва, який створює робочі місця для соціально незахищених громадян.

Негативним наслідком і водночас причиною поширення непродуктивних форм людського капіталу є також молодіжне безробіття, рівень якого в Україні досить високий. Так, у 2015 р. рівень безробіття (за методологією МОП) серед молоді віком 15–24 роки становив 22,4 %, а серед молоді віком 25-29 років – 11,2 %, що значно перевищувало середнє значення цього показника для усього населення (9,1 %). З одного боку, це пов'язано з такими причинами:

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

великою кількістю державних і приватних ВНЗ, які готують фахівців за незатребуваними на ринку праці спеціальностями (зокрема, економістів та юристів), комерціалізацією освітніх послуг, і як наслідок – низькою конкурентоспроможністю випускників на ринку праці. Розбалансованість системи вищої освіти і відсутність адекватного державного регулювання призводять до того, що ця система перетворилась на своєрідний бізнес, який виробляє продукт, по суті, низької якості, який нібито відповідає формальним вимогам. З іншого боку, якби не було цих ВНЗ – поточне безробіття було б ще вищим – за рахунок студентів, які нині у них навчаються. Тобто немає іншого засобу зменшення безробіття, крім розвитку економіки і створення нових продуктивних робочих місць, а також пристосування системи підготовки працівників до нових реалій і вимог ринку праці.

Сьогодні ж в Україні диплом про вищу освіту набуває дедалі формальнішого значення, адже процес працевлаштування досить часто непрозорий як для працівників, так і для інших суб'єктів ринку праці, а іноді виникають і відверто корупційні схеми. Без них людина може влаштуватись переважно тільки на низькооплачувані посади, праця на яких не дає ані необхідних для нормального життя фінансових результатів, ані розвитку нових навичок та вмій. Однак варто зауважити, що це практично не стосується сфер ІТ, консалтингу та деяких інших, для яких характерний високий попит на унікальні знання, які потрібно постійно розвивати і використовувати в роботі.

Фінансуючи навчання, держава та домогосподарства досить часто купують неякісний продукт. Сучасна освітня система потребує важливих змін, які (як і в інших сферах державного соціального управління) мають імплементувати професіонали найвищої кваліфікації, мотивовані на позитивні зміни в суспільстві, а не на особисті зиски від владних повноважень. Невідповідність освітніх послуг сучасним потребам веде до поглиблення фіктивізаційних процесів у сфері формування та розвитку людського капіталу. Нові ризики у сфері зайнятості зумовлюють зростання вимог до змісту і форм навчання, до тіснішого поєднання теоретичної підготовки з практикою, «світ праці» змінюється і потребує мобільних працівників із сучасними знаннями й навичками, орієнтованих на навчання протягом життя.

Як зупинити процеси фіктивізації людського капіталу? Відповіді зрозумілі: припинити споживати неякісні товари і послуги; знати, розуміти і вміти відстоювати свої права; брати на себе відповідальність за власний людський капітал, за своє майбутнє, у тому числі й професійне. Сучасне студентство вже починає усвідомлювати себе реальними споживачами освітніх послуг, критично осмислюючи їхню якість та створюючи відповідні органи студентського самоврядування для захисту своїх інтересів. Проте, в цьому контексті важливо не переходити тонку межу між відстоюванням своїх прав та тиском на викладачів, який не сприяє об'єктивному оцінюванню знань. Однією з проблем сучасних студентів, яка призводить до фіктивізації їхніх знань, є прагнення отримати передусім не самі знання, а тільки забезпечити формальні ознаки їх наявності – високі оцінки.

Процеси фіктивізації людського капіталу також пов'язані з проблемою «надлишкової освіти» (overeducation), коли економіка не використовує належним чином наявний запас освіти. Однак, варто наголосити, що освіти забагато не буває, адже знання – це не лише виробничий ресурс, це також і джерело людського розвитку, інновацій, стартапів. Хоча, безумовно, вже настав час кардинально змінювати форми отримання освіти, впроваджуючи дедалі більше практичних підходів замість заучування теоретичних знань.

Цікаво проаналізувати, що попри скорочення загальної чисельності науковців, в Україні відбувається зростання частки кандидатів та докторів наук в їх чисельності. З одного боку, це може розглядатись як позитивна тенденція, однак реалії сьогодення більшою мірою дають змогу зробити висновок про поступове знецінення наукових ступенів та вчених звань так само, як і дипломів про повну вищу освіту. До 2014 р. кількість захищених кандидатських та докторських дисертацій щорічно зростала. У 2006-2015 рр. кількість захищених кандидатських дисертацій зростала в середньому на + 3,2 % щорічно, докторських – на + 4,8 % (Табл. 2).

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Таблиця 2

Кількість захищених кандидатських та докторських дисертацій у 2006-2015 рр.

Найменування показника	Рік									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Кількість захищених кандидатських дисертацій	5372	5115	5757	6374	7130	6700	7302	7561	7740	6920
Темпи приросту кількості захищених кандидатських дисертацій (порівняно з попереднім роком), %	-	-4,8	12,6	10,7	11,9	-6,0	9,0	3,5	2,4	-10,6
Кількість захищених докторських дисертацій	745	761	725	826	997	972	932	1289	1178	1036
Темпи приросту кількості захищених докторських дисертацій (порівняно з попереднім роком), %	-	2,1	-4,7	13,9	20,7	-2,5	-4,1	38,3	-8,6	-12,1

Джерело: наведено за даними Міністерства освіти і науки України [5]

Нині у сфері науки та освіти і соціально-трудої сфері відбуваються різновекторні, суперечливі процеси, які в найближчому майбутньому можуть призвести до незворотних наслідків, таких як втрата національного людського капіталу, його фіктивізація, зокрема через зубожіння працюючого населення та посилення міграційних процесів.

Варто відзначити, що вивчення соціальних ризиків стало особливо популярним у зв'язку з дослідженням так званих «нових ризиків». Їх поява обумовлювалася, насамперед, факторами деіндустріалізації економіки, зростанням частки послуг у загальній зайнятості, нестабільністю на ринках праці, посиленням нестабільності сімейних структур [14]. Нові соціальні ризики визначаються як «ризик, на які люди наражаються протягом життя в результаті економічних і соціальних змін, пов'язаних з переходом до постіндустріального суспільства» [15]. У сфері зайнятості нові ризики значною мірою пов'язані зі скороченням кількості робочих місць в умовах подальшого технологічного розвитку. Необхідно зазначити, що нові ризики у сфері праці тісно корелюють з чинниками фіктивізації людського капіталу. Наприклад, «розмивання» традиційних масових робітничих робочих місць і згорання професійно-технічної освіти стало однією з причин різкого збільшення попиту на вищу освіту з боку тих людей, які не особливо здатні і схильні вчитися. Збільшення попиту зумовило пропозицію «необтяжливої» вищої освіти з боку комерціалізованих ВНЗ. Корупція мінімізує ефективність державного контролю за якістю освіти. В результаті масово продукується фіктивний людський потенціал, а корупція на ринку праці, низький рівень відповідальності та незатребуваність інноваційного розвитку створюють можливість для перетворення такого потенціалу на фіктивний людський капітал. Все це разом зменшує цінність вищої освіти загалом, стає чинниками низької ефективності діяльності, безробіття і трудової еміграції.

Заміщення праці в її класичному розумінні постіндустріальною працею відбулося не раптово, і трудова діяльність у ХХ-ХХІ ст. (навіть переставши бути виключно фізичною) залишається нерідко дуже важкою, виснажливою, і може бути порівняна за рівнем втоми з працею фізичною. В цьому контексті досить виправданими є питання збереження людського капіталу [13, с. 26-27].

Із переходом до постіндустріального суспільства змінюється зміст праці, її статус, роль та сприйняття суспільством. Праця дедалі менше розглядається як джерело доходів, адже їх можна отримувати і від власності. Праця стає сферою самореалізації, відкриває можливості участі в суспільному житті. В цивілізованих країнах вона вже розглядається не як засіб виживання, а як можливість багатогранного розкриття особистості, її талантів та безперервного людського розвитку. Праця у постіндустріальному суспільстві – це творчий процес, який сприяє не тільки фінансовому, а й передусім інтелектуальному збагаченню особистості.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Поряд з поступовим скороченням видів робіт, які фактично не потребують інтелектуальних зусиль, поступово зменшується потреба у важкій, монотонній праці. Ці процеси водночас призводять і до негативних наслідків – таких як безробіття низько-кваліфікованих працівників, безробіття певних робітничих професій, працю яких стає дедалі вигідніше автоматизувати. Із поглибленням соціальної нерівності пов'язані такі соціальні ризики, як зростання ймовірності безробіття.

Глобальний капіталізм потребує все менше працівників. Зростає кількість і частка людей, «викинутих» з ринку праці та позбавлених шансів на матеріальну та соціальну допомогу, робітничі партії та профспілки «скрізь втрачають свою роль на переговорах з владою та бізнесом, а також в очах громадськості... В результаті зростає не тільки нерівність, а й драматично змінюється якість соціальних нерівностей, адже все більше населення «відбраковується» як економічно неактивне» [1, с. 684].

Водночас, порівняно із загальносвітовими тенденціями, у соціально-трудої сфері в Україні відбуваються досить суперечливі процеси: поряд із інтелектуалізацією праці, зміною її змісту в окремих сферах діяльності, залишається ще досить багато сфер її докладання, де працівники здійснюють трудову діяльність у важких та шкідливих умовах праці, виконують рутинні трудові функції, які не сприяють інтелектуальному розвитку, негативно впливають на психоемоційний стан людини. Виникнення соціальних ризиків також досить сильно пов'язане з низьким рівнем охорони праці та промислової безпеки в Україні – високою часткою правників, які здійснюють трудову діяльність у шкідливих умовах, значною кількістю нещасних випадків на виробництві, високою часткою професійних захворювань. Соціальна безвідповідальність роботодавців і органів влади консервує, а то й погіршує цю ситуацію.

Таким чином, нові соціальні ризики значною мірою впливають на процеси відтворення людського капіталу, створюючи нове, більш складне для адаптації пересічного працівника середовище. Доступ до творчої, креативної праці отримують носії найбільш конкурентоспроможного людського капіталу. Для збереження людського капіталу і робочого місця важливим як ніколи стає навчання протягом життя, постійне підтримання і розширення наявного запасу специфічних знань, формування потужного соціального капіталу, знання іноземних мов.

На тлі зuboжіння працюючого населення досить важко говорити про «новий формат праці», процеси утвердження постіндустріального суспільства, адже праця знову стає засобом виживання, необхідно передумовою забезпечення мінімально необхідних суспільних благ. І, традиційно, особливо сильно ці процеси впливають на найбільш вразливі верстви населення – молодь, осіб передпенсійного віку, людей з особливими потребами й обов'язками.

У таких складних соціально-економічних умовах забезпечити продуктивне використання людського капіталу населення різних соціальних та вікових груп, працівників різної кваліфікації стає дедалі складніше. Під впливом кризових явищ, що обумовлює зниження рівня доходів працюючого населення, відбувається відтік найбільш конкурентоспроможних фахівців у розвинуті країни, де рівень оплати праці значно вищий.

Висновки. Кардинальні зміни у соціально-трудої сфері, що розгортаються в наш час, несуть нові загрози і виклики. Це виявляється у загостренні соціальних ризиків – передусім, ризику втрати роботи і пов'язаного з цим зменшення рівня та якості життя. Традиційно поважне серед українців ставлення до вищої освіти і практична неможливість отримати прийнятну роботу чи робітничу професію одразу після закінчення школи зумовлюють надмірний попит на «легку» вищу освіту, яку активно пропонують комерціалізовані ВНЗ. Такий симбіоз чинників масово продукує неякісний людський потенціал, що за умов корупції при працевлаштуванні перетворюється на фіктивний людський капітал, який сам перетворюється на фактор ризику як для конкретної людини, так і для соціально-економічного розвитку загалом.

Забезпечення продуктивного використання людського капіталу всього населення, яке може і бажає працювати, є запорукою збереження національного людського капіталу. Під впливом

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

фіктивізаційних процесів втрачаються значні ресурси як людські, так і фінансові. Зволікання з вирішенням проблем сприяє подальшому поглибленню кризових явищ, сповільненню економічного та соціального розвитку. В XXI столітті стає дедалі важчим забезпечувати продуктивну зайнятість для широких верств населення, тому питання сприяння економічному розвитку, створення нових продуктивних робочих місць, справедливого регулювання доходів, посилення відповідальності і подолання корупції є першочерговим соціальним завданням держави для збереження людського капіталу.

Література

1. Геополітика: Антологія. - М. : Академический Проект; Культура, 2006. 1004 с. - (Серия «SUMMA»).
2. Грішнова, О. А. Освіта як чинник людського розвитку і економічного зростання України / О. А. Грішнова // Демографія та соціальна економіка. – 2004. – № 1-2. – С. 93-101.
3. Грішнова, О. А. Фіктивний людський капітал: сутність, характерні особливості, чинники формування / О. А. Грішнова, О. Г. Брінцева // Демографія та соціальна економіка. - 2015. - № 1 (23). - С. 90-101.
4. Економічна активність населення України у 2015 : статистичний збірник. - К. : Державна служба статистики України, 2016. – 201 с.
5. Кількість захищених докторських і кандидатських дисертацій в Україні (1993-2016) Блог Романа Радейка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aphd.ua/kilkist-zakhyshchennykh-doktorskykh-i-kandydatskykh-dysertatsii-v-ukrani-1993-2016/>.
6. Колот, А. М. Трансформація інститута зайнятості як складова глобальних змін у соціально-трудовій сфері: феномен прекарізації / А. М. Колот // Уровень життя населення регіонів Росії. - 2013. - № 11. - С. 93-101.
7. Колядин, А. П. Фіктивний компонент людського капіталу як системний феномен економіки знань : автореф. дис... д-ра. екон. наук : спец. 08.00.01 / А. П. Колядин; ФГБОУ ВПО «Саратовський державний соціально-економічний університет». – Саратов, 2012. – 37 с.
8. Макарова, О. Прогноз: населення України скоротиться і постаріє [Електронний ресурс]. / О. Макарова. – Режим доступу : <http://www.unian.ua/society/517167-prognoz-naselennya-ukrajini-skorotitsya-i-postarishae.html>.
9. Надріага, В. І. Соціальні ризики в загальній теорії ризиків: проблеми формування понятійного апарату / В. І. Надріага // Часопис економічних реформ. – 2015. – № 3. – С. 75-83.
10. Петренко В. П. Класифікація людського капіталу підприємства як передумова його продуктивного використання [Електронний ресурс] / В. П. Петренко, О. Ю. Мацькевич. – Режим доступу : http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_05/135.pdf.
11. Поляков, А. А. Проблемы инвестирования в человеческий капитал в современной экономике России : автореф. дис... канд. экон. наук : спец. 08.00.05 / А. А. Поляков; Государственный университет управления. – М., 2010. – 16 с.
12. Ревтюк, Є. А. Щодо уточнення форм використання людського капіталу в діяльності суспільно-господарських систем [Електронний ресурс] Є. А. Ревтюк. – Режим доступу : <http://ecrimea.crimea->

References

1. Geopolitika: Antologiya [Geopolitics: An Anthology]. (2006). Moscow: Akademicheskij Proekt; Kultura, P. 1004 [in Russian].
2. Grishnova, O. A. (2004). Osvita yak chynnyk lyuds'kogo rozvytku i ekonomichnogo zrostannya Ukrainy [Education as a factor of human development and economic growth in Ukraine] Demografiya ta socialna ekonomika, 1-2, pp. 93-101 [in Ukrainian].
3. Grishnova, O. A. and Brintseva, O.G. (2015). Fiktyvnyi lyudskyi kapital: sutnist, xarakterni osoblyvosti, chynnyky formuvannya [Fictitious human capital: essence, characteristics, formation factors]. Demografiya ta socialna ekonomika, 1 (23), pp. 90-101 [in Ukrainian].
4. Ekonomichna aktyvnist naseleння Ukrainy u 2015. Statystychnyi zbirnyk [The economic activity of the population of Ukraine in 2015. Statistical Yearbook]. (2016). Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, P. 201 [in Ukrainian].
5. Kilkist zakhyshchennykh doktorskykh i kandydatskykh dysertatsiy v Ukraini (1993-2016) Blog Romana Radejka [The number of protected ScD and PhD theses in Ukraine (1993-2016). Blog Romana Radejka] Retrieved from: <http://aphd.ua/kilkist-zakhyshchennykh-doktorskykh-i-kandydatskykh-dysertatsii-v-ukrani-1993-2016/> [in Ukrainian].
6. Kolot, A. M. (2013). Transformatsiya instituta zanyatosti kak sostavlyayuschaya globalnykh izmeneniy v sotsialno-trudovoy sfere: fenomen prekarizatsii [Transformation of employment institute as a part of global changes in the social and labor sphere: the phenomenon of precarization]. Uroven zhizni naseleniya regionov Rossii, 11, pp. 93-101 [in Russian].
7. Kolyadin, A. P. (2012). Fiktyvnyy komponent chelovecheskogo kapitala kak sistemnyy fenomen ekonomiki znaniy [Fictitious component of human capital as a systemic phenomenon of the knowledge economy]. FGBOU VPO «Saratovskiy gosudarstvennyy sotsialno-ekonomicheskij universitet». Saratov [in Russian].
8. Makarova, O. (2011). Prognoz: naseleння Ukrainy skorotitsya i postarishaye [Forecast: Ukraine's population will shrink and getting older] [Electronic resource]. Retrieved from : <http://www.unian.ua/society/517167-prognoz-naselennya-ukrajini-skorotitsya-i-postarishae.html> [in Ukrainian].
9. Nadraga, V. I. (2015). Socialni ryzyky v zagalnyy teoriiy ryzykiv: problemy formuvannya ponyatijnogo aparatu [Social risks in the general theory of risk: problems of formation of conceptual apparatus] Chasopys ekonomichnykh reform, 3, pp. 75-83. [in Ukrainian].
10. Petrenko, V. P. and Matskevych, O. Yu. (2014). Klyasyfikaciya lyudskogo kapitalu pidpriemstva yak peredumova jogo produktyvnogo vykorystannya

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

edu/arhiv/2013/econ_1_2013/revtyuk.pdf.

13. Сидорина, Т. Ю. Труд: его кризис и будущее в контексте трендов мирового цивилизационного развития / Т. Ю. Сидорина // Общественные науки и современность. – 2016. - № 3. – С. 22-33.

14. Esping-Andersen, G. (1999). Social foundations of postindustrial economies. Oxford: Oxford University Press.

15. Taylor-Gooby, P. (2004). New risks, new welfare. Oxford: Oxford University Press.

[Classification of enterprise human capital as a prerequisite for its productive use]. Retrieved from : http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_05/135.pdf [in Ukrainian].

11. Polyakov, A. A. (2010). Problemy investirovaniya v chelovecheskiy kapital v sovremennoy ekonomike Rossii [Problems of investment in human capital in modern Russia economy] Gosudarstvenniy universitet upravleniya. Moscow. P. 16 [in Russian].

12. Revtyuk, Ye. A. (2013). Shhodo utochnennya form vykorystannya lyudskogo kapitalu v diyalnosti suspilno-gospodarskykh system [For exact form of the use of human capital in social and economic systems] [Electronic resource]. Retrieved from : http://ecrimea.crimea.edu/arhiv/2013/econ_1_2013/revtyuk.pdf [in Ukrainian].

13. Sidorina, T. Yu. (2016). Trud: ego krizis i budushee v kontekste trendov mirovogo tsivilizatsionnogo razvitiya [Labor : its crisis and the future in the context of world civilization development trends] Obschestvennyie nauki i sovremennost, 3, pp. 22-33 [in Russian].

14. Esping-Andersen, G. (1999). Social foundations of postindustrial economies. Oxford: Oxford University Press.

15. Taylor-Gooby, P. (2004). New risks, new welfare. Oxford: Oxford University Press.

Надійшла 26.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Грішнова, О. А. Фіктивізація людського капіталу та нові ризики в сфері зайнятості / О. А. Грішнова, О. Г. Брінцева, С. Я. Шурпа // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9). ч. 2. – С. 91-98.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

UDC 331.101.26

УДК 331.101.26

I. I. Kychko, Doctor of Economic Sciences,
Associate ProfessorI. I. Кичко, д. е. н.,
доцент**RATIONAL COMPONENT OF MOTIVATIONAL
FACTOR OF LABOUR PRODUCTIVITY
GROWTH****РАЦІОНАЛЬНА СКЛАДОВА
МОТИВАЦІЙНОГО ЧИННИКА РОСТУ
ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ**

Urgency of the research. Of all the factors influencing productivity it is worth looking at the motivation factor due to the fact that the diversification of its sources makes it possible to choose the most appropriate models and management methods, besides it can operate at all levels of management.

Target setting. Taking into account worsening of the socio-economic situation in Ukraine, falling purchasing power of citizens, the most promising and the most desirable model for employees among all models of motivation is the rational motivational one.

Actual scientific researches and issues analysis. The significant contribution to develop motivation effect on labour productivity has been made by Anykyeyev [1] A. G. Babenko, T. A. Hare [2], E. P. Kachan, N. V. Semykina [3; 4] D. S. Cinco [5] O. V. Harchishin [6].

The research objective. But some issues concerning the essence of motivation, productivity, their relationship, the state's role in creating conditions for their growth at different levels, diversifying ways to increase productivity through rational part of the motivational factor require clarification and specification. In this regard, the purpose of the article is to research labour productivity and its motivation impact, diversification of ways of growth of the latter by rational component.

The statement of basic materials. The measures to introduce rational motivational model that involved key levels of management motivational process: state, entities, personality have been proposed. According to it the conditions directed at the effectiveness of motivational factors at the state level must be created. At the entity level it is possible to use widely the financial incentives, while on the personal level a conscious attitude to their duties can be achieved.

Conclusions. To motivate personnel management the state, owners can and must create conditions for high productivity of staff, using all possible levers. A special urgency is given to the problems of coordinating, harmonizing the needs and motivations of employees, the state enterprise in whole, identification and resolution of conflicts arising between the objectives and the needs of workers, businesses and the state.

Keywords: rational model of motivation; productivity; needs physical existence; socio-economic needs; conditions.

Актуальність теми дослідження. Із усіх факторів впливу на продуктивність праці варто зупинитись на мотиваційному чиннику в силу того що диверсифікація його джерел дає можливість обирати найбільш оптимальні моделі та методи управління, до того ж ним можна керувати на всіх рівнях господарювання.

Постановка проблеми. Враховуючи погіршення соціально-економічного стану в Україні, падіння купівельної спроможності громадян, із всіх моделей мотивації найбільш перспективною та найбільш бажаною для працюючих є раціональна мотиваційна модель.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Істотний внесок щодо розробки впливу мотивації на продуктивність праці зробили С. Д. Аникєєв, А. Г. Бабенко, Т. А. Заєць, Е. П. Качан, М. В. Семикіна, Д. С. Сінк, О. В. Харчишина.

Постановка завдання. Деякі ж питання змісту мотивації праці, їх взаємозв'язку, ролі держави при створенні умов для їх росту на різних рівнях, диверсифікації шляхів збільшення продуктивності праці за рахунок раціональної складової мотиваційного чинника потребують уточнення та деталізації. У зв'язку з цим метою статті є дослідження продуктивність праці та впливу на неї мотивації, диверсифікації шляхів росту останньої за рахунок раціональної складової.

Виклад основного матеріалу. Запропоновані заходи щодо впровадження раціональної мотиваційної моделі, за якої задіяні ключові рівні управління мотиваційним процесом: держава, суб'єкти господарювання, особистість. Згідно неї на рівні держави мають створюватись умови для дієвості мотиваційних чинників. На рівні суб'єктів господарювання можливе широке використання матеріальних стимулів, на рівні особистості – свідоме ставлення до виконання своїх службових обов'язків.

Висновки. Для управління мотивацією персоналу держава, власник можуть та зобов'язані створити умови для високої продуктивної роботи персоналу, використовуючи при цьому всі можливі важелі впливу. Особливої актуальності при цьому набуває вирішення проблем координації, узгодження потреб та мотивів працівників, підприємства держави в цілому, визначення та розв'язання виникаючих протиріч між цілями та потребами працівників, підприємства, держави.

Ключові слова: раціональна модель мотивації праці; продуктивність праці; потреби фізичного існування; соціально-економічні потреби; умови праці.

Background research. The increase in productivity provides an increase in real national product and national income, increasing the level of consumption, that is essential in the current economic conditions. Of all the factors influencing productivity it is worth looking at the motivation factor due to

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

the fact that the diversification of its sources makes it possible to choose the most appropriate models and management methods, besides it can operate at all levels of management.

Formulation of the problem. Taking into account worsening of the socio-economic situation in Ukraine, falling purchasing power of citizens, the most promising and the most desirable model for employees among all models of motivation is the rational motivational one that involved key levels of management motivational process: state, entities, personality. According to it the conditions directed at the effectiveness of motivational factors at the state level must be created. At the entity level it is possible to use widely the financial incentives, while on the personal level a conscious attitude to their duties can be achieved.

Analysis of recent research and publications. The multi-faceted problem of increasing labour productivity has been the subject of attention of many researchers. Today the issues of tasks, factors, reserves of labour productivity growth have been highlighted in details. The significant contribution to develop motivation effect on labour productivity has been made by S. D. Anykyeyev [1], A. G. Babenko, T. A. Zaiats [2], E. P. Kachan, N. V. Semykina [3; 4], D. S. Cinco [5], O. V. Harchishin [6].

Setting objectives. But some issues concerning the essence of motivation, productivity, their relationship, the state's role in creating conditions for their growth at different levels, diversifying the ways to increase productivity through rational part of the motivational factor require clarification and specification. In this regard, the purpose of the article is to research labour productivity and its motivation impact, diversification of the ways of growth of the latter by rational component.

Presenting the main material. Labour productivity and its role in the process of social progress was the basis of the labor theory of value and the theory of capital by the classical school of political economy. Taking into account the fact that their main asset is the theory of added value, which serves as a core amount of labor spent on production, it is logical that they paid great attention to productivity. Thus, Marx believed that productivity growth is decreasing the share of cost of living labor in products and increasing the share of past labor costs (embodied in the means of production), but so that the total amount of work in each unit of product decreases [7]. In this context, N. V. Semykina rightly notes that no human labor productivity growth can provide competitive advantages of the country, its sustainable economic development. Of course, it is said about the contemporary worker's labour, based on the latest knowledge, science and technology, the use of mechanization, automation, computerization, etc. [3; 4].

The increase in productivity in society means saving, reduction of socially necessary labor time per unit of product or service. In the short term at a small company or unit productivity management tasks require, above all, taking into account the labor costs of its employees. However, the transition to forecasting the dynamics of productivity in a more complex system can not be limited to the analysis of productivity of human labor, because changes in productivity have to depend increasingly on the share of past labor (it is the fact that productivity growth in the future will mean that the proportion of living labour will noticeably decrease compared with the materialized one).

Let's systematize the dynamics of labor productivity at the macro level (the ratio of GDP to the number of employees) in a table 1.

Table 1

The dynamics of labor productivity in Ukraine for 2008-2015 years

Years	GDP, mln. hrv.	The growth rate chain, %	The number of the employed people, thousands people.	Chain growth rate, %	Productivity UAH
2008	948056	131,5	20 972,3	100,3	45205, 2
2009	913345	96,3	20 191,5	96,2	45234,1
2010	1082569	118,5	20 266,0	100,4	53418,0
2011	1302079	120,3	19 231,1	94,9	67706,9
2012	1411238	108,4	19 261,4	100,2	73267, 7
2013	1454931	103,1	19 314,2	100,3	75329,6
2014	1586915	109,1	18 073,3	93,4	87804, 4
2015	1979458	124,7	16 443,2	91,0	120381,6

Source: compiled by the author according to the State Statistics Service of Ukraine

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Labour productivity at the macrolevel in Ukraine is constantly growing, but it is due to the increase of the labor materialized part. While comparing the dynamics of GDP and the number of employed population it is worth noting that GDP grew nominally due to inflation component. The number of employed population sometimes declined rapidly. This suggests that the traditional approach to determining the productivity needs some clarification. The index of GDP should be adjusted for inflation and the rate of employed – for the employment in the informal sector and the number of foreign workers.

To ensure socio-economic development and setting up functioning of the real sector of economy, creating a favorable institutional and environmental protection, fair competition, creating a legal basis for implementing the strategy and motivation programs it is necessary to activate the motivational rational component of the motivational factor of labour productivity growth. To activate the motivational state policy it is reasonable to use economic, administrative, legal, social, program-targeted, moral and psychological methods of influence (Fig. 1).

The implementation of economic and organizational subsystems of state regulation of the motivational factor of growing labour productivity must be carried out through the complex of elements and tools for financial and credit motivation support; improving the structure of employment, population incomes policy.

In order to optimize the income policy comparing with the other types of income we should stimulate the wage growth and its differentiation (basic, additional salary, compensation); provide increasing of minimum incomes on the basis of different forms of minimum state social guarantees indexation caused by rising consumer prices [1; p. 118]; systematically revise the size of scholarships, alimony, rates and salaries of state employees due to rising consumer prices; use such element of regulating the relations in the sphere of profits as social partnership and the conclusion of tariff agreements greater.

Another area of growth of the rational part of motivation is the development of the financial sector. Due to the fact that workers satisfy the part of the physical existence needs (the need for food, travel services, business social infrastructure) using regularly incomes to meet future consumer needs the financial institutions (services in the form of deposits or loans for consumer needs) can be involved; thus savings are seen as a way to overcome the limitations of current solvency in order to achieve a higher level of consumption. The savings in case of unpredictable investment and savings (provided that they are placed through financial institutions) should be considered as the potential investments.

The part of population incomes can become an investment resource: revenues must exceed expenditures to meet the current needs of physical existence; people must be motivated and interested in placing savings in the financial institutions, which contributes to the stability, reliability and profitability of financial institutions; the level of expenditures on satisfying the needs of physical existence must have rational character. The rationality of consumption must find acceptance through education and training, media. The influence of the state on the rational consumption should correlate with the stages of the economic cycles.

The person's need in labour is realized as the result of it. Labor is the source of life-giving, forming a human factor. The work is a way of transforming and developing the natural resources to meet the needs of the individual. During the work the material and spiritual benefits are created, its subject is developing, i.e, labor has a significant social impact.

There is a need for more efficient, consistent and systematic use of normative-legal and institutional subsystems of state regulation of labour productivity growth motivational factor. The legislative support of the economic, financial, credit and monetary development, the development and introduction of overcoming administrative barriers contribute to achieving the overall goal of increasing the motivation of society by creating favorable economic, environmental, institutional arrangements of the motivational process at all levels.

To govern the personnel motivation the state, the owner can and must create the conditions for high productivity of staff (Tab. 2), using all possible key factors of influencing.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Table 2

Creating preconditions for labour productivity growth based on the rational model of motivation

Equal conditions of formation of motivational productivity growth		
Employee	Owner	State
<ul style="list-style-type: none"> - job satisfaction; - presence (absence) of stress; - career development needs; - the need for favorable conditions of work; - psychological climate; - the need for stability 	<ul style="list-style-type: none"> - reduce staff turnover; - labor discipline; - create conditions for stability and labour rhythm; - use of mechanisms of status, financial and non-financial incentives; - lack of industrial disputes, conflicts; 	<ul style="list-style-type: none"> - ensure the quality and standard of living; - system of social security for workers and their families; - guaranteeing minimum social standards; - stability and efficiency of the legal provision.

Solving the problems of coordinating, harmonizing the workers' needs and motives, state enterprises in whole, identification and resolution of conflicts arising between the objectives and the needs of workers, businesses and the state have gained currency.

Conclusions. To motivate personnel management the state, owners can and must create conditions for high productivity of staff, using all possible levers. A special urgency is given to the problems of coordinating, harmonizing the needs and motivations of employees, the state enterprise in whole, identification and resolution of conflicts arising between the objectives and the needs of workers, businesses and the state.

References

1. Anykeev, S. D. (2000), *Hosudarstvennoe rehulirovaniye dokhodov naseleniya : metodologiya y praktyka* [State regulation of incomes of the population: methodology and practice]. Moscow, P. 335 [in Russian].
2. Zaiats, T. A. (2009) *Produktivnist liudskyykh resursiv Ukrainy ta rehionalni mozhlyvosti yii zabezpechennia* [Productivity of human resources of Ukraine and regional capabilities of its ensurance]. *Ukraina : aspekty pratsi*, 3, pp. 25–29 [in Ukrainian].
3. Semykina, M. V. (2010) *Produktivnist pratsi : metodolohiia vymiriuvannia, peredumovy zrostantia* [Productivity : the methodology of measurement, conditions of growth]. *Naukovi pratsi KNTU. Ekonomichni nauky*, 17, pp. 156-164 [in Ukrainian].
4. Semykina, M. V., Onikienko, V. V. (2004) *Sotsialno-ekonomichna motyvatsiia pratsi : metodolohiia otsinky efekty-vnosti ta pryntsyipy rehuliuвання* [Socio-economic labor motivation : efficiency assessment methodology and principles of regulation]. Kirovograd : PVTs "Mavik", P. 124 [in Ukrainian].
5. Sink, D. S. (1989) *Upravlinnia produktyvnosti: planuvannia, vymiriuvannia ta otsinka, kontrol i pidvyshchennia* [Productivity management: planning, measurement and evaluation, control and improvement]. Moscow : Prohres, P. 532 [in Ukrainian].
6. Kharchyshyna, O. V. (2014) *Motyvatsiia personalu na osnovi teorii orhanizatsiinoi kultury* [Motivation of staff based on the theory of organizational culture]. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii*, 1 (11), pp. 120-128 [in Ukrainian].
7. Marks, K., Enhels, F. (1963) *Polnoe sobranie sochyneni v 47 tomakh* [Complete Works in 47 volumes]. Vol. 46 (part 2). Moscow : "Hosudarstvennoe izdanye literatury", P. 594 [in Russian].

Література

1. Аникеев, С. Д. *Государственное регулирование доходов населения: методология и практика: дис. доктор. экон. наук : 08.00.07 / Сергей Дмитриевич Аникеев.* - Москва, 2000. - 335 с.
2. Заяць, Т. А. *Продуктивність людських ресурсів України та регіональні можливості її забезпечення / Т. А. Заяць // Україна: аспекти праці. – 2009. – №3 – С. 25–29.*
3. Семикіна, М. В. *Продуктивність праці: методологія вимірювання, передумови зростання / М. В. Семикіна // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. - 2010. - Вип. 17. - С. 156-164.*
4. Семикіна, М. В. *Соціально-економічна мотивація праці: методологія оцінки ефективності та принципи регулювання / М. В. Семикіна; відп. ред. В. В. Онікієнко. – Кіровоград : ПБЦ "Мавік", 2004. - 124 с.*
5. Сінк, Д. С. *Управління продуктивністю : планування, вимірювання та оцінка, контроль і підвищення / Д. С. Сінк. - М. : Прогрес, 1989. - 532с.*
6. Харчишина, О. В. *Мотивація персоналу на основі теорії організаційної культури / О. В. Харчишина // Економіка. Управління. Інновації. - 2014. - Вип. №1(11). - С. 120-128.*
7. Маркс, К. *Полное собрание сочинений в 47 томах. Т. 46 (часть II) / К. Маркс, Ф. Энгельс. - М. : "Государственное издание литературы", 1963. - 594с.*

Received for publication 08.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Kuchko, I. I. Rational component of motivational factor of labour productivity growth / I. I. Kuchko // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9). ч. 2. – С. 99-102.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

UDC 314(477)

УДК 314(477)

R. M. Skupskyi, Doctor of Economics Sciences, Associate Professor,
L. S. Melnychuk, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
M. Y. Shcherbata, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Р. М. Скупський, д. е. н., доцент,
Л. С. Мельничук, к. е. н., доцент,
М. Ю. Щербата, к. е. н., доцент

METHODOLOGICAL ASPECTS OF LABOR POTENTIAL USE AND REGIONAL DEMOGRAPHIC PROBLEMS

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНУ

Urgency of the research. Constant changes in quantity and quality in manufacturing components cause the transformation into quantitative and qualitative compound of workforce, a quality measure of which is their professional and qualification characteristics according to demographic factors.

Target setting. Socio-economic development of the state and its economic potential is closely associated with the formation of a stable demographic development, which guarantees to society, the reproduction of human generations.

Actual scientific researches and issues analysis. Scientific works of the scientists such as: Gryshova I. Y., Krimer B. O., Kutayeva R. A., Kutayev S. K., Libanova E. M., Malynovska O. A., Polkovnychenko S. O., Romanukha O. M. and others showed in their works specific theoretical and methodological aspects of efficient use of labor potential.

Uninvestigated parts of general matters defining. The dynamic development of use of labor problems and population aging, appearing of new characteristics in the context of changes in the implementation of the population policy of the state determines the need for research in this direction.

The research objective. This article aims to analyze the modern labor potential in Ukraine and Mykolaiv region in particular, to investigate the existing tendencies of demographic ageing of the population.

The statement of basic materials. The article studies the modern development of labor resources in Mykolaiv region. Labor assessment of the current situation evaluation: the quantitative and qualitative structure of labor resources. The authors highlighted the trends of the demographic aging of the population in Ukraine, identified the key domestic causes of the demographic crisis and compared to developed countries.

Conclusions. In Mykolaiv region for the period of 2005-2015, the amount of economically active population has decreased, which is typical for the country as a whole. Ukraine is experiencing particularly significant difficulties with social protection of the elderly and already feels such socio-economic consequences of this process as the enforce of demographic and economic burden on the working contingent, labor shortages, the general aging of workforce, dwindling of opportunities for labor provide of long-term care of the elderly, increasing demand for medical services etc. According to available demographic forecasts for the Mykolaiv region, the ageing of the population will worsen, and its general quantity will be reduced.

Актуальність теми дослідження. Постійні зміни в кількісному і якісному відношенні складових частин виробничих процесів викликають трансформацію в кількісному і якісному складі трудових ресурсів, якісною мірою яких виступає їх професійно-кваліфікаційна характеристика за демографічними факторами.

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток держави та її економічний потенціал тісно пов'язані із формуванням стійкого демографічного розвитку, що гарантує суспільству відтворення людських поколінь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові праці таких вчених, як Гришова І. Ю., Крімер Б. О., Кутаєва Р. А., Кутаєв Ш. К., Лібанова Е. М., Малиновська О. А., Полковниченко С. О., Романуха О. М. та ін. у своїх роботах висвітлювали окремі теоретико-методологічні аспекти ефективного використання трудового потенціалу.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Динамічність розвитку проблем використання трудових ресурсів та старіння населення, поява нових ознак в контексті змін в реалізації демографічної стратегії держави визначає потребу досліджень в даному напрямку.

Постановка завдання. Стаття покликана проаналізувати сучасний трудоворесурсний потенціал в Україні та Миколаївській області зокрема, дослідити наявні тенденції демографічного старіння населення.

Виклад основного матеріалу. У статті досліджено сучасний стан розвитку трудових ресурсів Миколаївської області. Представлено оцінку сучасної трудоворесурсної ситуації: розглянуто кількісний і якісний склад трудових ресурсів. Авторами висвітлено тенденції демографічного старіння населення України, визначено ключові причини вітчизняної демографічної кризи та здійснено порівняння з економічно розвинутими країнами.

Висновки. В Миколаївській області за період 2005-2015 рр. чисельність наявного та економічно активного населення зменшилася, що є характерним і для країни в цілому. Україна зазнає особливо помітних труднощів щодо соціального захисту осіб літнього віку та вже відчуває такі соціально-економічні наслідки цього процесу, як посилення демо економічного навантаження на працездатний контингент, дефіцит робочої сили, загальне старіння робочої сили, скорочення можливостей трудоворесурсного забезпечення довготривалого догляду осіб літнього віку, зростання попиту на медичні послуги тощо. За існуючими демографічними прогнозами для Миколаївської області

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Keywords: *population; labor force; aging; natural growth; demography; depopulation.*

процес старіння населення поглиблюватиметься, а його загальна кількість скорочуватиметься.

Ключові слова: *населення; трудові ресурси; старіння; природний приріст; демографія; депопуляція.*

Urgency of the research. One of the main factors of production, along with land and capital is human resources. There are constant changes in quantity and quality of parts in manufacturing processes. This leads to constant adjustment and maintain optimal proportions of labor and its assets, as required by objective economic laws.

Changes of population cause transformation in quantitative and qualitative compound of the workforce. Quantitative indicators consist of data on the size and compound of the labor force by sex, age, place of residence (urban or rural). High quality labor is their professional qualification characteristics that are determined by the demographic factors (natural growth, health, mobility) needs of workforce and enterprise capabilities to meet the needs of working population in work. Modern production conditions and life needs lead to obligatory combination of the characteristics of the labor force.

Target setting. Demographics situation in many ways determines the state of the economy and social level of society. Since a human is not only a manufacturer, but also a consumer of public goods, capacity of internal market and economic potential depends on the population, its age characteristics. The viability and development of each country is closely connected to stable demographic development, which guarantees public reproduction of human generations.

Actual scientific researches and issues analysis. This issue generates considerable interest to the scientific community. Some theoretical and methodological aspects of the efficient use of labor potential in their work covered by such scholars as I. Y. Hryshova, B. O. Krimer, R. A. Kutayeva, S. K. Kutayev, E. M. Libanova, O. A. Malinovska, S. A. Polkovnychenko, O. M. Romanukha, O. B. Naumov and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. Dynamic development of labor resources issue and population aging, appearance of new features in the context of demographic changes during implementation of the state strategy determines the need for research in this area.

The research objective. In this context, the purpose of the article is analysis of the current labor resource potential in Ukraine and Mykolaiv region in particular and also to research existing demographic tendencies for aging of population.

The statement of basic materials. Now Ukraine is one of the leading in population decline countries. There is demographic crisis because of socio-economic decline, which is especially noticeable in agricultural sector. Since 1993 there is a steady downward trend in the population in Ukraine. Thus, by 1993 the total population increased to 52.2 mln people, and later, due to the negative effects - reducing fertility, high general and infant mortality, a sharp decline in natural population growth, low life expectancy reduced to 42,7 million.

Similar demographic processes occur in Mykolayiv region, although the region as well as all other areas of Ukraine has its own specialties in social and economic development.

According to current method of accounting, during the national census population included persons who at the time of the census were at the place, regardless of they are living there permanently or temporarily, as well as those who were not at home, but usually live or work away, such as employees of road, rail, water and air transport, people working in night shifts, were on duty positions and other jobs were in the round clock kindergartens and nurseries were in the way, or met passengers etc.

By the resident population were meant people who lived at the place, including temporarily absent if their absence did not exceed 12 months. As permanent residents were noted all persons (homeless) as well, who could not name another place of residence.

Population is the key indicator of social and economic growth, as it is both a major consumer and producer of goods and services. Therefore the demographic situation (birth rate, the growth of labor) depend on labor demand and supply. At the same time, a significant impact on the demand for labor provides scientific and technical progress. [1]

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Considering the statistics in the Mykolaiv region total population has declined since 2005 till 2016 to 71,3 thousand people, including urban population – to 31,3 thousand people and the rural population - by 40,0 thousand people (Tab. 1).

Table 1

The dynamics of population structure in Mykolaiv region and Ukraine *

Category	2005		2010		2014		2015		2016		Around Ukraine, 2016	
	thousand people	%	thousand people	%	thousand people	%	thousand people	%	thousand people	%	thousand people	%
Actual population												
All population	1229,5	100,0	1189,5	100,0	1168,4	100,0	1164,3	100,0	1158,2	100,0	42760,5	100,0
Urban	821,9	66,8	804,7	67,7	793,8	67,9	792,9	68,1	790,6	68,3	29585,0	69,2
Rural	407,6	33,2	384,8	32,3	374,6	32,1	371,4	31,9	367,6	31,7	13175,5	30,8
Permanent population												
All population	1228,8	100,0	1188,8	100,0	1167,7	100,0	1163,6	100,0	1157,5	100,0	42590,9	100,0
men	568,8	46,3	548,4	46,1	539,5	46,2	538,2	46,3	535,6	46,3	19717,9	46,3
women	660,0	53,7	640,4	53,9	628,2	53,8	625,4	53,7	621,9	53,7	22873,0	53,7

* Calculated by the author, according to the Central Statistical Office in Mykolaiv region [2]

It has always been typical for rural areas sexual imbalance with a significant predominance of women over men, and this trend unfortunately remains unchanged. Thus, on 01/01/2016 the permanent population in the Mykolaiv region consists of 1000 women accounted for 861 men. This gender imbalance of the population is one reason breach legal basis for the formation of the family.

Despite the fact that in the Mykolaiv region urban population dominated over the urban population, but negative demographic phenomenon is observed in rural areas too.

By 1991 natural increase of the total population in Mykolaiv region was positive - the number of births prevailed mortality. The natural population reduces due to absolute excess of number of deaths over births, meaning direct (depopulation), loss of population in 1995 accounted 6707 people in region. Each year this index was increasing and reached its peak in 2002 - 10,084 persons. Gradually the situation was improving and in 2012 the natural population decline was the smallest - 3762 persons. 2015 data shows that the negative trend resumed and depopulation loss accounted 6341 persons (Fig. 1).

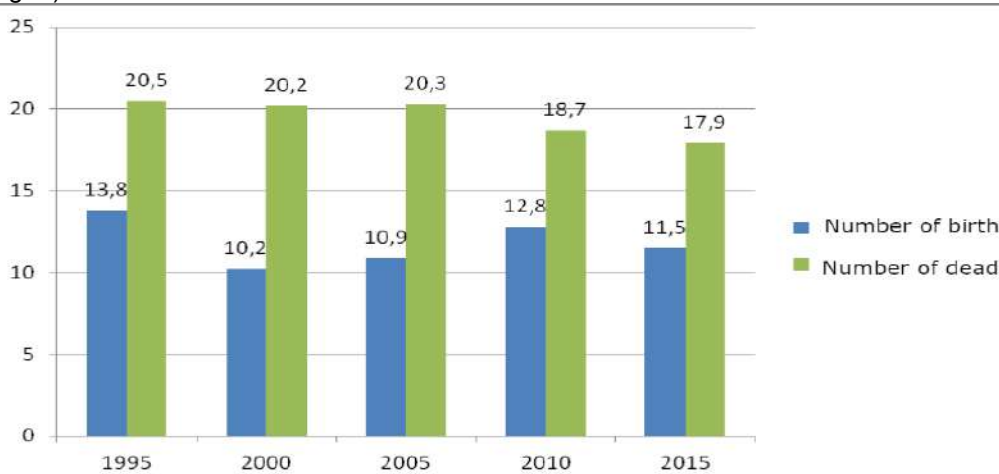

Fig. 1. Dynamics of natural increase (decrease) formation of population in Mykolayiv region in 1995-2015, thousand people

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Forecasting the qualitative and quantitative composition of the population in future, to study the dynamics of the economically active population is required, as this category of citizens is a key component of the labor market in any country and affects the level of socio-economic development.

Certainly, the most important characteristic of labor resources in favor of employment, being a key indicator of transformation processes in the economy, that over the past decade have led to a significant reduction in demand for labor.

According to forecasts of the International Labor Organization, the number of economically active population in Europe during 2013-2020 will reduce to 3,03 million people, at an average annual rate of reduction of 0.12% [3]. At the same time, shortly the total population in Europe will grow by 3.28 million people that will increase disabled categories.

Labor resources are the carriers of relations that are composed in the process of formation, distribution, exchange and use in the production process. The distribution of resources and exchange of labor resources in studied region should be considered, starting with their numbers and regional compound (Tab. 2).

Table 2

Distribution of the population of Ukraine and Mykolaiv region, by economic activity

Category	Ukraine		Mykolaiv region	
	2010	2015	2010	2015
Economic active population, totally, thousand. people				
15-70 year old	20894,1	18097,9	586,1	558,2
in % according to certain age group	63,6	62,4	64,5	64,0
working age	19164,0	17396,0	537,4	540,9
in % according to certain age group	71,9	71,5	73,2	74,4
Busy population, totally, thousand. people				
15-70 year old	19180,2	16443,2	536,7	508,7
in % according to certain age group	58,4	56,7	59,1	58,4
working age	17451,5	15742,0	488,0	491,4
in % according to certain age group	65,5	64,7	66,5	67,6
Unemployed population, totally, thousand. people				
15-70 year old	1713,9	1654,7	49,4	49,5
in % according to certain age group	8,2	9,1	8,4	8,9
working age	1712,5	1654,0	49,4	49,5
in % according to certain age group	8,9	9,5	9,2	9,2

* Calculated by the author, according to the Central Statistical Office of Mykolayiv region

Indicators of changes in employment at the regional level are determined by regional characteristics, which must provide: the ratio between working and disabled population; development and structure of employment; union of facilities in local economy each of them in a complex network of regional commodity markets and more.

Unfortunately, Ukraine is a country with high levels of population aging: with the share of people of 60 years old and older, it is in the group of 25 countries with the oldest population. The aging of population in Ukraine is characterized by getting under impact of "demographic waves", sexual and territorial difference in population aging [9]. The Unlike Western countries, where the aging "from above" by reducing the mortality rate of aging population is growing Ukraine only "bottom" due to the high mortality rate of the adult population and lower fertility. There are rates of population aging in Mykolaiv oblast have a fairly high rate. Extremely negative trend is that the smallest share of population is from birth to 15 years old. This shows significant demographic problems in the low birth rates caused by socio-economic factors. The age distribution of the population of Mykolayiv region in 2015 is shown in Fig. 2.

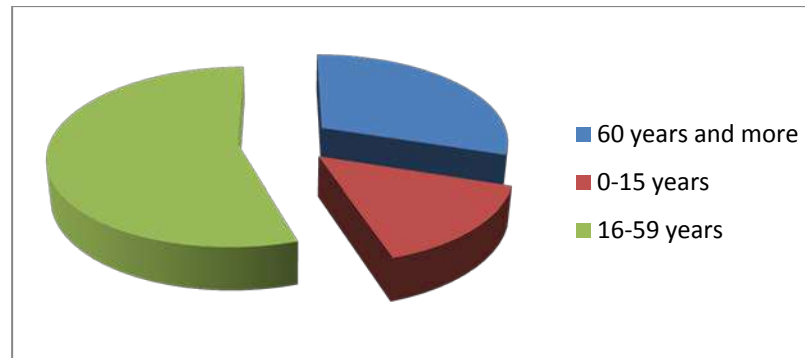
ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Fig. 2. Distribution of permanent population in Mykolayiv region by the certain age groups in 2015

It should be noted that significant differences on the level of aging of population, depending on the type of settlement is typical for Ukraine. Rural population age structure is on significantly higher levels of aging, which consists of "exhausted" mass migration of young and middle-age working in the city. As a result, the number of people of retirement age in rural areas significantly dominates over the young population. It increases the numbers of older people respectively and raises costs of health and pension fund.

The decline in the birth rate in the last period happens due to the worsening financial situation of the average Ukrainian family and the abolition of a progressive system of financial aid to families after the birth of more than one child. However, studies [4, p. 129-132] show that in the postwar period in European countries (Bosnia and Herzegovina, Croatia, Georgia, Chechnya) in the past few decades, there was a general trend of decline in fertility (with minor variations) and increasing age of women giving birth. Such dynamics is expected in Ukraine after the end of the war in the area of ATU.

Emigration of skilled professionals from Ukraine for permanent living abroad is still ongoing, although the intensity of these processes are now much lower than in the previous decade. "Brain drain" (highly skilled workforce) has significant economically, socially, culturally and politically damaged the country, and as a result containment of domestic science and shortage of skilled professionals [5]. The causes of migration are clear and well known - efforts to ensure a decent life for themselves and their family. However, if in previous years the main focus of labor migration was the Russian Federation, the result of armed conflict and the worsening political and economic relations, the annexation of the Autonomous Crimea this direction of migration significantly decreased, and to some extent switched to the neighboring Republic of Poland, Czech Republic, Slovakia, Romania and others.

Along with the negative social consequences of migration, it is a kind of "economic straw" of economy. According to the experts, made on the basis of economic and mathematical modeling, without exaggeration, Ukraine has lost about 7.1% of its economic potential. [6]

During the period of heightened political situation since the end of 2013 and the escalation of the armed conflict in the Donbas, during the induction into the armed forces of Ukraine lead to a new wave of labor migration - "anti war migration." Young people of military age leaving Ukraine in order to avoid serving in the territory of ATU. If during the first wave of military mobilization in 2014 such cases were occasionally, later it began to get massive.

Demographic aging involves a process of changing age structure of the population, which is manifested in the growth of the share of the elderly, and takes place under the influence of a combination of factors: the dynamics of fertility and mortality, migration movements, wars. Most often the age 60 (65th) is considered as the beginning of aging period.

Analyzing the aging of population in Mykolaiv region and in Ukraine in general, the level of aging of population is determined by the estimated scale by J. Bozhe-Garnie and Rosset. Having calculated the index, we've found that in Ukraine d_{60+} is 38%, in the Mykolaiv region - 37.3%, which indicates extremely old population (20% and more).

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

In international comparisons on the recommendation of the UNO there is also another factor of aging, that is defined as the share of people in age of 65 and older (d65 +,%). Thus, the established gradations of 7% or more - this old general population in Ukraine is d65 + 15.9%, while in the Mykolaiv region - 15.5%.

These data clearly shows that typical for Ukraine significant differences on the level of an aging population, depending on its type. Significantly higher levels of aging differs rural population age structure is "exhausted" mass migration of young and middle-age working in the city. As a result, the number of people of retirement age in rural areas significantly dominated over the young population.

Mortality in the elderly population in Ukraine is considerably higher than in EU countries (average – in 1,7 times), and in general even slightly higher than that in the Russian Federation. This is compared to the most developed European countries exceeding the maximum characteristic of a "young" age interval - 60-74 years: mortality of Ukrainian men in this range is now more than three times, and women - more than two times higher than in Norway [10].

The stability of future societies must be lower than in current societies. By European data in 2010 there was one pensioner to four people in productive age, but its it presumed that by 2050, there will be each retiree to two people in productive age. As well as for North America, there will be reduction from five to productive residents of a productive age in 2010 to three ratio of people of working age for every pensioner in 2050. All the developed countries are trying to solve this problem, and it is now widely discussed [7].

Considering this problem, the international community, studying the aging population as an economic phenomenon, has formulated two main statements:

1. Aging does not involves lower of economic growth in terms of implementation of policies that stimulate productivity growth and increases economic activity.

2. Conducting a balanced policy can mitigate the impact of population aging on the budget spending (especially on pensions and health care) [8, p. 2].

Conclusions. Labor resources are one of the key factors of social production. Considering the situation regarding the availability and use of labor resources should be noted that in Mykolaiv region for the period of 2005-2015 number of current and economically active population has decreased, which is typical for the country as a whole. Ukraine suffers particularly significant difficulties for social protection of the elderly and already feels such socio-economic consequences of this process, such as strengthening of demographic and economic (and tax) burden on hard-working contingent labor shortages (especially skilled), general aging of workforce, reduction of labor resource capacity to ensure long-term care of the elderly, the increase in demand for medical services and so on.

Unfortunately, according to the existing demographic forecasts for Mykolayiv region, even under favorable socio-economic conditions in the short term, the aging of population will aggravate, and its total number will decrease.

References

1. Kutaev, Sh., Kutaeva, R. (2016). *Trends of the population reproduction and their impact on the movement of workforce in the North Caucasian Federal District*. Economic Annals-XXI, № 160 (7-8), pp. 88-91 [in English].
2. *Demografichna ta socialjna statystyka [Demographic and social statistics]*. Retrieved from: www.ukrstat.gov.ua [in Ukrainian].
3. *Official website of the Statistical service of the European Union*. Retrieved from: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> [in English].
4. Krimer, B. O. (2015). *Vplyv na narodzhuvanistj vojennykh konfliktiv ostannikh desyatylytj u krajijnakh Jevropy [The effect on fertility of military conflicts of the last decades in Europe]*. Demografija ta socialjna ekonomika. № 1 (23), pp. 126-136 [in Ukrainian].
5. Gryshova, I. (2016). *Strielkowski W. Ukrainian labour migration in the Czech Republic*. Naukovyi visnyk Polissia, № 4 (8), pp. 224-231 [in English].

Література

1. Kutaev, Sh. Trends of the population reproduction and their impact on the movement of workforce in the North Caucasian Federal District / Sh. Kutaev, R. Kutaeva // Economic Annals-XXI. - 2016. - № 160 (7-8). - P. 88-91.
2. Demografichna ta sotsialna statystyka [Demographic and social statistics]. [Electronic resource]. – Retrieved from : www.ukrstat.gov.ua [in Ukrainian].
3. Official website of the Statistical service of the European Union. [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
4. Krimer, B. O. Vplyv na narodzhuvanistj vojennykh konfliktiv ostannikh desyatylytj u krainakh Yevropy [The effect on fertility of military conflicts of the last decades in Europe] / B. O. Krimer // Demography and and social economy. – 2015. - № 1 (23). – P. 126-136 [in Ukrainian].
5. Gryshova, I. Ukrainian labor migration in the Czech Republic / I. Gryshova, I. Strielkowski // Scientific bulletin Polissya. – 2016. - № 4 (8). - P. 224-231.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

6. Malynovska, O. Suchasnyi stan ta problemy trudovoi migratsii z Ukrainy [Current state and problems of labor migration from Ukraine]. Ukrainian information-analytical monthly newspaper "Migration" Vseukrayinska informacijno-analitychna shhomisiachna hazeta «Migratsiia». Retrieved from: <http://migraciya.com.ua/News/migrant-workers/ua-present-situation-and-problems-of-labor-migration-from-ukraine-continued/> [in Ukrainian].

7. Strielkowski W, Lisin E, Gryshoval. (2016). *Climate Policy of the European Union: What to Expect from the Paris Agreement?* Romanian Journal of European Affairs, Vol. 16, № 4, pp.78-91 [in English].

8. Ghryshova, I. Y. (2016). Otsinka migratsiynykh potokiv yak faktor transformatsii sotsialno-ekonomichnoi sfery [Estimation of migration flows as a factor of transformation of the socio - economic sphere] Ukrainian Journal of Applied Economics, Vol 1, № 1, pp. 50-58 [in Ukrainian].

9. Romanukha, O. M. (2016). Sotsialno-ekonomichni naslidky starinnya Ukrainy [Socio-economic consequences of the ageing of the Ukraine]. Scientific bulletin of Kherson state university, Is. 17, Chastyna 3, pp. 91-94. [in Ukrainian].

10. Libanova, E. M. LiboKompleksnyi demografichnyi proghnoz Ukrainy na period do 2050. [Complex demographic forecast for Ukraine until 2050]. P. 138 [in Ukrainian].

6. Malynovska, O. Suchasnyi stan ta problemy trudovoi migratsii z Ukrainy [Current state and problems of labor migration from Ukraine]. Ukrainian information-analytical monthly newspaper "Migration" [Electronic resource] / O. Malynovska. – Retrieved from : <http://migraciya.com.ua/News/migrant-workers/ua-present-situation-and-problems-of-labor-migration-from-ukraine-continued/> [in Ukrainian].

7. Strielkowski, W. Climate Policy of the European Union: What to Expect from the Paris Agreement? / W Strielkowski, E Lisin, I. Gryshova // Romanian Journal of European Affairs, Vol. – 2016. - 16, № 4. – P. 78-91.

8. Ghryshova, I. Y. Otsinka migratsiynykh potokiv yak faktor transformatsii sotsialno-ekonomichnoi sfery [Estimation of migration flows as a factor of transformation of the socio - economic sphere] / I. Y. Ghryshova // Ukrainian Journal of Applied Economics. - 2016. - Tom 1, № 1. – P. 50-58 [in Ukrainian].

9. Romanukha, O. M. Sotsialno-ekonomichni naslidky starinnya Ukrainy [Socio-economic consequences of the ageing of the Ukraine]. Scientific bulletin of Kherson state university [in Ukrainian].

10. Kompleksnyi demografichnyi proghnoz Ukrainy na period do 2050. [Complex demographic forecast for Ukraine until 2050]. By the reduction of NANU, d.e.n., prof. E. M. Libanova [in Ukrainian].

Received for publication 16.01.2016

Бібліографічний опис для цитування:

Skupskyi, R. M. Methodological aspects of labor potential use and regional demographic problems / R. M. Skupskyi, L. S. Melnychuk, M. Y. Shcherbata // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9). ч. 2. – С. 103-109.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

UDC 159.9:331

УДК 159.9:331

S. V. Hryshchenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor**С. В. Грищенко**, д. пед. н, доцент**MOTIVATION FOR EFFECTIVE WORK STAFF SOCIAL SERVICES****МОТИВАЦІЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ**

Urgency of the research. At this stage the Millennium staff is a critical factor. Nowadays the management of many companies facing problems of inefficient use of different resources resulting lower productivity of staff.

Target setting. Human Resources organization associated with activation of employees through their impact on motivation. Appointment motivation - to get people to work better, more responsibility for their duties, to make the job harder. Motivation system must be effective and reflect the specific nature of social services.

Actual scientific researches and issues analysis. The research process involved in motivation Ye. N. Abayeva, D. P. Boginia, L. Y. Hanzhurova, O. A. Grishnova, O. I. Ilyash, O. A. Sorokina, K. D. Gurova, A. M. Kolot, S. T. Duda.

Uninvestigated parts of general matters defining. Development remains poorly understood the motivation of staff for social services.

The research objective. The article is to examine the nature of motivation for social services. The objectives of the study are: The economic essence of motivation for social services; Methodical approaches to motivation; explore the relationship between motivation and efficiency of work.

The statement of basic materials. Motivation of staff for social services has a specific form of influence. Effectiveness of work - is the result of purposeful activity. Effective work can be considered if there is a maximum results with minimal labor costs.

Number of methods of motivation performance of today can be divided into three groups: economic (direct); economic (indirect); non-monetary.

There are several requirements for personnel motivation system of social services, namely objectivity; predictability; adequacy.

Conclusions. The process of progressive forms of motivation of staff for social services should be limited to systematic planning success motivational activities, study obtained positive results, the development of new methods to achieve high performance through motivation of personnel management and social services. Prospects for further research on the problem believe consideration practical aspects of different methods of motivation of staff Ukrainian social services.

Актуальність теми дослідження. На початку ХХІ тисячоліття персонал стає вирішальним фактором. В наш час керівництво багатьох підприємств стикається з проблемами неефективного використання різних видів ресурсів, що є наслідком зниження продуктивності праці персоналу.

Постановка проблеми. Управління персоналом організації пов'язано з активацією діяльності працівників через вплив на їхню мотивацію. Призначення мотивації праці – змусити людину працювати краще, відповідальніше ставитися до своїх обов'язків, докладати до виконання роботи більше зусиль. Система мотивації має бути дієвою та відбивати специфіку діяльності соціальних служб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням процесу мотивації займалися Є. Н. Абаєва, Д. П. Богиня, Л. Ю. Ганжурова, О. А. Гришнова, О. І. Іляш, О. А. Сорокіна, К. Д. Гурова, А. М. Колот, С. Т. Дуда.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Недостатньо вивченим залишається розвиток мотивації праці персоналу соціальних служб.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення сутності мотивації персоналу соціальних служб. Завданнями дослідження є: розкрити економічну сутність мотивації персоналу соціальних служб; розглянути методичні підходи до мотивації праці; дослідити взаємозв'язок між мотивацією та ефективністю праці.

Виклад основного матеріалу. Мотивація праці персоналу соціальних служб має специфічні форми впливу. Ефективність праці – це підсумок цілеспрямованої діяльності людини. Ефективною можна вважати працю, якщо є максимальний результат за мінімальних витрат праці.

Кількість методів мотивації результативності діяльності нині можна поділити на три великі групи: економічні (прямі); економічні (непрямі); негрошові.

Існує ряд вимог до системи мотивації персоналу соціальних служб, а саме: об'єктивність: розмір винагороди працівника має визначатися на основі об'єктивної оцінки результатів його праці; передбачуваність: працівник повинен знати, яку винагороду він одержить залежно від результатів своєї праці; адекватність: винагорода повинна бути адекватною трудовому внеску кожного працівника в результат діяльності всього колективу, його досвіду й рівню кваліфікації.

Висновки. Процес застосування прогресивних форм мотивації праці персоналу соціальних служб, повинен зводитися до систематичного планування успіху мотиваційної діяльності, вивчення отриманих позитивних результатів, розроблення нових методів, спрямованих на досягнення високої продуктивності на основі мотиваційного управління персоналом соціальних служб. Перспективами подальших досліджень за проблемою вважаємо розгляд практичного аспекту впровадження різних способів мотивації праці персоналу українських соціальних служб.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Keywords: *motivation; efficiency of labor; social services personnel; material motivation system to attract workers.*

Ключові слова: *мотивація праці; ефективність праці; персонал соціальних служб; матеріальна мотивація; система залучення працівників.*

Urgency of the research. At this stage the Millennium staff is a critical factor that provides the enterprise successful, long-term operation and good reputation. Nowadays the management of many companies facing problems of inefficient use of different resources that leads to lower productivity of staff, reducing its responsibility and interest in the outcome of the activity.

Problem setting. Human Resources organization is connected to activation of employees through the impact on their motivation. At the present stage of economic development is increasing the creative, productive, intellectual attitude of the staff, aimed at achieving high performance of the company. The purpose of motivation – is to get people to work better, with more responsibility for their duties, to make the job with more efforts. Motivation system must be effective and reflect the specifics of a particular organization. Should be noted that the motivation of staff for social services, creating conditions for its interest in the outcome of the services are urgent tasks, both economic and social.

Analysis of recent research and publications. The research of motivation process was held by Y. N. Abayeva, D. P. Boginia, L. Y. Hanzhurova, O. A. Grishnova, O. I. Ilyash and others. However, they've considered common aspects for employees of any motivation areas. Analyzing the literature on the motivation of personnel, we can conclude that the presence of many approaches to the interpretation of the motivation and the corresponding introduction of technologies increasing the interest of employees in the results of their work.

What is important for our research is to study the problems of motivation of staff for social services. In particular, O. A. Sorokina deals with theoretical and practical aspects of motivation of working activity of the social worker and essence of the mechanism and motivation. In their works, most of the authors (K. D. Gurova, A. Kolot, S. T. Duda) consider motivation as one of the four components of management cycle and as a tool to ensure the efficient operation of the enterprise, and what is important in the study of motivation social services staff.

An important contribution to the study of the nature of motivation did D. P. Bohynya, O. A. Grishnova, G. T. Zavinovska who studied the nature of motivation in the context of personnel management in the enterprise. A researcher K. P. Suboch studied the economic mechanism of motivation of creative work.

Uninvestigated parts of general matters defining. It should be noted that there are researches on motivation of the personnel, but the aspect of motivation for staff of social services in terms of radical environmental changes management companies remain still not enough investigated.

Motivation of staff of social institutions is inextricably linked to performance, and is one of the factors ensuring efficiency.

Target setting. The article is to examine the nature of social services staff motivation and study ways to motivate its effective work.

The objectives of the study are: to discover the economic essence of motivation for social services; to study methodical approaches to motivation; to explore the relationship between motivation and efficiency of work.

The statement of basic materials. A. Maslow notes that any behavior has a complex motivation. We conclude that motivation - a type of management, which ensures the process of encouraging person to activities aimed at achieving personal goals or objectives of the organization [1].

Employees of the state agencies and civil society social agencies in Chernihiv were taken as an empirical object. These were the heads of organizations or personnel managers. The study was selective. Respondents were selected randomly among public and private social services. Thus, in the flow of studying two respondents from Chernihiv regions, three state and three social agencies were interviewed. For the empirical part of the study the method of expert survey was used, because the problem is not enough provided with documentary sources of information, as well as the subject of her study is an element of individual consciousness - motivation. Toolkit of the research – is questionnaire on topic "Motivation of working activity of social workers."

The motivation of employees and welfare services has specific forms of influence in each of the

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

main areas. Primarily, this is because the social sphere is funded mainly from sources state budget, and the activity by the nature and form of services that are provided is non-profit. That is why, the average salary of social workers is much lower than in other areas, and the use of financial incentives to encourage much more limited [2].

Understanding the content of motivation – is the main indicator of good professionally skilled manager. Knowledge of human doings - is a necessary conditions in order to help them realize their own motives and prevent cases of certain complications. Each social worker has their own interests and needs, values, which is satisfied with the content of human life. According to French philosopher Helvetius, as motives can serve the needs and interests, desires and emotions, attitudes and ideals [3, p. 21].

Efficiency of work - is the result of purposeful activity. Work can be considered as efficient if there is a maximum result with minimal labor costs. As the result should be considered the sale, works and services revenue.

In general, business performance is measured by the intensity, quality and productivity. [3] These parameters characterize the qualitative and quantitative effects of the company and the worker.

Labor productivity – is the most important indicator of labor efficiency, which is expressed by the ratio of products (services) to the corresponding direct costs, living labor. Intensity – is the degree of labor tens in the production process. This indicator shows the costs of physical and nervous effort that required the employee to perform his work. Quality of work – is a complex of properties of the workplace, due to the ability and the desire of the employee (staff) to perform a specific task in accordance with specified requirements [4].

It should be noted that the performance growth of work not only determines the development of enterprises, but also consistent with the principles of minimizing production costs, and thus serves as the main criterion for performance management at all levels.

We believe that employee satisfaction with material conditions (wages, material assistance, etc.) not in all cases lead to increased efficiency of labor.

Number of methods of motivation performance can be divided into three groups: *economic (direct)* - piecework pay, hourly pay, bonuses for rationalization, profit sharing, tuition payments on maximum working time; *economic (indirect)* - reduced price meals, additional payments for seniority, preferential use of housing, transport, etc.; *nonmonetary* - enrichment work, flexible working hours, labor protection, programs to improve the quality of work, promotion, participation in decision-making at a higher level.

All these incentives are implemented through the system of motivation in the company that A. M. Kolot [1] describes as a tool to stimulate the desired behavior of employees [3, p. 22].

There are several requirements for personnel motivation system of social services, such as: employee remuneration should be based on an objective assessment of the results of its work; predictability: the employee must know that he will receive a reward depending on the results of their work; adequacy: compensation should be adequate labor contribution of each employee in the performance of the entire team, his experience and skill level; timeliness, compensation should follow the achievement of results as soon as possible (if not in the form of direct compensation, at least in the form of accounting for future rewards); significance: compensation should be meaningful to the employee; justice: rules of remuneration should be clear to each employee of the organization and to be fair, particularly in terms of most employees [5].

In practice, non-compliance leads to instability in the collective social services and makes a strong demotivating effect, but it is much worse impact on the productivity of personnel than the absence of any kind whatsoever mechanisms determining remuneration for work results.

We can identify three approaches to the selection of motivational strategies for social services: incentive and punishment: people work for remuneration; motivated by the work: more interesting and varied work is done more efficiently and with great pleasure; systematic communication with manager: motivational strategy is based on analysis of the situation and used the style of interaction with others [3, p. 24].

Every social service has to create their own system of motivation "for itself", according to their ca-

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

pabilities and goals. For example, it may be related to material rewards employees. Tariff wage system is often used, a feature of which - the rating differential in points complexity of work based skills, physical effort and working conditions.

Financial encouragement may be practiced in various forms. Thus, the British company «British Telecom» rewarded with valuable gifts and travel vouchers in the presence of the whole team. This allows you to promote advances in efficiency and quality of work.

Interesting and effective method of motivation for Ukraine, which is widespread use in the practice of foreign social services is the use of flexible work schedules. In government establishments of Oxfordshire (UK) as an experiment was introduced a new form of organization of work (Teleworking), which provided a social worker significant level of freedom - the ability to work both in the workplace and at home, depending on the specific responsibilities of the employee and the agreement between him and his supervisor..

Also, one of the effective methods of motivation of staff for social services is to create groups of self-management. An example is the experience of the American company «Digital Equipment», where such groups were formed to manage general accounting, which is one of the 5 centers of financial management company. Groups independently resolve issues of planning work, meetings, coordination with other departments.

We have to claim that the correct system of motivation of staff for social services should combine the best experience of existing systems, the findings of scientists works, wishes of employers and workers. This issue is dedicated to publishing English-language magazine «The Times» on topic: "Motivation in the creative environment" («Motivation within a creative environment») [6]. It is noted in the article that the construction of the motivation system should be based on three main principles of motivation theories that are associated with motivation wages and labor productivity (Maslow, Herzberg, Taylor). In modern conditions of workers should be encouraged in other ways. Lower order needs are met ensuring a high level of remuneration and comfortable workplace. Buyers of higher order are out-put through training and self-development of social services staff.

Based on research studied the source, we can state that the main strategic directions of improving the efficiency of the methods enhance the motivation of staff for social services are: improving the structure of existing tangible and intangible incentives, wage reform; Social Security for employees based on investment in their development; potential involvement of social partnership; evaluating the effectiveness of motivational mechanism of staff use of social services.

It should be noted that the process of progressive forms of motivation of staff for social services should be limited to systematic planning success motivational activities, study obtained positive results, the development of new methods to achieve high performance through motivation of personnel management and social services. The implementation of the proposed measures is subject to the availability of social services or a group of specialists who study the issue of increasing productivity through motivation, feedback management support from social workers in future will help to respond quickly to changes in the market environment of social welfare services.

Conclusions. Studying of the publications on selected topics allowed to find out that nowadays there are many approaches to the interpretation of the concept of motivation in general. This suggests that social services in Ukraine as the motives of staff can serve the needs and interests, desires and emotions, attitudes and ideals.

We must note that the effectiveness of staff for social services is measured by its productivity, quality and intensity. This important indicator of labor is its performance that characterizes labor costs.

Analyzing information on the subject, it has been studied that building a system of motivation for social services staff should take into account both tangible and intangible aspects of motivation.

Every social service agency has the means of motivation of the personnel, based on the experience of other services, developing their own ideas or based on that work classics. The main purpose of motivation remains unchanged - to make people work better. In our opinion the relationship of motivation with the efficiency of staff for social services is important. Improving the efficiency of staff for social services dependent on socio-economic indicators related to skills and education of a doer, working conditions, the use of optimal modes of work and rest.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Prospects for further research on the problem we found the consideration of practical aspects of different methods of social services staff motivation in Ukraine.

References

1. Kolot, A. M. (2002) Motyvatsiia personalu [Motivation of staff]. Kyiv: KNEU, P. 337 [in Ukrainian].
2. Sorokina, O. A. (2012) Motyvatsiia diialnosti pratsivnykiv sotsialnykh sluzhb (The motivation of social workers) MNIK «Suchasnist. Nauka. Chas. Vzayemodiya ta vzayemovplyv». Kyiv, pp. 99-104 [in Ukrainian].
3. Ganzhurova, L. Yu., Zelenko, H. I. (2012) Systema zaluchennia pratsivnykiv do rezul'tatyvnoi pratsi [The system of attracting employees to productive work]. Is. 18. Kyiv, pp. 20-26 [in Ukrainian].
4. Bogynia D. P., Grishnova, O. A. (2006) Osnovy ekonomiky pratsi [Fundamentals of Labour Economics]. Kyiv : Znannya-Pres [in Ukrainian].
5. Marynych I. A. (2011) Motyvatsiia yak faktor pidvyshchennia efektyvnosti pratsi pratsivnykiv [Motivation as a factor in increasing the efficiency of employees]. Naukovyi visnyk NLTU Ukrayiny, 15.5, pp. 376-380 [in Ukrainian].
6. Motivation within a creative environment. The Times. – 2010. Retrieved from: <http://www.thetimes100.co.uk/case-study-motivation-within-creative-environment89-405-1> [in English].

Література

1. Колот, А. М. Мотивація персоналу : підручник / А. М. Колот. – Київ : КНЕУ, 2002. - 337 с.
2. Сорокіна, О. А. Мотивація діяльності працівників соціальних служб / О. А. Сорокіна // МНІК «Сучасність. Наука. Час. Взаємодія та взаємовплив». – Київ, 2012. – С. 99-104.
3. Ганжурова, Л. Ю. Система залучення працівників до результативної праці / Л. Ю. Ганжурова, Г. І. Зеленько // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Вип. 18. - С. 20-26. (Серія 18 : Економіка і право).
4. Богиня, Д. П. Основи економіки праці : навчальний посібник / Д. П. Богиня, О. А. Грішнова. – Київ : Знання-Прес, 2006. – 313 с.
5. Маринич, І. А. Мотивація як фактор підвищення ефективності праці працівників / І. А. Маринич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 15.5. – С. 376-380.
6. Motivation within a creative environment (Мотивація в творчому середовищі) [Електронний ресурс] // The Times – 2010. – Режим доступу : <http://www.thetimes100.co.uk/case-study-motivation-within-creative-environment89-405-1>.

Received for publication 20.12.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Hryshchenko, S. V. Motivation for effective work staff social services / S. V. Hryshchenko // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9). ч. 2. – С. 110-114.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 339.977:631.14

УДК 339.977:631.14

V. O. Babenko, Doctor of Economic Sciences,
Candidate of Technical Sciences,
Associate Professor

В. О. Бабенко, д. е. н.,
к. т. н.,
доцент

**MODELING OF FACTORS INFLUENCING
INNOVATION ACTIVITIES OF
AGRICULTURAL ENTERPRISES OF
UKRAINE**

**МОДЕЛЮВАННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА
ІННОВАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ
АПК УКРАЇНИ**

Urgency of the research. Modern processes of reforming AIC on the basis of the critical state of Ukraine's economy, much of which the agricultural sector, demands from AIC to improve their organizational and administrative activities based on implementation and good governance of innovation process (IP).

Target setting. Efficient solving of occurring issues in these rapidly changing conditions in the economic and socio-political environment requires the use of analytical techniques in the management of agricultural enterprises, IP-based instruments of economic and mathematical modeling, taking into consideration peculiarities of agricultural production.

Actual scientific researches and issues analysis. The main approaches to the design of the systems associated with managing IP, realized with descriptive tools or presented with insufficient formalization, and offer practically an experiment with managing IP, avoiding the possibility to assess the impact and consequences of various options for managing IP in the future prospect of minimizing risks in management IA while making management decisions.

Uninvestigated parts of general matters defining. The scientists haven't yet developed the tools of economic and mathematical modeling for the control and management of full technological cycle, necessary for innovation in production.

The research objective. The article studies the patterns of development and management of IP enterprises in Ukraine, as well as mechanisms of their internal and external relationships.

The statement of basic materials. The dynamics of ID agricultural enterprises in terms of its components has been analyzed, was researched its ID development tendencies based on the analysis of the dynamics of changes in key indicators of the domestic agricultural production. The factors influence the level ID agrarian enterprises and factor analysis was performed. With the results the system of latent factors models based on the calculated integral indicators of the components of their IA, including the dynamics of innovation in the enterprises, the dynamics of costs and IA funding sources, the dynamics of introducing IA.

Conclusions. Calculated latent factors of IA agricultural enterprises, it should be appropriate to use as guidelines for foreign trade in order to determine the IA strategy for Ukraine on the world agricultural market.

Keywords: innovation activity; innovation processes; agribusiness; agricultural products; modeling; latent factors.

Актуальність теми дослідження. Сучасні процеси реформування галузі АПК з урахуванням критичного стану економіки України, значна частка якої належить аграрному сектору, вимагає від підприємств АПК вдосконалення їхньої організаційної й управлінської діяльності на основі впровадження та раціонального управління інноваційними процесами (ІП).

Постановка проблеми. Ефективне вирішення виникаючих при цьому завдань в швидко змінюваних умовах економічного та соціально-політичного середовища потребує застосування аналітичних методів в управлінні ІП підприємств АПК на основі інструментарію економіко-математичного моделювання з урахуванням особливостей аграрного виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні підходи щодо моделювання систем, пов'язаних з управлінням ІП, здійснено описовими засобами або представлено з недостатньою формалізацією, і пропонують практично експериментувати з управлінням ІП, уникаючи можливість оцінити результативність та наслідки різних варіантів управління ІП в майбутній перспективі з мінімізацією ризиків ІД при прийнятті управлінських рішень.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Науковцями ще недостатньо розроблено інструменти економіко-математичного моделювання для контролю та управління повним технологічним циклом, необхідним для впровадження інновацій у виробництво.

Постановка завдання. Стаття присвячена дослідженню закономірностей розвитку та управління ІП підприємств АПК України, а також механізмів їх внутрішніх та зовнішніх взаємозв'язків.

Виклад основного матеріалу. Досліджено динаміку рівня ІД підприємств АПК в розрізі її складових, виявлено тенденції її розвитку ІД на основі проведеного аналізу динаміки змін основних показників вітчизняного агровиробництва. Визначено фактори впливу на рівень ІД агропідприємств та виконано факторний аналіз. За допомогою його результатів розроблено систему моделей латентних факторів на основі обчислених інтегральних показників, що характеризують складові їх ІД, зокрема, динаміку інноваційної активності підприємств, динаміку витрат та джерела фінансування ІД, динаміку впровадження ІД.

Висновки. Обчислені латентні фактори ІД підприємств АПК доцільно використовувати у зовнішньоекономічній діяльності у якості рекомендацій для визначення стратегії ІД Україні на світовому ринку сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: інноваційна діяльність; інноваційні процеси; підприємства АПК; сільськогосподарська продукція; моделювання; латентні фактори.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Urgency of the research. The current state of Ukraine's economy, much of which belongs to the agricultural sector depends on accurate assessment, forecasting, planning and effective management of the enterprises of AIC. Implementation of state acts and the condition, including sustainable development strategy "Ukraine-2020", which includes a Program of innovation development, demands from AIC to improve their organizational and administrative activities based on implementation and good governance of innovation process (IP). This is especially regarded agrarian enterprises as the sector of agricultural production involves significant share of total AIC.

The most urgent this task got after the ratification of the Association Agreement between Ukraine and the EU is providing free trade zone Ukraine - EU. Regulations, directives, decisions and recommendations of the EU contained in the addition to the Agreement, are part of the legal standards to be met by Ukrainian side, and they demand from agricultural enterprises to release innovative products with high quality consumer characteristics, the use of innovative technologies of deep processing of agricultural raw materials and storage and other elements of innovation activity (IA). The implementation of these demands in order to led domestic agricultural sector onto a higher level, including European standards, stabilization and development of agricultural production requires the development of ID in the field of agriculture, development of new approaches and mechanisms for its implementation. [1]

Effective solution for the task appearing in these rapidly changing conditions in the economic and socio-political environment requires the use of analytical techniques in management of innovation processes of enterprises (MIPE) based on instruments of economic and mathematical modeling considering agricultural production.

Target setting. At today stage it is necessary to implement comprehensive measures to support domestic business entities IA, including agricultural enterprises at all stages of IP, stimulating demand for the results of research and innovation, the availability of qualified personnel, creating favorable conditions for production of innovative products with high added value.

Actual scientific researches and issues analysis. Let's consider the basic approaches to modeling of socio-economic systems, particularly related to MIPE, studies of local scientists lately. The scientist N. K. Vasilyeva investigated questions of mathematical modeling of innovative development in agricultural economics [2]. In order to solve the proposed problem network integration patterns of dissemination of innovative technologies were used, products and management based on diversification and competition. The scientists used a model of formation and functioning of innovative systems of upgrade the agricultural clusters and developed appropriate model with methods of one-criterion optimization theory on the hypergraphs, by means of deterministic and probabilistic automats of Moore and simulation of automatic-probabilistic simulation and stochastic networks of Petri. But the solution of the task of MIPE set by the author requires the use of different mathematical tools as exogenous factors analysis confirmed the hypothesis of determinism model and unacceptable use in it of probability values. Besides, according to the author, it is preferable to use optimization models the integrated study of the effectiveness MIPE.

The scientist P. M. Hrytsiuk in his studies developed dynamic and stochastic methods for constructing mathematical models and models of the dynamics of the key indicators of grain, based on the theory of harmonic oscillations and statistical classification of difference series. The method of adaptive harmonic analysis of time series was proposed, using the tools of chaotic dynamics [3]. The studied models have considerable practical significance for the management of agricultural production, but for the use as for management of IA it requires modification, adaptation and other additional researches.

The scientist V. O. Dylenko used traditional methods and some of new approaches. Scientists considered static and dynamic optimization problem of IA system implemented by companies and is performing their quantitative analysis, the model "Input-Output" is used [4]. But these studies have not paid enough attention to managing the IP in terms of the relationship with the functions of primary production when it is introduced (including a portfolio of new products according to implemented IP), and as a result, the issue of dynamic optimization control parameters of IP relating to the characteristics of the production system resource capacity and other indicators of the company.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

For the quantitative assessment and strategy formation of investment activity on the example of industrial enterprises in the structurally innovative transformation of the national economy in her studies, the scholar O. M. Yastremska [5] applied methods of multivariate factor analysis to determine the explicit and latent factors affecting general trends and their changes, on which the author offered formation factors of influence the management of IP in the study of the problem MIPE.

In works [6; 7] there are a lot of methodological approaches, conceptual conditions and other methodological issues related to development of economic objects IA that are based mainly on organizational and managerial methods of improving the management of IA and the formation of a portfolio of innovative investment projects.

According to the review of foreign literature, special attention is given to the organizational and managerial forms of IA management in modern enterprises [8-10]. Mean while innovation management by modeling remains an open question for researchers. In addition, existing models may have limited usefulness and should be adapted to the specific conditions of agricultural enterprises [11].

According to foreign scholars who carry out innovation (Zott, Amit, Massa et others), innovative technologies and innovative ideas themselves have no economic meaning [12; 13]. Some scholars see a way out of the problem through the recommended results of developed economic and mathematical models that must mediate between technology and creating of new economic benefits [14].

An analysis of foreign literature on economic and mathematical modeling in the management of IP has shown that there are also difficulties associated with the dynamics of the model, parameters that change over the time, and due to the complicated nature of interdependencies between the components of the model (including delays and availability feedback). Awareness of the problems associated with the modeling of IP in practice, contributed to scientific developments and the wide application hybrid models through a combination of formal, informal text, graphics and special verbal approaches. These tools offer innovative simplified model and in many cases provide graphic interpretation. As a result, most models of IP management are carried out with descriptive means or are fragmented analytically presented with insufficient formalization, and are characterized by lack of practical orientation, comprehensiveness, complexity in application. They simplify the knowledge and offer the opportunity for virtual experiment with IP managing, avoiding the possibility to assess the impact and consequences of different options of IP management in the future perspective of minimizing risk in IA in management decisions because companies do not have the tools of economic and mathematical modeling for the control and management of full technological cycle necessary for innovation in production.

Uninvestigated parts of general matters defining. One of the main problems that occur in most of the tasks of managing the IP - is uncertainty, in particular, the presence of various risks influences negatively the modeling. It arises not only because of the inability to accurately predict future market conditions, dependence on time, but also because of computational difficulties connected to the development of the model. Even with the identification of future trends and developments, the uncertainty will not be completely eliminated, but will only decrease. Also there is a "calculative" complexity due to the large number of possible combinations between logical components of the model [15].

Resolving the methodological issues as modeling facilitates promotes for either development of effective strategies in the study of general properties and performance models or design methods and create solutions for specific tasks. The selection of methods for solving is determined according to the class to which the model is based on its classification. [16] Therefore, despite the significant number of publications, role and strategic positioning of Ukraine in the aspect of IA in global agricultural market is very important issue and needs further investigation.

The research objective. Research of the trends of the level of innovation agricultural enterprises and identifying their key components of the innovation development of Ukraine in the global agricultural market based on study of factors influence the level of innovation of agricultural enterprises and identification of latent factors that affect the performance of the dynamics of domestic agrarian enterprises.

The statement of basic materials. Based on statistical information [17] we analyze the dynamics of innovation implements by the agricultural enterprises in Ukraine (Fig. 1).

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

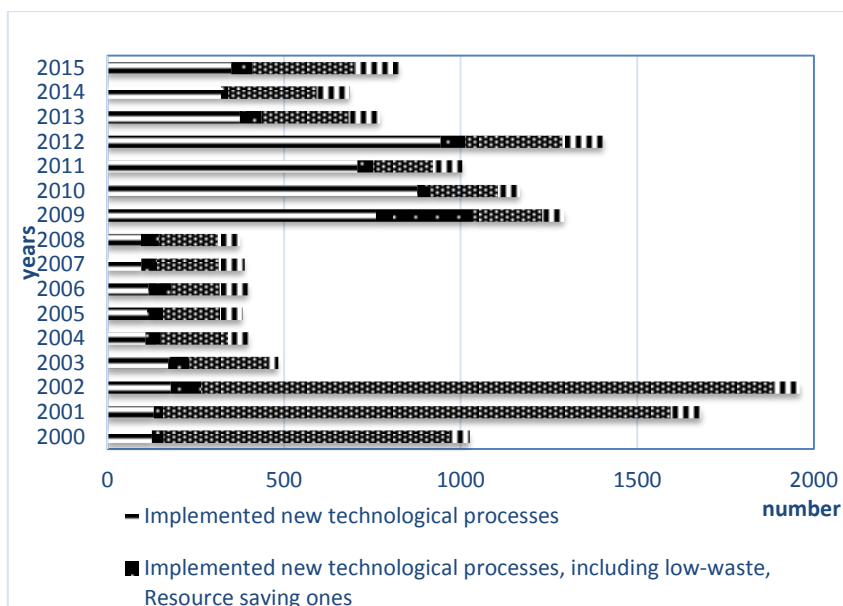

Fig. 1. The dynamics of innovation implement by agricultural enterprises in Ukraine(2000-2015)

According to the results of the analysis we may conclude that, unfortunately, the number of implemented domestic innovation in the AIC enterprises with general tendency to increase, in the last year has decreased.

The dynamics of expenses for innovation by the AIC enterprises in Ukraine is performed on (Fig. 2) [17].

Dynamics of investments by source of financing by the agricultural enterprises over the past fifteen years is performed on (Fig. 3) [17].

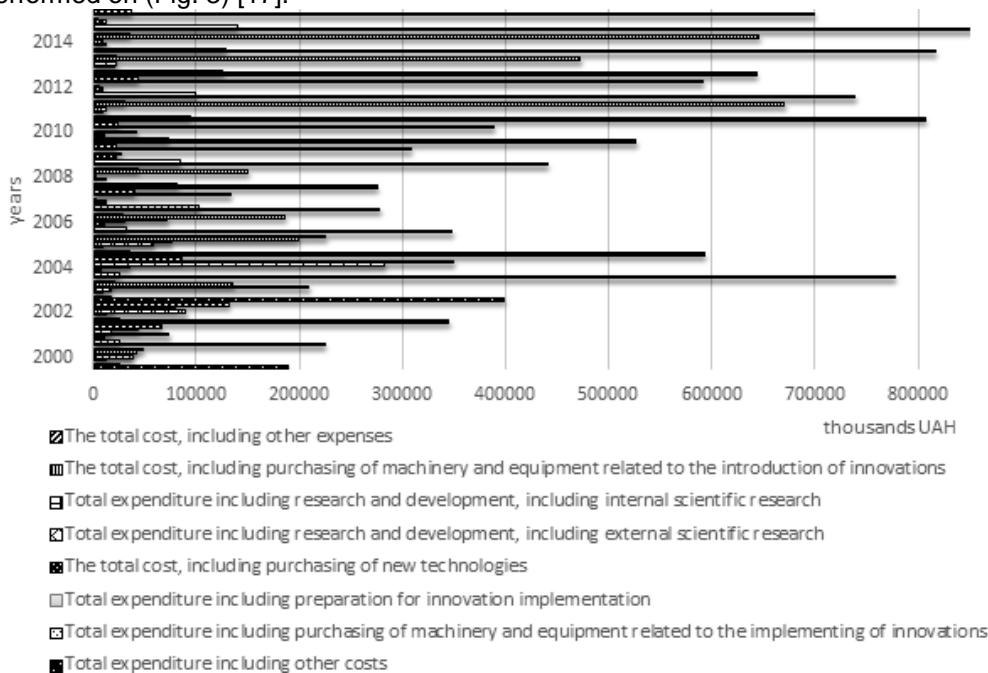

Fig. 2. The dynamics of innovation implement by agricultural enterprises in Ukraine (2000-2015)

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

In order to investigate the factors of influencing the IA level of agricultural enterprises in terms of its components, the method of multivariate statistical analysis (factor analysis) was used. This analysis is intended for the detection and quantitative description of generalized characteristics that sufficiently describe the entire set of source and resulting performance, thereby reflecting MIPE laws and mechanism of their internal relationships. Calculations were performed on the example of agriculture of Ukraine using the statistical package Statgraphics Centurion.

In order to build a system model of latent factors that affect the components of the IA enterprise of Ukraine it is advisable to calculate the integral parameters characterizing components of IA enterprises, such as: 1) the dynamics of innovation in the enterprises, 2) the dynamics of costs and funding IA sources, 3) dynamic introduction of IA companies. Each component of the system is characterized by certain indicators.

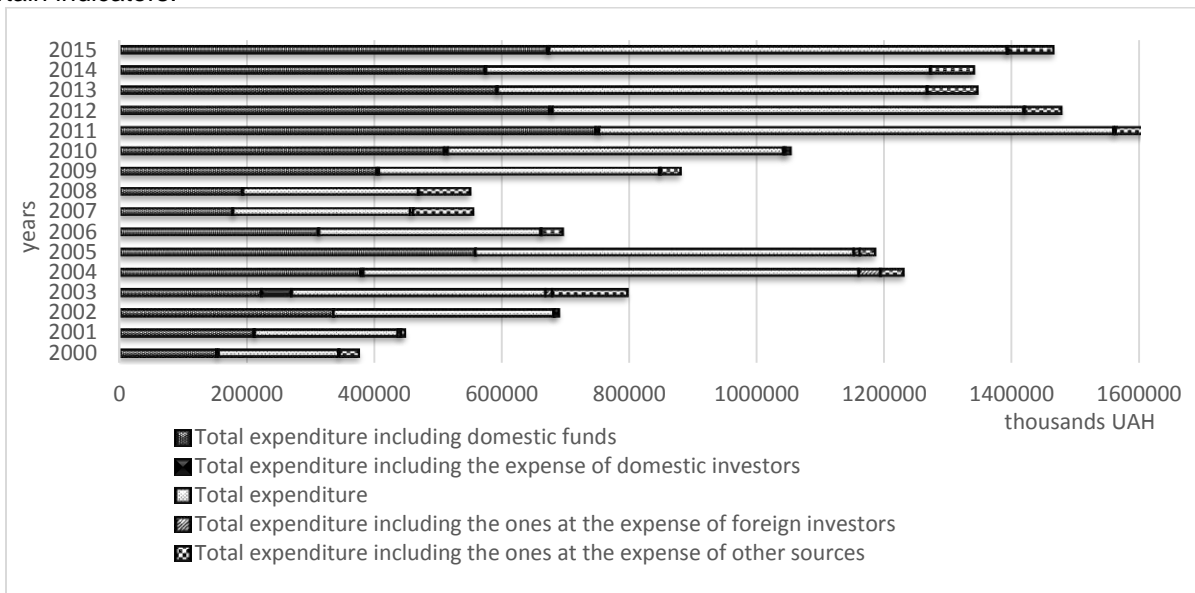

Fig. 3. Dynamics of investments by source of financing by the agricultural enterprises (2000-2015)

Thus, the dynamics of enterprises innovation activity describes the following indicators: x_1 – specific weight of enterprises dealing with innovation; x_2 – the total costs of enterprises dealing with innovation; x_3 – expenses on research and development; x_4 – total cost of internal scientific research; x_5 – costs for external scientific research; x_6 – expenses on new technologies; x_7 – expenses on preparing for production for innovation implementation; x_8 – expenses for machinery and equipment related to the introduction of innovations; x_9 – other costs for implementation of innovations.

The second component – is the dynamics of costs and funding sources IA enterprises, depends on the following parameters: x_{10} – the expense of domestic investors; x_{11} – the total expenses; x_{12} – expenses on the cost of domestic investors; x_{13} – expenses on the costs of foreign investors; x_{14} – expenses on the costs of other sources.

Assessment of the dynamics of implementing IA enterprise, which is the third component, is as follows: x_{15} – specific weight of enterprises that implemented innovations; x_{16} – the number of implemented new processes; x_{17} – the number of new low-waste, resource-saving processes; x_{18} – the number of items of mastered kinds of innovative products; x_{19} – the number of items of mastered kinds of innovative forms of technology; x_{20} – specific weight of sales of innovative products by industrial enterprise.

In the first component of the IA enterprise in Ukraine - the dynamics of innovation in the enterprises gets affected by several factors that we consider as three factors. They explain variability of parameters that define this component for 73.67%. Latent factors that influence the dynamics indexes of innovation activity of domestic enterprises are described by the following equations:

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

$$\begin{aligned}
 F_{11} &= 0,705x_{11} + 0,217x_{12} - 0,023x_{13} + 0,094x_{14} + 0,152x_{15} + \\
 &\quad + 0,771x_{16} + 0,377x_{17} - 0,747x_{18} + 0,857x_{19} - 0,931x_{20}, \\
 F_{12} &= 0,549x_{11} - 0,634x_{12} - 0,195x_{13} - 0,201x_{14} + 0,766x_{15} + \\
 &\quad + 0,366x_{16} - 0,213x_{17} + 0,282x_{18} + 0,927x_{19} + 0,075x_{20}, \\
 F_{13} &= 0,077x_{11} + 0,029x_{12} + 0,918x_{13} + 0,909x_{14} - 0,026x_{15} - \\
 &\quad - 0,300x_{16} - 0,428x_{17} - 0,292x_{18} - 0,090x_{19} + 0,085x_{20}.
 \end{aligned}$$

Thus, the first factor is the most important for all the enterprises, formed with the indexes towards reducing the factor loadings: $x_{20}, x_{19}, x_{16}, x_{18}, x_{11}$, other indicators may be neglected because their load factor is less than 0,5. The second – by the indexes: $x_{19}, x_{15}, x_{12}, x_{11}$. The third factor of the state of IA enterprise in Kharkiv region is characterized by the following sequence of indexes: x_{13}, x_{14} . Thus, having analyzed, first three latent factors affecting the dynamics of innovation in the enterprises occurred, they are – x_{20}, x_{19}, x_{13}

In the second part of the IA enterprises - the dynamics of costs and funding sources IA get affected by several factors, which also will be considered three latent factors with equations such as:

$$\begin{aligned}
 F_{21} &= 0,902x_1 + 0,203x_2 + 0,925x_{15} + 0,382x_{16} - 0,112x_{17} + 0,536x_{18} + 0,787x_{19}, \\
 F_{22} &= -0,311x_1 + 0,864x_2 + 0,125x_{15} + 0,611x_{16} - 0,018x_{17} - 0,778x_{18} + 0,308x_{19}, \\
 F_{23} &= -0,151x_1 - 0,024x_2 + 0,135x_{15} + 0,558x_{16} + 0,959x_{17} - 0,060x_{18} - 0,049x_{19}.
 \end{aligned}$$

Indexes rating by these factors, according to everyone are: x_{15}, x_2, x_{17} . The second group of three factors explains for 85.49% the variability of indexes, determining this component.

The third component of IA enterprises level in Ukraine – dynamics of implementation ID gets affected by three factors as well, which explains for 81.84%. The variability of indexes determined these components. The equation of these latent factors:

$$\begin{aligned}
 F_{31} &= 0,944x_1 + 0,042x_2 + 0,109x_3 + 0,887x_{15} + \\
 &\quad + 0,261x_{16} - 0,112x_{17} + 0,668x_{18} + 0,719x_{19}, \\
 F_{32} &= -0,179x_1 + 0,796x_2 + 0,781x_3 + 0,309x_{15} + \\
 &\quad + 0,689x_{16} + 0,042x_{17} - 0,690x_{18} + 0,484x_{19}, \\
 F_{33} &= -0,138x_1 - 0,128x_2 + 0,234x_3 + 0,113x_{15} + \\
 &\quad + 0,485x_{16} + 0,955x_{17} + 0,002x_{18} - 0,077x_{19}.
 \end{aligned}$$

So we have the seventh, eighth and ninth latent factors affecting the dynamics of IA enterprise implementation, indexes ratings which have the following sequence: x_1, x_2, x_{17}

Conclusions. In order to display the IA of AIC in Ukraine and mechanisms of their internal and external relationships, the factors of influencing the level IA in terms of its components and factor analysis was researched. Using the results developed system model of latent factors affecting the IA components, on the basis of calculated integrated indicators of the components of their IA, including the dynamics of innovation in the enterprises, the dynamics of costs and IA funding sources, dynamics of IA enterprises implementation. Latent factors determined by three components IA farms should be used in foreign trade as guidelines for determining the IA strategy for Ukraine on the world agricultural market.

References

1. Babenko, V. O. (2014). *Upravlinnya innovatsionnyimi protsesamy pererobnykh pidpryemstv AIC (matematychnye modelyuvannya ta informatsiyni tekhnologii): monogr.* [Management of innovative processes for processing agricultural enterprises (mathematical modeling and information technologies): monog.] KhNAU, Machulin, P. 380 [in Ukrainian].
2. Vasylieva, N. K. (2016). *Cluster models of households' agrarian production development.* Economic Annals-

Література

1. Бабенко, В. О. Управління інноваційними процесами переробних підприємств АПК (математичне моделювання та інформаційні технології): монографія / В. О. Бабенко; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Х.: ХНАУ, Мачулін, 2014. – 380 с.
2. Vasylieva, N. K. Cluster models of households' agrarian production development / N. K. Vasylieva // Economic Annals-XXI. – 2016. – № 3-4 (2). – P. 13–16.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

XXI, 3–4 (2): pp. 13–16 [in English].

3. Grytsyuk, P. M. (2010). *Analiz, modelyuvannya ta prognozuvannya dynamiki vrozhaynosti ozimoyi psheniци v rozrizi oblastey Ukrainy: monogr.* / [Analysis, modeling and forecasting of the dynamics of yield of winter wheat in Ukraine] Rivne: NUVGP, P. 350 [in Ukrainian].

4. Dilenko, V. A. (2013). *Ekonomiko-matematicheskoye modelirovaniye innovatsionnykh processov: monogr.* – 2-e izd., izmenennoye I dop. / [Economic-mathematical modeling of innovative processes: monogr.] – 2nd ed, as amended and supplemented. Odessa: Feniks, P. 348 [in Russian].

5. Yastremska, O. M. *Investytsiynaya diyalnist promyslovykh pidpriyemstv: metodologichni ta metodichni zasady: monogr* [Investments industry: Methodological and methodical bases: monogr.] Scientific publication. Kharkiv: Ed. HDEU, P. 472 [in Ukrainian].

6. Johnson, M. W. (2010). *Seizing the white space. Business Model Innovation for growth and renewal.* – Harvard Business Press: Boston, Massachusetts.

7. Teece, D. J. (2010). *Business models, business strategy and innovation.* Long Rang Planning – № 43. – P. 172–194.

8. W. Nasierowski, F. J. Arcelus (2012). *What is innovativeness: literature review.* Foundations of management: International Journal. – Vol. 04, №. 1. – P. 63–75.

9. Baden-Fuller, C., Morgan, M. S. (2010). *Business Models as Models.* Long Range Planning. 43. – P. 156–171.

10. Hansen, H. O. (2013). *Food Economics: Industry and Markets (Series: Textbooks in Environmental and Agricultural Economics).* – London (UK) and NY (USA): Routledge (Taylor & Francis Group). – 448 p.

11. Phillips, P. W. B., Karwandy, J., Webb, G., Ryan, C. D. (2012). *Innovation in Agri-food Clusters: Theory and Case Studies.* – Croydon (UK): CAB. – 240 p.

12. Amit, R., Zott, C. (2012). *Value Through Business Model Innovation.* MIT Sloan Management Review. – 53 (3). – P. 41–49.

13. Zott, C., Amit, R., Massa, L. (2011). *The business model: Recent developments and future research.* Journal of Management. – 37 (4). – P. 1019–1042.

14. McGrath, R. G. (2010). *Business models: A discovery driven approach.* Long Range Planning. – №43. – P. 247–261.

15. Babenko, V. A. *Formirovaniye ekonomiko-matematicheskoy modeli dynamiki protsessy upravleniya innovatsionnyimi tekhnologiyami na predpriyatiyakh AIC* (2013). [Formation of economic and mathematical models of the dynamics of innovative IT management processes in the AIC.] Nat. Acad. Man., № 1 (139), pp.182–186 [in Russian].

16. Babenko, V. O. *Kontseptsiya ekonomiko-matematicheskoy modelyuvannya upravlinnya innovatsiynoyu protsesamy pererobnykh pidpriyemstv AIC/ 2014* [Concept of economic and mathematical modeling of innovative processes processing enterprises APC.] – Business Inform, № 11, pp. 130–133.) [in Russian].

17. *Nauka, tekhnologiyi ta innovatsiyi* [Science, technology and innovation]. Statistics Service of Ukraine Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

3. Грицюк, П. М. Аналіз, моделювання та прогнозування динаміки врожайності озимої пшениці в розрізі областей України: монографія / П. М. Грицюк. – Рівне: НУВГП, 2010. – 350 с.

4. Диленко, В. А. Экономико-математическое моделирование инновационных процессов: монография / В. А. Диленко. – 2-е изд., измененное и доп. – Одесса: Феникс, 2013. – 348 с.

5. Ястремська, О. М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади: монографія / О. М. Ястремська. – Х: ХДЕУ, 2004. – 472 с.

6. Johnson, M. W. (2010). *Seizing the white space. Business Model Innovation for growth and renewal* / M. W. Johnson. – Harvard Business Press: Boston, Massachusetts.

7. Teece, D. J. *Business models, business strategy and innovation* / D. J. Teece // Long Rang Planning. – 2010. – № 43. – P. 172–194.

8. Nasierowski, W. *What is innovativeness: literature review* / W. Nasierowski, F. J. Arcelus // Foundations of management: International Journal. – 2012. - Vol. 04, №. 1. – P. 63–75.

9. Baden-Fuller, C. *Business Models as Models* / C. Baden-Fuller, M. S. Morgan // Long Range Planning. – 2010. - № 43. – P. 156–171.

10. Hansen, H. O. (2013). *Food Economics: Industry and Markets (Series: Textbooks in Environmental and Agricultural Economics).* – London (UK) and NY (USA): Routledge (Taylor & Francis Group). – 448 p.

11. Phillips, P. W. B., Karwandy, J., Webb, G., Ryan, C. D. (2012). *Innovation in Agri-food Clusters: Theory and Case Studies.* – Croydon (UK): CAB. – 240 p.

12. Amit, R. *Value Through Business Model Innovation* / R. Amit, C. Zott // MIT Sloan Management Review. – 2012. - № 53 (3). – P. 41–49.

13. Zott, C. *The business model: Recent developments and future research* / C. Zott, R. Amit, L. Massa // Journal of Management. – 2011. - № 37 (4). – P. 1019–1042.

14. McGrath, R. G. *Business models: A discovery driven approach* / R. G. McGrath // Long Range Planning. – 2010. - № 43. – P. 247–261.

15. Бабенко, В. А. Формирование экономико-математической модели динамики процесса управления инновационными технологиями на предприятиях АПК / В. А. Бабенко // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 1 (139). – С. 182–186.

16. Бабенко, В. О. Концепція економіко-математичного моделювання управління інноваційними процесами переробних підприємств АПК / В. О. Бабенко // Бізнес Інформ. – 2014. – № 11. – С. 130–133.

17. *Наука, технології та інновації* [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Received for publication 12.01.2017

Бібліографічний опис для цитування:

Babenko, V. O. Modelling of factors affecting innovational agricultural activity of enterprises AIC in Ukraine / V. O. Babenko // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 115-121.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 658. 016.8

УДК 658. 016.8

O. I. Harafonova, Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor

О. І. Гарафонова, д. е. н.,
доцент

STRATEGIC APPROACH TO MECHANISM OF BUDGETING IN FINANCIAL PLANNING OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Urgency of the research. Budgeting is a complex mechanism, the operation of which depends largely on the teamwork of all its components: the budget structure, systems, models and procedures.

Strategic approaches to budgeting process in the system of financial planning is a priority of the example of agricultural enterprises.

Target setting. The role of budgeting in the management of agricultural enterprises is becoming more and more important as budgeting is a complex system that combines well-structured set of plans describe the objectives, powers and responsibilities of different levels of management, principles of organizational structure, technology and methods of analysis and control.

Because budgets reflect future activities, the degree of this activity, they become the basis for evaluation of the entire enterprise. Comparison of actual results with the planned makes it possible to determine the efficiency and effectiveness of activities to understand how our plans correspond to the realities of today.

Actual scientific researches and issues analysis. A significant contribution to the theory and practice of budgeting have foreign and domestic scientists, including: Akkof R., I. Ansof, Ivan Balabanov, Ben T., A. Grigoriev, Y. Dohadaylo, C. Drury, Robert Kaplan, A. Karpov, Alexander Kuzmin, E. Meyer, I. Nemirovsky, D. Norton, V. Savchuk, B. Samochkyn, John. Syhel, I. Starozhukova, A. Tereschenko, V. Hrutskyy, K. Schyborsch, G. Yalovoy and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. The basis for the operation and development of the company serves budgeting system that allows you to pre-evaluate the effectiveness of management decisions, optimally allocate resources and compare costs during the business concept.

The research objective. Thus, the need to develop a budgeting system that adequately meets the challenges of the environment, leading to the need for a system of budgets at the company, which operates in the field of agriculture.

The statement of basic materials. In the article considered the features of budgeting mechanism on the example of agricultural complex. Indicated that the poor state of agricultural enterprises caused by lack of budgeting mechanism. The specified mechanism will allow companies to carry out effective agribusiness management and anticipate negative trends.

Conclusions. Application to domestic enterprises effective budget systems requires the formation of specific preconditions (organizational, economic, social, technical, etc.), taking into account the specific functioning of organizations during the reform of the national economy and contributes to solving a number of problems to ensure the sustainable management of enterprise resources and their intended use, improving cash flow management in order to maintain the required level of solvency, a reasonable decision-making and more.

Актуальність теми дослідження. Бюджетування являє собою складний механізм, функціонування якого значною мірою залежить від злагодженої роботи усіх його складових: бюджетної структури, системи, моделі та процедури.

Розроблення стратегічних підходів до процесу бюджетування в системі фінансового планування є пріоритетним напрямом розвитку на прикладі підприємств агропромислового комплексу.

Постановка проблеми. Роль бюджетування в управлінні агропромисловими підприємствами стає все більш і більш важливою, тому що бюджетування є складною системою, що поєднує в собі добре структурований набір планів, описання цілей, повноваження та відповідальність різних щаблів менеджменту, принципи побудови організаційної структури, технології та методи аналізу і контролю.

Оскільки бюджети відображають майбутню діяльність, то мірою здійснення цієї діяльності вони перетворюються на базу для оцінки діяльності всього підприємства. Порівняння фактичних результатів із запланованими дає можливість визначити ефективність і результативність діяльності, зрозуміти наскільки наші плани відповідають реаліям сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток теорії та практики бюджетування зробили зарубіжні та вітчизняні вчені, серед яких: Р. Аккоф, І. Ансоф, І. Балабанов, Т. Бень, О. Григор'єв, Я. Догадайло, К. Друрі, Р. Каплан, О. Карпов, О. Кузьмін, Е. Майер, І. Неміровський, Д. Нортон, В. Савчук, В. Самочкин, Дж. Сигел, І. Старожукова, О. Терещенко, В. Хруцький, К. Щиборщ, Г. Яловий та інші.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Основою функціонування і розвитку підприємства слугує система бюджетування, яка дає змогу наперед оцінити ефективність управлінських рішень, оптимальним чином розподілити ресурси і порівняти витрати під час концепції ведення бізнесу.

Постановка завдання. Таким чином, потреба до розробки системи бюджетування, адекватно відповідає викликам зовнішнього середовища, призвело до необхідності створення системи бюджетів на підприємстві, що функціонує в галузі АПК.

Виклад основного матеріалу. У статті розглянуто особливості побудови механізму бюджетування на прикладі підприємств агрокомплексу. Зазначено, що незадовільний стан діяльності підприємств агропромислового комплексу зумовлений відсутністю механізму бюджетування. Зазначений механізм дозволить підприємствам агробізнесу здійснювати ефективно управління та передбачувати негативні тенденції розвитку.

Висновки. Застосування на вітчизняних підприємствах ефективних бюджетних систем вимагає форму-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

вання певних передумов (організаційних, економічних, соціальних, технічних тощо), врахування специфіки функціонування організацій у період реформування національної економіки та сприяє вирішенню низки існуючих проблем з метою забезпечення раціонального управління ресурсами підприємства та їх цільового використання, удосконалення управління грошовими потоками для підтримання необхідного рівня платоспроможності, прийняття більш обґрунтованих управлінських рішень тощо.

Keywords: budgeting; financial planning; budgeting mechanism; agribusiness; strategic action.

Ключові слова: бюджетування; фінансове планування; механізм бюджетування; агробізнес; стратегічні дії.

Urgency of the research. Today agroindustrial enterprises conducting business in an aggressive, competitive market environment that is constantly changing. The period of market reforms has shown the inability of many companies to operate only on the basis of reactive management in response to changes in market conditions, without clear objectives and goals, without software development planning and control. Of all domestic agribusiness management challenges most relevant and least investigated in terms of the practical aspects of it in Ukraine, as we see today is the problem of defining strategic directions of budgeting mechanism in the financial planning of crisis management of agricultural enterprises.

Target setting. Scientists consider only some issues of financial planning and budgeting process. While the lack methodically grounded budgeting trends in domestic enterprises, given the experience of foreign companies necessitates the study and relevance of the problem. Analysis of recent literature suggests a significant gap between the required level of study of these problems and the actual state of scientific and practical solution. In particular, this problem of determining the need for budgeting in the financial planning for the agricultural enterprises.

The role of budgeting in the management of agricultural enterprises is becoming more and more important as budgeting is a complex system that combines well-structured set of plans describe the objectives, powers and responsibilities of different levels of management, principles of organizational structure, technology and methods of analysis and control.

Actual scientific researches and issues analysis. An important contribution to the study of the theory and practice of budgeting and implementing owned by foreign scientists: Jai K. Shim and Joule G. Siegel, C. Drury, E. Myers and others, due to the extensive use of management practices in budgeting western firms. In the scientific literature russian role, principles and practical aspects of budgeting reflected in the works of such renowned scientists as I. Blank, A. D. Sheremet, V. E. Hrutsky, T. V. Sizova, V. V. Gamayunova, K. V. Schyborsch.

Uninvestigated parts of general matters defining. However, to date due to the lack of theoretical and methodological developments and practical developments theme implementation and operation of budgeting agricultural enterprises in the domestic economic literature is not widely covered.

The research objective. This justifies the need for research use budgeting tools in the organizational economic mechanism of functioning of the enterprises of the agricultural sector.

The statement of basic materials. The experience of successful enterprises in the market shows that to ensure the viability of the enterprise for a long period of time necessary to introduce new methods of improving the effectiveness of corporate governance, one of which is budgeting [1].

Today Ukrainian enterprises are faced with a serious political and economic instability, which leads to high risk and very negative impact on business. In this case, the budgets play an important role in the conduct of business. Budgeting as one of the most important tools of corporate planning has come a long and difficult path of development from the birth of cameral accounting to a central place in modern management accounting. Budgets were important, but controversial management tool for modern enterprises and non-commercial organizations. This is due to the fact that the budgeting performs many tasks in organizations, covering all areas of organizational activity [2].

The basis for the operation and development of the company serves budgeting system that allows you to pre-evaluate the effectiveness of management decisions, optimally allocate resources and compare costs during the business concept.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

The word «budget» comes from the Roman word «bulga», which meant a leather bag or bag traders that tied to horses and when merchants went to trade [3]. Today the budget is called quantitative expression of a plan of action on a specific period proposed by management, which should help to coordinate actions to implement this plan.

Traditionally, when the term "budget", underneath mostly understand a fiscal plan. However, the budget is often not only a fiscal plan. For example, you budget staff positions, achievements, political mandates, procedures and processes. Sometimes the budget is rightly regarded only as a plan and a tool that can be used as a source of information. According to other views, the budget is a plan, and when it is approved, it shall take the force of law. With a few exceptions the budget is a plan that proposed expenditures do not exceed available resources or anticipated, that it is balanced, noted Richard and Zodi [4].

In a world of economic thought, there are many definitions of "budget". Most economists link "budget enterprise" with the management entity and treat it as a quantitative plan [1-6], which is a set of related indicators reflecting its activities. Another approach to budgeting seen in the company of authors who identify as budget planning document (financial plan, the current plan) [2-4]. This approach to budgeting concept opens wider enterprise budget as an important element of financial planning, its qualitative aspect, which manifests itself in the comparison of costs incurred and the results obtained, but does not specify how the achieved financial results of its operations.

One should consider an approach that determines the budget as a tool for business management [1; 5], which defines it as a combination of planning, analysis and control of businesses at all stages of its operation during the budget period.

Budget - is operational financial plan that reflects the costs and revenues in certain areas of financial and economic activities, coordinated by the unit, which is the basis of financial management of the company.

Budgeting - part of financial planning, the results of which are issued system budgets agreed by the activities of departments and enterprises.

In this regard, we propose to consider budgeting a permanent management and control of all operations company aimed to obtain relevant, correct and dynamic information on the operational and strategic decision making.

The concept of budgeting formed in advanced western countries and was becoming quite a while. Today, knowledge and skills for budgeting of enterprises is the result of technologies, methods and tools of financial management of many enterprises and academic world. Direct formation of the concept of budgeting as a separate scientific field took place in several stages. In historical perspective, one can identify periods reflect the occurrence in the literature and practice of the particular features of modern budgeting.

Budgeting has become widely practical development in the first half of the twentieth century and has now become a central element of management accounting in most western companies. Basic principles and budgeting procedures have been developed close to 1920 on the American industrial giant - corporations DuPont and General Motors. The objectives of budgeting at the time were coordination of structural units and internal capital allocation.

In the administrative work of European and American companies use budgeting from the beginning of the twentieth century. The formation of budgets, covering all aspects of economic activity due to two factors - the development of theoretical research and increased competition among western industrial enterprises. At present, budgeting is widely used in international business practice.

Overview of the evolution of budgeting in foreign economic practice allowed us to identify the main stages of budgeting (Fig. 1).

Thus, budgeting is the process of planning of industrial and business enterprises, development, implementation, monitoring and analysis of the financial plan that covers all aspects of the economic structure that allows you to compare all costs and results for the next period. In the process of budgeting the company has solved a number of these problems (Fig. 2).

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

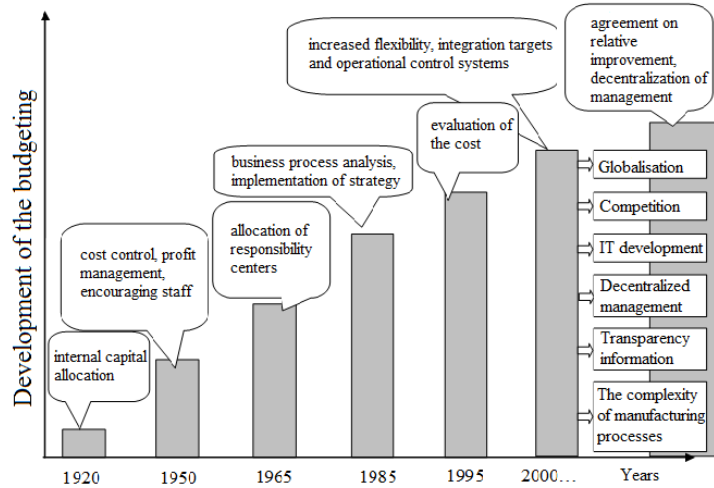

Fig. 1. Stages of budgeting in practice of the foreignenterprises [6; 7; 4]

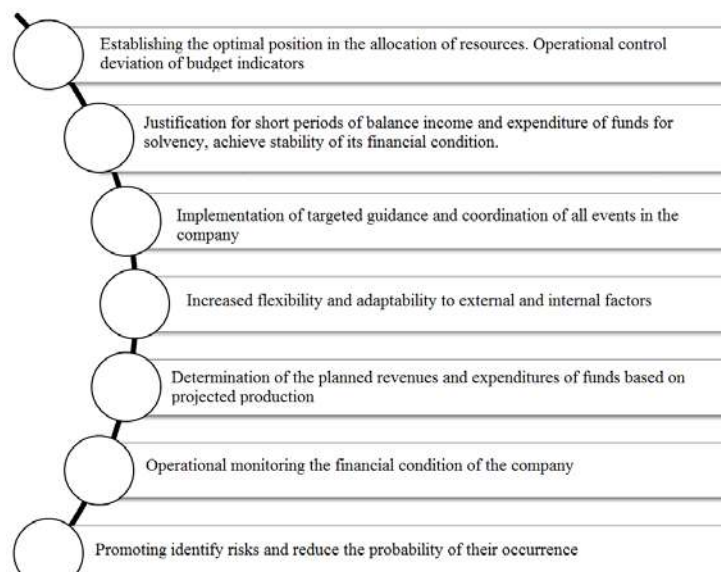

Fig. 2. Key tasks of budgeting in the company [8-10]

Budgeting is a complex mechanism, the operation of which depends largely on the teamwork of all its components: the budget structure, systems, models and procedures. According fiscal framework is a set of objects budgeting, that is units for which separate budgets will be formed. The system includes budgeting for budget companies and their performance. Budgeting Model defines the calculation of each budget figures and general scheme of consolidation of the budgets of different levels. The procedure reflects the organizational aspect of budgeting mechanism that involves budgeting and setting deadlines, responsible persons and consistency of implementation of individual stages of the budget process.

The main goal of the budgeting process of implementation in organizations grain subcomplex ACC is budgeting business process of production of the product, based on information received by conducting marketing research and compiled the budget of implementation the product [5; 9-15].

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Thus, the need to develop a budgeting system that adequately meets the challenges of the environment, leading to the need for a system of budgets at the company, which operates in the field of agriculture. Implementation of budgeting can allow to take into account not only changing internal and external environment, but also solve several problems: delegating responsibility for budgets, budget holders; providing accurate and timely information managers at all levels; monitoring and control of financial indicators; linking the provision of services and agricultural production with financial resources to ensure cost-effectiveness; improvement in work and reduce costs by increasing efficiency [5; 15].

Implementation of the budgeting of the Ukrainian agricultural enterprises are almost always confronted with the methodological and organizational problems. Budgeting - a very laborious process of introducing the system can last months or even years. In time costs it requires highly skilled specialists in budgeting and computer technology, without which the process cannot be made.

Conclusions. Budgeting is a complex mechanism, the operation of which depends largely on the teamwork of all its components: the budget structure, systems, models and procedures. Budgeting Model defines the calculation of each budget figures and general scheme of consolidation of the budgets of different levels. The procedure reflects the organizational aspect of budgeting mechanism involves budgeting and setting deadlines, responsible persons and consistency of implementation of individual stages of the budget process.

One of the main goals of the agricultural enterprises today is to ensure their stability. As economic conditions radically changing approaches to planning and its role in the process of expanded reproduction compared with centrally managed economies, in turn, generates new forms of financial planning and economic activities.

References

1. Harafonova, O. I., Rakosiy, P. V. (2014). Pryntsesy biudzhetuvannia pidpriemstv ahropromyslovoho kompleksu [The principles of the budgeting process of the agricultural enterprises]. Scientific Journal of Chernihiv State Institute of Economics and Management. Series 1, Economy and Management: electronic technologies, № 2 (6), pp.122-125. Electronic scientific specialized edition. Retrieved from: <http://www.nvisnik.geci.cn.ua> [in Ukrainian].
2. Otley, D. (1999). Performance management: a framework for management control systems research. Management Accounting Research, 10 (4), pp. 363-382.
3. Groot, T. & Selto, F. H. (2013). Advanced management accounting. Harlow, England; New York: Pearson.
4. Richard, J. Zodi. Budgeting performance [electronic resource] / Richard J. Zodi. – Retrieved from : <http://readbookz.com/books/21.html>.
5. Harafonova, O. (2016). Scientific and methodological approaches to assessing position enterprise Chernihiv: Scientific Herald Polissia, № 3 (7), pp. 266-270 [in English].
6. Hope J., R. Frazier (2005). Biudzhetirovanie kakim my ego ne znaem Upravlenie za ramkami biudzhetov [Budgeting, Somehow We do not know it. Manage budgets outside]. R. V. Kascheev (Transl). Moscow : ООО "Топ", P. 256 [in Russian].
7. Shyhaev, A. I. (2003). Problemy i perspektivy biudzhetirovaniia na predpriatiakh [Problems and prospects of the budgeting in the enterprise]. Modern and accounting, № 5, pp. 16-25 [in Russian].
8. Karmynskyy, A. M., Olenev, N. I., Primak, A. G., Falk, S. G. (1998). Kontrolling v biznese Metodologicheskie i prakticheskie osnovy postroeniia kontrollinga v organizatsiiakh [Controlling a business. Methodological and practical basics in building a controlling organization]. Moscow : Finance and Statistics, P. 256 [in Russian].
9. 9 Obzor rynka zernovykh [Review of grain market - GMR 456 for June 2015], Retrieved from :

Література

1. Гарафонова, О. І. Принципи процесу бюджетування підприємств агропромислового комплексу [Електронний ресурс] / О. І. Гарафонова, П. В. Ракосій // Чернігівський науковий часопис Чернігівського державного інституту економіки і управління. Серія 1, Економіка і управління: ел. зб. наук. праць. – 2014. – № 2 (6). – С. 122-125. – Режим доступу : <http://www.nvisnik.geci.cn.ua>.
2. Otley, D. (1999). Performance management: a framework for management control systems research. Management Accounting Research, 10 (4), 363–382.
3. Groot, T. & Selto, F. H. (2013). Advanced management accounting. Harlow, England; New York : Pearson.
4. Річард, Ю. Зоді. Бюджетування результативності [Електронний ресурс] / Річард Ю. Зоді. – Режим доступу : <http://readbookz.com/books/21.html>.
5. Harafonova, O. Scientific and methodological approaches to assessing position enterprise / O. Harafonova // Науковий Вісник Полісся. – 2016. - № 3 (7). – С. 266-270.
6. Хоуп, Дж., Бюджетирование, каким мы его не знаем. Управление за рамками бюджетов / Джереми Хоуп, Робин Фрейзер; [пер. с англ. Р. В. Кашеев]. – М. : ООО «Вершина», 2005. – 256 с.
7. Шигаев, А. И. Проблемы и перспективы бюджетирования на предприятиях / А. И. Шигаев // Современный бухгалтерский учет. – 2003. – № 5. – С. 16–25.
8. Контроллинг в бизнесе. Методологические и практические основы построения контроллинга в организациях / А. М. Карминский, Н. И. Оленев, А. Г. Примак, С. Г. Фалько. - М. : Финансы и статистика, 1998. - 256 с.
9. Обзор рынка зерновых – GMR 456 за июнь 2015, [Электронный ресурс] - Режим доступу : <http://www.zerno.org.ua/download/file/141-%D0%BE%D0%B1%D0%B7%D0%BE%D1%80-%D1%80%D1%8B%D0%BD%D0%BA%D0%B0-%D0%B7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%8B%D1%85-gmr-456-%D0%B7%D0%B0>

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

<http://www.zerno.org.ua/download/file/141%D0%BE%D0%B1%D0%B7%D0%BE%D1%80%D1%80%D1%8B%D0%BD%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B5%1%80%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%8B%D1%85-gmr-456%D0%B7%D0%B0-%D0%B8%D1%8E%D0%BD%D1%8C-2015> [in Russian].

10. Kulish, D. V., Skull, A. V. (2013). Teoretychni osnovy biudzhetuvannia na pidpriemstvi [Theoretical basics of budgeting in the company]. Journal of Zaporizhzhya National University. A series of "Economics." № 2 (18), pp. 202-205 [in Ukrainian].

11. D. V. Kulish, Marhasova, V. G. (2015). Finansove planuvannia ta yoho rol v diialnosti pidpriemstv ahropromyslovoho kompleksu [Financial planning and its role in the agricultural enterprises kompleksu]. Financial readjustment management companies ТПК "Orchid" Chernihiv : CHDIEU, pp. 124-136 [in Ukrainian].

12. Rakosiy, P. V. (2016). Osoblyvosti pobudovy mekhanizmu antykrizovoho upravlinnia na pidpriemstvakh ahropromyslovoho kompleksu [Features of the construction of the mechanism of crisis management in the agricultural enterprises]. Scientific Herald Polissia. A series of "Economics.", № 1 (5). Chernigov, pp. 110-113 [in Ukrainian].

13. Zaitseva, O. I., Nechayev, S. V. (2016). Transformatsiia kontseptsii modernizatsii : ukrainskyi vybir [The transformation of the concept of modernization: Ukrainian choice]. Herald of Khmelnytsky National University. Series "Economics." number 3, Volume 2, pp. 203-208 [in Ukrainian].

14. Zaitseva, O. I., Betina, V. O. (2016). On evolution of the strategic enterprise adaptation concept. Scientific bulletin of Polissia [Text]. – Chernihiv: ChNUT, № 3 (7), pp. 201-206 [in English].

15. Harafonova, O. I. (2014). Upravlinnia zminamy: teoriia, metodolohiia ta praktyka [Change Management: Theory, Methodology and Practice]. Kyiv: KNUTD, P. 364 [in Ukrainian].

%D0%B8%D1%8E%D0%BD%D1%8C-2015.

10. Куліш, Д. В. Теоретичні основи бюджетування на підприємстві / Череп А. В., Куліш Д. В. // Вісник Запорізького національного університету. Серія «Економічні науки». – 2013. - № 2 (18). - С. 202-205.

11. Куліш, Д. В. Фінансове планування та його роль в діяльності підприємств агропромислового комплексу / Д. В. Куліш // Управління фінансовою санацією підприємств: [колективна монографія] / під заг. ред. к.е.н., проф. В. Г. Маргасової. – ТПК „Орхідея” – Чернівці : ЧДІЕУ, 2015. – 605 с.

12. Ракосій, П. В. Особливості побудови механізму антикризового управління на підприємствах агропромислового комплексу / П. В. Ракосій // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 1 (5). – С. 110-113.

13. Зайцева, О. І. Трансформація концепції модернізації : український вибір / О. І. Зайцева, С. В. Нечаєв // Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». – 2016. - № 3, Том 2. – С. 203-208.

14. Zaitseva, O. I. On evolution of the strategic enterprise adaptation concept / O. I. Zaitseva, V. O. Betina // Scientific bulletin of Polissia. – 2016. – № 3 (7). – P. 201-206.

15. Гарафоновна, О. І. Управління змінами: теорія, методологія та практика: монографія / О. І. Гарафоновна. - К. : КНЕУ, 2014. – 364 с.

Received for publication 22.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Harafonova, O. I. Strategic approach to mechanism of budgeting in financial planning of agricultural enterprises / O. I. Harafonova // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9). ч. 2. – С. 122-127.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 330.342

УДК 330.342

T. V. Havrylenko, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Т. В. Гавриленко, к. е. н., доцент

CORPORATE SOCIAL BUSINESS'S RESPONSIBILITY AS THE INSTRUMENT OF MANAGING OF THE ENTERPRISE

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Urgency of the research. The place of the traditional understanding of a business aimed at making a profit from the production of goods, services and its distribution between the parties is being taken by the idea of business as a source of social welfare growth, which is achieved through the production and sale of goods and services.

Target setting. Realization of this goal necessitated the following tasks: to explore the nature and significance of corporate social responsibility (CSR), to analyze the implementation of CSR tools for modern enterprises, to explore the development and B2C models and show the effectiveness of their implementation in modern conditions of development, to determine the impact of CSR on building an effective "business to consumers" model.

Actual scientific researches and issues analysis. The problems of research and development of corporate social responsibility has been researched by many domestic and foreign scientists.

Uninvestigated parts of general matters defining. However, despite the existing scientific developments in this area, the impact of corporate social responsibility to build an effective B2C model is not fully defined and requires further study.

The research objective. The aim of the article is that the main directions of corporate social responsibility in relation to clients have been defined and the basic factors that influence consumer's CSR-maturity in different countries have been determined.

The statement of basic materials. The author summarized origin and basic types of models in a segment «business to consumers», and features of their functioning in a modern economy. The considerable attention is paid to the role of corporate social responsibility in the construction of effective intercommunications with consumers.

Has identified how the observance of CSR principles in modern enterprise influences its reputation.

Conclusions. Corporate social responsibility is not just a fashion statement, but a vital necessity. For companies operating in the B2C segment, corporate social responsibility is one of the tools for success. Social innovation strategies implemented under the CSR not only allow companies to demonstrate their citizenship, but also become an important marketing tool that enables stand, develop new products and trends, to create an emotional connection between the brand and the consumer, thus contributing to growth loyalty. Social innovations implemented into strategies under the CSR strategies not only allow companies to demonstrate their citizenship, but also become an important marketing tool that allows to come forward, develop new products and trends, create an emotional connection between the brand and the consumer, thus contributing to the growth of loyalty.

Keywords: enterprise; "business for consumers"; "B2C"; corporate social responsibility; consumer, reputation.

Актуальність теми дослідження. На місце традиційного розуміння бізнесу як діяльності спрямованої на отримання прибутку від виробництва, реалізації товарів, послуг та його розподілу між учасниками, виходить уявлення про бізнес як джерело росту суспільного благополуччя, яке досягається шляхом виробництва та реалізації товарів та послуг.

Постановка проблеми. Реалізація поставленої мети зумовила необхідність вирішення наступних завдань: дослідити сутність і значення корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), проаналізувати інструменти реалізації КСВ на сучасних підприємствах, дослідити розвиток моделей В2С та показати ефективність їх реалізації в сучасних умовах розвитку, визначити вплив КСВ на побудову ефективної моделі «бізнес для споживачів».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами дослідження та розвитку корпоративної соціальної відповідальності займалось багато вітчизняних та зарубіжних вчених.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Однак, не зважаючи на існуючі наукові напрацювання в цій області, питання впливу корпоративної соціальної відповідальності на побудову ефективної моделі В2С залишається не до кінця визначеним і потребує подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є визначення основних напрямів реалізації корпоративної соціальної відповідальності по відношенню до клієнтів та встановлення основних факторів, що впливають на КСВ-зрілість споживачів у різних країнах

Викладення основного матеріалу. Автором узагальнено основні типи моделей в сегменті «бізнес для споживачів», а також особливості їх функціонування в сучасній економіці. Значна увага приділяється ролі корпоративної соціальної відповідальності у побудові ефективних взаємозв'язків із споживачами. Встановлено, яким чином дотримання принципів КСВ на підприємстві впливає на його репутацію

Висновки. Корпоративна соціальна відповідальність - не просто данина моді, а життєво важлива необхідність. Для компаній, які працюють у сегменті В2С, корпоративна соціальна відповідальність є одним з інструментів досягнення успіху. Соціальні інновації, впроваджені у рамках стратегій КСВ, не лише дозволяють компаніям продемонструвати свою громадянську позицію, але також стають важливим маркетинговим інструментом, що дає можливість виділитися, розвивати нові продукти і напрями, створювати емоційний зв'язок між брендом і споживачем, сприяючи тим самим зростанню лояльності.

Ключові слова: підприємство; «бізнес для споживачів»; «В2С»; корпоративна соціальна відповідальність; споживач; репутація.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Urgency of the research. In recent years, the topic of corporate social responsibility is receiving more attention from businesses, government and society. The place of the traditional understanding of a business aimed at making a profit from the production of goods, services and its distribution between the parties is being taken by the idea of business as a source of social welfare growth, which is achieved through the production and sale of goods and services. With the rapid pace of science and technology development, the growth of information technology and the rapid development of business role in the Internet becomes increasingly popular form of e-business - B2C, with the aim to organize direct sales to consumers. The scope of B2C is developing extremely rapidly and corporate social responsibility has, in particular, the significant impact on its development. Therefore, to determine the impact of corporate social responsibility to build an effective "business to consumer" model is an important task in the current economic conditions.

Target setting. Realization of this goal necessitated the following tasks: to explore the nature and significance of corporate social responsibility (CSR), to analyze the implementation of CSR tools for modern enterprises, to explore the development and B2C models and show the effectiveness of their implementation in modern conditions of development, to determine the impact of CSR on building an effective "business to consumers" model.

Actual scientific researches and issues analysis. The problems of research and development of corporate social responsibility has been researched by many domestic and foreign scientists.

Uninvestigated parts of general matters defining. However, despite the existing scientific developments in this area, the impact of corporate social responsibility to build an effective B2C model is not fully defined and requires further study.

The research objective. The aim of the article is that the main directions of corporate social responsibility in relation to clients have been defined and the basic factors that influence consumer's CSR-maturity in different countries have been determined.

The statement of basic materials. The category of "corporate social responsibility" is a phenomenon that is peculiar only to the market economy. Note that the first time the concept of corporate social responsibility - CSR (Corporate Social Responsibility) - has become known since the early 1950s, after the American scientist Howard Bowen published "Social responsibility of businessman" in 1953. This monograph famed Bowen as a "father of corporate social responsibility" by carrying out fundamental approaches to CSR [1]. He proposed the CSR definition as "the obligations of business to pursue those policies, to make those decisions or to follow those lines of action which are desirable in terms of the objectives and values of our society (Bowen, 1953)" [2].

Also, the most common operationalization of CSR has been done in the work of Carroll, who provides the foundational concepts of CSR. The firm's CSR practices should encompass its economical, legal, ethical and voluntary activities for social responsibility, whereas more and more emphasis is only on the voluntary practices that may include philanthropy, corporate volunteerism and corporate citizenship [3].

There are 3 main stages of corporate social responsibility in the US and Western Europe in the XX century:

- first stage (60s - mid 70s) was characterized by the flush of "traditional" philanthropy (charity). Companies provided monetary or material aid to the vulnerable segments of the population, and business and social activities were distinguish at most at that time;

- second stage (mid 70s - early 80s) was the formation of strategic philanthropy. From a desire to get the maximum profit companies came to readiness to receive optimum profit. At the same time they moved from fighting the effects of social problems to overcoming the problems that should be aligned with its strategic objectives;

- third stage (late 80s) is about development of the social investment concept. Commercial, public and government sectors have started together to solve urgent social problems important to local communities. Having business advantage as a priority, companies take into account the interests of all partners [1].

There have been lots of reasons for the emerging and developing CSR. Among them there are the following: significant environmental degradation, moral degradation, terrorism, social inequality,

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

hunger and poverty of the considerable part of our planet's population. In XXI century, the following reasons for implementing CSR by companies were added: increased competition, the need to maintain a positive image and reputation of the company, the need to motivate staff and maintain a constant demand for their goods and services. That is why, today being committed to the main principles of CSR has become the key to gaining favour with customers and keeping high competitive position in the market.

Managers of companies today understand that CSR forms an indestructible part of their reputations and brand identities. They know that a critical source of difference between firms is the resources and capabilities that they possess and contribute to their potential competitive advantage, but CSR represents a very valuable strategic asset. They spend ever-increasing amounts of corporate resources on improving the social, human, and environmental conditions under which companies operate. CSR activities contribute to social progress and are intended to enhance corporate images [4].

In a market economy, business success depends on various circumstances, including market condition, which consists of business professionalism, intuition and simple luck. And those companies which find themselves at a time more successful than others must first understand that in order to preserve a certain balance and stability in society, they need to show corporate social responsibility.

The success of a company depends on the management professionalism and progressive management. One of the modern methods of business is the "business to consumer" model (B2C). The author determined that B2C is a model of electronic business entity which is about the direct sales to consumers.

Overall, there are five business models in B2C segment. The first model is based on an electronic intermediary between distributors (or manufacturers) and buyers of goods. So basically such stores still have no difference what to trade, the main thing is the customers' demand. Thus, prices in stores that sell online are much lower than their offline competitors. This is due to the absence of costs for acquisition or rent, maintenance and equipment of commercial premises and warehouses, and a low level of personnel costs as well as the proximity of "physical" suppliers that provide an acceptable level of transport costs.

The second model is organizing the Internet unit of an offline sales and service company. This model has an advantage over the first one, if the parent company has a well-known brand and, therefore, uses the network as an additional channel of goods or services.

The third model, also called the model of "limited individualization", is mainly used in electronic trade of computers, software, appliances, automotive components, tickets to sporting events, tourism services. Like the first two, this model is designed for the mass market. The principal difference between these models from the previous two is that the virtual merchant provides record of buying advantages. The customer is able to choose a variant of a product or service, or a package that interests him, based on the set of website parameters. Using this model in e-commerce can significantly reduce the inventory in warehouses and get considerable cost savings in comparison with the "physical" shopping complexes.

A distinctive feature of the fourth model is the process of sale in several stages. First, the seller collects applications, then finds out the terms and conditions of the order, next informs potential customers (usually by email) and finally delivers the goods.

The fifth model is the virtual auction. This model in the B2C segment still is not considerably popular. The idea of the model is that the potential buyer "bargains" with the store in real time, trying to "knock down" original price for the goods or service set by the seller [5].

The described models in fact are only the basis for the development and strengthening relations between buyers and sellers. The competition increase in the market of electronic commerce causes the emergence of an increasingly diverse forms and methods of interaction with existing and potential customers. Currently, the development of business models in B2C segment reflects the desire of traders to establish stable relations with customers by providing them additional services and stimulating feedback.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

The most famous online stores that operate in B2C are the following: Amazon.com, Staples.com, and Apple.com in North America; Mercadolibre.com.br, Netshoes.com.br, and Americanas.com.br in Latin America; Amazon.co.uk in the United Kingdom; Amazon.de, OTTO.de, Bonprix.de and Baur.de in Germany; Amazon.at, Universal.at and Ottoversand.at in Austria [5]. Apparently, Amazon.com, Inc. has branches in more than 10 countries and the company is definitely one of the largest in the world according to its turnover and one of the first Internet services focused on sales of mass consumer goods. In 2013, Amazon's turnover was \$74.452 billion, and their net income was \$274 million. Amazon is an example of the most successful "B2C" model [6].

All considered companies using the model "business to consumer" are successful. CSR takes a significant place in their operation activity, and today it has become an integral part of the effective operation and development of many companies, building effective relationships between the producer, seller and customer.

Companies that operate in accordance with business models in B2C must adhere to the basic principles of CSR not only because it will affect the success of their work, but also because they will show the example of importance of social business to its partners, competitors and customers. Numerous studies show that CSR has a positive impact on the clients' attitude to the organization and its products or services [7].

At the same time socially conscious consumers want to have more information on the companies' activities to distinguish "bad" and "good" ones. Therefore, many companies, including those engaged in electronic commerce try to publish the results of their CSR activities as soon as possible, posting reports on their own online store, light up in the press, hold a press conference or the ad campaign.

The directions of a corporate social responsibility policy regarding customers in the field of "B2C" are not only the launch of quality and safe goods and services, establishing reasonable prices, after sales service, warranty service, creating various bonus programs, special offers and discounts, loans. There are also such important CSR aspects as:

- Sponsorship and corporate charity;
- participation in ecological programs of state, region, municipal corporations;
- interaction with the local community;
- willingness of corporation to participate in crisis situations;
- promoting healthy lifestyles, environmental protection and so on.

As consumers' awareness about global social issues continues to grow, so does the importance these customers place on CSR when choosing where to shop [8].

However, it should be noted that consumers' attitude to corporate responsibility may be different. For example, someone deciding to buy goods or services pays great attention to the social aspects of the company, and someone does not pay any attention to this, and the key factor for choice is the price. Everything mentioned requires consideration of "SR-maturity" of consumers in socially responsible activities.

"SR-maturity" of consumer is a factor that determines the degree of influence on consumer decision concerning buying goods, information on the level of social responsibility of the manufacturer of such goods. In this sense, "SR-immature" consumers do not pay attention to the fact how much the product itself, technologies, productions and subsequent recycling, and company image meet the standards of socially responsible business. By contrast, the decision to purchase "SR-mature" consumers affect the level of compliance of the company better standards of CSR, customer knowledge that the company has no hand in the scandals related to breaking ecological rules, child labour exploitation, etc.

Markets differentiation in terms of "SR-maturity" is based on the level of satisfying basic needs of consumers. In Europe, the average wage is sufficient to meet the basic needs of most people, as a result they start taking interest in keeping quality of life and the environment for ethical reasons, indicating a higher level of "SR-maturity" consumers. Manufacturers, through the implementation of JI events, satisfy the higher order consumer needs [9].

Consumers whose main desire is to meet the basic needs according to Maslow's hierarchy of needs feel no ethical obstacles when buying products of companies that do not adhere to the

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

principles of CSR. Therefore, it is not reasonable for the companies operating in countries with below average levels of economic development to pursue a policy of CSR at a level above the usual charity. On the contrary, it is charity valued customers with low "SR-maturity", because the fact of such assistance and its size are evidences of readiness of rich to help the poor.

Another factor that significantly affects the success of a company is corporate reputation. Corporate reputation contains attributes that distinguish one business from other good or bad. It reflects an organization's morality and therefore is a reliable indicator of tendency towards opportunism, such that a reputation for trustworthiness is actually a reputation for not being opportunistic. There is a positive relationship between corporate social responsibility and reputation of an organization. Good image increases the value to how an organization acts and states. Similarly a bad image depreciates the value of products and services of an organization, which can be used as signals to draw further contempt [10].

Corporate reputation is not only financial and business success and stability of the company. Opinion of various target audiences on what methods are used by the company for growth, which is its social responsibility, significantly affects consumer beliefs about what company they deal with. Although corporate reputation is an intangible asset of the company, it can significantly increase the price of the company and its products and services [11]. The reputation of the company is not only how good are its products, services, and how active the company is engaged in business communication (advertising, public relations, corporate publishing). Much more important is not the fact that the company is "talking" about itself, and what it "does". In addition, society increasingly reflects how well the company moral and ethical side is. Attitude to the companies that provide CSR are much more loyal than to those which think only of economic benefits.

Supporting social projects is one of the most important components of corporate reputation today. First, the social projects that receive support from businesses, mainly aimed at helping the most vulnerable segments of the population (street children, children of boarding schools, disabled, etc.). Looking after the weak sets the company up as a caring, worried and strong one. Secondly, social projects are often aimed at community development and civil society, which confirms the desire of the organization to invest in the future, the further development, and therefore it means its willingness to work in the market for a long time.

Any commercial organization supporting children's institutions, medical institutions, social-oriented projects, public authorities and NGOs is a social investment. Such social investment, on the one hand, leads to positive changes to improve the life of a particular community and its members, on the other - provides a specific business organization relevant reputation in the eyes of the general public and specific groups of public and legitimizes its activities within a particular community. Supporting social projects is one of the most important components of corporate reputation today. First, the social projects that receive support from businesses, mainly aimed at helping the most vulnerable segments of the population (street children, children of boarding schools, disabled, etc.). Looking after the weak positions the company as caring, worried and strong. Secondly, social projects are often aimed at community development and civil society, which confirms the desire of the organization to invest in the future, the further development, and therefore it means its willingness to work in the market for a long time.

Conclusions. Thus, corporate social responsibility is not just a fashion statement, but a vital necessity. For companies operating in the B2C segment, corporate social responsibility is one of the tools for success. Social innovation strategies implemented under the CSR not only allow companies to demonstrate their citizenship, but also become an important marketing tool that enables stand, develop new products and trends, to create an emotional connection between the brand and the consumer, thus contributing to growth loyalty. Social innovations implemented into strategies under the CSR strategies not only allow companies to demonstrate their citizenship, but also become an important marketing tool that allows to come forward, develop new products and trends, create an emotional connection between the brand and the consumer, thus contributing to the growth of loyalty.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

References

1. Shevchenko, O. V. (2013). [The evolution of the corporate social responsibility concept as a part of PR-activity in Europe]. Actual problems of international relations. Kyiv, - Issue 113 (Part I), pp. 123-129 [in Ukrainian].
2. Richard, E. Smith. Defining Corporate Social Responsibility : A Systems Approach For Socially Responsible Capitalism Retrieved from : http://repository.upenn.edu/od_theses_mp/9.
3. Muhammad Mohtsham Saeed, Faria Arshad. Corporate social responsibility as a source of competitive advantage : The mediating role of social capital and reputational capital / Database Marketing & Customer Strategy Management. - Macmillan Publishers Ltd., 2012. Vol. 19, 4, - pp. 219-232.
4. Militaru, Gh., Ionescu, S. The competitive advantage of corporate social responsibility / U.P.B. Sci. Bull., Series D. - 2006. - Vol. 68, No. 2, - pp. 89-103.
5. Robert, S. Hoffman. Business models in B2C segment and forming online communities of consumers. / World of Electronic Commerce. - Moscow, 2013. - № 04. - pp. 235-245.
6. Amazon Media Room : Overview. - [Electronic resource]. - Retrieved from : <http://phx.corporate-ir.net/phoenix.zhtml?c=176060&p=irol-Mediaakit>.
7. Homburg, C., Stierl, M., Bornemann, T. Customer Outcomes of Corporate Social Responsibility in Supplier-Customer Relationships / Marketing Science Institute. - 2013. pp. 139-147.
8. Fallon, N. What is Corporate Social Responsibility? Retrieved from: <http://www.businessnewsdaily.com/4679-corporate-social-responsibility.html/>.
9. Pashnyuk, L. O. (2014). Corporate social responsibility: the nature and direction of implementation / Theoretical and applied economic issues, № 26, pp. 196-201. [in Ukrainian].
10. Majid Khan et al. Corporate Social Responsibility and Corporate Reputation: A Case of Cement Industry in Pakistan. Retrieved from: <http://journal-archives32.webs.com/843-857.pdf>.
11. Venhlyuk, I. V. (2013). Stanovlennia sotsialno-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Formation of social and economic security]. Economic Bulletin Donbass, № 3 (33), pp. 85-90 [in Ukrainian].

Література

1. Шевченко, О. В. Еволюція концепції корпоративної соціальної відповідальності як складової PR-діяльності в Європі / О. В. Шевченко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2013. - Вип. 113 (Частина I). - С. 123-129.
2. Richard, E. Smith. Defining Corporate Social Responsibility : A Systems Approach For Socially Responsible Capitalism - [Electronic resource]. - Retrieved from : http://repository.upenn.edu/od_theses_mp/9/.
3. Muhammad Mohtsham Saeed, Faria Arshad. Corporate social responsibility as a source of competitive advantage : The mediating role of social capital and reputational capital / Database Marketing & Customer Strategy Management. - Macmillan Publishers Ltd., 2012. - Vol. 19, 4, - P. 219-232.
4. Militaru, Gh., Ionescu, S. The competitive advantage of corporate social responsibility / U.P.B. Sci. Bull., Series D. - 2006. - Vol. 68, No. 2, - P. 89 - 103.
5. Хофман, Р. Ш. Бизнес-модели в сегменте B2C и образование сетевых сообществ потребителей / Р. Ш. Хофман // Мир электронной коммерции. - 2013. - № 04. - С. 235 - 245.
6. Amazon Media Room: Overview. - [Electronic resource]. - Retrieved from : <http://phx.corporate-ir.net/phoenix.zhtml?c=176060&p=irol-Mediaakit>.
7. Homburg, C., Stierl, M., Bornemann, T. Customer Outcomes of Corporate Social Responsibility in Supplier-Customer Relationships / Marketing Science Institute. - 2013. - P. 139 - 147.
8. Fallon, N. What is Corporate Social Responsibility? - [Electronic resource]. - Retrieved from : <http://www.businessnewsdaily.com/4679-corporate-social-responsibility.html>.
9. Пашнюк, Л. О. Соціальна відповідальність бізнесу : сутність та напрямки реалізації / Л. О. Пашнюк // Теоретичні та прикладні питання економіки. - 2014. - № 26. - С. 196-201.
10. Majid Khan et al. Corporate Social Responsibility and Corporate Reputation : A Case of Cement Industry in Pakistan. - [Electronic resource]. - Retrieved from : <http://journal-archives32.webs.com/843-857.pdf>.
11. Венглюк, І. В. Становлення соціально-економічної безпеки підприємства / І. В. Венглюк // Економічний вісник Донбасу. - 2013. - № 3 (33). - С. 85-90.

Received for publication 12.01.2017

Бібліографічний опис для цитування:

Havrylenko, T. V. Corporate social business's responsibility as the instrument of managing of the enterprise / T. V. Havrylenko // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9). ч. 2. - С. 128-133.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 658.018(4)

UDC 658.018(4)

O. I. Gonchar, Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor

О. І. Гончар, д. е. н., доцент

SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL BASES OF PERFECTION ENTERPRISE CAPACITY ASSESSMENT

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Urgency of the research. The importance of clarifying approaches to potential assessing has occurred due to the need to substantiate decisions on potential management.

Target setting. It is expedient to assess the state and development level of enterprise industrial potential, taking into account the key factors to ensure effectiveness and efficiency of activity.

Actual scientific researches and issues analysis. The following scholars made studies on various aspects of enterprise assessment capacity: O. B. Alokhin, A. B. Brutman, A. E. Voronkova, I. M. Karapeichyk, M. V. Sharko, A. V. Cherep.

Uninvestigated parts of general matters defining. The original concept of capacity assessment is ambiguous and it is wrong to associate it only with the categories of income, profit, costs, and coefficients expressing a measure of financial performance, which takes place in the main part of the current studies.

The research objective. The objective in the article is to clarify and supplement the existing scientific approaches to enterprise economic potential assessment, to substantiate the author's specification of methods and indicators for its implementation.

The statement of basic materials. The results of studying aspects of enterprise economic potential assessment are summarized. The process of capacity assessment is defined as a solid analytical and information process of calculating the quantitative or qualitative characteristics of potential value. For this indicators adopted in economics to describe the results of the statutory activities are used.

Based on the author's definition of enterprise potential, as the ability to realize the possibility it is stated that its immediate assessment is impossible and can only be indirectly conducted via achievements and effectiveness.

Attention is drawn to the fact that capacity assessment model should include the integration of internal and external manifestations of it, the sequence of actions; It must be capable of determining the state of the problematic aspects and opportunities for further development.

It is proved that while potential assessing manager has to examine the composition and level of development of its components, as well as the impact of individual factors. The evaluation process should be carried out in such a way as to consider and identify the characteristics of all business processes, monitoring and evaluation.

Conclusions. Assessment capacity theory is at a formative stage and needs to be clarified.

The proposed method of monitoring information support and complement the assessment methods will contribute to the improvement of management capacity.

Актуальність теми дослідження. Важливість уточнення підходів до оцінювання потенціалу пов'язана із необхідністю конкретизації вихідних умов для обґрунтування рішень щодо управління потенціалом.

Постановка проблеми. Доцільним є оцінювання стану та рівня реалізації потенціалу промислового підприємства із врахуванням ключових факторів забезпечення результативності та ефективності діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню різних аспектів оцінювання потенціалу підприємства, присвячено науковій праці вчених: О. Б. Альохіна, А. Б. Брутмана, А. Е. Воронкової, І. М. Карапейчика, М. В. Шарко, А. В. Череп та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Результатна концепція оцінювання потенціалу є неоднозначною і її неправильно пов'язувати лише із категоріями доходу, прибутку, витрат, коефіцієнтами, що виражають міру фінансової ефективності, що має місце в основній частині існуючих вчень.

Постановка завдання. Стаття покликана уточнити та доповнити існуючі наукові підходи до оцінювання економічного потенціалу підприємства, обґрунтувати авторське уточнення методів і показників для його проведено.

Виклад основного матеріалу. Узагальнено результати дослідження аспектів оцінювання економічного потенціалу підприємств. Процес оцінювання потенціалу визначено як ґрунтовний аналітико-інформаційний процес розрахунку кількісних чи якісних характеристик величини потенціалу. Для цього використовуються показники, що прийняті в економіці для характеристики результатів статутної діяльності.

Виходячи із авторського визначення змісту потенціалу підприємства, як здатності реалізувати можливість констатовано, що його безпосередня оцінка є неможливою і може здійснюватись лише опосередковано через досягнуті результати та результативність.

Звернуто увагу на те, що модель оцінювання потенціалу має передбачати інтеграцію внутрішніх і зовнішніх його проявів, послідовність дій; повинна забезпечувати можливість визначення стану, проблемних аспектів та можливостей подальшого розвитку.

Доведено, що оцінюючи потенціал, менеджеру необхідно дослідити склад і рівень розвитку його компонентів, а також вплив окремих чинників. Процес оцінювання має здійснюватися таким чином, щоб врахувати та ідентифікувати характеристики, усіх бізнес-процесів, моніторингу та оцінювання.

Висновки. Теорія оцінювання потенціалу знаходиться на стадії формування та потребує уточнень.

Запропонована методика моніторингу інформаційно-забезпечення та доповнення методів оцінювання сприятимуть удосконаленню управління потенціалом.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Keywords: *enterprise potential; assessment methods; indicators system; components; control system; optimization; management.*

Ключові слова: *потенціал підприємства; методи оцінювання; система показників; складові; система управління; оптимізація; управління.*

Urgency of the research. European integration, globalization, dynamic market environment requires improving approaches to determining the status and capabilities of enterprises in the market, evaluating their potential. Enterprise potential cost estimation makes it possible not only to determine its value, but also to justify the decision to optimize the elements, ensure efficiency and competitiveness of enterprises at both the domestic and foreign markets.

From the standpoint of modern management concepts enterprise should be considered as open polyspheric system wherein as a highlighted key activities such structural components as the production or provision of services, finance, personnel management system, the scientific division of marketing. The above aspects can be positioned as statutory activities, and the ability to pursue opportunities for their effective implementation should be defined as enterprise capacity [1, p. 193]. Herewith these specific activities are the structural element of the functional potential.

Target setting. With the use of information technology and management systems monitoring and evaluation of information on the status of the components of the enterprise potential opportunities generated by market, uncertainty and threats are the basis for management decisions on the enterprise industrial and economic activities management. All this: assessment of status and level of enterprise industrial potential development should be based on key factors to ensure the effectiveness and efficiency, characterizes the value of enterprise potential amount competent defining.

Actual scientific researches and issues analysis. Various aspects of the methodology for assessing enterprise economic potential is the research subject of many scientists: O. B. Alokhin, A. B. Brutman, A. E. Voronkova, I. M. Karapeichyk, M. V. Sharko, A. V. Cherep. Nevertheless the original concept of capacity assessment is ambiguous and it is wrong to associate it only with the categories of income, profit, costs, and coefficients expressing a measure of financial performance, which takes place in the main part of the current studies.

Uninvestigated parts of general matters defining. Given the significant uncertainty and the dynamism of the market situation, the relevance of the research issues of scientific approaches to evaluation capacity requires further scientific developments regarding: a) the formation of scientific and methodological aspects of the analysis creating industrial enterprise capacity assessment system; b) development of theoretical and methodological issues of industrial enterprise capacity assessment system and their components; c) substantiation of criterion basis for selecting an effective enterprise capacity assessment system.

The research objective. The aim of the article is to summarize and clarify the existing scientific approaches to the assessment of the economic potential, as well its content and components for evaluation and clarification of the author's methods and indicators for its implementation.

The statement of basic materials. In the context of assessment conceptual apparatus development, it is necessary, first of all, to discover the essence of the capacity assessment process. In our opinion, it should be defined as a solid analytical and information process of determining quantitative or qualitative level (value) of potential, which are measured by indicators are adopted in economics to describe the results of enterprise statutory activities.

However, in this context, it should be noted that based on the author's determination of enterprise potential, as the ability to realize the possibilities [2], a direct assessment is not possible and can only be done indirectly through the achievements and effectiveness. In addition, it should be borne in mind that, relatively correct can only be implementation potential evaluation, since evaluation is carried out according to (reporting) period that occurred in the past. Potential development evaluation will have a low probability (prediction), so can perfectly characterize a marginal enterprise opportunities, the implementation of which involves significant uncertainties.

Enterprise capacity assessment process model should include the integration of internal and external potential manifestations, sequence and combination of their types. It should provide an opportunity to identify the state, problematic aspects and development possibilities.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Assessing the potential of the company it is necessary to study the composition and development level of its components, as well as the impact of certain internal and external factors. The evaluation process should be carried out so that the characteristics needed for the normal functioning of business processes, monitoring and direct assessment be taken into account and clearly identified.

An important element in the development of assessment methods is to identify the basic principles that define the rules, which form a methodical approach to the evaluation of enterprise potential. The main ones are: assessment accuracy (the precise definition of the object parameter estimation), estimation certainty (clear definition of the object evaluation parameters), evaluation simplicity (determination of a simplified set of input parameters that define the final result), assessment informativeness (accurate reflection of the object state); target orientation (the process is carried out in accordance with the intended purpose and user requests of the initial results); systematic evaluation (assessment of each of the elements of enterprise innovation potential as a complex economic system in conjunction with each other and with the environment); availability and reliability of the information source (focus on the basic forms of financial statements); implementation in time evaluation (assessment process involves the definition of a retrospective, current enterprise innovation potential state and forecast its development).

To ensure an integrated approach to creating mechanism of enterprise potential assessing system, the company the following steps of monitoring information management system for the research potential of the enterprise are proposed:

Step 1. Diagnosis of the existing information management system to identify its state and determining the degree of compliance with management needs; after completion of diagnostics opinion on the direct information support system for process control is formed and the degree of compliance with the desired state defined.

Step 2: Building general system of assessment process information support that would meet the information needs on the justification of administrative decisions in order to maintain enterprise stability and its high competitive level. When modelling information support system three basic modelling principles are used: 1) functional decomposition principle where any business process can be viewed as a set of elementary functions; 2) contextual diagram principle suggests that modelling begins with making diagrams, on which system (modelling object) is given by a single unit; 3) the principle of limited complexity, that is, each of the considered business process is broken down into simpler operations, actions, elementary functions.

Stage 3. Implementation and adaptation of the created information system in the process of making management decisions for the enterprise while controlling the switching mechanism, which is understood as a system combination of control functions with elements assessment processes and, in general, enterprise capacity..

In today's dynamic environment, while expanding potential markets, the range of counterparties and contact audiences, enterprise potential state and level measurement, its competitiveness require development of an adequate assessment system, which is based on the system and situational approach, considering all these factors.

Enterprise potential assessment requires compliance with certain conditions. Given the complex hierarchical relationships between elements of enterprise potential, an integral component of its assessment should take into account all the conditions and factors of formation and development.

Thus, a key step in assessing is to determine the goals and objectives of its conducting. Objectives govern peculiarities of the next steps of this procedure. The authors of most of the existing research methods consider diagnosis, monitoring and detailed analysis of the enterprise potential as the main objectives of assessment [3; 4; 5]. However, specification of methodology for total enterprise potential assessment is insufficient.

A detailed evaluation of all elements of enterprise potential is conducted irregularly, since it is quite a time-consuming process and requires complete and comprehensive information. In addition, the diagnostic approach can be applied in when assessing both proper capacities and for the analysis of competitors' capabilities, as is done with limited access to internal and external information resources. However, this assessment makes it possible to position both potential and the enterprise itself in the

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

market. And monitoring as assessment type provides fixing enterprise condition in time and analysis of its development trends.

Another important aspect of evaluation is identifying assessment scope. This activity envisages establishment of detalization level and assessment elements and indicators. Since enterprise potential evaluation can be conducted for both internal and external needs, to meet the requirements of the interested parties in assessing, consequently, the interpretation of the results, comparing them with the expected data will be individual for each enterprise.

It is important to establish an assessment indicators system, the level of which determines the state of the object of study. The majority of the authors [6] in their choice propose the use of expert research methods, the advantage of which is its simplicity, the ability to assess qualitative characteristics of parameters used under limited information condition. However, they have inherent disadvantages, namely, high probability of subjective expert opinions, experts incompetence risk, the complexity of the survey procedure. It should be borne in mind that enterprise potential is a complex system, rather difficult to formalize. Along with the logical and the economics and mathematical methods it requires using an expert estimation procedure.

Most scholars choose an integrated indicator of enterprise potential as a resultant indicator. The only difference is in calculation methods. The most frequently used ones are: the calculation of the arithmetic mean [4] and the geometric mean [6] relative performance; the amount of private indicators, taking into account their significance. Reduction of private indicators to generalizing allows to make a comprehensive comparison of the conditions, use and enterprise development potential in time, to make a comparison with competitors, and the like. On the other hand, private indicators are quite heterogeneous and their aggregation can significantly distort the information about the real state of the enterprise potential. At the same time, the existence of the integral index does not contradict the existence of particular indicators. The need for their calculation is determined by the tasks that are put in the evaluation of specific economic system potential.

The result of the inspection conducted by the theoretical and methodological approaches and developments is the systematization and classification of methods and approaches to enterprise potential evaluation (Fig. 1).

In general, the totality of existing assessment methods are systematized and grouped in certain areas, which contributed to the formation of methodological base and simplify the process of selecting the optimal evaluation method. The results of evaluation are used to select and justify the investment and innovation projects, ensuring property rights, credit, etc.

Based on the assessment criteria			
profitable (productive)	The assessment is based on the calculation of the expected results of the use of evaluation object (Expected income)	By time factor	Evaluation based on past performance indicators (Expenses)
Costly (property)	The assessment is based on the calculation of expenses amount on the formation and implementation of the evaluation object		Assessment based on present indicators (compared with analogues)
Comparative (expendable and productive)	The assessment is based on a comparison with analogues, for which reliable information is available		Assessment based on the expected future results (Expected results)
By assessment depth		By measurers of performance indicators	
Detailed	Assessment based on a detailed analysis of the internal environment possessing a full and comprehensive information	When assessing the following indicators are use:	
Diagnostic	assessment based on limited and available parameters for both internal and external analysts	– in a natural (Conditional natural) expression	
		– in value terms	
		– in point expression	
		– by assessment in ranks *	

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Continuation of Figure 1

By evaluation results presentation form		By capacity building level	
Assessment based on particular indicators	Potential realization state and the level is estimated by the main development directions	Potential assessment:	
		level	potential
Assessment on the basis of an integrated indicator	Conclusion on potential condition and implementation is carried out based on the summary indicator	– resource; – industrial; – economic; – institutional	– resource; – industrial; – market; – total
Assessment based on indicators system	Conclusion on potential level is formulated based on branched system of indicators		
By the nature of the basic evaluation parameters *		By way of obtaining evaluation	
Economic	On a base of financial indexes of enterprise	Object	
Non economic	On the basis of social, environmental and intangible indicators	Comparative	
		Expert	
Complex	combining financial and non-financial indicators	Model Building *	
		Graphic-Analytical *	
By assessment model presentation form *		By assessment direction	
Statistical	Assessment is carried out on the basis of the report and statistical research methods, observations, groupings, etc.	Assessment of external (macro, meso) factors	
Economic and mathematical	Assessment is carried out on the basis of descriptive, predictive and normative and other economic and mathematical models	Assessment of internal (micro) factors	
Mathematical	Assessment is carried out by means of integral, differential, logarithmic, and other types of analysis	Comprehensive assessment of internal and external factors	

Fig. 1. Methods of assessing enterprise potential
* systematized and supplemented by the author

Three methodological approaches to enterprise economic potential assessment are developed in the modern economic theory: income (efficient), cost, market (comparative). Cash flows that are generated in the form of net income and other financial and economic results of the valuation of land, movable and immovable property, labour potential, intangible resources and business processes lie on the basis of economic potential valuation. [2; 6].

The first methodological approaches to the assessment and strategic management of industrial potential were formed by Voronkova A. E. [3, p. 63] and developed in the context of the formation mechanism of the use of enterprise economic potential by Lapin E. V. [4, p. 108-109]. Development of economic assessment as elements of enterprise potential, and the total value is reflected in the collective work by Fedonin O., Repina I. M., Oleksyuk O. I. [6], further development of this issue is found in studies made by Kozik V. V. [5], and others.

All authors consider the main objective of enterprise potential valuation as getting the results to inform management decisions on enterprise potential formation, ensuring its competitiveness, intensify innovation and investment processes as well as its development. However, scientific-methodological and practical issues of enterprise potential assessment under conditions of multiproduct manufacturing remain unresolved.

Conclusions. Summarizing the existing concepts and methodological approaches, it should be noted that enterprise capacity assessment theory is in its development stage. Thus, there is no agreement on its basic concepts yet, sufficient scientific ideas and technical approaches has not been accumulated, an adequate level of clarity of ideas and the validity of the evaluation process used in methods and techniques evaluation has not been achieved. The consequence of this is the lack of validity, objectivity and accuracy of the company's economic potential assessments itself.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

References

1. Gonchar, O. I. Anagement potential of the company with regard flock business life. Scientific Bulletin of Polissia. – Chernihiv. : ChNuT , 2016. – # 3 (7). – pp. 190-196.
2. Honchar, O. I. (2015). Aktualizatsiia upravlinnia potentsialom pidpriemstva za umov yevrointehtratsii [Actualization of the enterprise management potential in terms of European integration]. Khmelnytskyi : KhNU - Khmelnytsky National University, P. 333 [in Ukrainian].
3. Voronkova, A. E. (2000). Strategicheskoe upravlenie konkurentosposobnym potentsialom predpriatiia diagnostika i organizatsiia [Strategic management of the enterprise competitive potential: Diagnosis and organization]. Luhansk, P. 315 [in Russian].
4. Lapin, E. V. (2004). Otsenka ekonomicheskogo potentsiala predpriatiia monografiia [Enterprise economic potential assessment]. Sumy, P. 360 [in Russian].
5. Kozyk, V. V., Yemelianov, O. Yu., Lesyk, L. I. (2014). Sistema pokaznykiv otsiniuvannia potochnoho ravnia endohennoho ekonomichnoho potentsialu pidpriemstv [The system of indicators to assess the current level of enterprise endogenous economic potential]. Ekonomichnyi prostir - Economic Space, № 86, pp. 173-184 [in Ukrainian].
6. Fedonin, O. S., Riepina, I. M., Oleksiuk, O. I. (2004). Potentsial pidpriemstva: formuvannia ta otsinka [Enterprise potential : formation and assessment]. Kyiv : KNEU – Kyiv National Economics University, P. 316 [in Ukrainian].

Література

1. Gonchar, O. I. Anagement potential of the company with regard flock business life / O. I. Gonchar // Scientific Bulletin of Polissia. – 2016. – № 3 (7). – P. 190 - 196.
2. Гончар, О.І. Актуалізація управління потенціалом підприємства за умов євроінтеграції : монографія / О.І. Гончар. – Хмельницький : ХНУ, 2015. – 333 с.
3. Воронкова, А. Е. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия : диагностика и организация / А. Э. Воронкова. – Луганск, 2000. – 315 с.
4. Лапин, Е.В. Оценка экономического потенциала предприятия : монография / Е. В. Лапин. – Сумы : Унив. кн., 2004. – 360 с.
5. Козик, В. В. Система показників оцінювання поточного рівня ендогенного економічного потенціалу підприємств / В. В. Козик, О. Ю. Ємельянов, Л. І. Лесик // Економічний простір. - 2014. - № 86. - С. 173-184.
6. Федонін, О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : підруч. для студ. ВНЗ / О. С. Федонін, І. М. Рєпіна, О. І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2004. – 316 с.

Received for publication 26.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Gonchar, O. I. Scientific and methodical bases of perfection enterprise capacity assessment / O. I. Gonchar // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 134-139.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 642.5.024.3.5 : 658.316

УДК 642.5.024.3.5 : 658.316

O. P. Kosenko, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
T. O. Kobielieva, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
N. P. Tkachova, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

О. П. Косенко, д. е. н., доцент,
Т. О. Кобєлева, к. е. н., доцент,
Н. П. Ткачова, к. е. н., доцент

MONITORING THE COMMERCIAL POTENTIAL OF INTELLECTUAL PROPERTY

МОНІТОРИНГ КОМЕРЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Urgency of the research. For successful adaptation of the enterprise to the market requirements, a permanent track the performance of the enterprise and rapid response to detected change is needed.

Target setting. Development of a monitoring system has an important impact on making commercial decisions on the technology market.

Actual scientific researches and issues analysis. Problems of monitoring of the enterprise were researched in the works of Gladenko I. V. [2], Pererva P. G. [3; 4], Grabchenko A. I. [5], Kosenko O. P. [6; 7], Pogorelov M. I. [8], N. P. Tkacheva [9], Tovazhnyansky V. L. [10; 11] and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. Existing systems of the monitoring process are based on the use of financial indicators, making them focused on a retrospective and does not allow to predict the basic parameters of economic state of the enterprise.

The research objective. The main reason of the study is use of the trigonometric functions for process monitoring tasks. These functions are defined in the range of (-1) to (+1), which allows us to provide with the help of a point value, a clear economic interpretation of monitoring functions.

The statement of basic materials. The methodical approach to the monitoring of intellectual, industrial and commercial activities of industrial enterprises was developed. A two monitoring trigonometric functions, which individually can display the status of the company in various fields of activity are proposed. Recommendations for using trigonometric functions for process, crisis and market-oriented monitoring are developed. It is proved that the most accurate monitoring result can be obtained by joint use of the proposed functions.

Conclusions. The developed guidelines allow the fulfillment of the monitoring of intellectual and innovation enterprise activity, the prevention of undesirable trends in both the enterprise and its product market in a timely manner.

Keywords: monitoring; commercial potential; intellectual property objects; commercialization.

Актуальність теми дослідження. Для успішної адаптації підприємства до вимог ринку необхідна система постійно діючого відстежування результатів діяльності підприємства та оперативного реагування на виявлені зміни.

Постановка проблеми. Розробка системи моніторингу має велике значення для прийняття комерційних рішень на технологічному ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми моніторингу діяльності підприємства досліджувалися в роботах Гладенко І. В. [2], Перерви П. Г. [3; 4], Грабченко А. І. [5], Косенко О. П. [6; 7], Погорєлова М. І. [8], Ткачової Н. П. [9], Товажнянського В. Л. [10; 11] та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Існуючі системи технологічного моніторингу будуються на використанні фінансових показників, що робить їх орієнтованими на ретроспективу і не дозволяє прогнозувати основні параметри економічного стану підприємства.

Постановка завдання. Метою дослідження є використання для завдань технологічного моніторингу тригонометричних функцій. Ці функції визначені в інтервалі від (-1) до (+1), що дозволяє надавати точковим значенням моніторингових функцій чітку економічну інтерпретацію.

Виклад основного матеріалу. Розроблено методичний підхід до проведення моніторингу інтелектуальної, виробничої і комерційної діяльності промислового підприємства. Запропоновано дві тригонометричні моніторингові функції, кожна з яких окремо може відображати стан справ на підприємстві в різних сферах його діяльності. Розроблено рекомендації щодо використання тригонометричних функцій для технологічного, антикризового та ринково-орієнтованого моніторингу. Доведено, що найбільш точний результат моніторингу може бути отриманий при спільному використанні запропонованих функцій.

Висновок. Розроблені рекомендації дозволяють здійснювати моніторинг інтелектуально-інноваційної діяльності підприємств, своєчасно попереджати небажані тенденції як на підприємстві, так і на ринку його продукції.

Ключові слова: моніторинг; комерційний потенціал; об'єкти інтелектуальної власності; комерціалізація.

Rationality of the research topic. For successful adaptation of productive and commercial activity of an industrial enterprise to rapidly changing markets and new customer requirements that allow to estimate the inner potential of the industrial enterprise not only by quality but in numbers as well, a system of the enterprise's activity results constant tracking and operative response to the discovered

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

changes, is needed. This problem can be solved by development, substantiation and practical use of effective monitoring models as functions of management, what takes on special significance under conditions of high rate of technical progress, development and application of new technologies, and growing importance of the informational support.

Formulation of the problem. The special importance of monitoring is in making commercial decisions on the technological market for such a specific articles as intellectual property objects (IPO).

Analysis of recent research and publications. Problems of analysis, formation and use of industrial enterprise activity various fields and directions monitoring systems have been studied by Ukrainian and foreign scientists. Among them are worth to note basic scientific investigations of I. V. Hladenko [2], P. H. Pererva [3; 4], A. I. Hrabchenko [5], O. P. Kosenko [6; 7], M. I. Pogorelov [8], N. P. Tkachova [9], V. L. Tovazhnianskyi [10; 11] et al.

The investigation results of many scientists bring out clearly that the monitoring of an industrial enterprise productive and commercial activity can be carried out in different directions [2; 3; 6; 7; 10; 11], among which, from our point of view, one can pick out the main six:

1. monitoring of economic activity of an enterprise (economic monitoring) [3; 5; 9];
2. monitoring of financial activity (financial monitoring) [8; 10];
3. monitoring of intellectual property objects (IPO) commercial potential–technological monitoring [6; 7];
4. anti-crisis monitoring of financial and economic indices of the industrial enterprise work [3; 10; 11];
5. monitoring of market situation regarding the articles produced [9; 11];
6. monitoring of the enterprise innovative activity [2; 8; 11].

Determination of unexplored aspects of the general problem. To increase the effectiveness of the economy, parallel with macro-level reforms it is necessary to reform the activity of certain enterprises as micro-level subjects. At that, the role and importance of management component of industrial enterprises functioning increases significantly, the management component being based on the analysis of incoming information and monitoring of production-and-sell and management processes. Meanwhile, the existing systems of monitoring are mainly based on financial indices, what makes them retrospectively oriented and does not allow to forecast main parameters of the economic state. Such situation stipulates for the necessity of integrated control systems allowing to make overall analysis of the data and synthesis of the management actions. Although each of the mentioned directions has its own original methodological and methodical basis of the investigations, they are united by common methodical approach to organize and carrying out the monitoring. In this connection, the authors made an effort of creating the conceptual basis of monitoring to be used in each of the mentioned directions.

Setting an objective. Analysis of the stated problem condition allowed to discover the fact that the less developed are points of technological monitoring, the further development of which became the main goal of this research. To the centre of this research, authors place the use for the tasks of trigonometrical functions monitoring. Such choice, from their point of view, is conditioned by the fact that these functions are determined in sufficiently narrow interval – from (-1) to (+1), what allows to provide the punctual values of monitoring functions with precise economic interpretation.

Research results. Economic, financial, intellectual, production and commercial, innovative, market-and-marketing activity of an enterprise is somehow characterised with a host of multifarious indices that can be divided into certain groups. In our opinion, in the context of our research, two main groups of indices (x and y ; α and β) should be distinguished and be deciding by intellectual, productive and commercial, innovative, market-and-marketing activity level evaluation.

1. By carrying out economic monitoring:
 - a) production and commercial activity costs and benefits indices;
 - b) indices of material and technical provision of an enterprise.
2. By carrying out financial monitoring:
 - a) indices of provision of an enterprise with necessary assets for successful activity;
 - b) indices of debtor and creditor liabilities of an enterprise in statics and in dynamics.
3. By carrying out anti-crisis monitoring:
 - a) indices of market successfulness of an enterprise for the given period of time;

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

- b) indices of financial stability of an enterprise in the market environment.
- 4. By carrying out technological monitoring:
 - a) indices of IPO commercial potential;
 - b) indices of transfer market opportunities and practical use of IPO.
- 5. By carrying out market conjuncture monitoring:
 - a) macro-economic market characteristics of products (demand and supply);
 - b) micro-economic market characteristics of products (quality and price).
- 6. By carrying out innovative activity monitoring:
 - a) production and financial indices of innovative activity scale at an enterprise;
 - b) indices of innovative activity effectiveness.

The existing base of investigations recommends for groups a) and b) a great deal of indices impossible in a number of cases to be taken into account at all or, if taken into account, they bear significant error which can lead in some cases to fallacious conclusions. In this connexion, from each group mentioned above we have chosen, evaluated and substantiated only two indices, which, in our opinion, can result in quite reliable conclusions and recommendations (Tab. 1).

Table 1

Values of monitoring indices in different types of monitoring

Type of monitoring	Designation of argument			
	x	y	α	β
Economic	Production costs	Sales income	Capital productivity	Capital requisites
Financial	Common value of assets	Sum of assets on accounts	Debtor liabilities	Creditor liabilities
Innovative	Sale of innovative products	Manufacture of innovative products	Innovation budget	Need for resources for innovations
Conjuncture	Supply	Demand	Index of product quality	Index of product prices
Ant-crisis	Scope of production	Scope of sale	Arrears to state budget	Arrears of wages
Technological	General effect of IPO user	General effect of IPO creator	Customer value of IPO	Risk of IPO commercialization

Source: worked out by authors

For example, at carrying out the anti-crisis monitoring, from indices of group a) we picked out the indices of production scope and products sale scope, and their interconnection at every stage of the analysed period of time. From indices of group b) it were the index of debtor liabilities, i. e. the scopes of financial arrears of the enterprise by its debtors, and the index of the expanded creditor liabilities, i. e. the scopes of financial arrears of the enterprise to its creditors, to state budget and to workers in the form of wages. Investigation of interaction between these indices within a period of time allows to determine objective tendencies in changing the level of working capacity of the given enterprise, enables to evaluate the prospects of its firm and stable development. At the same time, the indices we picked out are used in different correlation dependences which describe static condition and dynamic prospects of an enterprise's development, the sort of the prospects in many respects to be determined by the level of mass quantity of the products, production programme of the enterprise, and cost price of the products.

For objective evaluation of productive and commercial activity of a machine-building enterprise, authors propose to use mechanism of interaction between indices they picked out from group a) and group b) within period of time equal to one year (quarter, month, ten days etc.).

Authors worked out a methodical approach of monitoring the level of IPO commercial potential on the basis of trigonometrical functions application, the effectiveness of which is proved with practical monitoring of anti-crisis tendencies [10; 11] and fluctuations of economic conjuncture [9; 11].

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

It is proved that preciseness and objectiveness of IPO commercial potential level current situation evaluation mainly depends on potential economic effect level E_p , which can be obtained by IPO creator at commercialization of IPO, as well as by user of this IPO at the use E_c . Values of indices E_p and E_c are worthwhile to be used for current evaluation of IPO market attraction (market potential) level changes. For solving this problem, it is recommended to use the tangential function F_1 :

$$F_1 = tg [\pi (E_p - E_c)/4 E_p], \text{ by } E_p > E_c; \quad F_1 = tg [\pi (E_p - E_c)/4 E_c], \text{ by } E_c > E_p \quad (1)$$

Functions (1) are considered both for the whole of particular enterprise technological market (general effectiveness of the creator and general effectiveness of potential users of IPO are taken into account) and for individual intellectual product (technology) of the creator enterprise (the level of individual technology market attraction is considered).

In many cases, function F_1 is not sufficient for making scientifically well-grounded decisions on market prospects of technological product, what creates objective grounds for expansion of monitoring mechanism to indices directly concerned with intellectual technology. The stated problem is solved by use of monitoring anti-tangential function F_2 :

$$F_2 = arctg \frac{\pi}{4} \left(\frac{IQ_{tech}^{compl} - IR_{tech}^{compl}}{\sqrt{(IQ_{tech}^{compl})^2 + (IR_{tech}^{compl})^2}} \right)$$

where IQ_{tech}^{compl} is integral index of IPO quality; IR_{tech}^{compl} is risk condition of successful IPO commercialization calculated by the creator, with taking into account risk factors ($IR_{tech}^{compl} = 0...1$; $IR_{tech}^{compl} = 0$ for absolute riskless possibility of IPO commercialization; $IR_{tech}^{compl} = 1$ for absolute impossibility of successful IPO commercialization).

Practice of independent use of monitoring functions F_1 and F_2 gives positive results. Each of these functions represent separate aspects of commercial activity of both IPO creators and users. At the same time we think that results of technological monitoring will be most effective only by integral (simultaneous) application of monitoring functions F_1 and F_2 (Tab. 2).

Table 2

Economic characteristic of monitoring functions F_1 and F_2 common action zones

General condition of cluster	Function values		Correlation of arguments		Creator enterprise transfer policy condition tendencies characteristic
	F_1	F_2	E_p and E_c	IQ_{tech}^{compl} and IR_{tech}^{compl}	
Passive transfer	$1 > F_1 > 0$	$-1 < F_2 < 0$	$E_p > E_c$	$IQ_{tech}^{compl} < IR_{tech}^{compl}$	Customer weakly reacts to propositions of IPO commercialization, desiring reduction in prices and in commercial risk level
Active transfer	$1 > F_1 > 0$	$1 > F_2 > 0$	$E_p > E_{cn}$	$IQ_{tech}^{compl} > IR_{tech}^{compl}$	IPO creator and user accept positively the indices. Share of the transfer depends on the activity of both parts
Transfer with high values	$-1 < F_1 < 0$	$1 > F_2 > 0$	$E_p < E_c$	$IQ_{tech}^{compl} > IR_{tech}^{compl}$	Customer's commercial interest to IPO is heightened due to attractive prices. Extensive transfer possibilities
Transfer with overstated values	$-1 < F_1 < 0$	$-1 < F_2 < 0$	$E_p < E_c$	$IQ_{tech}^{compl} < IR_{tech}^{compl}$	Thanks to low prices, creator uses overstated by customer IPO values. There are difficulties with transfer

Source: worked out by authors on the basis of [6; 7; 10; 11]

According to authors' propositions, there was carried out commercial potential condition monitoring of IPO owned by machine-building enterprises and scientific institutions of Kharkov region. In particular, there was made a detailed market potential analysis of patents belonging to «Ukrelektromash» Public Corporation, «FED» Kharkov Machine-Building Plant State Enterprise, and «Elektrotiazhmash»

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Public Corporation, which provide for the higher effectiveness of asynchronous motors, aeronautical equipment and powerful generators production. By their example the authors carried out an approbation of worked out propositions, the results of the approbation are shown in Table 3.

Table 3

Economic characteristic of IPO commercialization market prospects according to monitoring functions F_1 and F_2 condition analysis results

Patent No	Economic characteristic of transfer (market prospects of commercialization)		
	According to monitoring function F_1 characteristics	According to monitoring function F_2 characteristics	According to functions F_1 and F_2 common action characteristics
UA 93317	Ineffective	Heightened risk	With overstated values
UA 24139	Ineffective	Active marketing	With overstated values
UA 31382	Ineffective	Active marketing	With overstated values
UA 40394	Ineffective	Active marketing	With overstated values
UA 70215	Ineffective	Active marketing	With overstated values
UA 85274	Effective transfer	Active marketing	Active transfer
UA 87423	Ineffective	Active marketing	With overstated values
UA 87866	Effective transfer	Heightened risk	Active transfer

Source: compiled by authors on the basis of [6]

From the most important patent characteristics shown in Table 3, special attention was drawn to those that form conditions of functions F_1 and F_2 arguments proposed by us as main for carrying out the technological monitoring. It is worth to note that according to data from enterprises and organizations, the selected patents are included to commercial briefcase with the aim of their commercialization (commercial utilization at the own enterprise, sale to other customers or other independent or combined types of commercialization).

Conclusions. Methodical approach to monitor IPO commercial potential level on the basis of trigonometrical functions allows to evaluate market, customer and quality indices of IPO, to realize constant market-and-commercial monitoring of intellectual and innovative activity of enterprises, to prevent in good time the undesirable tendencies both at an enterprise and at the market of its production.

The approbation of propositions worked out for monitoring the intellectual technologies market attraction level indicates that tangential and anti-tangential monitoring functions can be used for quite objective and effective monitoring of IPO commercial potential with the aim to commercialize them successfully in the most favourable periods of time.

References

1. Pererva, P. G., Zhehus, O. V. Naukovo-innovatsiyni potentsial Ukrainy ta suchasni problemy yoho vykorystannia [Research and innovation potential of Ukraine and contemporary problems of its use] Rezhym dostupu : http://archive.nbu.gov.ua/portal/Natural/vcpi/TPtEV/2011_26/statiya/Pererva.pdf [in Ukrainian].
2. Pererva, P. G. Hladenko, V. (2010). Monitorynh innovatsiinoi diialnosti: interpretatsiia rezultativ [Monitoring innovation : interpretation of results] Marketynh i menedzhment innovatsii, № 2, pp. 108–116 [in Ukrainian].
3. Pererva, P. G., Kosenko, A. V., Kosenko, O. P. (2012). Antykrizovi instrumenty staloho rozvytku pidpriemstva : innovatsiina, investytsiina ta marketynhova polityka [Bail tools for sustainable enterprise development, innovation, investment and marketing policies] Visnyk Nats.tekhn.un-tu "KhPI" : zb.nauk.pr. Temat. vyp. :

Література

1. Перерва, П. Г. Науково-інноваційний потенціал України та сучасні проблеми його використання [Електронний ресурс] / П. Г. Перерва, О. В. Жегус. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/Natural/vcpi/TPtEV/2011_26/statiya/Pererva.pdf.
2. Перерва, П. Г. Моніторинг інноваційної діяльності: інтерпретація результатів / П. Г. Перерва, І. В. Гладенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. — 2010. — № 2. — С. 108–116.
3. Перерва, П. Г. Антикризові інструменти сталого розвитку підприємства : інноваційна, інвестиційна та маркетингова політика / П. Г. Перерва, А. В. Косенко, О. П. Косенко // Вісник нац.техн.ун-ту "ХПІ" : зб.наук.пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. — Харків : НТУ "ХПІ". — 2012. — № 25. — С. 100–106.
4. Перерва, П. Г. Самомаркетинг менеджера и биз-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Tekhnichniy prohres ta efektyvnist vyrobnytstva. Kharkiv : NTU «KhPI», № 25, pp. 100–106 [in Ukrainian].

4. Pererva, P. G. (2003). Samomarketynh menedzhera y byznesmena [Self-marketing manager and businessman]. Fenyks, P. 592 (Seryia «Psykhohohyia byznesa») [in Russian].

5. Hrabchenko, A. Y., Pererva P. G., Smolovyk R. F. (1999). Osnovi marketynha visokyykh tekhnolohiy [Principles of Marketing of high technology] Kh.: KhHPU, P. 242 [in Ukrainian].

6. Kosenko, O. P. (2016). Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm komertsializatsii intelektualno-innovatsiynykh tekhnolohii na mashynobudivnomu pidpriemstvi [Organizational-economic mechanism of commercialization of intellectual and innovative technologies for the manufacture of machinery] Kharkiv [in Ukrainian].

7. Kosenko, O. P. (2014). Otsiniuvannia rynkovo pryvablyvosti intelektualnykh tekhnolohii na osnovi intehralnoho vykorystannia monitorynhovykh funktsii [Evaluation of market attractiveness based on intelligent technologies integrated use of monitoring functions]. Menedzhment i marketynh innovatsii. Sumy : SumDU, № 2, pp. 29–42. [in Ukrainian].

8. Pererva, P. G., Mekhovych, S. A., Pohorielov, M. I. (2008). Ekonomika ta orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti : pidruch [Economics and organization innovation]. Kharkiv : NTU «KhPI», P. 1080 [in Ukrainian].

9. Pererva, P. G., Tkachova, N. P. (2011). Rozvytok metodiv analizu faktychnoho stanu konkurentnykh perevah pidpriemstva [The development of methods of analysis of the actual state of competitive advantage] Ekonomika rozvytku. Kharkiv : KhNEU, № 4 (60), pp. 116–120. [in Ukrainian].

10. Pererva, P. G., Tovazhnianskyi, V. L. (2010). Antykryzovyi monitorynh finansovo-ekonomichnykh pokaznykiv roboty mashynobudivnoho pidpriemstva [Crisis monitoring financial and economic performance of the machine-building enterprise] Ekonomika rozvytku. Kh: KhNEU, № 2 [54], pp. 46–50 [in Ukrainian].

11. Tovazhnianskyi, V. L., Pererva, P. G., Kobieliava, T. O., Tkachova, N. P. (2012). Antykryzovyi mekhanizm staloho rozvytku pidpriemstva [Crisis mechanism for sustainable enterprise development]. Kh: Virovets A. P. Apostrof, P. 703 [in Ukrainian].

несмена / П. Г. Перерва. - Ростов н / Д: Феникс, 2003. – 592 с. (Серия «Психология бизнеса»).

5. Грабченко, А. И. Основы маркетинга высоких технологий : учебное пособие / Грабченко, А. И., Перерва П. Г., Смоловик Р. Ф. – Х. : ХГПУ, 1999. – 242 с.

6. Косенко, О. П. Організаційно-економічний механізм комерціалізації інтелектуально-інноваційних технологій на машинобудівному підприємстві : автореф. дис. д-ра екон. наук : спец. 08.00.04 / О. П. Косенко – Харків, 2016. – 37 с.

7. Косенко, О. П. Оцінювання ринкової привабливості інтелектуальних технологій на основі інтегрального використання моніторингових функцій / О. П. Косенко // Менеджмент і маркетинг інновацій. – 2014. – № 2. – С. 29–42.

8. Перерва, П. Г. Економіка та організація інноваційної діяльності : підруч. / П. Г. Перерва, С. А. Мехович, М. І. Погорелов; за ред. П. Г. Перерви, С. А. Меховича, М. І. Погорелова. – Харків : НТУ «ХПІ», 2008. – 1080 с.

9. Перерва, П. Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства / П. Г. Перерва, Н. П. Ткачова // Економіка розвитку. – 2011. – № 4 (60). – С. 116–120.

10. Перерва, П. Г. Антикризисный мониторинг финансово-экономических показателей работы машиностроительного предприятия / П. Г. Перерва, В. Л. Товажнянский // Экономика развития. – 2010. – № 2 [54]. – С. 46 – 50.

11. Товажнянский, В. Л. Антикризисный механизм стабильного развития предприятия : монография / В. Л. Товажнянский, П. Г. Перерва, Т. О. Кобелева, Н. П. Ткачова; ред. : П. Г. Перерва. – Х. : Віровець А. П. : Апостроф, 2012. – 703 с.

Received for publication 4.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Kosenko, O. P. Monitoring the commercial potential of intellectual property / O. P. Kosenko, T. O. Kobieliava, N. P. Tkachova // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9), ч. 2. – С. 140-145.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 657.478:339

UDC 657.478:339

В. С. Лень, к. е. н.,
професор,
В. В. Гливенко, к. е. н.,
доцент

V. S. Len, Candidate of Economic
Sciences, Professor,
V. V. Glivenko, Candidate of Economic
Sciences, Associate Professor

ОБЛІК ТРАНСПОРТНО-ЗАГОТІВЕЛЬНИХ ЗАТРАТ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

ACCOUNTING FOR FREIGHT COST STOCKPILING RETAILERS

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дослідження визначається значним впливом методів розподілу транспортно-заготівельних витрат на собівартість реалізованих товарів, що впливає на прийняття рішень щодо ціноутворення та структури продаж.

Постановка проблеми. Транспортно-заготівельні затрати є однією з важливих статей обліку торговельних підприємств, проте питання їх розподілу у бухгалтерському обліку потребують обґрунтування і удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми обліку транспортно-заготівельних витрат та включення їх до собівартості товарів досліджувались багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими, зокрема: Ф. Ф. Бутинцем, О. Т. Бровко, А. В. Калініченко, Г. Ю. Касьяною, Л. В. Нападовською, І. Павлюк, В. Б. Захожай і М. Ф. Базас та іншими.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Недостатньо залишається теоретична та практична розробленість питань баз та методів розподілу транспортно-заготівельних затрат підприємств роздрібною торгівлі, які б дозволяли отримати релевантну інформацію для управління собівартістю реалізованих товарів.

Постановка завдання. Головним завданням дослідження є аналіз нормативних документів та досліджень вчених з обліку та розподілу транспортно-заготівельних затрат на підприємствах роздрібною торгівлі та розробка пропозицій з їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Різні автори пропонують за базу розподілу транспортно-заготівельних витрат обирати купівельну вартість або продажну вартість без податку на додану вартість або включаючи його. Українські дослідники списувати транспортно-заготівельні затрати на собівартість реалізованих товарів пропонують за середнім відсотком. Нами проаналізовано вплив різних баз розподілу на рентабельність продаж товарів. Виявлено, що застосування різних баз розподілу впливає на рентабельність продаж окремих видів товарів.

Висновки. Підприємства торгівлі можуть самостійно обирати спосіб включення транспортно-заготівельних затрат до собівартості товарів, а також базу їх розподілу. Пропонується: включення до Методичних рекомендацій з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності спрощених варіантів віднесення транспортно-заготівельних затрат на собівартість реалізованого товару; внесення змін у відповідні нормативні документи, які б вказували, що "порядок розподілу транспортно-заготівельних затрат підприємство визначає самостійно"; зазначити обрану методу розподілу затрат у внутрішньому нор-

Urgency of the research. Background study determined a significant influence of the distribution methods of transportation and procurement costs to cost of goods sold, which affects decisions on pricing and sales structure.

Target setting. Transportation and procurement costs - one of the most important items for trading companies. However, the question of their distribution in the accounting needs justification and improvement.

Actual scientific researches and issues analysis. Accounting Problems transportation and procurement costs and their inclusion in the cost of goods investigated by many domestic and foreign scholars, in particular: F. F. Butinets, O. T. Brovko, A. V. Kalinichenko, G. Y. Kasyanov, L. V. Napadovska, I. Pavlyuk, V. B. Zakhzhaj and M. F. Bazas and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. Failure is developed of theoretical and practical issues of databases and methods of distribution transportation and procurement costs of retailers, which would allow obtaining relevant information to control cost of sold goods.

The research objective. The main objective of the study is an analysis of regulatory documents and scientific studies of accounting and distribution of transportation and procurement costs for retailers and proposals for their improvement.

The statement of basic materials. Different authors propose to take purchasing cost or purchase price without value added tax, or including it for the base of distribution of transportation and procurement costs. Ukrainian researchers write off transportation and procurement costs of cost of goods sold by the average percentage offer. We analyzed the impact of different bases of distribution on the profitability of sales. It was found that the use of different distribution bases affects the profitability of sales of certain goods.

Conclusions. Trading enterprises can independently choose the way of including transportation and procurement costs in the cost of sold goods, as well as their distribution base. It is proposed: inclusion in the Guidelines on the formation of expenses and the order of their planning in the trading activities of simplified options for assigning transportation and procurement costs in the cost of goods sold; amendments to the relevant regulations that would indicate, that «the rose-order division of transportation and procurement costs, the company defines itself»; to enter a chosen method of cost allocation in the internal regulations on accounting policies.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

мативному документі Про політику бухгалтерського обліку.

Ключові слова: транспортно-заготівельні затрати; облік; способи розподілу; бази розподілу; підприємства роздрібної торгівлі.

Keywords: transportation and procurement expenses; accounting; methods of distribution; bases distribution; the enterprises of retail trade.

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дослідження визначається значним впливом методів розподілу транспортно-заготівельних витрат на собівартість реалізованих товарів, що впливає на прийняття рішень щодо ціноутворення та структури продаж.

Постановка проблеми. Однією з важливих статей обліку торговельних підприємств є транспортно-заготівельні затрати. Основною метою діяльності будь-якого підприємства, у тому числі торговельного, є отримання прибутку. На підприємствах торгівлі основна частина прибутку від операційної діяльності є сумою валового прибутку за вирахуванням витрат на збут. Валовий прибуток є різницею між чистим доходом від реалізації товарів та їх собівартістю. У фінансовій звітності валовий прибуток від реалізації товарів визначається загальною сумою, а для управління прибутком його визначають за кожним товаром чи їх групою. Для управління прибутком та прийняття рішень щодо структури товарів, що реалізуються, необхідно точно визначити собівартість реалізованого товару (групи товарів), складовою частиною якої є транспортно-заготівельні затрати, які можуть займати високу питому вагу в їх собівартості. Отже проблема обліку та розподілу транспортно-заготівельних затрат є актуальною для будь-якого торговельного підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми обліку транспортно-заготівельних витрат та включення їх до собівартості товарів досліджувались багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими, зокрема: Ф. Ф. Бутинцем, О. Т. Бровко, А. В. Калініченко, Г. Ю. Касьяною, Л. В. Нападовською, І. Павлюк, В. Б. Захожай і М. Ф. Базась та іншими. Не заперечуючи суттєвого внеску перелічених та інших вчених у вирішення цих проблем, слід зазначити, що ряд питань їх обліку і розподілу залишилися не повністю розкритими.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Недостатньою залишається теоретична та практична розробленість питань організації обліку, баз та способів розподілу транспортно-заготівельних затрат підприємств роздрібної торгівлі, які б дозволяли отримати релевантну інформацію для управління щодо собівартості реалізованих товарів.

Постановка завдання. Головним завданням дослідження є аналіз нормативних документів та досліджень вчених з обліку та розподілу транспортно-заготівельних затрат на підприємствах роздрібної торгівлі та розробка пропозицій з їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Насамперед зазначимо, що більшість дослідників застосовують поняття «транспортно-заготівельні витрати». Нами замість нього застосовується поняття «транспортно-заготівельні затрати». Під витратами підприємства ми розуміємо їх визначення, наведене в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (витрати — зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [1], а під *затратами підприємства – трансформацію грошових коштів та їх еквівалентів у інші активи та витрачання ресурсів підприємства у процесі виробництва, управління та збуту* [2]. Затрати підприємства перетворюються у витрати при прямому списанні на фінансовий результат або при списанні собівартості реалізованої продукції, яка включає у т.ч. транспортно-заготівельні витрати.

Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку (П(с)БО) 9 «Запаси» передбачено 2 варіанти включення транспортно-заготівельних затрат до собівартості товару: 1) при придбанні; 2) у кінці звітної періоду при визначенні собівартості реалізованих товарів [3].

При застосуванні другого варіанту вони щомісячно розподіляються між сумою залишку запасів на кінець звітної місяця і сумою запасів, що вибули (використані, реалізовані, безоплатно передані тощо) за звітний місяць. Сума транспортно-заготівельних затрат, яка відноситься до запасів, що вибули, визначається як добуток середнього відсотка транспортно-заготівельних затрат і вартості запасів, що вибули, з відображенням її на тих самих рахунках обліку, у корес-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

понденції з якими відображено вибуття цих запасів. Середній відсоток транспортно-заготівельних затрат визначається діленням суми залишків транспортно-заготівельних затрат на початок звітної місяця і транспортно-заготівельних затрат за звітний місяць на суму залишку запасів на початок місяця і запасів, що надійшли за звітний місяць.

Слід зазначити, що у тексті П(с)БО 9 не зазначено, яку вартість запасів, первісну чи продажну, враховувати при визначенні середнього відсотка для розподілу транспортно-заготівельних затрат. Проте, у П(с)БО 9 наведено приклад визначення відсотка транспортно-заготівельні затрати щодо первісної вартості запасів.

У Законі України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” зазначено, що міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, у межах своєї компетенції, відповідно до галузевих особливостей розробляють на базі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку методичні рекомендації щодо їх застосування [4].

Відповідно до Закону Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України затверджені Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності [5]. У рекомендаціях вказано, що транспортно-заготівельні затрати обліковуються загальною сумою з наступним щомісячним розподілом їх між сумою залишку товарів на кінець звітної місяця і сумою вибулих за місяць товарів. У документі про розподіл транспортно-заготівельних затрат за середнім відсотком не згадується, тобто, допускається розподіл їх за іншими способами і базами розподілу. Але викликає сумнів доцільність обліку транспортно-заготівельних затрат загальною сумою в усіх випадках. Адже в разі дослівного трактування методичних рекомендацій накопичення транспортно-заготівельних затрат за групами товарів буде порушенням порядку їх обліку.

У МСБО 2 “Запаси” [6] порядок розподілу транспортно-заготівельних затрат взагалі не розкрито, а тому при застосуванні підприємством МСБО бази їх розподілу підприємство може визначати самостійно.

Такими базами розподілу можуть бути: закупівельна вартість; ціна продажу; об’єм; вага; розподіл з урахуванням класу вантажу.

Згідно з п. 88 Методичних вказівок по бухгалтерському обліку матеріально-виробничих запасів, затверджених наказом Міністерства фінансів Російської федерації від 28.12.2001 № 119н [7] підприємствам дане право використовувати наступні спрощені варіанти списання транспортно-заготівельних затрат на собівартість реалізованих товарів:

— при невеликій питомій вазі транспортно-заготівельних затрат (не більше 10 % до облікової вартості матеріалів) їхня сума може повністю списуватися на збільшення вартості проданих матеріалів;

— протягом поточного місяця транспортно-заготівельні затрати можуть розподілятися виходячи з питомої ваги (у відсотках до облікової вартості відповідних матеріалів), що склалась на початок даного місяця. Якщо це привело до істотного недосписання або зайвого списання транспортно-заготівельних затрат (більше 5 %), у наступному місяці сума відхилень або ТЗР, що списують (що розподіляють) коректується на зазначену суму минулого місяця;

— транспортно-заготівельні затрати можуть розподілятися пропорційно їхній питомій вазі (нормативу), закріпленому в планових (нормативних) калькуляціях, до облікової вартості використовуваних матеріалів. При цьому якщо фактичні розміри транспортно-заготівельних затрат відрізняються від нормативних розмірів, у наступному місяці (звітному періоді) сума транспортно-заготівельних затрат коректується. Залишки транспортно-заготівельних затрат на початок кожного місяця (звітної періоду) розраховуються виходячи з питомої ваги (нормативу) транспортно-заготівельних затрат, передбачених у планових (нормативних) калькуляціях, до фактичної наявності матеріалів в облікових цінах;

— транспортно-заготівельні затрати або відхилення можуть щомісяця (у звітному періоді) повністю списуватися на збільшення вартості витрачених (відпущених) матеріалів, якщо їхня питома вага (у відсотках до договірної (облікової) вартості матеріалів) не перевищує 5 відсотків. Н. М. Грабова вважає, що прийнятними обліковими цінами при методі розподілу транспортно-заготівельних затрат за середнім відсотком для оптових підприємств є ціни купівлі, а для розд-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

рібних — ціни продажу [8]. П. Й. Атамас середній відсоток визначає на продажну вартість товару за мінусом транспортно-заготівельних затрат [9, с. 210]. Н.В. Фірсова пропонує облік транспортно-заготівельних затрат здійснювати у розрізі товарно-матеріальних цінностей, а їх розподіл — за допомогою методу середньої арифметичної зваженої [10].

У більшості випадків безпосереднє (пряме) включення транспортно-заготівельних затрат до фактичної собівартості товару недоцільне у зв'язку зі значною трудомісткістю, а тому більшість підприємств роздрібною торгівлі застосовує метод середнього відсотка. Таку ж думку висловлюють прямо або опосередковано й ряд інших дослідників [8; 9].

Методи обліку та бази розподілу транспортно-заготівельних затрат можуть суттєво впливати на собівартість реалізованого товару. У таблиці наведено умовний приклад розподілу транспортно-заготівельних затрат за різними базами розподілу за середнім відсотком.

Таблиця 1

Приклад розподілу транспортно-заготівельних затрат за середнім відсотком на основі різних баз

Показники	Найменування товару		Разом
	Фрукти Імпорт	Хліб	
Вага, кг	100	200	300
Ціна придбання без ПДВ	1000	1000	2000
ПДВ	200	200	400
Разом ціна придбання	1200	1200	2400
Торгова націнка до ціни придбання	600	120	720
Ціна продажу	1800	1320	3120
Реалізована торгова націнка	500	100	600
Транспортно-заготівельних затрат	312		312
Розподіл транспортно-заготівельних затрат:			
— пропорційно купівельній вартості	156	156	312
— пропорційно продажній вартості	180	132	312
— пропорційно реалізованій торговій націнці	260	52	312
— пропорційно вазі товару	104	208	312
Рентабельність продажу товарів залежно від баз розподілу транспортно-заготівельних затрат, %			
— пропорційно купівельній вартості	19,1	-4,2	x
— пропорційно продажній вартості	17,8	-2,4	x
— пропорційно реалізованій торговій націнці	13,3	3,6	x
— пропорційно вазі товару	22,0	-8,2	x

Дані таблиці підтверджують суттєвий вплив баз розподілу транспортно-заготівельних затрат на собівартість реалізованих товарів та рентабельність їх продажу.

Висновки і пропозиції. Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки і пропозиції:

- Аналіз нормативної бази, яка регулює облік і розподіл транспортно-заготівельних затрат свідчить, що підприємства торгівлі можуть самостійно обирати спосіб включення транспортно-заготівельних затрат до собівартості товарів, а також базу їх розподілу.

- Застосування різних баз розподілу транспортно-заготівельних витрат призводить до різних рівнів рентабельності продажу товарів.

- Було б доцільним включення до Методичних рекомендацій з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності спрощених варіантів віднесення транспортно-заготівельних затрат на собівартість реалізованого товару.

- Достатніх обґрунтувань, чому у П(с)БО 9 “Запаси” пропонується розподіл транспортно-заготівельних затрат за середнім відсотком до ціни придбання без ПДВ, або у окремих авторів, включаючи ПДВ, немає. Тому, у абзаці п'ятому цього П(с)БО друге та наступні речення замінити реченням “порядок розподілу транспортно-заготівельних затрат підприємство визначає самостійно”.

- У Методичних рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності у статті 21 другий абзац знизу замінити реченням “Порядок розподілу транспортно-заготівельних затрат підприємство визначає самостійно”.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

- Методи обліку транспортно-заготівельних затрат та способи їх розподілу доцільно зазначати у внутрішньому нормативному документі Про політику бухгалтерського обліку [11].

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] : затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
2. Лень, В. С. Поняття витрат і затрат у бухгалтерському обліку: відмінність та тотожність [Електронний ресурс] / В. С. Лень, К. В. Прошина // Економічний форум. – 2013. – № 2. – С. 277-284. – Режим доступу : <http://ekona.org.ua/repository/view/72/>.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [Електронний ресурс] : затв. наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 р. № 246. – Режим доступу : http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=340510&cat_id=293533.
4. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV (із змінами і доповненнями). – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
5. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності, затв. наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 22.05.2002 № 145. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/LegislativeActs/Detail?lang=uk-UA&id=cf799ac5-183a-4464-83c7-a173fd07003e>.
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021
7. Методические указания по бухгалтерскому учету материально-производственных запасов, утв. приказом Министерства финансов Российской Федерации от 28 декабря 2001 г. № 119н. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_35543/.
8. Грабова, Н. М. Бухгалтерський облік у галузях народного господарства : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Н. М. Грабова. – К. : КНЕУ, 2003. – 203 с.
9. Атамас, П. Й. Бухгалтерський облік у галузях економіки. 2-ге вид. : навч. посіб. / П. Й. Атамас. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 392 с.
10. Фірсова, Н. В. Облік і контроль торговельних витрат підприємств споживчої кооперації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Н. В. Фірсова. К. : КНЕУ, 2008. – 23 с.
11. Лень, В. С. Основний внутрішній нормативний документ бухгалтерії : назва та зміст [Електронний ресурс] / В. С. Лень, І. М. Гончаренко // Проблеми і перспективи розвитку обліково-аналітичного забезпечення системи управління підприємств в умовах євроінтеграції : зб. наук. праць. – Донецьк : ДДУУ, 2012. – Вип. 232, т. XIII. – С. 206-215. – Режим доступу : <http://ekona.org.ua/repository/view/134/>.

References

1. Ministerstvo finansiv Ukrayiny. (2013). Natsionalne polozhennya (standart) buhgalterskogo obliku 1 «Zagalni vymogi do finansovoyi zvitnosti» [National provision (Standard) 1 «General Requirements for Financial Reporting»]. Retrieved December 20, 2016, Retrieved from : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> [in Ukrainian].
2. Len, V. S. & Proshina, K. V. (2013). Ponyattya vytrat i ztrat u buhgalterskomu obliku: vidminnost ta totozhnist [The concept of costs and expenses in accounting, difference and identity]. Ekonomichnyi forum. Naukoviy zhurnal. No 2, 277-284. Retrieved December 20, 2016, Retrieved from : <http://ekona.org.ua/repository/view/72/>. [in Ukrainian].
3. Polozhennya (standart) buhgalterskogo obliku 9 «Zapasi» [Regulation (Standard) 9 «Inventories»]. Retrieved from : http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk-publiash/article?art_id=340510&cat_id=293533 [in Ukrainian].
4. Pro buhgalterskiy oblik ta finansovu zvitnist v Ukrayini : [On Accounting and Financial Report in Ukraine] [Electronic resource] Retrieved from : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14> [in Ukrainian].
5. Metodichni rekomendatsiyi z formuvannya skladu vitrat ta poryadku yih planuvannya v torgovelnii diyalnosti [Guidelines for the formation of the costs and procedure of planning trading activities]. Retrieved from : <http://www.me.gov.ua/LegislativeActs/Detail?lang=uk-UA&id=cf799ac5-183a-4464-83c7-a173fd07003e> [in Ukrainian].
6. Mizhnarodniy standart buhgalterskogo obliku 2 «Zapasi» [International Accounting Standard 2 «Inventories»]. [Electronic resource] Retrieved from : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021.
7. Metodicheskie ukazaniya po buhgalterskomu uchetu materialno-proizvodstvennykh zapasov [Methodical instructions on accounting of inventories]. [Electronic resource] Retrieved from : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_35543/ [in Russian].
8. Grabova, N. M. Buhgalterskiy oblik u galuzyah narodnogo gospodarstva : Navchalno-metodychniy posibnik dlya samostiinogo vivchennja distsipliny [Accounting for the sectors of the economy]. Kyiv : KNEU [in Ukrainian].
9. Atamas, P. Y. Buhgalterskiy oblik u galuzyah ekonomiki. 2-ge vid. : navch. posib. [Accounting in economy]. Kyiv : Tsentri uchbovoyi literaturi. [The centre of educational literature] [in Ukrainian].
10. Firsova, N. V. Oblik i kontrol torgovelnih vitrat pidpriemstv spozhivchoyi kooperatsiyi [Accounting and control of trade expenses of enterprises of consumer cooperation]. [Dissertation abstract]. Kyiv : KNEU [in Ukrainian].
11. Len, V. S., Goncharenko, I. M. Osnovniy vnutrishniy normativniy dokument buhgalteriyi : nazva ta zmist. [The main internal regulations of accounting : the name and the content]. Problemi i perspektivi rozvutku oblikovo-analitichnogo zabezpechennya sistemi upravlinnya pidpriemstv v umovah evro-integratsiyi : zb. nauk. Problems and prospects of accounting and analytical support system of enterprises in the European integration: Retrieved from : <http://ekona.org.ua/repository/view/134/> [in Ukrainian].

Надійшла 03.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Лень, В. С. Облік транспортно-заготівельних затрат підприємств роздрібної торгівлі / В. С. Лень, В. В. Гливіченко // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9), ч. 2. – С. 146-150.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 658.1

UDC 658.1

В. П. Гмиря, к. е. н.,
доцентV. P. Hmyrya, Candidate of Economic Sciences,
Associate ProfessorОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ
СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ
КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО
ВИРОБНИЦТВАFEATURES ASSESSMENT OF THE
FINANCIAL VIABILITY OF CREDIT
CONDITIONS IN AGRICULTURAL
PRODUCTION

Актуальність теми дослідження. Фінансова стабільність держави визначається оцінкою фінансової стійкості підприємств, а головне місце аграрного сектору в економіці зумовлює необхідність забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств.

Постановка проблеми. У сучасних економічних умовах господарювання основою стабільного становища підприємства є його фінансова стійкість, але враховуючи нестабільний економічний стан в економіці країни більшість підприємств знаходяться в нестійкому фінансовому стані.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Наукові дослідження цієї проблеми характеризуються недостатнім рівнем розробки та відсутністю визначених методів оцінювання достатності фінансових ресурсів підприємств при кредитуванні у складних умовах сучасного ринкового середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Враховуючи важливість фінансової стійкості як критерію надійності підприємства, стабільної діяльності та ефективності управління наявними фінансовими ресурсами. Ще недостатньо розроблена методика оцінювання фінансової стійкості підприємства при отриманні кредитування. А питання оцінки фінансового стану підприємств досліджували такі відомі науковці: - Борисова В. А., Василук О. Д., Власюк С. А., Дем'яненко М. Я., Івахненко В. М., Лайко П. А., Ляшенко Ю. І., Мних Є. В., Пеліпенко Л. П., Поддєрьогін А. М., Саблук П. Т., Сав'як І. Я., Стецюк П. А., Челурко В. В., Чуй І. В., Чуліс В. А. та інші.

Мета статті полягає у поглибленні методичного забезпечення щодо оцінки фінансової стійкості підприємств в умовах кредитування аграрного виробництва у сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. В економічній літературі існує багато різних підходів до визначення сутності фінансової стійкості.

Основою фінансової стійкості підприємства є оптимальне співвідношення різних джерел фінансування його діяльності, що ґрунтується на двох принципово протилежних позиціях. З одного боку, залучення коштів є вигідним, оскільки додатковий капітал створює умови для розвитку бізнесу та отримання прибутку, з другого боку – саме запозичені кошти створюють досить великі фінансові ризики, які можуть призвести до негативних наслідків у діяльності підприємства.

Висновки. Визначення шляхів зміцнення фінансової стійкості підприємства дозволяє зробити висновки щодо основних напрямів покращення його фінансового стану та формування ефективної фінансової стратегії.

Ключові слова: фінансова стійкість; аграрне виробництво; прибуток; капітал, показники.

Actuality of research theme. Financial stability of the state is determined by the estimation of financial firmness of enterprises, and the main place of agrarian sector in a national economy predetermines the necessity of providing of financial firmness of agricultural enterprises.

Raising of problem. In the modern economic terms of making business, the basis of a stable position of the enterprise is his financial firmness. The basis of the financially-economic stability of enterprise is his high level of financial stability.

Analysis of the last researches and publications. Taking into account the importance of financial firmness as the criterion of the enterprise reliability, stable activity and efficiency of management of present financial resources, the development of methodology of the estimation of a financial enterprise firmness in the credit obtaining have not yet reached the proper level in the scientific literature. Questions of the estimation of enterprise's financial stability was researched by scientists such as Borisova V., Vasiluk O., Vlasuk S., Demyanenko M., Ivahnenko V., Layko P., Lyashenko Y., Mnyh E., Pelypenko L., Poddieryogin A., Sabluk P., Saviyak I., Steciuk P., Chepurko V., Chuy I., Chupis V. etc.

A selection of unsolved is earlier parts of general issue. Scientific researching of this problem are characterized by the insufficient level of development and absence by the certain methods of the estimation of sufficiency of financial resources of enterprises while crediting in the difficult conditions of modern market environment.

The aim of the article consists in deepening of the methodical providing in relation to the estimation of financial to firmness enterprises in the conditions of crediting of agrarian production in the modern terms of business activity.

Exposition of basic material. In economic literature there is many different definitions of essence of "financial firmness". The financial firmness is considered as leading and decisive in activity of enterprise, because in the market conditions of business making finance are motive force of any economic system. The important object of the management of financial firmness, in accordance with monitoring, is productive firmness of enterprise. Complication of productive relations that arise up in the process of production of goods on an enterprise and the variety of executable by them functions is determined by many internal and external factors, each of that influences on a supply and proceeding in a quality competitive product.

Conclusions. Determinations of ways of improvement of the financial firmness of enterprise allow to make conclusion in relation to the basic directions of improvement of his state and forming of him effective financial strategy.

Keywords: financial stability; agricultural production; income, capital; performance.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Актуальність теми дослідження. Фінансова стабільність держави визначається оцінкою фінансової стійкості підприємств, а головне місце аграрного сектору в економіці зумовлює необхідність забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств.

У ринкових умовах аграрні виробники самостійно залучають фінансові ресурси, намагаються ефективно їх розміщувати з метою забезпечення безперервної підприємницької діяльності, здійснюють самостійний пошук контрагентів. А в сучасних умовах фінансова стійкість стає якісною характеристикою фінансових можливостей підприємства та його партнерів.

Ринкова трансформація в аграрному секторі вимагає якісно нового підходу до оцінки фінансового стану підприємств в системі фінансового управління. Тому важливим є обґрунтування методики визначення фінансової стійкості аграрних виробників, основних критеріїв та показників її визначення, встановлення місця цієї оцінки в системі фінансового менеджменту аграрного сектору. Особливої уваги потребує виявлення закономірностей дії внутрішніх та зовнішніх факторів зміцнення фінансової стійкості аграрних виробників.

Постановка проблеми. У сучасних економічних умовах господарювання основою стабільного становища підприємства є його фінансова стійкість. Саме тому актуальним питанням є проблема своєчасного оцінювання рівня фінансової стійкості підприємства для подальшого визначення необхідності або доцільності залучення інвестицій та отримання кредиту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Враховуючи важливість фінансової стійкості як критерія надійності підприємства, стабільної діяльності та ефективності управління наявними фінансовими ресурсами, розробка методики оцінки фінансової стійкості підприємства при отриманні кредитування ще не досягла належного рівня в науковій літературі. Питання оцінки фінансового стану підприємств досліджували такі відомі науковці, як Борисова В. А., Василик О. Д., Власюк С. А., Дем'яненко М. Я., Івахненко В. М., Лайко П. А., Ляшенко Ю. І., Мних Є. В., Пелипенко Л. П., Поддєрьогін А. М., Саблук П. Т., Сав'як І. Я., Стецюк П. А., Чепурко В. В., Чуй І. В., Чупіс В. А. та інші. Разом з тим у них неповною мірою вивчені, досліджені та узагальнені особливості оцінювання фінансової стійкості аграрних виробників в умовах кредитування виробничого процесу.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Наукові дослідження цієї проблеми характеризуються недостатнім рівнем розробки та відсутністю визначених методів оцінювання достатності фінансових ресурсів підприємств при кредитуванні у складних умовах сучасного ринкового середовища.

Мета статті полягає у поглибленні методичного забезпечення щодо оцінки фінансової стійкості підприємств в умовах кредитування аграрного виробництва у сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. В економічній літературі існує багато різних підходів до визначення сутності фінансової стійкості. Так, Івахненко В. М. зазначає, що фінансова стійкість відображає збалансованість засобів та джерел їх формування, доходів і витрат, грошових і товарних потоків, оцінюється на підставі співвідношення власного і залученого капіталу підприємства, темпів нагромадження власних засобів унаслідок господарської діяльності, співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань, достатності забезпечення матеріальних оборотних засобів власними джерелами [1]. Тютюнник Ю. М. визначає фінансову стійкість як здатність підприємства функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу активів і пасивів у мінливому економічному середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику [2]. Фінансова стійкість підприємства – це такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу, при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику. Найважливішою формою стійкості підприємства є його спроможність розвиватися в умовах внутрішнього і зовнішнього середовища. Для цього підприємство повинно володіти гнучкою структурою фінансових ресурсів і у разі необхідності мати можливості залучати позикові кошти, тобто бути кредитоспроможним. Кредитоспроможним є підприємство за наявності у нього передумов для отримання кредиту і спроможності своєчасно повернути отриману позику зі сплатою відсотка за рахунок прибутку або ін-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

ших джерел [3]. З цього визначення випливає ще один аспект фінансової стійкості – розвиток підприємства, зростання прибутку та капіталу.

Основою фінансової стійкості підприємства є оптимальне співвідношення різних джерел фінансування його діяльності, що ґрунтується на двох принципово протилежних позиціях. З одного боку, залучення коштів є вигідним, оскільки додатковий капітал створює умови для розвитку бізнесу та отримання прибутку, з другого боку – саме запозичені кошти створюють досить великі фінансові ризики, які можуть призвести до негативних наслідків у діяльності підприємства.

Фінансування діяльності підприємства може відбуватися за рахунок власних, залучених та запозичених коштів. Фінансування тільки власними джерелами, як правило, практично не можливе. Підприємство, яке використовує власний капітал, має найвищу фінансову стійкість, але не має можливості розвиватися, оскільки не може сформувати необхідний додатковий обсяг активів і не використовує фінансові можливості приросту прибутку на вкладений капітал.

Суб'єкти господарювання, які використовують запозичений капітал, мають великі можливості фінансування своєї діяльності, а також можливості щодо приросту фінансової рентабельності, проте генерують фінансові ризики і загрозу банкрутства.

Стійкий фінансовий стан підприємства свідчить про його спроможність вчасно розраховуватись з поточною заборгованістю, підтримувати платоспроможність у несприятливих обставинах, збільшувати обсяги реалізації та отримувати прибуток. Фінансова стійкість забезпечує стабільну платоспроможність на перспективу, в основі якої лежить збалансованість активів і пасивів, доходів і витрат та грошових потоків. Фінансова стійкість – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у зовнішньому і внутрішньому середовищі, яке змінюється; що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах припустимого рівня ризику [4].

На фінансову стійкість підприємства впливають такі фактори: стан підприємства на товарному ринку; конкурентоспроможність продукції (робіт, послуг); ділова репутація підприємства; залежність підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів; наявність неплатоспроможних дебіторів; ефективність господарських і фінансових операцій. Суттєво впливають на підприємство взагалі й фінансову стійкість зокрема зовнішні фактори: економічні умови господарювання; політична стабільність; розвиток техніки і технології; платоспроможний попит споживачів; економічна і фінансово-кредитна законодавча база; соціальна й екологічна ситуація в суспільстві; податкова політика; рівень конкурентної боротьби; розвиток фінансового і страхового ринку [5].

На сьогодні багато сільськогосподарських підприємств України перебувають у кризовому стані: втратили ринки збуту, не вистачає власного капіталу для здійснення технічної реконструкції та переорієнтації виробництва на випуск конкурентоспроможної продукції.

У структурі фінансових ресурсів підприємств, необхідних для стійкого функціонування, важливим є залучення як вітчизняного, так і зарубіжного капіталу для інвестування аграрного виробництва. На етапі інтеграції України до Європейського Співтовариства інвестиційні процеси у більшості галузей аграрного виробництва потребують заходів щодо їх активізації. Іноземні інвестори вкладають кошти переважно у великі спільні підприємства. Більшість інтегрованих формуваних в агропромисловому виробництві з іноземними інвестиціями спрямовує інвестиції у виробництво різних видів продукції, що помітно зменшує їх ризики. Подолання або зниження ризиків для інвесторів в Україні, повинно забезпечуватися такими заходами, як:

- страхування - завчасне зовнішнє резервування ресурсів, спрямованих на компенсацію збитків від майбутніх можливих втрат, що викликані реалізацією певних ризиків інвестиційного проекту в аграрному секторі. Під страхування в аграрному секторі підпадає майбутній урожай або основні засоби, які є в наявності у підприємства;

- диверсифікація - розподіл інвестицій за різними фінансовими інструментами, що призведе до зниження ризику або створення єдиного інвестиційного портфеля з альтернативною регіональною або галузевою спрямованістю. Аграрному виробництву притаманне використання різних інструментів залучення фінансових джерел, тому диверсифікація є одним із ефективних методів зниження ризиків аграрним виробникам при інвестуванні коштів;

- законодавче регулювання ринку аграрного виробництва та ринку інвестицій;

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

- стан та функціонування фінансово-кредитної системи України;
- інвестиційна активність юридичних та фізичних осіб.

Оцінювання фінансової стійкості доцільно здійснювати на основі комплексу показників поетапно. У світовій і вітчизняній обліково-аналітичній практиці розроблено основні показники фінансової стійкості.

Фінансово-економічні коефіцієнти та абсолютні показники фінансової стійкості визначаються за інформацією бухгалтерського балансу і характеризують фінансову стабільність підприємства з погляду співвідношення власних і залучених фінансових ресурсів. Водночас, оцінювання фінансової стійкості передбачає аналіз факторів формування показників, які характеризують стабільність функціонування підприємства з позиції забезпечення прибутковості операційної діяльності. Серед цих показників чільне місце посідають поріг рентабельності (ПР) та запас фінансової стійкості (ЗФС).

Чим менша величина порога рентабельності, тим більш фінансово стійким є підприємство. Проте в умовах суттєвого зростання операційного доходу одночасно зростають операційні витрати, а отже, і поріг рентабельності. Тому важливо забезпечити перевищення темпу приросту операційного доходу над темпом приросту порога рентабельності, в результаті чого відбудеться зниження частки порога рентабельності в доході та підприємство перебуває на межі банкрутства. Підприємство має хронічну прострочену заборгованість перед кредиторами, а відновлення платоспроможності без санації є майже неможливим [6].

Запас фінансової стійкості характеризує максимально допустимий процент зменшення операційного доходу доти, доки операційна діяльність залишатиметься беззбитковою. Він показує рівень захищеності, який є у підприємства на момент розрахунку та яким можна скористатися на випадок несприятливих обставин – зменшення обсягів виробництва чи реалізації продукції. Разом з тим, рівень запасу фінансової стійкості визначає захищеність кредиторів і постачальників від можливої несплати підприємством коштів за рахунками. Існують різні показники фінансової стійкості підприємства. В таблиці 1 приведені основні показники, які найбільш ґрунтовно дозволяють провести оцінку фінансової стійкості підприємств аграрного виробництва.

Таблиця 1

Показники оцінки фінансової стійкості підприємств

Показники	Розрахункова формула	Нормативне значення	Порядок розрахунку за даними балансу (рядки)
1	2	3	4
Показники структури капіталу			
Коефіцієнт автономії або фінансової незалежності	Власний капітал Пасиви	≥0,5	$\frac{1495}{1900}$
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	Зобов'язання Пасиви	<0,5	$\frac{1900-1495}{1900}$
Коефіцієнт фінансування	Власний капітал <i>Зобов'язання</i>	≥1	$\frac{1495}{1900-1495}$
Коефіцієнт фінансового ризику	<i>Зобов'язання</i> Власний капітал	<1	$\frac{1900-1495}{1495}$
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	$\frac{\text{Довгострокові зобов'язання}}{[\text{Власний капітал}] + [\text{Довгострокові зобов'язання}]}$	Зменшення	$\frac{1595}{1495+1595}$
Коефіцієнт структури залученого капіталу	$\frac{\text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Зобов'язання}}$	Збільшення	$\frac{1595}{1900-1495}$
Показники стану оборотних активів			
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Власний капітал}}$	Збільшення	$\frac{1495+1595-1095}{1495}$
Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	Власні оборотні кошти Оборотні активи	≥0,1	$\frac{1495+1595-1095}{1195}$

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
Коефіцієнт забезпеченості запасів	Власні оборотні кошти Запаси	≥0,5	$\frac{495+1595-1095}{1100+1110}$
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Грошові кошти Власні оборотні кошти	Збільшення	$\frac{1165}{1495+1595-1095}$

На основі аналізу коефіцієнтів можна виявити сильні і слабкі сторони підприємства, контролювати діяльність підприємства так, щоб не допустити банкрутства, а також виявити фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, які впливають на стан фінансової стійкості на аграрних підприємствах [7]:

- структура аграрної продукції, що випускається, її частка в загальному платоспроможному попиті на продукцію;
- розмір статутного капіталу аграрного підприємства;
- розмір та структура витрат аграрних виробників, їх динаміка у порівнянні з прибутком;
- стан майна та фінансових ресурсів, включаючи запаси та резерви;
- економічні умови господарювання;
- техніка та технологія аграрного виробництва;
- фінансово-кредитна законодавча база;
- соціальна та екологічна ситуація в країні;
- розвиток фінансового та страхового ринку для підприємств аграрного сектору.

Методика здійснення діагностики оцінки фінансової стійкості підприємств для отримання кредиту є платформою, яка поєднує можливості кваліфікації, екстраполяції та моделювання.

Зазначена діагностика повинна здійснюватися у кілька етапів. (Рис.1)

Рис. 1. Методичні підходи діагностики оцінки фінансової стійкості підприємств при кредитуванні

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Важливою перевагою та прикметною відмінністю цих методичних підходів від існуючих є те, що вони дають можливість чітко виявити реальні можливості кредитування аграрного виробництва та визначити, наскільки підприємство у змозі вчасно розрахуватися за своїми зобов'язаннями.

Зростання фінансової стійкості підприємств залежить від багатьох факторів.

Найбільше темпи росту показників фінансової стійкості залежать від рентабельності продажу, обіговості капіталу, фінансової активності зі залучення коштів, норми розподілу прибутків на інвестиційні потреби. В умовах становлення ринкових відносин кожен суб'єкт господарювання повинен володіти достовірною інформацією про фінансову стійкість як власного підприємства, так і своїх партнерів. Оцінка фінансової стійкості дає змогу зовнішнім суб'єктам аналізу (банкам, партнерам із договірних відносин, контролюючим органам) визначити фінансові можливості підприємства на перспективу, дати оцінку фінансової незалежності від зовнішніх джерел, скласти в загальній формі прогноз майбутнього фінансового стану.

У процесі управління підприємством вагоме місце виділяють стратегічному аналізу фінансової стійкості, який має опиратись на сучасне методологічне забезпечення економічного аналізу, завданням якого є розкриття причинно-наслідкових зв'язків між рівнем фінансової стійкості підприємства та факторами, що його обумовлюють. Аналіз фінансової стійкості дає змогу визначити фінансові можливості підприємства на відповідну перспективу.

У сучасних ринкових відносинах функціонування економіки України починає активно розвиватися підприємництво, основна діяльність яких спрямована на досягнення фінансових та соціальних результатів. Однак характерною особливістю їхньої діяльності залишається низька фінансова стійкість. Важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості належить системі управління, що дозволить глибоко визначити всі наявні можливості та проблеми, які є у кожного суб'єкта господарювання для досягнення та підтримання стійкого й ефективного розвитку економіки. Для підприємств аграрного сектору економіки вирішення проблем забезпечення фінансової стійкості необхідне на всіх рівнях управління діяльністю.

Система заходів для підтримки економічної стійкості аграрних підприємств повинна передбачати наступні: - постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього станів підприємства; - розробку заходів із зниження зовнішньої вразливості підприємства; - розробку підготовчих планів у випадку виникнення проблемних ситуацій, здійсненні попередніх заходів для їхнього забезпечення; впровадження планів практичних заходів у разі виникнення кризової ситуації, прийняття ризикових і нестандартних рішень у випадку відхилення розвитку ситуації; - координацію дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами.

Фінансова стійкість вважається провідною та вирішальною в діяльності підприємства, оскільки в ринкових умовах господарювання фінанси є рушійною силою будь-якої економічної системи. Важливим об'єктом управління фінансовою стійкістю, відповідно до моніторингу, є виробнича стійкість підприємства. Складність виробничих відносин, які виникають у процесі виробництва продукції на підприємстві та різноманітність виконуваних ними функцій визначається багатьма внутрішніми та зовнішніми чинниками, кожний з яких впливає на постачання та відновлення якісного, конкурентоспроможного продукту. Управління виробничим процесом здійснюється через систему виробничого менеджменту завдяки гнучким планам, правильному використанню елементів виробничої системи та дієвого контролю над усіма видами діяльності підприємств. Кінцевою метою у забезпеченні функціонування стійкого виробничого процесу є: оптимальний обсяг продажів, якість виготовленої продукції, задоволення споживача, одержання прибутку, зміцнення іміджу підприємства, постійний контакт із клієнтами, післяпродажне обслуговування. Досягнення фінансової стійкості підприємства можливе лише за умови використання елементів ефективного менеджменту, своєчасної реакції на зміни зовнішнього середовища та стратегічного бачення майбутнього стану підприємства.

Висновки. Визначення шляхів покращання фінансової стійкості підприємства дозволяють зробити висновки щодо основних напрямів покращення його стану та формування його ефективної фінансової стратегії. Моніторинг фінансової роботи на підприємстві доцільно здійснювати за такими напрямками: систематичний фінансовий аналіз їхньої діяльності; організація обігових

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

активів відповідно до існуючих вимог фінансової та бухгалтерської звітності з метою оптимізації фінансового стану; оптимізацію розподілу доходу та вибір найефективнішої фінансової політики; більш широке застосування банківського кредиту з метою оптимізації джерел грошових коштів; залучення інвестиційних коштів у вигляді лізингових операцій з метою розвитку виробництва; впровадження сучасної системи управління грошовими потоками; розроблення і реалізація стратегічної фінансової політики підприємства.

Література

1. Івахненко, В. М. Курс економічного аналізу: навчальний посібник / В. М. Івахненко. - Київ : Знання-Прес, 2000. – 208 с
2. Тютюнник, Ю. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Ю. М. Тютюнник. – К. : Знання, 2012. – 815с.
3. Мних, Є. В. Економічний аналіз: навчальний посібник / Є. В. Мних, І. Д. Ференц. – Львів : Армія України, 2000.
4. Савицька, Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Г. В. Савицька. – 2-ге видан., випр. і доп. – К., Знання, 2005. – 662 с.
5. Базилінська, О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навчально-методичний посібник / О. Я. Базилінська. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 328 с.
6. Поддєрьогін, А. М. Фінанси підприємств: підручник / А. М. Поддєрьогін. - 3-тє вид., перероб. та доп. - К. : КНЕУ, 2000. - 460 с.
7. Мец, В. О. Економічний аналіз фінансових результатів і фінансового стану підприємства: навч. посібник / В. О. Мец. – К. : КНЕУ, 1999. – 132 с.
8. Гапак, Н. М. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства / Н. М. Гапак, С. А. Капштан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. – 2014. – Вип. 1 (42). – С. 191–196.
9. Куровська, Н. О. Формування кредитних ресурсів у системі фінансування потреб сільськогосподарських підприємств / Н. О. Куровська // Наукові читання – 2014. – Житомир : Вид-во «ЖНАЕУ», 2014. – Т. 3. – С. 52–55.
10. Кравченко, М. В. Підвищення економічної стійкості аграрних підприємств [Електронний ресурс] / М. В. Кравченко, // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 1 (11). – С. 38–42. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n1.html>.

References

1. Ivahnenko, V. M. (2000) Kurs ekonomichogo analizu [Course of economic analysis]. Kyiv : Znannia-Pres, P. 208 [in Ukrainian].
2. Tjutjunyk, Ju. M. (2012) Finansovyj analiz: [Financial analysis]. Kyiv : Znannia, P. 815 [in Ukrainian].
3. Mnyh, Ye. V., Ferenc, I. D. (2000) Ekonomichnyj analiz: [Economic analysis]. Lviv : Armiia Ukrayiny.
4. Savyc'ka, G. V. (2005) Ekonomichnyi analiz diialnosti pidpriemstva [Economic analysis of activity of enterprise] : Kyiv, Znannia, P. 662 [in Ukrainian].
5. Bazilinska, O. Ja. (2009) Finansovyj analiz: teoriia ta praktyka : navchalno-metodychni posibnyk [Financial analysis: theory and practice] Kyiv : Centr uchbovoi literatury – Education Literature Centre, P. 328 [in Ukrainian].
6. Poddjer'ogin, A. M. (2000) Finansy pidpriemstv: [Finances of enterprises]. Kyiv: KNEU, P. 460 [in Ukrainian].
7. Mec, V. O. (1999) Ekonomichnyi analiz finansovyh rezultativ i finansovogo stanu pid-priemstva: [Economic analysis of financial results and financial state of enterprise]. Kyiv : KNEU, P. 132 [in Ukrainian].
8. Gapak, N. M., Kapshtan, S. A. (2014) Osoblyvosti vyznachennia finansovoi stiiikosti pidpriemstva [Features of determination of financial firmness of enterprise]. *Naukovyi visnyk Uzhgorodskogo universytetu. Serii Ekonomika – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Ser.: Economics.* Vol. 1 (42), pp. 191-196 [in Ukrainian].
9. Kurovska, N. O. (2014) Formuvannia kredytnykh resursiv u systemi finansuvannia potreb silskohospodarskykh pidpriemstv [Forming of credit resources is in the system of financing of necessities of agricultural enterprises]. *Naukovi chytannia* Vol. 3, pp. 52–55 [in Ukrainian].
10. Kravchenko, M. V. Pidvyshhennia ekonomichnoi stiykosti agrarnykh pidpriemstv [Enhancing agrarian enterprises economic sustainability]. *Ekonomika: realii chasu - Economy: Realities of time.* Retrieved from: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n1.html> (Accessed 1 (11) 2014) [in Ukrainian].

Надійшла 16.12.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Гмиря, В. П. Особливості оцінки фінансової стійкості підприємства в умовах кредитування аграрного виробництва / В. П. Гмиря // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9). ч. 2. – С. 151-157.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 330.131

УДК 330.131

O. I. Zaitseva, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
V. O. Betina, Postgraduate

O. I. Зайцева, к. е. н., доцент,
В. О. Бетіна, аспірант

SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE INCORPORATION ADAPTATION POTENTIAL IN ENTERPRISE MANAGEMENT SYSTEM STRATEGIC

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ІНКОРПОРАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ АДАПТАЦІЇ В СИСТЕМУ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Urgency of the research. Proved that in terms of socio-economic transformation success of the company depends on its ability to respond quickly and effectively to external factors influence and adapt to them. It adaptive capabilities ensure strategic stability in a turbulent business environment, and this is due to the relevance of theoretical and methodological research in this area.

Target setting. The article aims to study the incorporation of methodological approaches potential adaptation enterprises in strategic management to ensure business effectiveness.

Actual scientific researches and issues analysis. Question enterprise adaptation to changes in the competitive environment, clarify the definitions of "adaptive capacity" of evolution and adaptation strategic management concepts are the focus of many leading academic economists Biloshkurskoyi N. V., Ivanova A. D., Stepanova J. L., Srahovych V. G., Tishchenko A. N., Harafonovoyi O. I. and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. While acknowledging the theoretical and practical values of previous research results, should determine the need to study the adaptation potential of the company in the context of strategic management to ensure business effectiveness.

The research objective. To make the system adaptive concept of strategic management, which will depending on the capacity of adaptation, strength, speed and predictability of changes the company choose the appropriate strategy and behavior.

The statement of basic materials. The impact of the business depends on the adaptive capacity and level of development of the region for the location of businesses and industry specifics. Potential adaptation - a multicomponent set of enterprise resources that allow it to adapt to a dynamic environment and are crucial for the realization of opportunities and avoid threats or warnings. Depending on the value of adaptive capacity, sensitivity and willingness of enterprises to respond to the challenges of internal and external environment company chooses adaptation strategy and model behavior: active, passive, situational.

Conclusions. In the process of incorporation adaptation capacity in strategic management in selecting strategies is necessary to determine its compatibility and a balance of external conditions and internal capabilities of the enterprise. Depending on the level of adaptation capacity, speed, scale and predictability of changes in the market the company chooses the appropriate strategies and behaviors.

Актуальність теми дослідження. Успіх підприємства залежить від здатності швидко та ефективно реагувати на зовнішні фактори впливу і пристосовуватися до них. Саме адаптаційні можливості забезпечують стратегічну стійкість підприємств у турбулентному середовищі, чим і зумовлена актуальність досліджень в даній сфері.

Постановка проблеми. Стаття спрямована на дослідження методичних підходів інкорпорації потенціалу адаптації підприємства в систему стратегічного управління з метою забезпечення результативності бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання адаптації підприємства до змін конкурентного середовища, уточнення дефініції «адаптаційний потенціал» та еволюції концепції управління стратегічною адаптацією знаходяться в центрі уваги багатьох провідних вчених-економістів Білошкурської Н. В., Іванової А. Д., Степанової Ю. Л., Срагович В. Г., Тищенко А. Н., Гарафонової О. І. та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Визначено необхідність дослідження адаптаційного потенціалу підприємства в контексті стратегічного управління з метою забезпечення результативності бізнесу.

Постановка завдання. Скласти системну концепцію адаптивного стратегічного управління, яка дозволить в залежності від рівню потенціалу адаптації, сили, швидкості та передбачуваності змін обрати підприємству відповідну стратегію і моделі поведінки.

Викладення основного матеріалу. Результативність бізнесу залежить від рівня адаптаційного потенціалу та рівня розвитку регіону розташування бізнесу і галузевої специфіки. Потенціал адаптації – це багатокomпонентна сукупність ресурсів підприємства, які дозволяють йому пристосовуватися до динамічного зовнішнього середовища і мають визначальне значення для реалізації можливостей і попередження або уникнення загроз. В залежності від значення адаптаційного потенціалу, чутливості і готовності підприємства реагувати на виклики внутрішнього та зовнішнього середовищ підприємство обирає стратегію і моделі адаптаційної поведінки: активну, пасивну, ситуаційну.

Висновки відповідно до статті. В процесі інкорпорації потенціалу адаптації в систему стратегічного управління при виборі стратегії необхідним є визначення її сумісності і збалансованості із зовнішніми умовами та внутрішніми можливостями підприємства. В залежності від рівню потенціалу адаптації, швидкості, масштабів та передбачуваності змін підприємство обирає відповідну стратегію і моделі поведінки.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Keywords: *potential adaptation; adaptation strategy; strategic and adaptive management; business performance.*

Ключові слова: *потенціал адаптації; стратегічна адаптація; стратегічно-адаптивне управління; результативність бізнесу.*

Urgency of the research. In the context of dynamic social and economic transformations, changes in vectors of partnership and priorities for regional and international market success of the enterprise depends largely on its ability to quickly and effectively respond to external influences and adapt to them. It is adaptable capabilities that provide strategic stability in a turbulent business environment, and this is due to the relevance of the theoretical and methodological research in this area.

Target setting. The study of methodological approaches of enterprise adaption capacity incorporation in the system of strategic management to ensure business effectiveness.

Actual scientific researches and issues analysis. Most scientific papers on strategic adaptation issues are written in the context of creating ways of enterprise adaptation to changes in market conditions, building models of rapid advance of competitors and search for resources. Enterprise adaptation in the competitive environment issues are discussed in publications such scholars as: Biloshkurska N. V., Ivanov A. D., Stepanova Yu. L., Srahovych V. H., Tyshchenko A. N. Enterprise adaptation issues in a changing environment are studied by Harafonova O. I. [6; 7], the *adaptive capacity* definition was clarified by Lepeiko T. I. [8], strategic adaptation management concept evolution is considered by other national scholars [9]

However, paying tribute to the theoretical and practical value of the previous scientific achievements, the necessity for enterprise adaptation potential study in the context of strategic management to ensure business effectiveness should be determined.

The research objective. The objective of the paper is to develop strategic management concept, based on the study of scientific and methodological approaches to determining the adaptive capacities of the enterprise system, which will allow, depending on the level of adaptive capacity, strength, speed, scale and predictability of changes in the market to choose the appropriate enterprise strategy and behaviour.

Uninvestigated parts of general matters defining. Transformational period's peculiarities require enterprise adaptation potential determination, and its adapting mechanism development. The main components of such a mechanism should be levers of balancing internal environment with the external dynamic business environment. The adaptation process to changes in the external environment may be directed to the management system improvement, building new organizational structure, restructuring, modification or introduction of new owners, the transformation of the organizational culture, business processes optimization, innovation, personnel professional competencies development and other active management actions. Thus, business performance will depend on the adaptive capacity, the definition of which is based on a thorough study of enterprise external and internal environment, as well as taking into account the development level of business location region and industry specifics.

Adaptive capacity is a prerequisite for enterprise viability and ignoring the importance of this indicator leads to the emergence of enterprise crisis in the future, which is a sad illustration of the current state of many domestic enterprises. Thus, depending on the value and importance of adaptive capacity elements, as well as the sensitivity and readiness of the enterprise to respond quickly and in a timely manner to the challenges of the internal and external environments three enterprise adaptive behaviours: active, passive (conservative) and situational (mixed).

According to [3; 8; 9] and the authors interpretation in Table 1 enterprise adaptive behaviour models are presented.

Thus, the potential for adaptation is a multi-component set of tangible and intangible strategic enterprise resources, which enable it to adapt to a dynamic environment and are essential for the realization of opportunities and the prevention or avoidance of risks in market self-organization.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Table 1

Enterprise Adaptive Behaviour Models

Model поведінки	Enterprise Behaviour Strategy	Adaptive Capacity Level
Active	Strategic paradigm changing, establishment of new, viable business linkages and partnerships, production structure adaptation to the market demands, efficient technologies introduction and the use of environmentally friendly materials, the search for investors for innovative programs and modern forms of remuneration (direct dependence of remuneration on results), flexible network introduction, project-oriented organizational structures, social business focus, strong corporate culture.	The high level of adaptive capacity (0.7 - 1) is an open, proactively organized enterprise new type, ready to adapt the speed to adapt to changes is high, flexible adjustment mechanism designed to ensure strategic stability in the market environment, adaptation nature is wide, covers all the vital functions of the enterprise system
Passive (Conservative)	The operation of inefficient, established, traditional commercial associations, inflexible, centralized management structure, an outdated product portfolio of output, the old pricing model, costly technologies, the lack of information logistics, low organizational culture of the enterprise, the enterprise is not recognizable on the market, branding culture lack, motivated change leaders are not encouraged, resistance to change, the existence of internal competition and conflict in the divisions and corporate obscurities, the lack of common goals and inspiring mission, the company is not socially oriented	The low level of adaptive capacity (0 - 0.49): The company has a low "market immunity", commercial behaviour is not active, rather inertial, adaptation speed to change is low, traditional management techniques, rigidly centralized adaptation mechanism is not formed, adaptation to change is unsystematic, has multi-vector local character, takes place in separate units, is not linked with the overall strategy
Situational (Mixed)	The company strives to provide the necessary adaptive flexibility in order to be able to move to a new management style that fits the situation. Strategic programmes of how to adapt to the specific organization requirements, how to make changes and permutations most efficiently and safely, how to create adaptive capacity are being developed. Managers examine the situation, define its parameters, choose appropriate management decisions and act according to the developed plan, this stage is characterized by conflict in group decision-making methods	The average level of adaptive capacity (0.5 - 0.69): the company chooses situational management, selective adaptation, depends on external environment intensity, moderate adaptation pace, balanced and reasoned management actions, adaptation to changes are implemented in phases, taking into account their impact on the enterprise subsystem, analysis of all alternatives and corresponding consequences are carried

Conclusion. Summing up, it can be concluded that adaptive capacity formation and development is a requirement of time for all businesses, and the results of the study demonstrate the need to implement strategic adaptive management in today's business environment. The authors note that in the process of adaptive capacity incorporation in strategic management of the choice of strategy is necessary to determine its compatibility with the balance of external environment and enterprise internal capabilities. Depending on the level of adaptive capacity, strength, speed, scale and predictability of changes in the market and competitive environment, the company selects the appropriate strategy and behaviour model.

References

1. Biloshkurska, N. V., Biloshkurska, N. V. (2010). Modeli adaptivnoi povedinky ta yikh rol u formuvanni ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Models of adaptive behavior and their role in shaping the economic security]. Aktualni problemy ekonomiky. – Current Economics Issues,

Література

1. Білошкурська, Н. В. Моделі адаптивної поведінки та їх роль у формуванні економічної безпеки підприємства / Н. В. Білошкурська // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 12 (114). – С. 101-104.
2. Іванов, А. Д. Формування адаптаційного механізму

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

№ 12 (114), pp. 101-104 [in Ukrainian].

2. Ivanov, A. D. (2006). Formuvannya adaptatsiinoho mekhanizmu pidpriemstva do konkurentnoho seredovyscha [Formation of the adaptive mechanism of the enterprise in a competitive environment]. Moscow : Infra – M., P. 116 [in Ukrainian].

3. Sragovich, V. G. (2004). Adaptivnoe upravlenie [Adaptive control]. Moscow : Science, P. 260 [in Russian].

4. Stepanova, Yu. L. (2012). Rezultatyvnist adaptatsii pidpriemstva [The effectiveness of enterprise adaptation]. Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemnytstvo – Economy. Management. Entrepreneurship, № 24 (1), pp. 156-163 [in Ukrainian].

5. Tishchenko, A. N. (2007). Formirovanie konkurentnoi pozitsii predpriatiia v usloviakh krizisa [Company's competitive position in crisis formation]. Kharkiv : INZHEK, P. 376 [in Russian].

6. Harafonova, O. I. (2014). Upravlinnia zminy: teoriia, metodolohiia ta praktyka [Change Management: Theory, Methods and Practice]. Kyiv : KNUTD – Kyiv National University of Technology and Design, P. 364 [in Russian].

7. Harafonova, O. I. (2016). Scientific and methodological approaches to assessing strategic position enterprise. Chernihiv Naukovyi visnyk Polissia - Scientific Bulletin of Polissia. Naukovyi ekonomichnyi zhurnal - Scientific Journal of Economics, № 3 (7), pp. 266-270 [in English].

8. Lepeiko, T. I. Adaptatsiinyi potentsial pidpriemstva v konkurentnomu seredovyschi [Enterprise adaptation potential in a competitive environment]. Retrieved from : http://ecan_2015_20_35.pdf [in Ukrainian].

9. Zaitseva, O. I., Betina, V. O. (2016). On evolution of the strategic enterprise adaptation concept. Naukovyi visnyk Polissia - Scientific Bulletin of Polissia, № 3 (7), pp. 201-206 [in English].

pidpriemstva do konkurentnoho seredovyscha: navch. posibnik / A. D. Ivanov. – M. : Infra – M, 2006. – 116 s.

3. Срагович, В. Г. Адаптивное управление: учеб. пособие / В. Г. Срагович. – М. : Наука, 2004. – 260 с.

4. Степанова, Ю. Л. Результативність адаптації підприємства / Ю. Л. Степанова // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2012. – № 24 (1). – С. 156-163.

5. Тищенко, А. Н. Формирование конкурентной позиции предприятия в условиях кризиса: монография / А. Н. Тищенко. – Х. : ИНЖЕК, 2007. – 376 с.

6. Гарафонова, О. І. Управління змінами: теорія, методологія та практика: монографія / О. І. Гарафонова. – К. : КНУТД, 2014. – 364 с.

7. Гарафонова, О. І. Scientific and methodological approaches to assessing strategic position enterprise // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 3 (7). – С. 266-270.

8. Лепейко, Т. І. Адаптаційний потенціал підприємства в конкурентному середовищі [Електроний ресурс] / Т. І. Лепейко. – Режим доступу : http://ecan_2015_20_35.pdf.

9. Zaitseva, O. I. On evolution of the strategic enterprise adaptation concept / O. I. Zaitseva, V. O. Betina // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 3 (7). – С. 201-206.

Received for publication 10.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Zaitseva, O. I. Scientific and methodological approaches to the incorporation adaptation potential in enterprise management system strategic / O. I. Zaitseva, V. O. Betina // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9). ч. 2. – С. 158-161.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 658

УДК 658

V. V. Khachatryan, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

В. В. Хачатрян, к. е. н., доцент

MARKETING MANAGEMENT PROVIDING OF ENTREPRENEURIAL POTENTIAL AS A REQUIREMENT OF MODERN MARKET

МАРКЕТИНГОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ЯК ВИМОГА СУЧАСНОГО РИНКУ

Urgency of the research. The necessity of forming a marketing management providing of business potential associated with the peculiarities of the current stage of market development, such as: globalization, concentration and integration.

Target setting. Dynamic economic conditions and international competition determine the priorities of Ukraine's economy - the entrepreneurial potential building. Actualizing of the problem of providing sales and services.

Actual scientific researches and issues analysis. Various aspects of the economic potential development and its organizational support was revealed in the works of such domestic economists, as: L. Abalkin, O. Alyokhin, A. Anchyshkin, A. Voronkova, O. Honchar, I. Otenko, Y. Fihurnov, A. Cherep and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. Small number of works dedicated to marketing providing of business potential development of the company should be noted.

The research objective. The peculiarities of the business potential of domestic enterprises and essence of the author's approach to the formation of the system of entrepreneurial potential on the basis of marketing support.

The statement of basic materials. The results of the research aspects of the formation and development management business potential of industrial enterprises in the current market conditions were generalized.

It is concluded that the current phase of economic development requires new approaches to understanding the full operation and marketing support entrepreneurial potential, which forms the base of knowledge as one of the most valuable resources, which the company uses for its existence.

Conclusion. Based on the fact that the marketing is seen as a function of management activity on the one hand, and the concept of enterprise management on the other hand, it was proposed to examine the mechanism of the marketing support of business and management of their entrepreneurial potential, as a combination of elements, tools, technologies and instruments that enable the creation and development of marketing-oriented company.

Keywords: entrepreneurial potential; elements; formation evaluation; management; marketing support; improvements; marketing management; strategy.

Актуальність теми дослідження. Необхідність формування маркетингового забезпечення управління підприємницьким потенціалом пов'язана із особливостями сучасного етапу розвитку ринку: глобалізацією, концентрацією та інтеграцією.

Постановка проблеми. Динамічні умови господарювання та міжнародна конкуренція визначають пріоритетний напрям розвитку економіки України – нарощування підприємницького потенціалу. Актуалізуються проблеми забезпечення збуту продукції та послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти розвитку економічного потенціалу та його організаційного забезпечення розкривали у своїй праці такі вітчизняні економісти, як: Л. Абалкін, О. Альохін, А. Анчишкін, А. Воронкова, О. Гончар, І. Отенко, Е. Фігурнов, А. Череп та інші.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Потрібно відзначити незначну кількість праць, присвячених саме маркетинговому забезпеченню розвитку підприємницького потенціалу підприємства.

Постановка завдання. Висвітлено особливості розвитку підприємницького потенціалу вітчизняних підприємств, та сутність авторського підходу до формування системи управління підприємницьким потенціалом на засадах маркетингового забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Узагальнено результати дослідження аспектів формування і управління розвитком підприємницького потенціалу промислових підприємств в сучасних умовах ринку.

Зроблено висновок про те, що сучасний етап розвитку економіки вимагає нових підходів до розуміння повноцінного функціонування та маркетингового забезпечення підприємницького потенціалу, який формує базу знань, як один із найцінніших ресурсів, котрий підприємство застосовує для свого існування.

Висновки. Виходячи з того, що сам маркетинг розглядається як функція управлінської діяльності з одного боку, і як концепція управління підприємством, - з іншого, запропоновано розглядати механізм маркетингового забезпечення діяльності підприємств і управління їх підприємницьким потенціалом, як сукупність елементів, інструментарію, технології та важелів, які забезпечують створення та розвиток маркетингоорієнтованого підприємства.

Ключові слова: підприємницький потенціал; елементи; формування; оцінювання; управління; маркетингове забезпечення; вдосконалення; маркетингове управління; стратегія.

Urgency of the research. Modern dynamic economic conditions and international competition determine the priority of Ukraine's economy - the entrepreneurial capacity building. The industrial complex of Ukraine unites the system of research, design and technological organizations. However, the

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

shortage of capital and technology in Ukraine requires new approaches to ensure development. Besides, low labor costs move production factors towards more labor-intensive production until labor costs will stop rising faster than the cost of innovation and the value of providing high-tech equipment companies. Besides, poor access to credit and high interest rates reduces incentives to invest in fixed assets. Informal evidence confirms views on the existence of a significant shortage of investment in Ukrainian industry.

The problem of ensuring the effectiveness of sales and services is getting actualized. Thus, the current market "consumer", "dominance" in the domestic market imported products put new demands on the formation of business potential.

Target setting. Nowadays industrial companies must react quickly on market changes and adapt to the high demands of consumers, who put new problems before the company's management. Intensive growth of international competition leads to the fact that the company may well exist on the market if it combines quick response to market changes, high dynamic innovation focused on customers, the production process, the relevant requirements of the consumer quality management system and good planning and financial security. Targeting consumers, on the one hand, and needs to consider strategies of competitors, creating demand for business software systems marketing system of entrepreneurial potential.

Analysis of recent research and publications. Various aspects of the economic potential and its organizational support have covered in his work such domestic economists, as: L. Abalkin, O. Alyokhin, A. Anchyskin, A. Voronkova, O. Honchar, I. Otenko, Y. Fihurnov, A.Cherep and others. To the problematic aspects of marketing support of enterprises activities were devoted the works of such scientists as: S. Garkavenko V. Herasymchuk, Y. Krykavsky, S. Ilyashenko, P. Pererva, N. Chukhray.

Uninvestigated parts of general matters defining. It should be remarked a small number of works on marketing support of development of the company business potential.

The research objectives. The article highlights the features of the current stage of the business potential of domestic enterprises, and reveals the essence of the author's approach to the formation of the system of entrepreneurial potential on the basis of marketing support.

Statement of the basic materials. The results of the study the statistical materials justify the conclusion that today is happening the deterioration of the overall competitiveness capacity of Ukraine. According to the World Economic Forum (WEF) in recent years, Ukraine has lost much in the international ranking. Thus, in 2014, it took 89 th place before Gambia and Honduras among 139 countries. Ukraine stayed behind such countries as Estonia, Czech Republic, Poland, Lithuania, Azerbaijan, Slovakia, Russia and Kazakhstan, showing a significant gap with the world average index (Fig. 1).

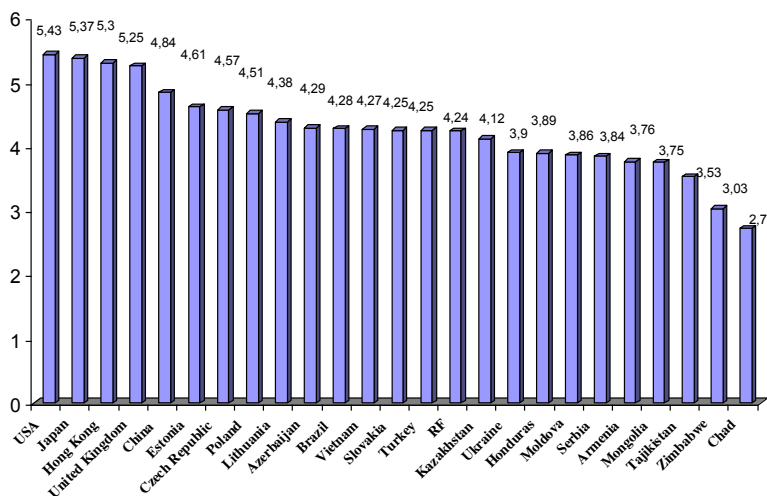

Fig. 1. Place of the countries in the Global Competitiveness WEF (2013-2014.) [according to materials 1]

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

This regression, even in comparison to 2013 is the result of deterioration Ukraine's position by 9 of the 12 components of the index of global competitiveness, such as: "Institutes" (134th place in 2013 - 120), "Makroeconomical stability" (132nd place in 2013 - 106), "Efficiency of commodity markets" (129th place in 2013 - 109), "Financial market sophistication" (119th place in 2013 - 106), "Business competitiveness"(100s place in 2013 - 91).

In assessing the potential of the region, polls and experts from Ukrainian and foreign investment and manufacturing companies have some differences in priorities. Though, the foreign experts give more importance to the political situation in the region, Ukrainians - financial and legal risks. In the eyes of foreign investors in our main competitive advantage - is the access to natural resources and skilled and cheap labor. Domestic experts expect high scientific and technical potential, to it's purchases-demand, infrastructure and population resettlement area. Preference is given based on the table 2.10 industry sector, while the regional aspect is rather neutral (with only a slight negative impact).

In the global competitiveness ranking of the World Economic Forum (WEF) for 2015 Ukraine has lost 3 positions and descended from 76 th (in 2014) to 79th among 140 countries [2]. Today Ukraine is between Guatemala and Tajikistan. And the index of competitiveness Ukraine also fell, by 0.11 from 4.14 to 4.03.

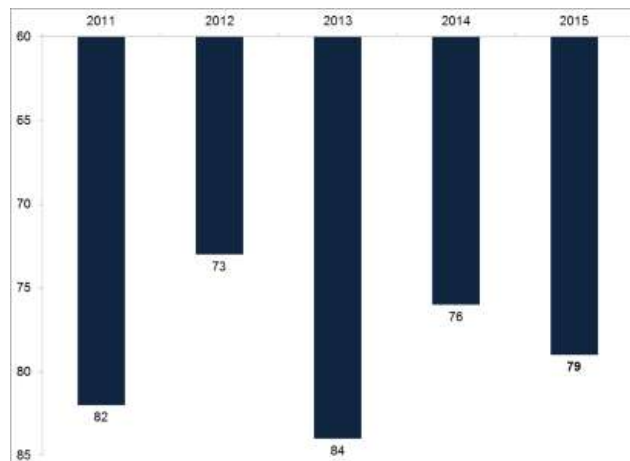

Fig. 2. Ukraine's position in the global competitiveness ranking of WEF [according to materials 2]

As the study shows, in modern conditions the company is unable to achieve the goal - to increase GDP without external support. At the same time, increase of the economic potential at the enterprises directly depends on the opportunities provided by the environment. In this regard, we consider it appropriate to carry out generalizations about the state of the environment in the form of existing opportunities and threats, which can have a significant impact on the improvement of economic and entrepreneurial potential of the company.

Summarizing the results of the study we should focus on the key issues that stand in the forefront in organizing industrial activities and development of their entrepreneurial potential, completing the internal market with a high proportion of goods imported at a reduced customs value and smuggling, creating unfair competition in the market; manufacturer lack of purchasing power; quite high cost of domestic products; unavailability of long-term concessional loans; lack of production in Ukraine specialized on industrial equipment and spare parts to it; a sharp reduction of domestic raw materials and complete dependence on a number of industries to import raw materials; lack of equal conditions for large enterprises and small businesses on the specifics of tax reporting; lack of favorable conditions for attracting investments to the dynamic development of the industry; lack of budget financing of research, development work on the development of new technologies; the complexity of customs proce-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

dures for enterprises as provided tolling scheme, net exports; low wage workers in the sector, a sharp decline in the inflow of young specialists in enterprises, significant migration rate.

Most of the problematic aspects are related to external factors causing the impact on market activity industry [3].

However, none of the sources we've studied do not question that the lack of sustainable competitive position of the company might be the result of ineffective marketing support of these enterprises. At the same time, even these common causes indicate insufficient attention of industry management to the marketing aspects of their activities.

Thus, as for to the first reason, in our opinion, it is possible to prevent the emergence of unfair competition if industry when forming their pricing policy will focus not only on legal documents or build on their cost of production, but will increasingly rely on marketing pricing. So in order to develop entrepreneurial potential it is necessary to introduce a flexible pricing policy, taking into account the needs and demands of consumers.

As for the second reason, majority of industrial companies do not conduct market research neither on their own nor with the help of specialized agencies. So it is not clear: how can they know the purchasing ability of consumers and consider it in a commodity policy.

Regarding the third problem, it should be pointed out that it exists and is associated not only with external factors such as prices for raw materials, energy tariffs, but also with internal ones. This concerns, above all, the use of wasteful technologies in the production process. Internal marketing, aimed to unite the efforts of the team to solve this problem could be used.

Financial issues are mainly related to the need for technical and technological rearmament. If there is no chance to attract long-term loans on favorable terms, attraction of investors should be considered. It's impossible for company in case it doesn't create its own brand (brand), which can significantly increase its goodwill (market value).

Other problems may also be considered in terms of marketing. However, most of the cases company's management is trying connect all the problems attributed to the influence of external factors, because it eliminates the need to exercise their own initiative and improve their own management.

Therefore, all this requires new approaches to understanding the full operation in industrial marketing support of the entrepreneurial potential that forms the basis of knowledge as one of the most valuable resources, which the company uses for its existence.

Schematically the approach to building of flexible and adaptive system of entrepreneur potential of marketing management is presented in Fig. 3. Thus, the control system consists of 3 levels, which is carried out: setting objectives and characteristics of entrepreneurial potential on the basis of marketing; decision-making process; implementing solutions in action and monitoring its implementation.

Thus, the proposed system of entrepreneurial potential on the basis of marketing support does not create a marketing structure, although it is aimed at restructuring the enterprise management system and its business potential based on marketing knowledge. That is marketing, which, on the one hand combines diverse areas of industrial and economic activity, and on the other - seeks to resolve operational problems with new unconventional means. It is therefore crucial for this stage is the creation of a local information network organization of workstations in areas of professional activities.

In our opinion, relevant for industrial enterprises in modern conditions is the creation of the benchmarking consortium, which would give the opportunity to generalize and systematize experiences and best practices of enterprises working in the field, to improve the efficiency of the industry. However, there may be other approaches used in the field of optimization of management decisions, which include outsourcing.

Conclusions. Thus, marketing support of management software entrepreneurs potential in modern conditions, provided an adequate mechanism model which includes a system of interrelated elements, functions, principles, and is based on the system of activation levers of macro- and microeconomic impact and application of the relevant market situation of the company organizing structures marketing activities able to ensure the effectiveness of the company and its business development potential.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

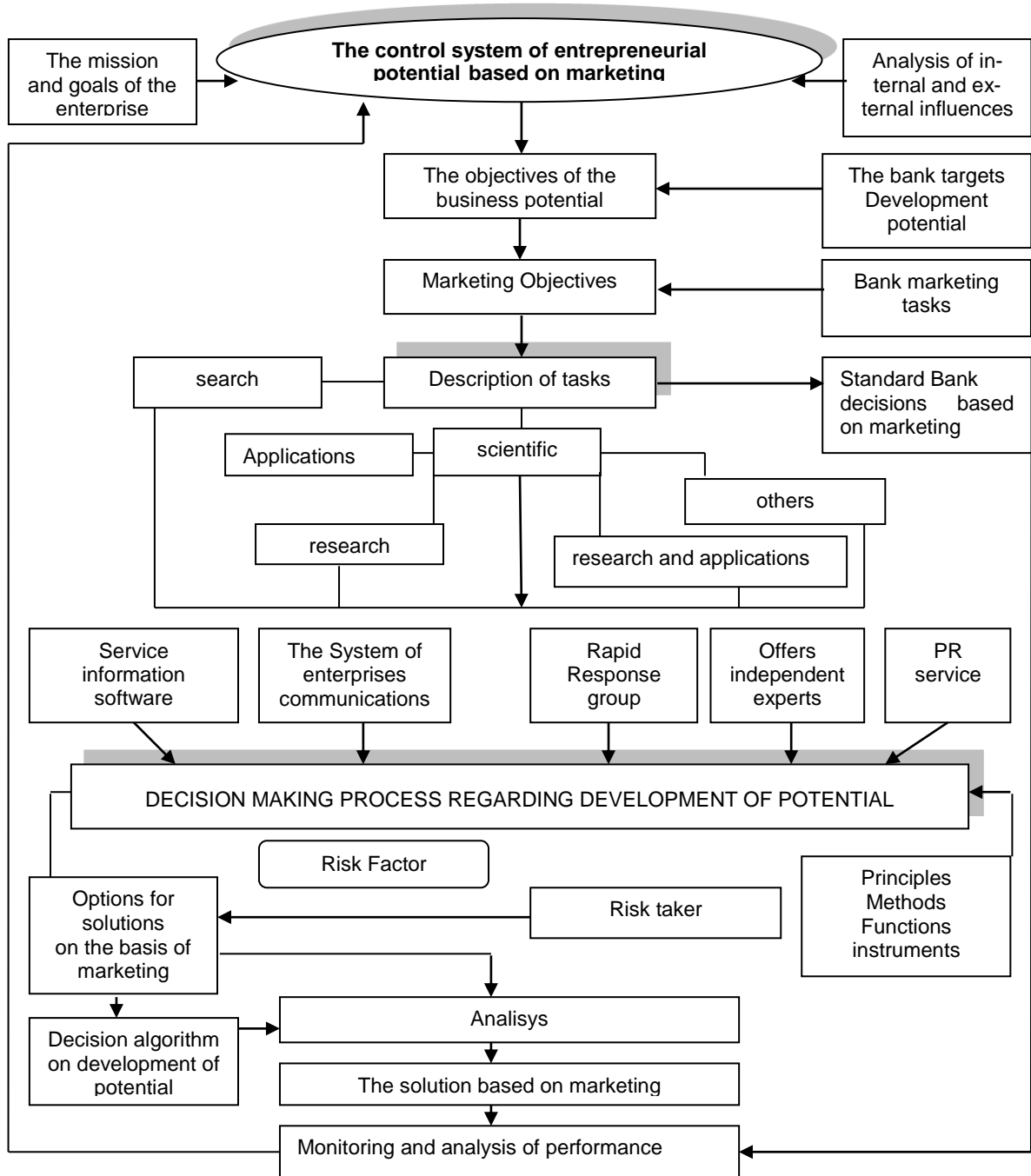

Fig. 3. Control system of entrepreneurial potential on the basis marketing support

Based on the fact that the very marketing is considered by us as a function of management activities on the one hand, and the concept of enterprise management, - the other, we propose to consider the mechanism of the marketing support mechanism of enterprises activity and management of their entrepreneurial potential, as a combination of elements, tools, technologies and instruments, providing marketing oriented creation and development of enterprises. In addition, the use of marketing outsourcing schemes in industrial enterprises can significantly improve their efficiency and open up en-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

tirely new opportunities for mutually beneficial cooperation, significantly enhance their competitiveness in the global economic environment.

References

1. Burakovskiy, I. V. Promyslovist: u rusli svitovykh tendentsiy [Industry: in terms of world trends] [Electronic resource] Retrieved from: <http://www.ier.com.ua/ua/publications/comments/?pid=2015> [in Ukrainian].
2. Ukraina u reytynhu hlobalnoi konkurentospromozhnosti 2015. [Ukraine in rating of compatibility] [Electronic resource] Retrieved from : <http://reforms.in.ua/ua/news/ukrayina-u-reytyngu-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2015> [in Ukrainian].
3. Gonchar, O. I. (2016). Anagement potential of the company with regard flock business life. Naukovyi visnyk Polissia - Scientific Bulletin of Polissia. – Chernihiv. : ChNUT, (7), pp. 190-196 [in English].

Література

1. Бураковський, І. В. Промисловість: у руслі світових тенденцій [Електронний ресурс] / І. В. Бураковський. – Режим доступа : <http://www.ier.com.ua/ua/publications/comments/?pid=2015>.
2. Україна у рейтингу глобальної конкурентоспроможності 2015. // Retrieved from : <http://reforms.in.ua/ua/news/ukrayina-u-reytyngu-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2015>.
3. Gonchar, O. I. Anagement potential of the company with regard flock business life / O. I. Gonchar // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 3 (7). – P. 190-196.

Received for publication 26.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Khachatryan, V. V. Marketing management providing of entrepreneurial potential as a requirement of modern market / V. V. Khachatryan // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 1 (9). ч. 2. – С. 162-167.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 65.014.1:658.589(477)

УДК 65.014.1:658.589(477)

I. M. Goncharenko, Candidate
of Economic Sciences

I. М. Гончаренко, к. е. н.

THE APPLICATION OF MODERN HR-
TECHNOLOGIES AS AN EFFECTIVE TOOL
IMPROVEMENT OF PERSONNEL
MANAGEMENT ENTERPRISES IN UKRAINEВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ HR-
ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЕФЕКТИВНОГО
ІНСТРУМЕНТУ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ
В УКРАЇНІ

Relevance of the research topic. The importance of studying HR-technologies in the system of personnel management has become paramount for modern domestic enterprises.

Problem setting. There is a critical need to develop and implement relevant HR-technologies as practical tools in effective personnel management practices at domestic enterprises.

Recent research and publications analysis. Within the national research papers exploring effective personnel management methods we should mention the following scholars: L. Balabanov O. Vasilieva, Z. Imasheva, H. Shchokin, O. O. Petrashchak, O. M. Rudenko, L. M. Usachenko, S. V. Shturk-hetskyi. Among the foreign authors considerable contribution was made by John Berzin, D. Diakov, P. Loikova, Yu. Pass, O. Svergun, P. Ward D. Ulrich etc.

Unresolved issues. Current trends in personnel management at domestic enterprises reveal the low quality of employees and management staff replacement and development process, thus triggering the need to work out new efficient approaches and tools to enhance the HRM system.

Research objective. The paper is aimed at developing a well-grounded framework of personnel management optimization system through the use of the proposed tool set.

Research findings. The personnel management system is a cornerstone in any enterprise management paradigm, since its effectiveness influences the overall business performance and the achievement of a company objectives. Domestic enterprises in their human resources management strategies were mainly affected by their own experience and partial transfer of some elements of advanced foreign personnel management practices and techniques. The paper substantiates the transition from the traditional personnel management system to the contemporary concept of human resources management through the use of modern tools aimed at continuous improvement of technology, subject to turbulent environments challenges.

Conclusion. The introduction of modern HR-technologies is a critical and reliable basis for management process optimization which enables to enhance the existing approaches to personnel selection at domestic enterprises.

Keywords: HR-technologies; system of personnel management; management of enterprises; business; innovations.

Актуальність теми дослідження. Важливість дослідження HR-технології в системі управління персоналом на сьогодні є актуальним питанням для сучасних вітчизняних підприємств.

Постановка проблеми. Доцільним є розробка та практичне впровадження HR-технології як практичного інструментарію ефективного управління персоналом вітчизняних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових праць в яких досліджуються проблеми ефективного управління персоналом потрібно виділити Л. Балабанову, О. Васильєву, З. Імашеву, Г. Щокіна, О. О. Петрашчак, О. М. Руденко, Л. М. Усаченко, С. В. Штурхецького, таких зарубіжних науковців як Дж. Берзіна, Д. Дьякову, С. Лоїкова, Ю. Пасс, О. Свергун, П. Уорда, Д. Ульриха.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Існуючі тенденції в області управління персоналом вітчизняних підприємств свідчать про низьку якість процесу оновлення та розвитку персоналу, фахівців та керівників, тим самим підтверджуючи потребу впровадження в систему управління персоналом сучасних підходів та інструментів.

Постановка завдання. Стаття покликана обґрунтувати програму оптимізації системи управління персоналом за рахунок використання запропонованого інструментарію

Викладення основного матеріалу. Система управління персоналом є однією з вагомих складових системи управління підприємством, оскільки від її ефективності залежить досягнення бізнес-мети будь-якого підприємства.

На вітчизняних підприємствах сформована була переважно під впливом власного досвіду, та залозичення деяких елементів перспективних зарубіжних технологій управління персоналом. В статті обґрунтовано перехід від традиційної системи управління персоналом до сучасної концепції управління персоналом з використанням сучасного інструментарію, націленого на постійне вдосконалення технологій та турбулентність зовнішнього середовища.

Висновки. Впровадження нових сучасних HR-технологій є основою оптимізації процесу управління, що дасть можливість удосконалити існуючі підходи в підборі персоналу на вітчизняних підприємствах.

Ключові слова: HR-технології; система управління персоналом; управління підприємством; менеджмент; бізнес; інновації.

Problem statement. One of the most important directions of strategy for business development is the personnel management system because in modern market conditions the role of human resources is the key for solving specific business problems. Ukrainian HR managers should be definitely inter-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

ested in using foreign experience of personnel management on the basis of modern HR technologies. Search, recruitment and motivation of the most effective specialists for some key positions in client companies, as well as recruitment for business task solutions are a promising direction where it is necessary to search for innovative solutions at the present stage of development.

Analysis of the researches and publications. Among the scientific works which study the problem of personnel management, the following scientists should be distinguished: L. Balabanova [1], O. Vasylieva [2], Z. Imasheva [3], H. Shchokin [10]. Among the studies in HR management in general, individual tools for using modern HR technologies, and aspects in particular, it is necessary to highlight the researches of native scientists such as O. O. Petrashchak [7], O. M. Rudenko [8], L. M. Usachenko [8], P. V. Shturkhetskyi [8], and such foreign scientists as J. Berzin [13], D. Diakova [9], S. Loikova [4], Yu. Pass [9], O. Svergun [9], P. Word [12], D. Ulrich [11]. The studies on adaptation of foreign HR technologies were carried out by V. Meisel [5], O. Stepanenko [5].

Analysis of the scientific literature and information sources made it possible to conclude that today, despite the existence of separate studies on the use of effective tools for recruitment, the problem of implementation of modern HR technologies in the personnel management system of native enterprises requires a further research.

Aim of the study is to analyse the current state of recruitment, and research benefits from using advanced HR technologies as an effective tool to improve personnel management in native enterprises in order to achieve strategic business objectives.

Main results of the study. Progressive companies in the world use the latest HR technologies for recruiting and managing their personnel. Current tendencies in the field of personnel management in native enterprises indicate the low quality of the upgrade process and development of personnel, specialists and managers, thereby confirming the necessity to implement modern personnel management approaches and tools into the system. Studies show that on the Ukrainian HR management market, there is no tendency of using modern HR technologies for recruitment. So, according to surveys of native recruiters, 110 leading companies-employers revealed that ¼ of recruitment companies do not use any modern automated technologies for recruitment in their professional activity (Fig. 1).

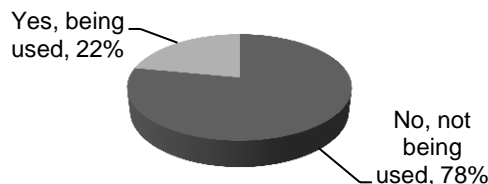

Fig. 1. Use of modern HR technologies for recruitment (built according to the data [6])

The companies which still apply the achievement of HR technologies in their activities to conduct interviews, remotely use Skype (73%), to search and attract candidates for a position - they use social networks (73%), electronic databases (68%), and cloud services (55%). This indicates that an automated recruitment system is available only to every fourth HR manager (Fig. 2).

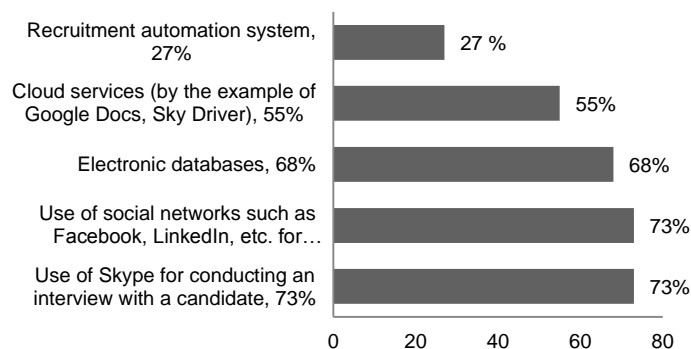

Fig. 2. Use of modern HR technologies by HR companies (built according to the data [6])

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Despite the fact that modern HR technologies haven't become widely popular yet among Ukrainian HR managers, every fourth employed specialist mastered innovations over three years ago. 65% Ukrainian HR managers have been using this approach in their activity for more than a year, while 14% recruiters mastered these technologies less than a year ago which indicates retardation of the process in comparison with global tendencies (Fig. 3).

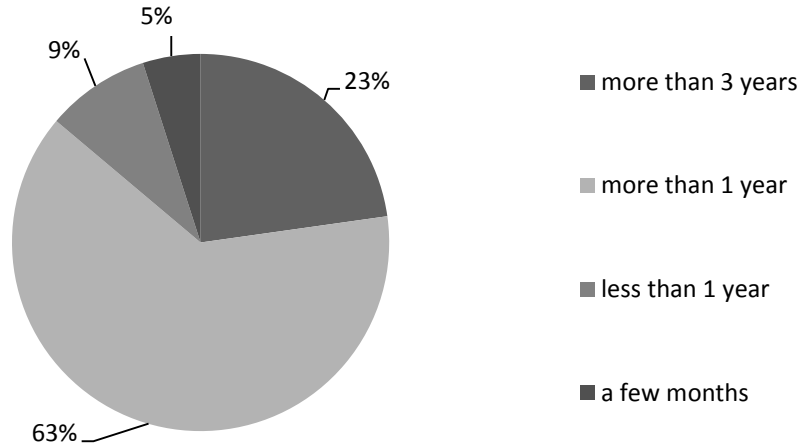

Fig. 3. Duration of using modern HR technologies by native HR managers in the time interval (built according to the data [6])

Among the main benefits that modern HR technologies brought into the process of personnel recruitment, respondents noted the acceleration of the recruitment process (65%), opportunity to work remotely (60%), and simplification of the working process organization (55%). According to the surveyed specialists' opinion, modern HR technologies are the last to increase the potential employee's loyalty to a company – employer [6].

Research of the leading specialist in the HR technologies field, Josh Berzin, show that the market size of HR technologies is more than \$15 billion, in particular, with regard to the software market, which is growing rapidly and gets more innovations. A breakthrough in technologies caused a new wave of innovative process development, thereby stimulated considerable amount of investments [13].

50 most attractive HR technologies have received investments amounted over \$560 million, and 50 most attractive learning technologies – over \$800 million. Such investments resulted in acquisition of companies.

One of the largest in online learning (e-learning) company, Skillsoft, was acquired by the company SumTotalSystem. Earlier, the company LinkedIn acquired Bright to search employees. Two years ago, the company IBM acquired Kenexa to build their own automation system for talent management. So, we can state the fact that the modern market of HR technologies is the most innovative, and this certainly deserves attention from the HR managers for recruitment of native enterprises [13].

For the analysis of efficiency of using HR technologies in companies in various industries, the analysis should be performed using the program Statistica with digital data only. Text settings are converted into a numeric expression and each industry, in which the technology has been used, is assigned with a sequence number (Fig. 4) . The same should be done with the size of companies grading them according to 4 groups: 1 – large enterprises, 2 – average, 3 – small, 4 – state.

As a result, we get the following database of 259 observations in total:

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

	1 Revenue	2 Comp_size	3 Industry_num	4 Calls
NOVO NORDISK	4231,61	1	1	14
Kievstar, GSM ZAO	7209,76	1	3	10
Pharmunion, Ltd.	10351,52	1	1	7
SUMMIT-AGRO UKRAINE	121128,38	1	12	11
UKRTATNAFTA	9295,36	1	24	2
Meda Pharmaceuticals Switzerland GmbH	2612,00	1	1	11
ASTRA, Agrobuiding alliance, Ltd.	14626,87	1	9	12
Synmedic Ltd.	166269,38	1	1	96
Evoforma AG, representation	71505,94	1	1	2
Tiens Ukraine, Ltd.	1005,00	3	1	3
DB Schenker	1530,31	1	28	21
Telko Ukraine	66298,48	1	4	8
PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO Perche	273012,29	1	5	5
Elsi	550,00	4	8	12
SV Outdoor, Ltd	2378,51	1	11	6
First Private Brewery	40268,25	1	15	8
Unique Pharmaceutical Laboratories	-500,00	1	1	2
Representation of "Elfa"	7360,00	1	1	0
Sandoz d.d., representation in Ukraine	1014483,87	1	1	1
Sumitec Ukraine ST	268067,38	1	14	122
Essiej Hajdzhin Ukraine, Ltd	178148,94	3	16	4
Jadran-Halenska Laboratory	1385,80	4	1	8
PROSTO-strahovanie, AO	7340,82	1	17	8
Representation of ADAMED Sp. z o.o.	52858,40	1	1	1

Fig. 4. The initial data for building a model

As the data is not proportionate, it should be standardized.

	1 Revenue	2 Comp_size	3 Industry_num	4 Calls
NOVO NORDISK	-0,2048723	-0,95949892	-0,969254781	0,15403
Kievstar, GSM ZAO	-0,1950213	-0,95949892	-0,823586432	0,04614
Pharmunion, Ltd.	-0,1846291	-0,95949892	-0,969254781	-0,03478
SUMMIT-AGRO UKRAINE	0,18179339	-0,95949892	-0,168078864	0,073112
UKRTATNAFTA	-0,1881227	-0,95949892	0,705931228	-0,16964
Meda Pharmaceuticals Switzerland GmbH	-0,2102296	-0,95949892	-0,969254781	0,073112
ASTRA, Agrobuiding alliance, Ltd.	-0,1704873	-0,95949892	-0,386581387	0,100085
Synmedic Ltd.	0,33110868	-0,95949892	-0,969254781	2,365771
Evoforma AG, representation	0,0176546	-0,95949892	-0,969254781	-0,16964
Tiens Ukraine, Ltd.	-0,2155451	0,541608274	-0,969254781	-0,14267
DB Schenker	-0,2138075	-0,95949892	0,997267925	0,342837
Telko Ukraine	0,00042961	-0,95949892	-0,750752258	-0,00781
PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO Perche	0,68418789	-0,95949892	-0,677918084	-0,08872
Elsi	-0,2170501	1,29216187	-0,459415561	0,100085
SV Outdoor, Ltd	-0,2110019	-0,95949892	-0,240913038	-0,06175
First Private Brewery	-0,085672	-0,95949892	0,050423659	-0,00781
Unique Pharmaceutical Laboratories	-0,2205233	-0,95949892	-0,969254781	-0,16964
Representation of "Elfa"	-0,1945243	-0,95949892	-0,969254781	-0,22358
Sandoz d.d., representation in Ukraine	3,13679293	-0,95949892	-0,969254781	-0,19661
Sumitec Ukraine ST	0,66783135	-0,95949892	-0,022410515	3,067055
Essiej Hajdzhin Ukraine, Ltd	0,37040333	0,541608274	0,123257833	-0,1157
Jadran-Halenska Laboratory	-0,2142855	1,29216187	-0,969254781	-0,00781
PROSTO-strahovanie, AO	-0,1945878	-0,95949892	0,196092008	-0,00781
Representation of ADAMED Sp. z o.o.	-0,0440269	-0,95949892	-0,969254781	-0,19661

Fig. 5. Standardized data for building the regression

At first, we should build one-factor regression, where the dependent variable is the profit, and the independent variable is a company's industry. The results of the regression:

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Regression Summary for Dependent Variable: Revenue (Spreadsheet1)						
R= ,12007465 R ² = ,01441792 Adjusted R ² = ,01078109						
F(1,271)=3,9644 p<,04748 Std.Error of estimate: ,99459						
N=273	b*	Std.Err. of b*	b	Std.Err. of b	t(271)	p-value
Intercept			-0,000000	0,060196	-0,00000	1,000000
Industry_numb	-0,120075	0,060306	-0,120075	0,060306	-1,99108	0,047476

Fig. 6. Model of correlation between a company’s profit and a client’s industry

According to the results of the model, p-value = 0.04, and therefore the variable is significant at the level of 95%, which is interpreted as follows: the variable “industry of a client company” affects the variable “profit” with an error of less than 5%. But R² - the coefficient of regression determination is only 14%, which means that the data explains the model only by 14%.

The other variables are included into the regression.

Regression Summary for Dependent Variable: Revenue (Spread)						
R= ,78851336 R ² = ,62175332 Adjusted R ² = ,61895149						
F(2,270)=221,91 p<0,0000 Std.Error of estimate: ,61729						
N=273	b*	Std.Err. of b*	b	Std.Err. of b	t(270)	p-value
Intercept			0,000000	0,037360	0,00000	1,000000
Comp_size	0,007393	0,038072	0,007393	0,038072	0,19417	0,846189
Calls	0,789833	0,038072	0,789833	0,038072	20,74559	0,000000

Fig. 7. Model of correlation between a company’s profit, a company’s size, and a number of technologies used in personnel management

Subject to adding two variables to the model, the coefficient of determination has significantly increased and now is 62%, indicating the model’s adequacy. Only one variable is important – the number of remotely provided services. Since our model is linear, this means that with each additional service provided by managers to a client, the company's profit may further increase by 0.78.

In order to finally accept this model, we should look at the chart of residues distribution. If the model truly explains the interrelation between the dependent and independent variables, the residues should gravitate to a normal distribution, that is, to lie down closer to the red line on the chart.

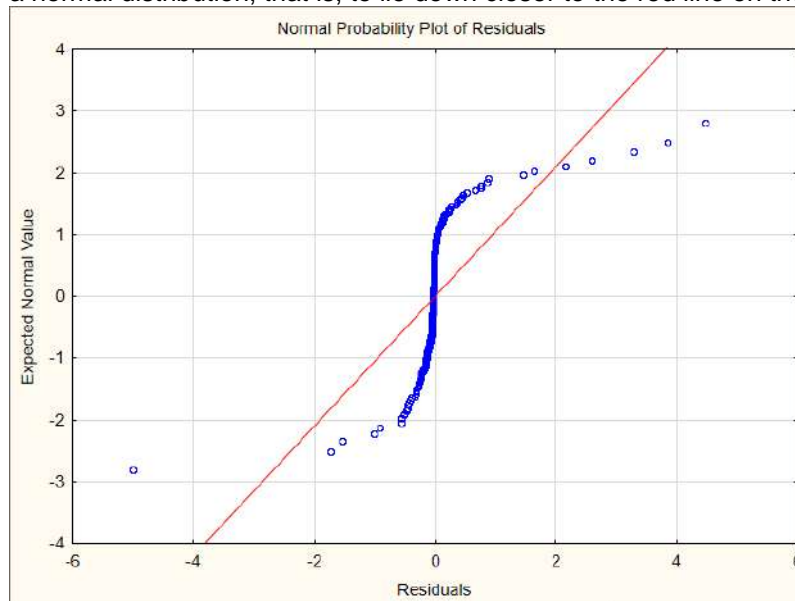

Fig. 8. Chart of normal distribution of the model’s residuals

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

The chart illustrates that the residuals are distributed unevenly, and therefore the model is not considered as reliable. In order to fix this issue, we should find the model's logarithm.

	1	2	3	4
	Revenue	Comp_si	Industry_	Calls
1	8,350338	0	0	2,639057
2	8,883191	0	1,098612	2,302585
3	9,244889	0	0	1,94591
4	11,70461	0	2,484907	2,397895
5	9,137271	0	3,178054	0,693147
6	7,867871	0	0	2,397895
7	9,590616	0	2,197225	2,484907
8	12,02136	0	0	4,564348
9	11,17754	0	0	0,693147
10	6,912743	1,098612	0	1,098612
11	7,333226	0	3,332205	3,044522
12	11,10192	0	1,386294	2,079442
13	12,51727	0	1,609438	1,609438
14	6,309918	1,386294	2,079442	2,484907
15	7,77423	0	2,397895	1,791759
16	10,60332	0	2,70805	2,079442
17		0	0	0,693147
18	8,903815	0	0	
19	13,82989	0	0	0
20	12,49899	0	2,639057	4,804021
21	12,09038	1,098612	2,772589	1,386294
22	7,234033	1,386294	0	2,079442
23	8,901206	0	2,833213	2,079442
24	10,87537	0	0	0
25	10,00818	1,098612	0	1,386294
26	9,305839	0	2,639057	1,098612
27	8,971975	1,098612	0	1,386294

Fig. 9. Results of finding the logarithm of the initial data

After finding the data logarithm, the two-factor regression should be built.

Regression Summary for Dependent Variable: Revenue (Spreadsheet11)						
R= ,51399244 R²= ,26418822 Adjusted R²= ,24836432						
F(2,93)=16,696 p<,00000 Std.Error of estimate: 1,9657						
N=96	b*	Std.Err. of b*	b	Std.Err. of b	t(93)	p-value
Intercept			0,000000	0,420606	0,00000	1,000000
Comp_size	-0,249323	0,090928	-1,10633	0,403481	-2,74196	0,007325
Calls	0,400704	0,090928	0,70132	0,159144	4,40680	0,000028

Fig. 10. Results of the model after finding the logarithm

The coefficient of determination has significantly gone down but remains adequate for the number of observations and equals to 26%.

The variables "Calls" - calls, and "Com_size" - a company's size have become significant at 5%.

Thus, it can be claimed that each additional service potentially increases the profit by 0.7%, and each reduction of a client company's size (as 1- is the largest, and 3 -the smallest companies) leads to reduction of the potential profit by 1.1%. Let's consider the chart of residues distribution:

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

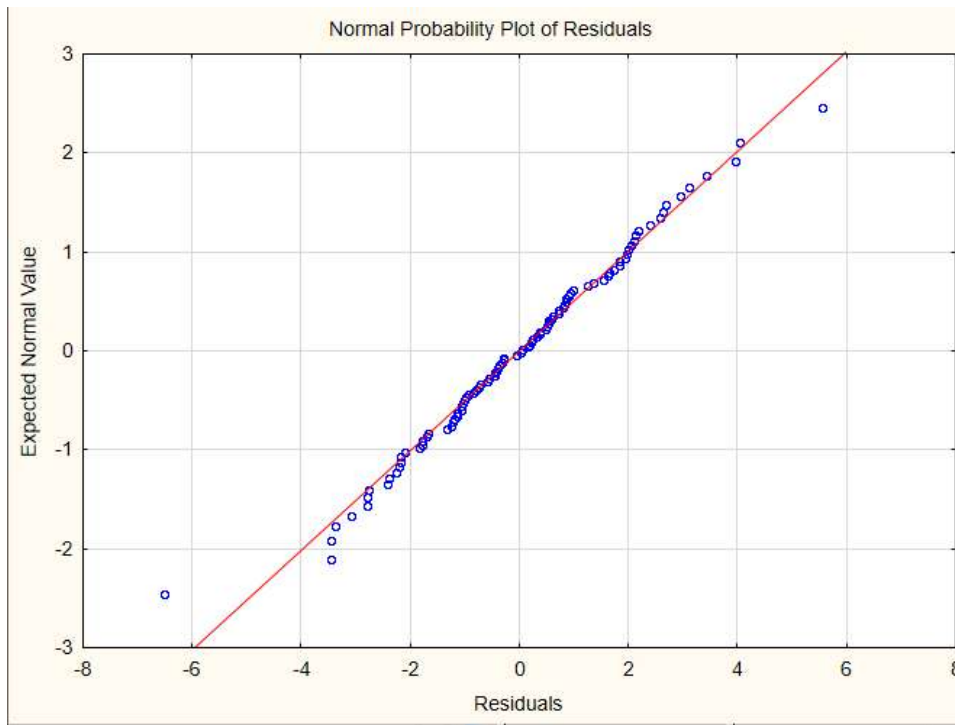

Fig. 11. Chart of the normal distribution of the residuals after finding the data logarithm

Residuals are normally distributed, so we can assert that the regression is adequate and suitable for further use.

So, although the impact of each separate independent variable on the final result, which is the potential increase in profits, isn't significant, but together these variables influence the profit and explain the independent variable more than by 26%, which implies that the impact on these parameters can provide the management with a control over planning the company's profitability, and therefore to ensure its stable operation.

It is necessary to bring the most promising and powerful breakthroughs in HR technologies offered in the modern market of innovations.

1. System of recruitment such as HR technologies of the future. From the beginning, HR technologies have been designed to collect, store and manage personal data on employees. Such systems implemented control over rewards, stored data on learning, holidays and working time. Now the candidates (potential employees) are users of such self-service systems having own profiles on LinkedIn which allows HR managers to quickly find the candidates and to contact them [13].

2. Mobile – all. This refers to that we call Internet mobile today. According to the research of the company Kleiner Perkins, nowadays there are 5.2 billion mobile devices, 1.6 billion smart phones, only 789 million laptops, and 743 million desktop computers worldwide. This means that employees use the Internet 2-5 times more often via smartphones than via computer modems. Mobile apps work in a few clicks, they are fast, available and effective, i.e. their benefits are significant. The company Adobe revealed that feedback is growing by five times if you conduct a survey in mobile phones. This testifies to the fact that business needs a daily feedback which makes business effective [13].

3. Sensing, crowdsourcing, the Internet of Things, are becoming the technologies in real-time mode. More people are using internal HR systems for communication and understanding each other. For example, crowdsourcing or social systems transform HR practices. It became possible to vote "for/against" a specific idea with one click, and this is of great importance and power. HR can now immediately get feedback or a comment on any program, organizational changes, or a new idea [13].

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

4. Radical changes in recruiting: it becomes more social and abstract. Changes in the activities of recruiting companies are palpable. Thanks to LinkedIn, Facebook, Indeed, Glassdoor and many others, the social and abstract recruitment is being used. HR managers look for candidates according to their profiles in social networks, and find them even among employees' friends. Relationship, activity, interest in company's brand is being monitored taking into account the specifics of a territory and country [13].

5. E-learning systems change, the market increases. In the early 2000, such a system was called "E-learning management system" and was originally developed as a control system of curriculum. Now this market grew by 21%, and is considered to be a rapidly growing one. Corporate learning, content, collaborative learning are fundamental strategic objectives of each enterprise. Today every company has a need for training employees on new things and on how to do their job better [13].

The author proposed an improved system of personnel management, which can be graphically presented as three major groups: providing a company with personnel, personnel development, and rational use of personnel (Fig. 12).

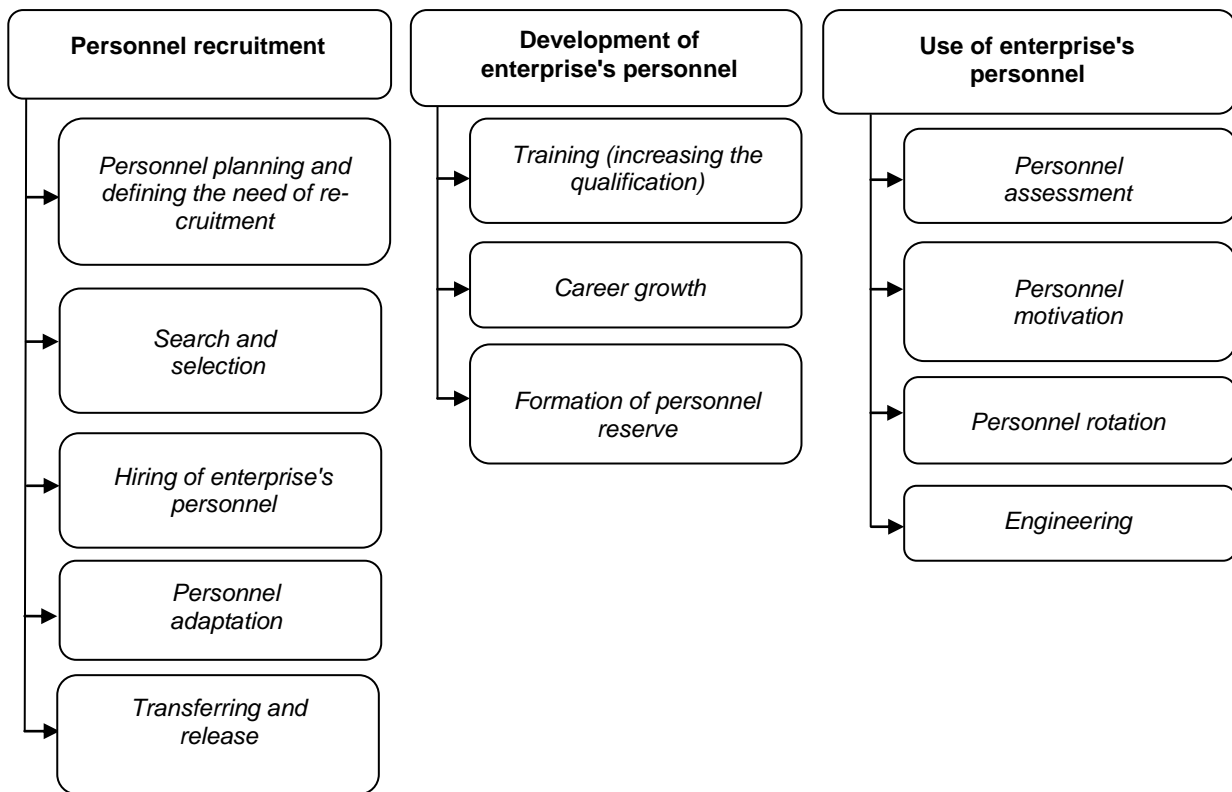

Fig. 12. Modern system of personnel management of an enterprise (Authoring)

All the elements of a modern personnel management system are interrelated, and absence of any of them makes it incomplete. Elements of a personnel management system reflect the stages of a life-cycle of employees. Each new employee at first acquaints themselves with a company, and, as a rule, at this stage is not sufficiently effective. Then, after adaptation, their efficiency begins to rise and reaches a peak and then falls, and then, in most cases, the employee gets dismissed. The most important tasks of a modern system of personnel management – search, selection, development, and retaining the most effective employees.

Workforce planning and determining the need for recruitment give ability to implement business goals of an enterprise by matching strategic and tactical goals with necessary human resources. To do this, the author proposes the following scheme (Fig.13):

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

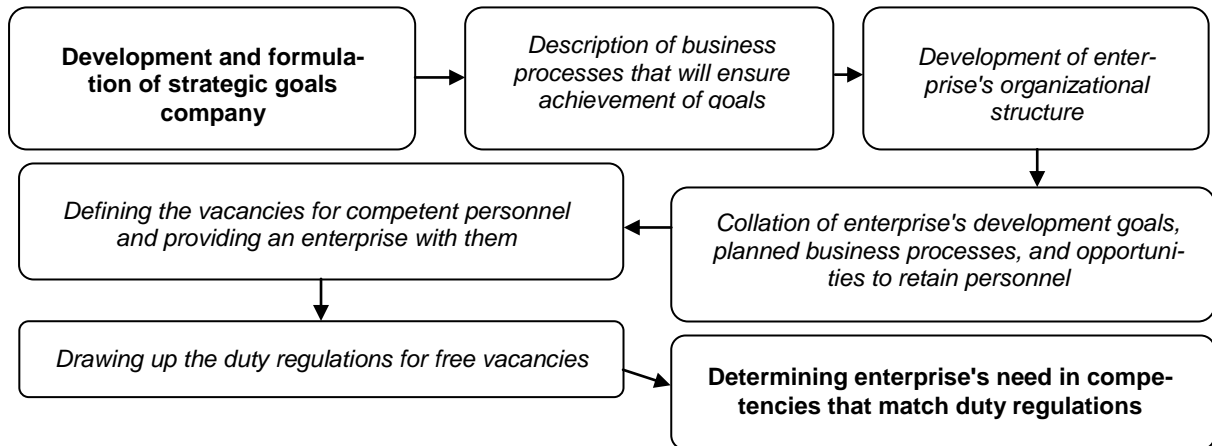

Fig. 13. Diagram of a process for determining the need to recruit personnel for an enterprise (Authoring)

At the stage of *search and recruitment*, an enterprise should use a recruitment system which allows to employ highly qualified personnel. It is an undeniable fact that it is a waste of money to retain unskilled staff.

The developed *program for personnel adaptation* will in accelerate a new employee to blend into a team, as well as to understand the requirements to a position, and strategic objectives of an enterprise as a whole.

The program for personnel evaluation is being developed and concerns the development of employee's professional competence for a certain period of time, and determines to what extent an employee has improved their value for the enterprise, and their value in the labor market. According to the results of such estimation, further development of the employee is determined and in case if their professional qualities match the selection criteria, the latter can be enrolled in the personnel reserve of an enterprise.

It is advisable to develop and implement *the career development program* and *the training program* with the aim of improving personnel skills which will enable growth of their own loyal professionals in an enterprise.

Personnel motivation and stimulation play an important role in a modern system of personnel management. High level *motivation* and *stimulation* allows to solve the issues related to increasing of work efficiency of each employee in particular, and enterprises' efficiency as a whole. Untimely *assessment* of competence, inability of career growth, and low level of motivation of employees lead to premature dismissal of the latter at their request, or as managers need to "release the enterprise from the burden".

In a modern, properly constructed system of personnel management, the step of personnel *release* is based on the program of personnel amount optimization and personnel cost control. Dismissal of employees according to the Labor Code of Ukraine with payments and compensation envisaged by the legislation, allows to quickly recoup the costs and to establish enterprise's activities in accordance with the strategic business goals.

The program of personnel rotation has a positive impact on the efficiency of employees and business activity in general. Rotation, in first place, is necessary for prevention of professional burnout of employees that have worked on the same position in the company for a long time. When such an employee is transferred to another equivalent position in their company, the employee has the opportunity to gain some new experience, new knowledge and skills, to increase their interest in achieving high results in work and the enterprise's activities. The rotation program also contributes to preparation of versatile interchangeable specialists, localization of conflicts, and implementation of new ideas for business development.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Therefore, it is advisable to continuously monitor every element of a modern system of personnel management regardless of enterprise's development level and the economic situation in a country, to develop and implement proposals for optimization and improvement of the whole system of enterprise management in general.

Thus, it should be noted that employees' mood, loyalty, efficiency, professionalism, and their desire to work together to achieve the company's strategic goals depend on how properly the personnel management system is constructed in the company.

Conclusions. Based on the above studies, the following can be summarized:

1. Personnel management system should be built on the basis of modern HR technologies. This is a basic element in the achievement of strategic business objectives.

2. Benefits from using modern HR technologies consist in accelerating the search process, and involvement of specialists, ability to work remotely, simplifying the organization, and saving of working time.

3. Implementation of advanced HR technologies in a personnel management system becomes easier and more interesting with time, as it becomes possible to attract potential employees, to work in real-time, to have instant feedback, and overall to improve existing tools and approaches to recruitment, development and retention of the most talented employees.

4. Transition from a traditional management system to a modern one increases effectiveness in achieving the strategic business objectives of native enterprises.

The foregoing shows that in the coming years, the market will be filled with highly motivated HR managers and use of modern HR technologies will become a significant achievement in obtaining success of enterprises in Ukraine.

References

- Balabanova, L. V., Stelmashenko, O. V. (2010). *Stratehichne upravlinnya personalom pidpriyemstva v umovakh rynkovoyi ekonomiky: monohrafiya* [Strategic management of personnel under market economy]. Donetsk : Don-NUET, P. 238 [in Ukrainian].
- Vasilyeva, O. Obuchenie i razvitie personala v sovremennykh usloviyakh [Training and development of personnel in modern conditions]. Pro-personal informatsionnyy portal dlya spetsialistov po kadram i upravleniyu personalom. - Pro-personnel information portal for HR specialists and personnel management No 12.2013g. URL Retrieved from: <http://www.pro-personal.ru/article/612718-uchitsya-uchitsya-i-eshche-raz-uchitsya-obuchenie-i-razvitie-personala-v-sovremennykh> [in Russian].
- Imasheva, Z. Z., Karamysheva, E. F. *Tekhnologii HR-menedzhmenta v strategicheskoy upravlenii kompaniy* [Technologies of HR-management in strategic management of the company]. Internet-zhurnal «NAUKOVEDENIE» Vol. 7, No 5 (2015) URL Retrieved from : <http://naukovedenie.ru/PDF/10EVN515.pdf> [in Russian].
- Loikov, S. *Upravlenie talantami «proaktivnost'»* [Talent management "proactivity"]. HR-liga Soobshchestvo kadrovikov i spetsialistov po upravleniyu personalom - HR-league Community of HR and personnel management specialists. Retrieved from : <http://hrliga.com/index.php?module=profession&op=view&id=1390> [in Russian].
- Mayzel, V. A., Stepanenko, E. P. (2016). *Adaptatsiya zarubezhnykh HR-tekhnologiy v rossiyskoy praktike upravleniya personalom na primere kryuingovoy kompanii* [Using HR-technologies depending on the strategy of tourism business enterprises development]. *Molodoy uchenyy*.— *Young Scientist*, № 9, pp. 639-644. URL Retrieved from : <http://moluch.ru/archive/113/29043/> [in Ukrainian].
- Obzor rynka avtomatizirovannykh HR-tekhnologiy [The review of the market of the automated HR-technologies]. *Rabota v Ukraine. Trudoustroystvo i poisk*

Література

- Балабанова, Л. В. *Стратегічне управління персоналом підприємства в умовах ринкової економіки* : монографія / Л. В. Балабанова, О. В. Стельмашенко. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2010. – 238 с.
- Васильева, О. *Обучение и развитие персонала в современных условиях* [Электронный ресурс] / О. Васильева // Про-персонал информационный портал для специалистов по кадрам и управлению персоналом. No 12.2013 г. – Режим доступа : <http://www.pro-personal.ru/article/612718-uchitsya-uchitsya-i-eshche-raz-uchitsya-obuchenie-i-razvitie-personala-v-sovremennykh>.
- Имашева, З. З. *Технологии HR-менеджмента в стратегическом управлении компанией* [Электронный ресурс] / З. З. Имашева, Э. Ф. Карамышева // НАУКОВЕДЕНИЕ. – 2015. - Том 7, No 5 – Режим доступа : <http://naukovedenie.ru/PDF/10EVN515.pdf>.
- Лоиков, С. *Управление талантами «проактивность»* [Электронный ресурс] / С. Лоиков // HR–лига Сообщество кадровиков и специалистов по управлению персоналом. – Режим доступа : <http://hrliga.com/index.php?module=profession&op=view&id=1390>.
- Майзель, В. А. *Адаптация зарубежных HR-технологий в российской практике управления персоналом на примере круинговой компании* [Электронный ресурс] / В. А. Майзель, Е. П. Степаненко // Молодой ученый. - 2016. - № 9. - С. 639-644. – Режим доступа : <http://moluch.ru/archive/113/29043/>.
- Обзор рынка автоматизированных HR-технологий // *Работа в Украине. Трудоустройство и поиск работы на rabota.ua/rabota.ua/* РУС.
- Петрашак, О. О. *Використання HR-технологій залежно від стратегії розвитку підприємств туристичного бізнесу* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/eko/06okt2014/21.pdf>.
- Руденко, О. М. *Система і стратегія HR-менеджменту для державного управління* : навч. посіб. /

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

roboty na rabota.ua//rabota.ua/ - Work in Ukraine. Employment and work search on rabota.ua//rabota.ua/ [in Ukrainian].

7. Petrashchak, O. O. Vykorystannya HR-tehnolohiy zalezno vid stratehii rozvytku pidpryyemstv turystychnoho biznesu [Using HR-technologies depending on the development strategy of tourism business enterprises]. Retrieved from: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/eko/06okt2014/21.pdf> [in Ukrainian].

8. Rudenko, O. M., Usachenko L. M., Shturkhet'skyi S. V. (2013). Systema i stratehiya HR-menedzhmentu dlya derzhavnoho upravlinnya [The system and strategy of HR management for public administration]. Kyiv: TOV «NVP«Interservis», P. 133. Retrieved from : http://elibrary.nubip.edu.ua/15157/1/Rudenko_4.pdf [in Ukrainian].

9. Svergun, O., Pass, Yu., Diakova, D. (2005). HR-praktika. Upravlenie personalom : Kak eto est na samom dele. [Personnel Management: How it really is]. SPb.: Piter., P. 320 Seriya "Prakticheskaya psikhologiya"- Ser. Practical Psychology [in Russian].

10. Shchekin, G. V. (2003). Teoriya i praktika upravleniya personalom [Personnel management in theory and practice]. Kyiv: MAUP [in Russian].

11. Ulrikh, D. (Trans). (2007). Effektivnoe upravlenie personalom: novaya rol HR-menedzhera v organizatsii [Effective staff management: the new role of the HR manager in the organization]. Moscow: OOO «I. D. Vilyams», P. 304 [in Russian].

12. Uord, P. (2006). Metod 360 gradusov [360 degree method]. A. Andreev (Trans). Moscow: GIPPO, P. 352 [in Russian].

13. Bersin, J. The Top 10 Disruptions In HR Technology : Ignore Them At Your Peril Retrieved from : <http://www.forbes.com/sites/joshbersin/2014/10/15/the-top-ten-disruptions-in-hr-technology-ignore-them-at-your-peril/#2c8a9290524b>.

O. M. Rudenko, L. M. Usachenko, S. V. Shturkhet'skyi. – K. : TOV «НВП«Інтерсервіс», 2013. – 133 с.

9. Свергун, О. HR-практика. Управление персоналом: Как это есть на самом деле / О. Свергун, Ю. Пасс, Д. Дьякова. – СПб. : Питер, 2005. – 320 с. : ил. – (Серия «Практическая психология»).

10. Теория и практика управления персоналом [учеб.-метод. пособ.] / авт.-сост. Г. В. Щекин. - 2-е изд., стереотип. –К. : МАУП, 2003. – 280 с.

11. Ульрих, Д. Эффективное управление персоналом: новая роль HR-менеджера в организации: пер. с англ. / Д. Ульрих. – М. : ООО «И. Д. Вильямс», 2007. – 304 с. : ил.

12. Уорд, П. Метод 360 градусов / П. Уорд; пер с англ. А. Андреев. – М. : ГИППО, 2006. - 352 с.

13. Bersin, J. The Top 10 Disruptions In HR Technology : Ignore Them At Your Peril [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://www.forbes.com/sites/joshbersin/2014/10/15/the-top-ten-disruptions-in-hr-technology-ignore-them-at-your-peril/#2c8a9290524b>.

Received for publication 18.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Goncharenko, I. M. The application of modern HR- technologies as an effective tool improvement of personnel management enterprises in Ukraine / I. M. Goncharenko // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1(9). ч. 2. – С. 168-178.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 658.030

D. V. Chikirisov, Postgraduate

IDENTIFICATION OF THE MASS MEDIA COMPANY MARKET COMPETITIVE POSITION USING METHODOLOGICAL APPROACHES OF THE PORTFOLIO ANALYSIS

Urgency of the research. Further growth and competitiveness of the economy as a whole and any given enterprise of the post-industrial era depends on the level of information space development. Attention to the issues of Mass Media Companies profitability should be given because of their importance for the process of preserving country and maintaining European way of life.

Target setting. The article highlights methodological approaches toward service portfolio optimization in the area of Mass media based on the TV channels of Ukraine.

Actual scientific researches and issues analysis. Contemporary way of the competitive potential management was researched by many scientists. O. S. Vikhanskiy, K. A. Zuyev, Y. P. Golubkov were among them. It is essential to study numerous papers, scientific works, textbooks and educational methods of economist-scientists O. I. Garafonova, L. O. Ligonenko, A. Y. Shershnyova to find the latest ways and priorities of the strategic management approaches in volatile and crises environment of the Ukrainian business. Their works also concern the problems of service portfolio management.

Uninvestigated parts of general matters defining. Adequate marketing products policy is the fundamental basis which supports business profitability. Long term market functioning requires prompt response to competitor's actions, permanent research of the own competitiveness, timely actions on threats and opportunities and reliable policy to realize its operational potential. Mass media companies trade on two volatile markets which doubles all the requirements above.

The research objective. Based on service portfolio balancing methods, article goal is to choose an appropriate approach towards investigation of the market positions of Ukrainian TV channels with the main purpose to felicitate a long-term rise in earnings and consequent growth of competitiveness.

The statement of basic materials. Article reveals economic incentives of the deliberate approaches to the development of the service portfolio for the Television Companies of Ukraine. It delivers elaborated chart of the TV channels Competitive Strategies based on weekly broadcaster's audience cover (as a Market share) and viewership differentiation which is consequently adopted to the view of classic Boston Consulting Group model of the portfolio of services optimization matrix. Article point out the vital importance to reach a break-even point by Media Companies with further perspective to ensure profitability

Conclusions. TV channels are grouped into BCG matrix according to basic essential indications- market share and niche differentiation.

Keywords: TV mass media; product and service portfolio; competitiveness; viewership audience; media market; share, rate.

Urgency of the research. A developing trend of the Postindustrial society is the establishment of the fact that the media area took over the industrial component of the socio-economic relations which

УДК 658.030

Д. В. Чікірісов, аспірант

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ПОРТФЕЛЬНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЗИЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА - ЗАСОБУ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Постіндустріальна економіка базується на переважній ролі інформаційного простору в якості чинника забезпечення розвитку та конкурентоспроможності економіки і бізнесу зокрема. Досягнення прибутковості підприємств галузі Мас Медіа становить першочергове завдання на шляху збереження країни і втілення європейської якості життя.

Постановка проблеми. Стаття висвітлює підходи до збалансування портфеля послуг підприємств галузі мас медіа на прикладі Телеканалів України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Природу виникнення та сучасні концепції розвитку конкурентного потенціалу досліджували багато вчених. Серед них О. С. Віханський, К. А. Зуєв, Є. П. Голубков. Для розуміння структурних аспектів управління стратегічно складовою підприємства в кризових реаліях української економіки безцінними є наукові роботи, монографії та методологічні вказівки вчених-економістів О. І. Гарафонові, Л. О. Лігоненко та З. Є. Шершньові, що охоплюють питання формування збалансованого портфеля послуг підприємств.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Підвищення прибутковості бізнесу ґрунтується на досконалій товарній політиці фірми. Для забезпечення довготривалого існування на ринку необхідно своєчасно вивчати власний конкурентний статус, реалізувати потенціал розвитку та досліджувати дії конкурентів. Специфіка Мас медіа в тому, що компанії функціонують одночасно на двох ринках, кожний з яких характеризується високою волатильністю.

Постановка завдання. Керуючись методами балансування портфеля послуг, обрати доцільний для вивчення ринкових позицій українських телеканалів з головною метою сприяння довгостроковому росту доходів і відповідно підвищення конкурентоспроможності

Викладення основного матеріалу. Рукопис розкриває економічні мотиви зваженого підходу до побудови портфелю послуг медійних підприємств України на прикладі ТВ ЗМК. Розроблена карта стратегічних позицій на основі типових стратегій конкуренції підприємств за параметрами оптимізації охоплення аудиторії (доля ринку) та диференціації глядачів, яка в підсумку приведена до класичної матриці збалансування портфелю продуктів БКГ. Підкреслена важливість досягнення підприємством ЗМК точки беззбитковості.

Висновки. Телеканали згрупували в полі матриці БКГ по двох суттєвих параметрах- доля ринку та нішова диференціація.

Ключові слова: ТВ засоби масової комунікації; портфель продуктів та послуг; конкурентний статус; глядацька аудиторія; медіа ринок; охоплення; рейтинг.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

played a prominent role during the last century. In controversy to highly recognized importance of the productive cooperation of the century gone, nowadays, the hierarchy of the social values is governed by the personal identity inspired by the overall hyper information environment. Meanwhile countries of the capitalist camp experienced industrial heyday on the turn of the 18th century and that time moved to the post industrialism era, socialism epigones entered the postindustrial era only a century later. Mass Communication Medias began to have a pernicious impact on young society and eventually personal self-identification of the citizen has nearly been substituted with their influence. Political analyst Yuri Shemshuchenko puts the phenomenon of the information on par with two other substances which form the world were human beings live –the matter and the energy.

Target setting. Following a painful influence of the three-year recession, three-fold hryvna devaluation and one-third as much investments in 2016 as it were in the year 2015 which have incurred our enterprises, social aspect of the Mass media evolutionary influence on shaping the society appeared to be the substantial theme of the economic study. Deep economic shock was not caused by the structural downturn of the economic cycle, but the reason lied in societal attitude towards own country perspectives and public vision of their own development. Another aspect is the lack of personal self-identification and a wide range of socio-political implications that should have been nursed during all years of independence by the conscious and reliable postindustrial age information policy instead of the disruptive populism of the certain influential circles. Market economy provides for the circumstances under which balanced information policy may be brought to life by the profitable Mass Media only, financed by its operational activity. It could be the outcome of the effective product portfolio management, which was the pivotal for the advantageous competitive business position and implementation of the internal capacity growth factors reinforced by the external opportunities of the dynamic environment.

Actual scientific researches and issues analysis. Contemporary way of the competitive potential management was researched by many scholars. O. S. Vikhanskiy, K. A. Zuyev, Y. P. Golubkov were among them. It is essential to study the works of economist-scientists O. I. Garafonova, L. O. Ligonenko, A. Y. Shershnyova to find the latest ways and priorities of the strategic management approaches in volatile and crises environment of the Ukrainian business. Analysing latest studies, one can conclude that key components of the successful competitive strategy development are the amounted intellectual expertise and business intangible assets. Industrial production Conglomerates are among those which are dependant on the attained intellectual property. Literally advantageous position depends on the level of accumulated experience, developed know how, achieved reputation and team skills, which is the fundament to build competitiveness. It is widely accepted that the tangible assets might be efficiently outsourced in controversy to the intellectual property, strategic views, brand capitalization and generic strategy experience which should be brought up in-house.

Uninvestigated parts of general matters defining. For centuries multiple disciplines focused their attention on the nature of leadership over the rival. Phenomenon has been studied by marketologists, managers, entrepreneurs, geostrategists etc. Military aspect of gaining advantage has been deeply investigated by the ancient Chinese stratagems and afterword by the classic age economists who focuses their views on the way to provide for the competitive advantage and ensure average market profitability. But there is still room for answers. Along with the target of balancing product portfolio and increasing its consumer value, the key goal is to find own way to overcome similar producers and win market advantage. Whether due to economy of scale in case of comparatively large market share or assortment depth and specialization with further focusing on the narrow market niche. It may happen that the key skills study or brand value perception lead to the product differentiation. The primary task for all approaches is to optimize product portfolio in the way to obtain synergy effect which would ensure that the resulted takeaway of the production substantially outperforms a mere arithmetic sum of the resources at the input.

Target Setting. Ukrainian media market comprises over 40 thousand printed medias, 60 TV channels and 40 radio stations which compete for the limited advertising budget and auditorium. During the independence years, media companies grew to the big holdings, managing a product portfolio which comprises dozens of businesses. Article illustrates competitive positions of the Ukrainian TV compa-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

nies and provides the reader with the theoretic data knowledge which helps to determine occupied market niches within the framework of the most popular product portfolio management matrix of the Boston Consulting Group. Model is located in four different spaces which features products and services according to various parameters. Key point of the analyses is to reach a breakeven point by the consequent increased competitiveness and unleashed internal opportunities business potential optimizing its current viable market services.

Main Material. Main features of the current Mass Media development stage are dense market participant concentration, environment volatility including legislative instability and accelerating changes in consumer preferences. Naturally, that competitiveness grew to aggressive level and leads to the different types of monopolization including competition on price. Other basic prerequisites are those: there are more than 30 000 printed medias registered out of which 4 300 are in circulation with the 60% share of papers and 40 that of magazines. Electron media resources comprise 34 national radios and over 60 Tv Channels. According on the recent estimates of the PanUkrainian Ad Coalition [3] media advertising market constitutes only 10.2 bln, UAH, with TV share exceeding half of all budgets. Thus, the other medias compete for the amount of UAH 5 bln (or about USD 170 based on the official exchange rate quoted by the National Bank of Ukraine). Researching Mas Media profitability issues, it is necessary to consider the essentials of the advertising market functioning. Professor A. A. Chichanovskiy [2] determined electron and printed Mass Media as those, including Newspapers, Journals other periodicals, as well as books, information agencies, movies, TV, Radio, and other electron services as well as companies which deals with this services and all the technologies they apply, data storage and spread. At the beginning of the last century sociologist Daniel Bell inquired into the matter of the phenomenon of "Information". Scientist outlined "intellectual stratus" as one of the fundamental for the development of capitalism and paid attention to the importance of knowledge and information as the elements of the overall culture in the coming era. Examining government challenges in the objective to reach economic growth, scholar Igor Melyukhin [1] emphasized the "need for the information environment development providing for Mass Media demonopolisation, halting concentration of the large stakes of ownership under control of a single entity and presumed for competitiveness surge as a key premise to obtain profitability of all kinds of Mass Media".

Determining functioning features of the mass media companies Robert Piccard outlined dual nature of their business processes: from one side it is struggle for the viewership rating. And from the other is indirect sales of the calculated rating or in other words time which a viewer spent and the characteristic of that viewer or reader or listener to the advertiser. If to consider such market features as a stable demand, rapid pace of the area innovations and low entry barriers it is evident that all of which boost competition among market participants and require elaboration of new approaches to tackle competitive position and to revise it every coming operation cycle. Blurred lines of the strategic business zone of each company are mutually reinforced with the volatile consumer preferences and hardly anticipated way of changes in the environmental elements, which are the follows:

-Enterprises which operate in a single strategic zone are of comparably equal size and ability to compete and their number is changing;

- Demand is stable from both consumers: viewers as well as advertising buyers.

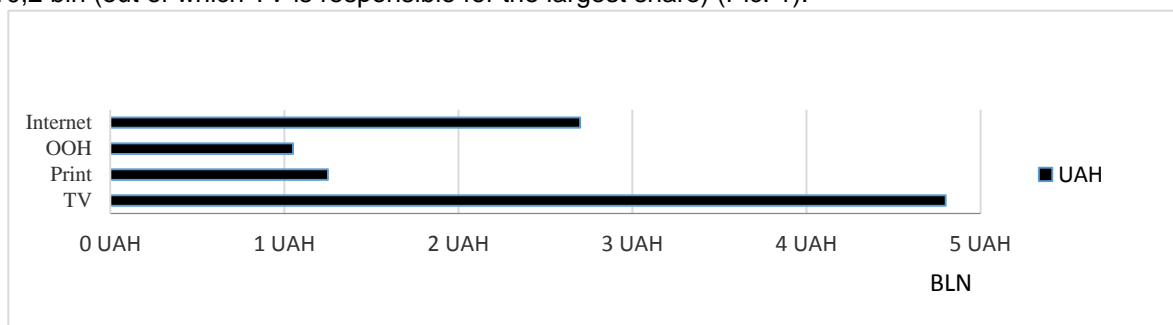
Video contents renewal requires high investments and encounter impediments. Among recent which made TV companies to search for new procurement partners was a legislative prohibition to broadcast Russian propaganda. For the time being, TV channels aired only 30percent of the in-house product;

-media consumption changes drastically. At the same time, advertisers take into account only instant television viewing, FM radio listening and printed media reading. Postponed and internet viewing are beyond advertiser's measurements;

- law entry barriers and easy move to the substitutes. Tendency has been supported by the compulsory introduction of the digital broadcasting in 2017 year (according to the Government resolution dated of 26/11/2008, On Digital Broadcasting Implementation);

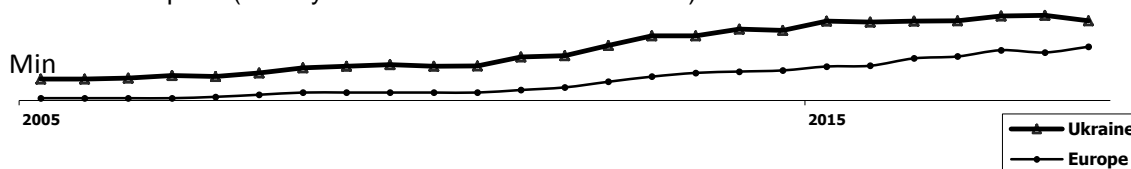
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

-Spreading differentiation in viewer’s demand who requires high-quality costly TV contents which often exceed budget limits. As picture 1 illustrates, the advertising media market size amounts to UAH 10,2 bln (out of which TV is responsible for the largest share) (Pic. 1).

Pic. 1. Estimates of the Ukrainian Advertising market volume, Bln UAH

Television importance is underpinned by the extremely stable consumption of the audio visual contents by the Ukrainian citizens (Pic. 2). This tendency appears to be reasonable due to highly segmented viewership programs which suit all consumer’s tastes and because of the convenience of collective TV consumption (usually be the all household members).

Pic. 2. Dynamic of the TV viewing in Ukraine as compared to other European countries

Increased customer requirements to the aggregated consumer value of the TV contents turn broadcaster’s attention towards quality of its product portfolio which should be reviewed in order to support business competitiveness which implies for strengthening market positions, economic stability and strategic development as well as investment attractiveness. Planning and review procedure should last during all product lifecycle starting from the point when the idea of new item is born and phased out with the end of manufacturing. Moreover, if company adhere to the system of market oriented business, it should engage representatives of all levels to investigate qualitative and quantitative structure of the product portfolio, consumer communication building and product manufacturing layout planning.

Further stages of the service portfolio research are supported by the following assumptions:

- 1) Most organizations represent a wide range of services to the market leaning to the diversification, differentiation and product cost cut or mix all these approached;
- 2) Each service may be of different importance as for the segmented consumers and for the business profitability;
- 3) Even similar services may be rendered at their own unique market niches;
- 4) Company success may depend on the whole range of services some of which are the most important for the consumer and provides for the uninterrupted operations and appropriate financing.

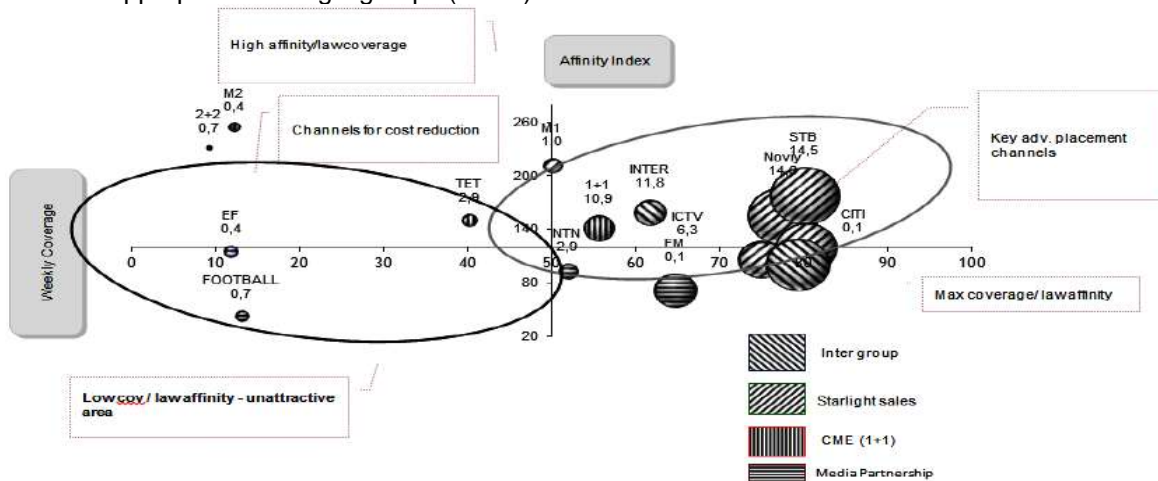
Strategic efforts for the portfolio changes should be commenced with an analysis of the overall market position and assessment of the environment to choose an appropriate product policy to meet resource limit requirements and long term goals achievement (methods of AWOT, PEST, Porter life cycle, Experience curve etc.). These stage decisions are intended to join different areas of the work process with the final product quality. Moving through the service portfolio analysis company management together with all level expert representatives and using benchmark analysis and Industry KPI identify most profitable and critical for the business survival areas and distribute resources among them. Loss making products should be cut or completely eliminated. Actually, product portfolio management as a management in the whole can be described as an art which is purposed to optimize and

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

distribute material and information flows in the way to achieve targets. That is why the ultimate decision is the subject of personal management’s expertise and its views although instrumental methods proved their efficiency.

The main model which remains relevant from the turn of the last century is the matrix, developed by Boston consulting group. It is simple to understand, easy to visualize and it is based on relatively open data which are used for its construction. These are the reasons which made it an effective instrument to balance company product portfolio. As its developer Bruce Henderson argued, to build the matrix one should use two indications which are important for any company striving to gain success. Those are market growth rate and achieved market share. Common purpose of all company product service balancing matrixes is to group all kinds of products and services according to some chosen principal and locate them in the appropriate areas. Products are differentiated according to the investment-distribution and market attractiveness. These are two prerequisites which provide for the long term and medium term perspectives of the company development and form the basis for the sustainable existence. Products of the third group are those which revenue is intended to invest into development of the perspective areas.

To catch an idea of mass media competitiveness and market rivalry we group channels according to the characteristics such as market share and niche differentiation. The search goal is to locate them following the requirements of the BCG Matrix and to divide all market players attributing them to the areas of appropriate strategic groups (Pic. 3).

Pic. 3. TV channel market position based on the BCG service portfolio analysis matrix

An above stated dual nature of mass media implies competition for the consumer (auditorium) from one side and indirect offer of its rating (or measured auditorium in other words) to the advertiser. The actual research is based on the auditorium which consists of the weekly viewer number and average time they spend near TV. In other words, the way a person pays to consume its “free” product.

Advertisers allocates his budget based on the following assumptions: how close TV channel contents falls to brand values (determining niche channel differentiation), measured number and width of audience (Weekly Cover) and similarity between product consumers and channel viewer which is called affinity. Channels which are owned a single Company we mark with similar ink. They form the same product portfolio.

Conclusions. On the basis of the analysis TV channels were grouped on the topological area following to the BCG matrix requirements. We should reiterate that the broadcasters are marked with the gradient style according to their ownership. Namely, four media holdings operate in Ukraine; “1+1 Media”, “Starlight”, “Media partnership” and “pool of Inter-channels”.

Although groups tend to monopolize sales but they are completely independent in their operational activity.

We should outline, that prior to implementation in practice the analysis results it is necessary to check for two basic precautions:

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

First of all, we should mind the companies market shares. Leader would certainly outperform his smaller competitors sticking to one of the generic Porter's strategy, namely cost cuts. It means that even in case of pricing on market average it will be dominating.

As picture illustrates Media market constitutes oligopoly without a certain leader (shares are equal within 30-40%marketshare).

- Another factor that should be set forth in the process of competitive position building with the use of portfolio analysis is the current product life cycle stage. Growth stage would inevitably require business comparatively higher investments than the goods at the stage of maturity. At least to promote the product you would need to invest into the communication strategy to build primary awareness and reminded knowledge. The same way attention should be paid to the merchandising and facilities layout as well as a resources allocation for further manufacturing.

In terms of our research it would be deliberate to consider that all companies go along the growth stage of the lifecycle and Boston consulting group conclusions appears to be valid for practical implementation.

On the subject of the deliberate policy which deals with two and more products we should point out that it is intended to take the broad perspective towards obtaining synergy effect that implies for the outcome which greatly exceeds the mere sum of the resources put in.

References

1. Melyuhin, I. S. (2003). Informatsionnoe obschestvo : istoki, problemy, tendentsiya razvitiya. [Information society : sources, issues and development tendencies]. Moscow : "Dashkov i K", P. 232 [in Russian].
2. Chichanovskiy, A. A. (2009) Politika i publitsistika : zbirnyk naukovykh prac Vip. 1(6). [Politics and journalism]. Shevchenko state national university. Kyiv, P. 160 [in Ukrainian].
3. Lazebnik, M. A. Vseukrainskaya reklamnaya koalitsiya utohnila prognoz obiemov reklamnogo ryinka Ukrainyi 2016. [PanUkrainian advertising coalition announces the volume of the Ukrainian advertising market for 2016]. Retrieved from: http://adcoalition.org.ua/news/351/Vseukrainskaya_reklamnaya_koalitsiya_utochnila_prognoz_obiemov_reklamnogo_ryinka_Ukrainyi_2016 [in Russian].
4. Shemshuchenko, Y. S. Yuridichna entsiklopediya [Law Dictionary]. Retrieved from : http://leksika.com.ua/Yuridichna_entsiklopediya. [in Ukrainian].
5. Bell, D. (1999) The Coming of Post-Industrial Society. New York : P. 362 [in English].
6. Yudanov, A. Y. (1996) Konkurentsiya: teoriya i praktika [Competitiveness : theory and practice]. Moscow : Akalis, P. 272 [in Russian].
7. Smit, A. (1962) Issledovanie o prirode i prichinah bogatstva narodov [An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations] Moscow : Sotsekgiz, P. 333 [in Russian].
8. Dovidka pro rezultaty diialnosti Ministerstva yus-tytsii z pytan derzhavnoi reiestratsii drukovanykh zasobiv masovoi informatsii ta informatsiinykh ahentstv vprodovzh 2014 roku [Refrence concerning Law and Justice Ministry activity in the sphere of new printed mass media registration during the year 2014]. Retrieved from : www.minjust.gov.ua/11739/Dovidka_pro_rezultati_diyalnosti_Ministerstva_yustitsiyi_z_pitan_derzhavnoyi_reiestratsiyi_drukovanih_zasobiv_masovoyi_informatsiyi_ta_informatsiinykh_agentstv_vprodovzh_2014_roku. [in Ukrainian].

Література

1. Мелюхин, И. С. Информационное общество : истоки, проблемы, тенденция развития / И. С. Мелюхин. - М. : Издательско-торговая корпорация "Дашков и К", 2003. - 232 с.
2. Чічановський, А. А. Політика і публіцистика : зб. наук. пр. Вип. 1(6) / ред. : А. А. Чічановський; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т журналістики. - К., 2009. - 160 с.
3. Лазебник, М. А. Всеукраинская рекламная коалиция уточнила прогноз объемов рекламного рынка Украины 2016 года [Электронный ресурс] / М. А. Лазебник. – Режим доступа : <http://adcoalition.org.ua/news/351>.
4. Шемшученко, Ю. С. Юридична енциклопедія [Електронний ресурс] / Ю. С. Шемшученко. – Режим доступу : http://leksika.com.ua/11850323/legal/zasobi_masovoyi_informatsiyi_zmi/.
5. Bell, D. The Coming of Post-Industrial Society / Deniel Bell. New York : Basic Books. pp. x–xi, xiv, xv–xvii, 1999y. – 352p.
6. Юданов, А. Ю. Конкуренция: теория и практика : учеб.-практ. пособие для вузов / А. Ю. Юданов. - М. : Акалис, 1996. – 272 с.
7. Смит, А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. - М. : Соцэкиз, 1962. - 333 с.
8. Довідка про результати діяльності Міністерства юстиції з питань державної реєстрації друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств впродовж 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minjust.gov.ua/11739/.

Received for publication 10.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Chikirisov, D. V. Identification of the mass media company market competitive position using methodological approaches of the portfolio analysis / D. V. Chikirisov // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9), ч. 2. – С. 179-184.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

UDC 658.14.17(047.32)

УДК 658.14.17(047.32)

T. A. Vasylyeva, Doctor of Economic Sciences, Professor,
S. V. Leonov, Doctor of Economic Sciences, Professor,
I. O. Makarenko, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

T. A. Васильєва, д. е. н., професор,
С. В. Лєонов, д. е. н., професор,
І. О. Макаренко, к. е. н., доцент

MODERN METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE EVALUATION OF CORPORATE REPORTING TRANSPARENCY
СУЧАСНІ МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ПРОЗОРОСТІ КОРПОРАТИВНОЇ ЗВІТНОСТІ

Urgency of the research. The importance of studying methodical approaches to evaluation of corporate reporting transparency is determined by restoring confidence in the reporting and low transparency of Ukrainian companies due to the low practice of corporate social responsibility (CSR).

Target setting. Evaluation of corporate reporting transparency is updated with the spread of non-financial (integrated) reporting on companies' CSR.

Actual scientific researches and issues analysis. R. Eccles, D. Phillips, R. Herz, M. Keegan, V. Yevtushenko, O. Berezina, O. Kostyuk have studied the issues of evaluation corporate reporting based on company CSR activity and its transparency.

Uninvestigated parts of general matters defining. Pluralistic approach to the evaluation of corporate transparency, accountability, diversity criteria of rating companies on their CSR activities are the main reasons to their study.

The research objective. The article aims to conduct comparative analysis of modern approaches to determine the transparency of corporate reporting with regard to sustainability disclosure and CSR.

The statement of basic materials. The article proves the expediency of using methods of corporate reporting evaluation as tools for companies' ranking based on their CSR efforts and the formation of benchmarks in business environment. The author summarizes best approaches in corporate reporting transparency evaluation in the international and national practice. The necessity of increasing transparency in corporate reporting of Ukrainian companies in conditions of CSR practices spreading are grounded.

Conclusions. Comparative analysis of foreign and national methodological approaches to evaluating corporate reporting transparency demonstrated the importance of universal, regular and sound companies' ratings to promote their CSR.

Keywords: transparency; corporate reporting; transparency index; corporate social responsibility; sustainability reporting.

Актуальність теми дослідження. Важливість вивчення методичних підходів до оцінювання прозорості корпоративної звітності визначається необхідністю відновлення довіри до звітності та низьким рівнем її прозорості з огляду на практики корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) в Україні.

Постановка проблеми. Оцінювання прозорості корпоративної звітності актуалізується з поширенням нефінансової звітності щодо КСВ компаній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Р. Еклз, Д. Філіпс, Р. Херц та М. Кіган, В. Євтушенко, О. Березіна, О. Костюк та ін. займалися вивченням проблематики оцінювання КСВ на основі звітності компаній та її прозорості.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Плюралізм підходів до оцінювання прозорості корпоративної звітності, різноманітність критеріїв рейтингування компаній за їх КСВ діяльністю обумовлюють необхідність їх вивчення.

Постановка завдання. Стаття має на меті проведення компаративного та контент-аналізу сучасних підходів до визначення прозорості корпоративної звітності з огляду на розкриття інформації зі сталого розвитку та КСВ.

Виклад основного матеріалу. У статті обґрунтовується доцільність застосування методик вивчення прозорості корпоративної звітності як інструментів рейтингування компаній з урахуванням їх зусиль в сфері КСВ та формування бенчмарків бізнес-середовища. Автором узагальнено кращі методики дослідження прозорості корпоративної звітності у міжнародній та національній практиці. Доведено необхідність підвищення прозорості корпоративної звітності українських компаній в умовах становлення практик КСВ.

Висновки. Порівняльний аналіз зарубіжних та вітчизняних методичних підходів до оцінювання прозорості корпоративної звітності засвідчив важливість використання універсальних, регулярних та обґрунтованих рейтингів компаній для просування їх КСВ.

Ключові слова: прозорість; корпоративна звітність; індекс прозорості; корпоративна соціальна відповідальність; звітність зі сталого розвитку.

Urgency of the research. Corporate reporting transparency as a mechanism for reducing the information asymmetry between the company and its stakeholders [3] in the post-crisis period serves to restoring stakeholders trust in companies and in efficient financial markets. Corporate reporting trans-

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

parency is also target for regulators, businesses, investors and the public in the context of non-financial information transparency on corporate responsibility (for the social, environmental and governance criteria). Wide spreading of non-financial information has a strict impact for distribution of sustainability accounting and reporting paradigm. At the company level it has led to various forms of non-financial reporting, reporting on sustainable development and eventually to an integrated reporting as sources of information about corporate social responsibility (CSR). According to experts of the Integrated Reporting Committee (IRC) «Although an increasing number of organizations are improving their transparency, for example, through voluntary sustainability reporting, in absolute terms that number is still low. By emphasizing transparency, for example, covering a broader range of issues and disclosing the positive with the negative, Integrated Reporting helps to build trust» [6, p. 9].

Target setting. Definition of quality (accuracy, relevance, timeliness, comparability) of financial reporting and its transparency in this regard is very common, while the use of sustainability reporting and integrated reporting as a tool for ensuring transparency of CSR and its evaluation has a poor background. It has particular importance for Ukraine, where the development of virtuous and transparent reporting practices has not paid enough attention, and methods of evaluation of transparency have not introduced to traditional business circles. This situation prevents the maintenance of confidence in corporate reporting in Ukraine and requires comparing existing methods for evaluating and ranking of corporate reporting transparency.

Actual scientific researches and issues analysis. Evaluation the quality of CSR initiatives in companies dedicated work by Lepykhyna T and E. Mokhova, [9], A. Berezina [7]. Review of existing approaches to evaluating companies CSR was made by V. Yevtushenko [8]. Research based on banks' CSR reporting was carried out by A. Kostyuk, H. Kostyuk, J. Mozgovyi and J. Kravchenko [4]. Defining transparency of corporate reporting has detailed coverage in the study by R. Eccles, D. Phillips, R. H. Herz, M. Keegan [2].

It is obvious that the study of companies' CSR based on the research of their sustainability reporting as a source of information about key indicators for all dimensions of sustainable development. However, these studies do not provide some evidence on methodical aspects of corporate reporting transparency evaluation.

The question of corporate reporting transparency evaluation in terms of spreading paradigm of sustainable development has a response among regulators (Dod-Frank Act (USA), the EU Transparency Directive), rating organizations at international and national level as a key direction of future reform of reporting to ensure trust.

Uninvestigated parts of general matters defining. The key issue in the study of corporate reporting transparency are the problems in its evaluation and description using the metrics and indicators. The variety of existing approaches to the determination of transparency in regulatory and academic sources generates a plurality in the formation of methodical approaches to its formalization and providing quantitative estimates. So, further study of the transparency impact on key corporate financial indicators should be done. However, corporate reporting transparency evaluation is poorly understood in the context of the direction of disclosure and CSR activities in the field of corporate sustainability.

The research objective. The article aims to conduct comparative analysis of modern approaches to determine the transparency of corporate reporting with regard to sustainability disclosure and CSR

The statement of basic materials. Systematization of existing methodical approaches to the corporate reporting transparency evaluation enabled to identify the key ones 1) Rating initiatives companies' corporate reporting from sustainability organizations; 2) corporate reporting transparency evaluation in foreign practice; 3) corporate reporting transparency evaluation in national practice.

Indicator for transparency recognition and quality of disclosure on CSR of a company by independent information and analytical agencies is its inclusion in the known indexes (families indexes) of Sustainability (Dow Jones Sustainability Indexes (DJSI - Dow Jones Indexes, STOXX Limited and the SAM group), S & P 500 Environmental & Socially Responsible Index, FTSE4Good Global Index, MSCI

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

World ESG Index, NASDAQ OMX CRD Global Sustainability Index, The Ethibel Sustainability Index (ESI) Excellence Global (Forum ETHIBEL) and others.

For example, RobecoSAM methods of corporate sustainability assessment screens Global 3000 listed companies, of which 2500 are included by capitalization to the DJSI World. Methods of RobecoSAM sustainability evaluation (Corporate Sustainability Assessment) has two views: in-depth analysis of economic, environmental and social factors using 80-120 questionnaire, covering the state of corporate governance, transparency, reporting dimensions of sustainable development, human capital, risk and crisis management companies on the first level and analysis of media and stakeholders in a process of continuous monitoring of public information from consumers, non-profit or governmental organizations to influence ESG - criteria for companies' reputation on the second level.

Transparency in the RobecoSAM evaluation primarily concerns ensuring confidence and security for investors and other stakeholders about the supply chain (supply chain management) and the evaluation sustainability reports focused on the criteria of completeness, scope, timeliness of disclosure of environmental and social dimension of the company along with independent confirmation of its quality [5].

A separate benchmarks in CSR and transparency of companies are the rankings of different organizations and rating agencies, especially Corporate Knights, Transparency International, oekom's, Reputation Institute, Interbrand, MindWorld, MT, SSI, Synergie, VBDO etc. (Tab. 1).

Table 1

Review of existing methodical approaches to ranking initiatives in CSR and corporate sustainability reporting, prepared by the author based on materials of organizations and [1]

Title	Organization	Scope	Period	Methodology	Results 2016
100 World's Most sustainable corporations	Corporate Knights	100 the largest companies in the world	2011-2016	Four levels of screening,	Lider -BMW 80,1%
Corporate Responsibility Review	oekom	3700 companies from different countries within 55 branches	2009-2015	More than 100 criteria for each dimension of sustainability	35.8% companies have practiced sustainable reporting
Global CSR RepTrak 100	<u>Reputation Institute</u>	100 global companies worldwide	2012-2016	Criterion measuring Workplace, Governance and Citizenship.	Lider - <u>Google</u> 75,4 score
Best Global Green Brands	<u>Interbrand</u>	50 the largest companies in the world	2011-2016	Evaluation efforts in environmental activities	Lider - <u>Ford</u>
Responsible Supply Chain Management Benchmark	Dutch Association of Investors for Sustainable Development (VBDO)	40 the largest listed companies in Denmark	2009-2014	Evaluation reports on sustainable development	Lider -Philips 91 бал
Change the World	Fortune	50 the largest companies in the world	2015-2016	Evaluation companies progress in addressing social problems	Lider -GSK
Green Rankings US	Newsweek	100 the largest USA corporations	2009-2016	Evaluation of environmental impact	Lider Hasbro – 88,1%

As we see, the rankings are both national (Responsible Supply Chain Management Benchmark, Green Rankings US), and the global nature (100 World's Most sustainable corporations, Change the World) and varying the length of publication. But in general, all rankings based on research initiatives on CSR evaluation for companies' sustainability reporting. Unfortunately, there is no one Ukrainian company in neither sustainability index nor in recognized rankings. This confirms the initial stage of

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

CSR initiatives of Ukrainian business and insufficient corporate reporting transparency concerning disclosure of environmental, social and governance criteria.

In a separate direction of the study corporate reporting on CSR we should group the techniques that focus solely on the transparency of such reporting (Tab. 2) in foreign practice.

Table 2

Review of existing methodical approaches to corporate transparency evaluation in foreign practice, based on materials of organizations

Title	Organization	Scope	Period	Methodology	Results 2016
Integrated Reporting Awards)	Chartered Secretarie	100 the largest companies on the Johannesburg stock exchange and 10 largest public companies in South Africa	2013-2016	Comparing and evaluating best practice in corporate governance and risk management	Lider - Vodacom Group Ltd
Transparency in Corporate Reporting	Transparency International	124 the largest companies in the world, 100 the largest companies from emerging countries	2012-2016	Evaluation the disclosure of anti-corruption initiatives, organizational transparency and reporting by country	Lider in general list - Eni Lider in BRIC - Bharti Airte

The first method is unique as it concerns transparency rating of integrated reporting. This revolution type of reporting for the first time was introduced as mandatory regulatory requirement for the preparation of reports of listed companies in South Africa. Evaluation of transparency encourages submission of Chartered Secretaries transparent and relevant information to stakeholders. We should also mention research initiatives for corporate reporting transparency evaluation among the largest companies in the world and the countries of BRICS, which periodically carried out by Transparency International. They underlined the lack of corporate reporting transparency in BRICS, especially China and Russia, which has significant corruption risks, especially for Ukraine, which cooperates with these companies.

Despite the establishment of the CSR network in Ukraine today we have separate study on corporate reporting transparency through the various economic agents - private and public companies, corporate sector, banks (Tab. 3).

Table 3

Review of existing methodical approaches to corporate transparency evaluation in national practice, based on materials of organizations

Title	Organization	Scope	Period	Methodology	Latest results
1	2	3	4	5	6
Transparency Ranking of banks in Ukraine	Rating agency «Credit-Rating» International rating agency Standard&Poor's (S&P)	30 the largest banks in Ukraine	2008, 2010, 2011, 2012	Evaluation sites of banks in terms of ownership structure and corporate governance	Leader - Privatbank, the average level of transparency by all banks 56.6%
Transparency and Accountability Index of Ukrainian public companies	Center «Corporate Social Responsibility Development»	60 the largest public companies in Ukraine	2014-2015	Companies site evaluation on the parameters of content, navigation, reporting, accessibility	Almost half of companies (26 of 60) have a higher than average level of disclosure on CSR. Leader - SE «Energoatom»
Transparency and Accountability Index of Ukrainian companies	Center «Corporate Social Responsibility Development»	The first 100 companies	2011-2015		Leader - ArcelorMittal Kryviy Rih

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА*Continuation of Table 1*

1	2	3	4	5	6
Rating openness and companies activity in CSR	National rating magazine «Gvardiya»	41 of Ukraine's leading companies from rating «Gvardiya - 500»	2011-2013	Research reports and social profiles of companies regarding disclosure of CSR	Leader - DTEK
Rating of «dirty» and «green» companies	IA «LIGA Business Inform»	103 Ukrainian companies	2001-2011	Evaluation of companies competitiveness with environmental initiatives	Leaders - HeidelbergCement Ukraine, Donetskstal, ArcelorMittal and others

Analytical studies by Credit rating and S & P show an insufficient level of information transparency of Ukrainian banks in comparison with international practice. Moreover, it is the least developed full data on indicators of operations and financial reporting.

The emphasis on CSR reporting was done in the methodology by Ukrainian rating magazine «Gvardiya», where a separate unit was dedicated to evaluation criteria «Social Report as a tool for dialogue with society.» These criterion focuses on the fundamental role of non-financial information of a recognized leadership in sustainable development of the Global Reporting Initiative (GRI), which makes the technique representative on corporate sustainability reporting transparency. However, its relevance and frequency of the publication is not satisfactory.

The only regular method that considers the corporate reporting transparency in general, including sustainability criterion and CSR evaluation is the method by Center «Corporate Social Responsibility Development».

The maximum number of points in the transparency and accountability index for the criterion «reporting» (share of 40%) company can get when drawing up their non-financial reports in an integrated format by methodology <IR> or GRI 4.0 It certifies relevance of the methodology and its compliance with the current trends of sustainability reporting standardization and CSR.

Moreover, the specified method is universal - in addition to the corporate sector, a separate transparency and accountability index was calculated to public companies and banks. Results of specified methods and calculation of indices demonstrate need for rating transparency and accountability corporate reporting.

Thus, the average level of disclosure on the public companies' websites on the parameter «Strategy and Reporting» is 16.7% to 30% possible. There is no information on CSR priorities, CSR - reporting and business goals. Compared to public companies, corporate sector reporting transparency, including reporting on CSR slowly growing. First, this trend was driven by leaders in CSR disclosure of information - companies Arcelor Mital, Obolon, DTEK et al. They generally provide 73.3% of the average level of disclosure among the Top 10 companies.

At the same time, the average level of transparency among companies is only 21.5%. Therefore, methods of Ukrainian companies' transparency evaluation play an important role in shaping the benchmarks in the business environment. These methods should meet the requirements of regularity and universality according to current tendencies in standardization of reporting on CSR.

Conclusions. The implementation of modern practices in CSR and sustainability activities require expanding horizons of corporate reporting from companies. Varied stakeholder's information requests meet contributes to enhance its transparency. However, formalization and evaluation corporate reporting transparency remains a challenge. The existence of numerous methods of information-analytical agencies, sustainability organizations demonstrates the relevance of issues, but also complicates the selection of approaches to determine the corporate reporting transparency. Method of CSR study, developed by Centre «Corporate Social Responsibility» is an appropriate for corporate reporting trans-

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

parency evaluation, has universal, regular character and gives considerable attention is the study of CSR to reporting cycle and its quality.

In addition, the evaluation corporate reporting transparency as integral characteristics of financial and non-financial reporting requires further qualitative methodological developments. Relationship between transparency of corporate reporting and financial performance of companies should be investigated in more detail as well as interconnection between financial and non-financial reporting in context of achieving the criteria of their transparency.

References

1. Brand Sustainability. Retrieved from : <https://www.rankingthebrands.com/The-Brand-Rankings.aspx?nav=category&catFilter=13>.
2. Eccles, R., Phillips, D., Herz, R. H., Keegan, M. (2001) *The Value Reporting Revolution: Moving Beyond the Earnings Game*. N. Y. John Wiley & Sons Inc. 368.
3. Healy, P., Hutton, A. Palepu, K. (1999) Stock performance and intermediation changes surrounding sustained increase in disclosure. *Contemporary Accounting Research*, 3 (16), pp. 485-520.
4. Kostyuk, A., Kostyuk, H., Mozghovyi, Ya., Kravchenko, Ya. (2013) *Corporate Social Responsibility Index for Ukrainian Banks : The Essentials for Implementatio. Corporate Ownership & Control*, 10 (4), pp. 434-445.
5. RobecoSAM's Corporate Sustainability Assessment Companion. Retrieved from : <http://www.sustainability-indices.com/images/RobecoSAM-Corporate-Sustainability-Assessment-Companion.pdf>.
6. Towards Integrating Reporting. Communicating Value in the 21st Century. Retrieved from : http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2011/09/IR-Discussion-Paper-2011_spreads.pdf.
7. Berezina, O. Yu. (2012) Kilkisna otsinka sotsialnoi vidpovidalnosti korporatsii [Quantitative assessment of corporate social responsibility] *Visnyk Ukrayinskoyi akademii bankivskoyi spravy - Bulletin of the Ukrainian Academy of Banking*, 1 (32), 97-101 [in Ukrainian].
8. Yevtushenko, V. A. (2013) . Otsinka korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti: metody, obiekty, pokaznyky [Corporate responsibility assessment: methods, objects and indicators] *Visnyk NTU „KhPI”. Seriya : Tekhnichnyy prohres i efektyvnist vyrobnytstva - Bulletin of NTU "KhPI". Series: Technical progress and production efficiency*, 46 (1019), pp. 53-63 [in Ukrainian].
9. Lepykhyina, T. P., Mokhova, E. H. (2012) Formirovanie sotsialnoi politiki firmy na osnovе rascheta indeksа ee sotsialnoi otvetstvennosti [Firm's social policy formation based on index of social responsibility] *Vestnik Permskogo natsionalnogo issledovatel'skogo politekhnicheskogo universiteta Seriya Sotsialno-ekonomicheskie nauki - Bulletin of the Perm National Research Polytechnic University. Series "Socio-economic sciences"*, 13 (37), pp. 113-127 [in Russian].

Література

1. Brand Sustainability. Retrieved from : <https://www.rankingthebrands.com/The-Brand-Rankings.aspx?nav=category&catFilter=13>.
2. Eccles, R., Phillips, D., Herz, R. H., Keegan, M. *The Value Reporting Revolution: Moving Beyond the Earnings Game*. N. Y. John Wiley & Sons Inc., 2011. – 368 p.
3. Healy, P., Hutton, A. Palepu, K. Stock performance and intermediation changes surrounding sustained increase in disclosure. // *Contemporary Accounting Research*. – 1999. – 3 (16), 485-520.
4. Kostyuk, A., Kostyuk H., Mozghovyi Ya., Kravchenko Ya. *Corporate Social Responsibility Index for Ukrainian Banks: The Essentials for Implementatio // Corporate Ownership & Control*. – 1999. – 10 (4) . – p. 434 – 445.
5. RobecoSAM's Corporate Sustainability Assessment Companion. Retrieved from : <http://www.sustainability-indices.com/images/RobecoSAM-Corporate-Sustainability-Assessment-Companion.pdf>.
6. Towards Integrating Reporting. Communicating Value in the 21st Century. Retrieved from : http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2011/09/IR-Discussion-Paper-2011_spreads.pdf.
7. Березіна, О. Ю. Кількісна оцінка соціальної відповідальності корпорацій / О. Ю. Березіна // *Вісник Української академії банківської справи*. – 2012. – № 1 (32). – С. 97-101.
8. Євтушенко, В. А. Оцінка корпоративної соціальної відповідальності: методи, об'єкти, показники / В. А. Євтушенко // *Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва*. – Х. : НТУ „ХПІ”. - 2013. - № 46 (1019) - С. 53-63.
9. Лепихина, Т. П. Формирование социальной политики фирмы на основе расчёта индекса её социальной ответственности / Т. П. Лепихина, Е. Г. Мохова // *Вестник Пермского национального исследовательского политехнического университета. Серия «Социально-экономические науки»*. – 2012. – № 13 (37). – С. 113-127.

Received for publication 25.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Vasyl'eva, T. A. Modern methodical approaches to the evaluation of corporate reporting transparency / T. A. Vasyl'eva, S. V. Leonov, I. O. Makarenko // *Науковий вісник Полісся*. – 2017. – № 1 (9), ч. 2. – С. 185-190.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

UDC 339.7

УДК 339.7

N. Yu. Rekova, Doctor of Economic Sciences, Professor,
O. V. Akimova, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Н. Ю. Рекова, д. е. н., професор,
О. В. Акімова, к. е. н., доцент

FEATURES AND SHORTCOMINGS OF WORLD SYSTEM OF COUNTERACTION TO MONEY LAUNDERING AND FINANCING OF TERRORISM

ОСОБЛИВОСТІ І НЕДОЛІКИ СВІТОВОЇ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ ГРОШЕЙ ТА ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ

Urgency of the research. Existence of such phenomena as money laundering (ML) and financing of terrorism (FT) represents huge danger both to national economies, and to geopolitical and geoeconomic stability in general.

Target setting. Features of the world system of counteraction to ML/FT limit its institutional and operational capacities and in certain cases may be tool of sheltering doubtful actions.

Actual scientific researches and issues analysis. From the perspective of economic science there are two phenomena which influence the counteraction to ML/FT: substantial adequacy of the repressive measures and a substantial failure of countries to adopt adequate preventive measures.

Uninvestigated parts of general matters defining. The system of organization of this policy in global and regional scale may strengthen regulatory actions of the countries or legitimize the situation when the some subjects uses system's shortcomings for doing doubtful actions. But prerequisites of that are not investigated.

The research objective. The article aims to reveal main institutional features and shortcomings of the world system of counteraction to ML/FT.

The statement of basic materials. Main institutions of world system of counteraction to ML/FT are considered. It is found that it is a network based on multilateral participation in procedures of monitoring of the movement of illegal financial flows. Its main features are heterogeneity in the status, experience, the list of participants of FATF-style bodies, a possibility of influence of participants on the course and results of monitoring.

Conclusions. The world system of counteraction to ML/FT assumes balancing of interests of participants so gaps in implementation of real actions by certain country exist. Such institutional format is a prerequisite of insufficient effectiveness of the system because of the lack of the mechanism of coercion and the fact that questions of specific sanctions pass into political plane.

Keywords: counteraction to money laundering; terrorism financing; world system; institutes; institutional architecture; shortcomings; FATF; FATF-style body.

Актуальність теми дослідження. Існування таких явищ, як відмивання грошей, отриманих незаконним шляхом, (ВГ) та фінансування тероризму (ФТ) являє загрозу як для національних економік, так і для геоекономічної та геополітичної стабільності в цілому.

Постановка проблеми. Обмеженнями інституційних та операційних можливостей світової системи протидії ВГ/ФТ можуть бути її специфічні риси, які в окремих випадках можуть використовуватися для приховування сумнівних дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З позицій економічної науки існують два феномени, які впливають на діяльність із протидії ВГ/ФТ: сутнісна відповідність еживаних заходів протидії та провали в політиці окремих країн.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Система організації цієї політики в глобальному та регіональному масштабах може як посилити регуляторний вплив окремих країн, так і легітимізувати ситуацію, коли деякі суб'єкти використовують недоліки системи для здійснення сумнівних операцій. Однак передумови для цього не досліджені глибоко.

Постановка завдання. Стаття покликана виявити основні інституційні риси та недоліки світової системи протидії ВГ/ФТ.

Виклад основного матеріалу. У статті розглянуті основні інститути світової системи протидії ВГ/ФТ. Виявлено, що вона являє собою мережу, яка базується на багатосторонній участі в процедурах моніторингу руху нелегальних фінансових потоків. Її основними рисами є гетерогенність у статусі, досвіді, складі учасників ФАТФ-подібних організацій, можливість впливу учасників на перебіг та результати моніторингу.

Висновки. Світова система протидії ВГ/ФТ припускає балансування інтересів учасників, що означає наявність лазівок у реальному виконанні відповідних заходів кожною країною. Такий інституційний формат по собі є передумовою недостатньої ефективності всієї системи і обумовлюється відсутністю механізму примусу до дій і тим фактом, що питання специфічних санкцій переходять у політичну площину.

Ключові слова: протидія відмиванню грошей; фінансування тероризму; світова система; інститути; інституційна архітектура; недоліки; ФАТФ; ФАТФ-подібні організації.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Urgency of the research. Existence of such phenomena as money laundering and financing of terrorism represents huge danger both to separate national economies, and to geopolitical and geoeconomic stability in general. Firstly, it creates incentives for those types of economic activity which are crimes against humanity (prostitution, drugs and human trafficking and so forth), especially in the context of crime transnationalization. Secondly, support of existence of illegal armed groups and terrorist organizations means emergence and strengthening of seats of military conflicts worldwide. Thirdly, the considerable shadow sector of legal activities in economies reduces resource base of any state in the form of a shortage of taxes, leads to loss of control of the income and property, and eventually – levels an importance of the state as regulator of the economic relations and guarantor of respecting the rule of law and social wellbeing.

Target setting. Attempts to opposite to the mentioned challenges were made within the legislation of the majority of developed countries several times. But experience proves that individual efforts appear obviously insufficient in a global economy. This tendency of globalization in the context of our research can be considered in the following aspects. On the one hand:

- criminals and terrorists operate in universal scale now, their financial base is comparable to budgets of states, and the certain country not always has sufficient resources to fight against it;
- development of society goes on the way of a humanization of punishments for criminal actions;
- there are political reasons of financing of terrorism owing to the global economic, civilization and ethnic competition;
- opportunities and desire to counteract a shadow economy, economic crime and terrorism are very uneven, reasons of such situation include an accretion of shadow business and the power, corruption and weakness of the state apparatus.

On the other hand:

- there is a strengthening of interdependence of various countries and regions from problems of each of them;
- there are new opportunities of really international cooperation;
- political will of developed countries to use legal and economic tools of solving problems of money laundering and financing of terrorism amplifies.

The specified circumstances have led to creation in 1989 at the G-7 summit of so-called The Financial Action Task Force (on Money Laundering) (FATF) or Groupe d'action financière (GAFI) which tasks in 2001 have included counteraction to terrorism financing and further construction of world system of fight against the specified phenomena. Functioning of this system has considerably increased effectiveness of efforts of the world community on launder illicit assets or to move funds in support of terrorism.

Nevertheless, features of architecture of the system limit its institutional and operational capacities and in certain cases they may be tools of sheltering doubtful actions. The specified circumstance causes need of more attentive view of institutional architecture of world system of counteraction to money laundering (ML) and financing of terrorism (FT).

Actual scientific researches and issues analysis. Mei D. *et al* (2014) highlighted that anti-money laundering research mainly concentrates on the following aspects: (1) on the aspect of fighting against the predicate crimes of money laundering, the keywords are crime, corruption, terrorism, terrorism financing, drug addiction *et al*; (2) on the aspect of anti-money laundering regulation, the keywords are compliance, risk, financial monitoring, governmentality, global governance, banking system; (3) on the aspect of money laundering monitoring with the help of computer technology, the keywords are software solutions, intrusion detection, computer intrusion, cryptology, information security, data mining. To combat the predicate crimes such as drug crime, terrorist financing and so on, anti-money laundering gets much attention from countries around the world. Therefore, the research on the predicate crimes of money laundering has always been a research focus in the field of anti-money laundering research. And in order to improve the effectiveness of work on combating money laundering, emphasis is placed on practical research in this field.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Putnam R. (1988) argues that the effectiveness of an international Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism (AML/CFT) mechanism depends on content and effectiveness of its constituents.

Stessens G. (2000) emphasizes that FATF recommendations do not contain any specific references to the sanctioning powers of supervisory authorities, but only broadly refer to their role in ensuring that financial institutions have adequate programs in place to guard against ML/FT. That is why domestic factors determine the likelihood for implementing international standards and absence of will to do globally and due to the global nature of ML/FT phenomena, the compliance of domestic regimes with the AML/CFT international standard is seen as the first mechanism for achieving the global effectiveness of AML/CFT regime against a global phenomenon (Yepes C., 2011). Lenshow A et al. (2005) persist that framework conditions such as cultural, institutional and socioeconomic settings are major determinants of the likelihood of change to implement and harmonize international standards. But whether the impact assessment only of domestic factors is sufficient for identification of prerequisites of efficiency of functioning of system?

In this context it is expediently to give results of researches of Arnone M. *et al* (2008) which find that some areas of the AML/CFT framework are consistently weaker than others in the area of prevention measures. Specifically, it caused with a substantial adequacy of the repressive measures and a substantial failure of countries to adopt adequate preventive measures, and calls for renewed efforts to improve implementation of preventive measures across the board, with specific regard to the activity of financial sector regulatory and supervisory authorities.

Uninvestigated parts of general matters defining. However, what causes two of these phenomena? Undoubtedly, and it is confirmed by results of the existing researches, institutional features of the appropriate policy of each country (or the subject with supranational powers). And on the other hand, the system of organization of this policy in global and regional scale can strengthen regulatory actions of the certain countries or legitimize the situation when the country or transnational business, remaining formally within system, uses its shortcomings for conducting transactions against which the system fights.

The research objective. The article aims to reveal main institutional features and shortcomings of world AML/CFT system.

The statement of basic materials. Today world system of counteraction to money laundering and financing of terrorism is presented by FATF and FATF-style bodies as special authorities concentrated on revealing facts and preconditions of ML/FT; relevant national authorities; national and international organizations, whose activities directly concerns prerequisites of money laundering and fight against terrorism (organizations for fight against drug trafficking, human trafficking, intelligence agencies, the homeland and international security agencies and internal affairs cooperation etc.) or connected with movement of cash funds (development banks, the offshore financial organizations).

FATF includes 34 countries in North America (Canada, United States), Latin America (Argentina, Brazil, Mexico), Australia and Oceania (Australia, New Zealand); Europe (Austria, Belgium, Denmark, Finland, France, Germany, Greece, Iceland, Ireland, Italy, Kingdom of the Netherlands (Netherlands, Aruba, Curacao and Sint Maarten), Luxembourg, Norway, Portugal, Russian Federation, Spain, Sweden, Switzerland, United Kingdom), Asia (China, incl. Hong Kong, India, Iran, Japan, Republic of Korea, Singapore, Turkey), Africa (South African republic). Besides that members of FATF are the European Commission and Gulf Co-operation Council (a regional intergovernmental political and economic union consisting of all Arab states of the Persian Gulf: Bahrain, Kuwait, Oman, Qatar, Saudi Arabia, and the United Arab Emirates). As of 2016 there are 9 associate members and 22 observer members (including UN's 6 expert teams and the Kingdom of Saudi Arabia) of FATF (Fig. 1, Table 1).

As it is possible to see from fig. 1, there are three groups of institutes which are observers at FATF.

1. Global and regional financial institutions which activity is directed to financing of projects of development. Their presence as observers can be explained with at least two reasons: need of control of both "financial purity" and reliability of beneficiaries of financial aid and motive of a target orientation of

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

this financial aid on elimination of prerequisites of financial crimes and terrorist activity (overcoming poverty, increase a capacity of police bodies in providing law and order, etc.).

2. The international institutes of regulation of financial activities which interest in AML/CFT is determined by a possibility of strengthening (recovery) of control of financial flows and legality of activities of financial and non-financial corporations, interests of preventing to tax avoidance, accomplishment of prudential requirements.

3. The international institutes which main objective is fight against crime in a global and local scale. The motivation of their participation in FATF is caused by need of receipt of information and coordination of efforts on overlapping of flows of financing of crime and terrorism and to influence on the countries which are insufficiently successful in it.

Fig. 1. Types of observers at FATF (on the base of FATF web-site)

All specified groups of institutes interact among themselves with other methods besides participation in FATF, for example through the UN system, bilateral and multilateral agreements, establishment of the international powers. At the same time FATF and the FATF-style bodies system creates the platform of highly specialized coordination of policy and tactics of activities of these financial institution in questions of AML/CFT.

It is natural that the advantage of participation in FAFT for these groups of institutes is determined only by efficiency of FATF in monitoring and classification of a certain jurisdiction according to some signs of risks of ML/FT, and also the status of reports of FATF as information source for procedural and regulatory decisions. The problem for system effectiveness of AML/CFT in this case consists in details: 1) to which level FATF reports display reality and prospect of a situation; 2) how significant

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

and evidential they can be in procedural aspect; and eventually 3) if are these institutes, and also their national analogs, obliged to take conclusions of FATF and FATF-style bodies into account.

The characteristic so-called FATF-style of bodies which in fact represent FATF analogs in regional scale is provided in Table 1.

Table 1

Associate members of FATF

Organizations 1	Members 2
Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG)	<ul style="list-style-type: none"> • Founded in 1997; • 41 members (jurisdictions with a presence in the Asia/Pacific region); • 8 countries-observers (including Russian Federation, Germany, France and the UK); • 28 international organizations-observers (including Association of South East Asian Nations (ASEAN), FATF, CFATF, MONEYVAL, GABAC, GAFILAT, GIABA, GIFCS, IMF, MENAFATF, Interpol, United Nations, UNODC, World Bank, WCO, Commonwealth Secretariat)
Caribbean Financial Action Task Force (CFATF)	<ul style="list-style-type: none"> • Founded in 1990; • 27 members (states and territories of the Caribbean Basin); • So called cooperation and supporting nations (Canada, France, Mexico, Netherlands, Spain, the UK, the USA); • 21 observers (including FATF, Interpol, World Bank, IMF, WCO, the Commonwealth Secretariat, European Commission, United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention (UNDCP), UNODC, UN Global Program on Money Laundering, OAS/CICAD)
Eastern and Southern Africa Anti-Money Laundering Group (ESAAMLG)	<ul style="list-style-type: none"> • Founded in 1999; • 16 member countries of the region; • 19 observers (including APG, CFATF, FATF, GIABA, IMF, UN-CTED, UN 1267 Analytical Support and Sanctions Monitoring Team, UNODC, World Bank, the UK, the USA)
Eurasian Group (EAG)	<ul style="list-style-type: none"> • Founded in 2004; • 9 members (Belarus, India, China, Kazakhstan, Kyrgyz Republic, Russian Federation, Tajikistan, Turkmenistan, Uzbekistan); • 15 countries-observers (including the USA, Ukraine, Iran, Armenia, Turkey, Moldova, Lithuania, Serbia, Poland etc.; Great Britain, Georgia and Japan held observer status in the EAG from 2004 to November 2011, Germany held observer status in the EAG from 2004 to June 2016), • 19 observers (including APG, Asian Development Bank, The Commonwealth of Independent States and The Commonwealth of Independent States Anti-Terrorism Center, Collective Security Treaty Organization, FATF, MENAFATF, MONEYVAL, UN Counter-Terrorism Committee, Eurasian Development Bank, Eurasian Economic Commission, IMF, Interpol, Shanghai Cooperation Organization, OSCE, UNODC, World Bank)
Council of Europe Select Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures (MONEYVAL)	<ul style="list-style-type: none"> • Founded in 1997; • 28 members; besides that MONEYVAL evaluates Israel, The Holy See (including Vatican City State), The UK Crown Dependencies of Guernsey, Jersey and the Isle of Man, The British Overseas Territory of Gibraltar; • observers: a) from the EU institutions and bodies (The Parliamentary Assembly of the Council of Europe; the Council of Europe Development Bank; the European Committee on Crime Problems; and the Conference of the Parties of the Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism; The European Commission and the Secretariat General of the Council of the European Union); b) Countries with observer status in the Council of Europe (Canada, Japan, Mexico, the USA); c) other organizations: FATF, Interpol, Commonwealth Secretariat, IMF, UNODC, United Nations Counter-Terrorism Committee (CTC), United Nations Crime Prevention and Criminal Justice Division (CCPCJ), World Bank, EBRD, GIFCS, OSCE, EAG, any other FATF style regional body which becomes an associate member of the FATF, on the basis of reciprocity, any member of the FATF not represented in MONEYVAL as one of the two delegations officially appointed by the FATF

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА*Continuation of Table 1*

1	2
Financial Action Task Force of Latin America (GAFILAT)	<ul style="list-style-type: none"> • Founded in 2000; • 17 member countries; The Inter-American Drug Abuse Control Commission as an advising member; • 17 observers and countries (including FATF, APG, United Nations Counter-Terrorism Committee (CTC), UNODC, Interpol, World Bank, IMF, Germany, Spain, Canada, France, Portugal, USA)
Inter-Governmental Action Group against Money Laundering in West Africa (GIABA)	<ul style="list-style-type: none"> • Founded in 2000 and is a body of the Economic Community of West African States; • 16 member countries (participants of the Economic Community of West African States); • 15 observers (including Central Banks of member countries, FATF, United Nations Counter-Terrorism Committee (CTC), UNODC, Interpol, World Bank, IMF, WCO, the Commonwealth Secretariat, the European Union)
The Task Force on Money Laundering in Central Africa (GABAC)	<ul style="list-style-type: none"> • Founded in 2000 and is a body of the Economic and Monetary Community of Central Africa; • 6 member countries (Cameroon, Central African Republic, Chad, Republic of the Congo, Equatorial Guinea, Gabon – participants of the Economic and Monetary Community of Central Africa) as well as other members: Governor of the Banks of the States of Central Africa, President of the CEMAC Commission, President of the Committee of Police Chiefs of Central Africa, Secretary General of the Banking Commission of Central Africa; • 15 observers (FATF, IMF, World Bank, UNODC, Comité d'Action Financière sur le Blanchiment des Capitaux)
Middle East and North Africa Financial Action Task Force (MENAFATF)	<ul style="list-style-type: none"> • Founded in 2004 and is a body of the Economic Community of West African States; • 19 member countries (MENA region); • 16 observers (including APG, EAG, WCO, World Bank, IMF, Arab Monetary Fund, The Co-operation Council for the Arab States of the Gulf (GCC); Spain, France, UK, Federal Republic of Somalia, Australia, USA)

What is interesting, they do not submit directly FATF, however their activity assumes use of methodology and the FATF standards in monitoring and reporting on risks of ML/FT.

In approximate consideration it is possible to note several institutional features of this system as follows:

- only Caribbean Financial Action Task Force was created at the same time as FATF, that reflects motives of developed countries to ensure protection of national financial systems against tax avoidance and money laundering through offshore schemes (the greatest concentration of offshore centers is noted in the Caribbean Region);
- other FATF-style bodies were founded in regions of concentration of economic cooperation and economic integration; however it is worth noticing that only in two cases (GABAC, GIABA) they are a part of official supranational structures of integration associations; even EAG created practically by the last within the Russian project of the Eurasian integration is independent structure;
- crossing of observers in different FATF-style bodies as well as participation of FATF as the observer in each of them confirms a network nature of AML/CFT world system structure;
- participation of national governments in these bodies is voluntary and does not assume any liabilities on application of specific sanctions by national governments to itself (that is natural), and by other participants of the body to this country in case of the negative report;
- moreover, despite an upward tendency of disclosure of information, transparency of monitoring can significantly vary depending on a role of each country in a FATF-style body and from specifics of each FATF-style body; the status of the observer does not always give a chance to check and affect quality of monitoring and reporting and finally decline a trust to their results.

Conclusions. The AML/CFT world system represents a network structure of voluntary participation of national and supranational subjects which main objective is creation of methodology and the procedure of disclosure of information on illegal financial flows, leaving questions of application of sanctions

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

against them to the plane of national powers and the international agreements. It assumes balancing of interests of participants both FATF and FATF-style bodies, so gaps in implementation of real actions by certain country exist. Such institutional format by itself is a prerequisite of insufficient effectiveness of AML/CFT system. It caused by lack of the unified and obligatory mechanism of coercion (namely it is the only way of fight against crime, including financial) questions of specific sanctions pass into the political plane and even in the theoretical plan confirm a possibility of use of FATF and bodies similar to it as a geopolitics tool not as a tool of AML/CFT.

References

1. Amone, M., Padoan, P. C. (2008) Anti-money laundering by international institutions : a preliminary assessment. *Eur J Law Econ*, 26, P. 361. doi:10.1007/s10657-008-9069-3.
2. Caribbean Financial Action Task Force. Retrieved from : <https://www.cfatf-gafic.org>.
3. Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL). Retrieved from : http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/default_en.asp.
4. Eastern and Southern Africa Anti-money Laundering Group. Retrieved from : <http://www.esaamlg.org>.
5. Financial Action Task Force of Latin America. Retrieved from : <http://www.gafilat.org>.
6. Inter-Governmental Action Group against Money Laundering in West Africa. Retrieved from : <http://www.giaba.org>.
7. Le Groupe d'Action contre le blanchiment d'Argent en Afrique Centrale. Retrieved from : <http://spgabac.org>.
8. Lenschow, A., Liefferink, D., and Veenman, S. (2005). When the Birds Sing. A Framework for Analyzing Domestic Factors behind Policy Convergence. *Journal of European Public Policy*, Vol 12 (5), pp. 797-816.
9. Mei Dexiang, Ye Yanyan, Gao Zengan (2014) Literature Review of International Anti-Money Laundering Research: A Scientometrical Perspective. *Open Journal of Social Sciences*, 2, pp. 111-120. Retrieved from : <http://dx.doi.org/10.4236/ojs.2014.212016>.
10. Middle East & North Africa Financial Action Task Force. Retrieved from : <http://www.menafatf.org>.
11. Putman, R. D. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: the Logic of Two-level Games. *International Organization*, 42 (3), pp. 427-460.
12. Stessens G. (2000). Money Laundering : A New International Law Enforcement Model Cambridge University Press.
13. The Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG). Retrieved from : <http://www.apgml.org>.
14. The Eurasian group on combating money laundering and financing of terrorism (EAG) Retrieved from : <http://www.eurasiangroup.org>.
15. The Financial Action Task Force. Retrieved from : <http://www.fatf-gafi.org>.
16. Yepes, C. V. (2011). Compliance with the AML/CFT International Standard: Lessons from a Cross-Country Analysis. *IMF Working Paper* WP/11/177.

Література

1. Amone, M., Padoan, P.C. (2008) Anti-money laundering by international institutions : a preliminary assessment. *Eur J Law Econ*, 26: 361. doi:10.1007/s10657-008-9069-3.
2. Caribbean Financial Action Task Force. Retrieved from : <https://www.cfatf-gafic.org>.
3. Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL). Retrieved from : http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/default_en.asp.
4. Eastern and Southern Africa Anti-money Laundering Group. Retrieved from : <http://www.esaamlg.org>.
5. Financial Action Task Force of Latin America. Retrieved from : <http://www.gafilat.org>.
6. Inter-Governmental Action Group against Money Laundering in West Africa. Retrieved from : <http://www.giaba.org>.
7. Le Groupe d'Action contre le blanchiment d'Argent en Afrique Centrale. Retrieved from : <http://spgabac.org>.
8. Lenschow, A., Liefferink, D., and Veenman, S. (2005). When the Birds Sing. A Framework for Analyzing Domestic Factors behind Policy Convergence. *Journal of European Public Policy*, Vol 12 (5): 797-816.
9. Mei Dexiang, Ye Yanyan, Gao Zengan (2014) Literature Review of International Anti-Money Laundering Research: A Scientometrical Perspective. *Open Journal of Social Sciences*, 2: 111-120. Retrieved from : <http://dx.doi.org/10.4236/ojs.2014.212016>.
10. Middle East & North Africa Financial Action Task Force. Retrieved from : <http://www.menafatf.org>.
11. Putman, R. D. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: the Logic of Two-level Games. *International Organization*, 42 (3): 427-460.
12. Stessens G. (2000). Money Laundering: A New International Law Enforcement Model Cambridge University Press.
13. The Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG). Retrieved from : <http://www.apgml.org>.
14. The Eurasian group on combating money laundering and financing of terrorism (EAG) Retrieved from : <http://www.eurasiangroup.org>.
15. The Financial Action Task Force. Retrieved from : <http://www.fatf-gafi.org>.
16. Yepes, C. V. (2011). Compliance with the AML/CFT International Standard: Lessons from a Cross-Country Analysis. *IMF Working Paper* WP/11/177.

Received for publication 27.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Rekova, N. Yu. Features and shortcomings of world system of counteraction to money laundering and financing of terrorism / N. Yu. Rekova, O. V. Akimova // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9). ч. 2. – С. 191-197.

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 636.39.034 338.43

УДК 636.39.034 338.43

N. M. Vdovenko, Doctor of Economic Sciences, Professor,
N. P. Hryshchenko, Candidate of Agricultural Sciences,
I. O. Marchenko, Postgraduate

Н. М. Вдовенко, д. е. н., професор,
Н. П. Грищенко, к. с-г. н.,
І. О. Марченко, аспірант

METHODOLOGICAL COMPONENT OF FORMING THE MARKET OF GOAT PRODUCTS IN UKRAINE

МЕТОДИЧНА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ КОЗІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Urgency of the research. The article describes the main macroeconomic indicators of development of agricultural sector of the economy. The results of the state prediction of economic and social development of Ukraine are considered. The dynamics of GDP, GVA in agriculture, current state of crop and livestock production, dynamics of food production, and the structure of export-import of agricultural products, the using of material and technical resources for agricultural production are analyzed. The perspectives of agricultural production development are considered.

Target setting. The article aims at studying the problems of goat industry functioning. It promotes the development of methodological foundations for solving the problem of replacing import products at a domestic market with domestic goat products and providing the population with affordable food products.

Actual scientific researches and issues analysis. Many leading scientists and economists elaborate the issue of focuses of regulating the areas of an agrarian sector of economy and the study of peculiarities of structuring the production of agricultural products. Among them there are S. M. Kvasha, V. Ye. Andriyevsky, A. D. Dibrova, N. M. Korobova, S. M. Chystov, A.-M. Slaughter, J. E. Stiglitz and many others authors.

Uninvestigated parts of general matters defining. The problem that hinders the development of goat industry as an area is its separation from sheep industry. Thus there are opportunities which should be used to provide the population with appropriate food.

The research objective is to identify a methodological component of forming the goat products market in Ukraine taking into account modern global components of economic development of an agrarian sector.

The statement of basic materials. The adaptation of economic processes in Ukraine to the chosen European integration focus has stimulated the reforming of the focus of development of livestock products production. In terms of general state of economy of Ukraine, objective regional and industrial problems the modern state of goat industry is suffering the state of the lack of industrial complexes when productive resources are concentrated in people's households.

Conclusions. The development of an agrarian market requires the improvement of standard and legal framework for goat industry in Ukraine. The increase of the offer for goat products is hindered by a poor mechanism of state regulating the development of this area.

Keywords: goat industry; production; a mechanism; a market; a biological asset; a regulation; a methodology; an area; an agrarian sector.

Актуальність теми дослідження. У статті висвітлено методичні складові регулювання вітчизняної галузі козівництва в контексті формування глобальних продовольчих систем та локальних ринків. Розроблено пропозиції для функціонування ринку вітчизняної продукції козівництва.

Постановка проблеми. Стаття спрямована на дослідження проблем регуляторної бази функціонування галузі козівництва. Зроблено акцент на необхідності розроблення методичних та науково-практичних рекомендацій з метою досягнення імпортозаміщення на внутрішньому ринку продукцією вітчизняного товаровиробника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання напрямів державного регулювання виробництва сільськогосподарської продукції знаходяться в центрі уваги багатьох провідних вчених-економістів С. М. Кваші, Андрієвського В. Є., Діброви А. Д., Чистова С. М., Сокол Л. М., Слотера Е.-М., Стігліца Дж. Е., та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Основною проблемою, що стримує розвиток козівництва, є відсутність методичної складової автономного її функціонування в складі галузі вівчарства та на аграрному ринку.

Постановка завдання. Розкрити методичну складову формування ринку продукції козівництва в Україні з урахуванням сучасних євроінтеграційних складових економічного розвитку.

Викладення основного матеріалу. Адаптація економічних процесів України до обраного євроінтеграційного руху стимулювала реформування розвитку виробництва продукції тваринництва. Сучасний стан козівництва у зв'язку із загальним станом економіки України, об'єктивними регіональними і галузевими проблемами переживає стан фактичної відсутності промислових комплексів, при якому виробничі ресурси зосереджені у домогосподарствах населення. Виокремлення козівництва в окремий біологічний актив є концептуальною методичною засадою відродження та сталого розвитку галузі в умовах сучасного ринку. Державне регулювання України у галузі сільського господарства є глибоко трансформаційним з чітко окресленою векторністю до становлення та ведення конкурентоспроможного аграрного бізнесу.

Висновки відповідно до статті. Виокремлення козівництва в окремий біологічний актив є концептуальною засадою відродження та сталого розвитку аграрного сектору економіки в контексті формування глобальних продовольчих систем та локальних ринків.

Ключові слова: козівництво; виробництво; механізм; ринок; біологічний актив; регулювання; методи-ка; галузь; аграрний сектор.

МЕНЕДЖМЕНТ

Urgency of the research. The modern development of the domestic market of food products, the implementation of international standards are characterised by separating new areas of production by means of differentiating the structure of an agrarian sector. The increase of goat products demands raising the problem of improving the existing and finding new mechanisms of regulating the development of the area. The article presents methodological component of regulating Ukrainian industry of goat products in terms of forming global food systems and domestic markets. Some ideas are developed for the domestic market of goat products to function.

Target setting. The article aims at studying the problems of goat industry functioning. It promotes the development of methodological foundations for solving the problem of replacing import products at a domestic market with domestic goat products and providing the population with affordable food products. The article considers the issues of regulations for functioning the industry of goat products. The necessity to develop methodological and scientific and practical recommendations is emphasised to achieve the goal to replace import products with products of domestic producers.

Actual scientific researches and issues analysis. Many leading scientists and economists elaborate the issue of focuses of regulating the areas of an agrarian sector of economy and the study of peculiarities of structuring the production of agricultural products. Among them there are S. M. Kvasha, V. Ye. Andriyevsky, A. D. Dibrova, N. M. Korobova, S. M. Chystov, A.-M. Slaughter, J. E. Stiglitz and many others authors [1; 2; 3; 5; 7].

Uninvestigated parts of general matters defining. The scientific and professional works deal with questions of finding the ways to increase the competitiveness of domestic producers. The problem that hinders the development of goat industry as an area is its separation from sheep industry. Thus there are opportunities which should be used to provide the population with appropriate food. The main problem that hinders the development of the goat industry is the lack of a methodological component of its autonomous functioning as a part of sheep industry as well as its functioning at the agricultural market.

The research objective is to identify a methodological component of forming the goat products market in Ukraine taking into account modern global components of economic development of an agrarian sector.

The statement of basic materials. The adaptation of economic processes in Ukraine to the chosen European integration focus has stimulated the reforming of the focus of development of livestock products production. In terms of general state of economy of Ukraine, objective regional and industrial problems the modern state of goat industry is suffering the state of the lack of industrial complexes when productive resources are concentrated in people's households. Establishing goat industry as a separate biological asset is a conceptual and methodological basis of the revival and sustainable development at a modern market. The state regulation of agriculture is highly transformational with a clearly defined vector focusing the establishment and maintenance of running a competitive agrarian business.

Economic transformations of Ukraine's economy challenge the food focus of the population. Thus effective demand differentiates towards the expansion of food offer of the consumer market. An increasing demand for goat products can be seen together with the demand for traditional leading cattle, pig and sheep products. The conducted analysis shows the significant import dependence of Ukraine in this domain. It is caused by the utmost lack of domestic goat production. Goat industry is one of the areas of the single economic mechanism of an agrarian sector. The intensification of this area development is impossible without a targeted strengthening of state regulation of solving problems of standard and legal support of the development of goat industry according to international safety standards and product quality [1; 2]. The formation of global food systems and domestic markets stimulates and enhances the development of different livestock products. It also reveals the necessity of its areas structuring. In terms of general state of Ukraine's economy, objective areas problems the modern state of goat industry is in the state of utmost lack of industrial complexes. Here, productive resources are mostly concentrated in people's households.

At present goat industry in Ukraine is on the way to become a separate area of agriculture. To achieve this goal a set of technological regulations and standards which meet international demands

МЕНЕДЖМЕНТ

must be developed. As we can see in order to establish the foundations for Association Agreement between Ukraine and European Union some standard and legal documents were approved. They are about economic mechanism of the development and the formation of the market of livestock products. Among them there are Law of Ukraine: «On breeding business in livestock industry» on 15.12.1993 № 3691-XII., «On basic principles and requirements for food quality and safety» on 23.12.1997 № 771/97-BP, «On the identification and registration of animals» on 04.06.2009 № 1445-VI, «On approval of the concept of State program of the development of an agrarian sector for the period till 2020» on 30.12.2015 № 1437-p, Regulations (standard) of accounting 30 «Biological assets» on 05.12.2005 № 1456/11736, methodological recommendations for accounting biological assets [3; 4; 5; 6]. Scientists, economists and agrarians make attempts to prove that the established legal framework has a stimulating nature. At the same time the lack of a complex of mechanisms, measures and tools for the revival and stimulating the development of the production of goat products is not effective enough and needs developing. According to Regulations (standard) of accounting 30 «Biological assets» on 05.12.2005 № 1456/11736, goat industry is a part of sheep industry in terms of biological assets and agricultural livestock products. This Regulation says: «sheep industry (goat industry) co-fine wool, half fine wool, half rough wool, rough wool». This classification does not stimulate the progress of the goat industry in Ukraine, though there are many positive changes in this area. The world experience shows that this area is negatively impacted because goat industry is not acknowledged as a separate area of livestock industry, it is not documentarily identified as a biological asset.

The precondition for the development of goat industry in Ukraine is highly adaptive qualities of goats and the presence of natural and economic conditions in Ukraine. In recent decades significant changes have been taking place in using bio productive opportunities of our planet [6; 7]. In terms of enhanced anthropogenic pressure, influenced by a technological progress, industrial development, increasing intensification of livestock production, there is fresh water depletion and environmental pollution. In recent years, people who live on the territories where livestock products are produced particularly pig and poultry products strike against the pollution of air and surrounding areas with waste products. Here the development of goat industry can provide the population with high-quality milk and meat products without polluting the environment. It is clear that the production of goat products is characterized by eco-friendly production processes and saving fresh water. According to European technological standards of utilizing production areas when producing livestock products one milking cow consumes 48,5 m³, one sow with piglets consumes 30 m³, and one milking goat consumes 4,4 m³. Besides taking into account a complicated epizootic situation in Ukraine due to often outbursts of animal diseases (African swine fever, rabies, brucellosis, tubercle and others), the goat has the highest immunological potential. Goat's resistance for such diseases reduces the cost of veterinary protection and is one of the lowest cost in livestock industry. This animal feature allows reducing risks for running goat business and predicts high profitability of goat products.

Goat industry progress in Ukraine is possible only after goat industry is differentiated from sheep industry. Due to the globalization of sustainable development and multi functionality of this area, the main focus is to take into account the peculiarity of goats as a biological asset and to support goat industry at the legislative level in order to consolidate all possible ways of increasing the profit and preventing further decline in production. The current state is characterized by an autonomous existence of goat industry. It is necessary to emphasize one more time that legally there is no such an area in livestock production as goat industry. Under these conditions it is difficult for this industry to develop. The researches outcomes prove that goat production is mistakenly divided into co fine wool, half fine wool, half rough wool and rough wool. Global goat breeding has defined four main categories of goat productivity and one additional such as milk, meat, down and wool.

The area of decorative goat industry is being developed; it is very popular in countries with high standard of living where goats are grown for aesthetic perception. The current development of the food market stimulates to improve the mechanism of state regulating and solving the problem of separating goat industry from sheep industry and identifying it as a separate biological asset if to take into account the demand for goat products.

Thus, we can draw the following conclusions and recommendations:

МЕНЕДЖМЕНТ

1. Stimulating the offer at a food market causes the demand for goat products. The development of an agrarian market requires the improvement of standard and legal framework for goat industry in Ukraine. The increase of the offer for goat products is hindered by a poor mechanism of state regulating the development of this area.

2. The existing identification of goat industry and sheep industry demands their separation and identifying them as two different areas of economy. The identification of goat industry as a separate biological asset is a conceptual foundation of the revival and sustainable development of an agrarian sector of the economy in terms of forming global food systems and local markets. In these conditions the important thing is to establish the market of goat products in Ukraine taking into account modern globalised components of the economic development of an agrarian sector of economy which are mentioned in this article with clearly defined vector focusing the establishment of a competitive agrarian business.

References

1. Kvasha, S. M., Pugachova, M. I., Lupenko, Yu. O. (2015). Naslidki stvorenniya zoni vilnoyi torgovli mizh Ukrayinoyu ta ES dlya agrarnogo sektoru vitchiznyanoi ekonomiki [Consequences of the creation of a free trade zone between Ukraine and the EU for the agricultural sector of the domestic economy]. *Formuvannya globalnogo i regionalnogo rinkiv silskogospodarskoyi sirovini ta prodovolstva - Forming global and regional markets for agricultural raw materials and food*. Kyiv: NNTs IAE, P. 320 [in Ukrainian].
2. Ploshik M. V. (2011). Umovi funktsionuvannya rinkovoyi ekonomiki [Conditions for the functioning of a market economy]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and the state*, pp. 72–74 [in Ukrainian].
3. Porter, M. E. (2008). Nastanovi, tsinnosti, viruvannya i mikroekonomika dobrobutu [Attitudes, values, beliefs, and the microeconomics of well-being]. *Nezalezhniy kulturologichniy chasopis «I» - Independent cultural journal*, № 53. pp. 35–46 [in Ukrainian].
4. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy (2007) «Pro vyvizne eksportne) myto na zhyvu khudobu ta shkiriyanu syrovynu»: Zakon Ukrainy vid 16.11.2006 № 356–V [On Amendments to the Law of Ukraine "On export duty" on live livestock and tanning raw materials ": Law of Ukraine dated November 16, 2006 No. 356-V], P. 13 [in Ukrainian].
5. Dibrova A. D., Andrievskiy V. E. (2014).; Regulyuvannya agrarnogo sektoru ekonomiki Ukrainy v umovah Evrointegratsiyi [Regulation of the agrarian sector of the Ukrainian economy under conditions of European integration]. *Natsionalniy universitet bioresursiv i prirodkoristuvannya Ukrainy, Institut rozvitku agrarnih rinkiv. - National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine, Institute for the Development of Agricultural Markets*. Kyiv, P. 572 [in Ukrainian].
6. Vdovenko, N. M. (2010). Rekomendatsiyi do normativno-pravovih aktiv z viznachennya biologichnih aktiviv na pidpriemstvah z virobnitstvah produktsiyi akvakulturi [Recommendations of regulatory legal acts on the determination of biological assets in aquaculture production facilities]. K.:Biznes Media Konsalting, P. 52 [in Ukrainian].
7. Korobova, N., Vdovenko, N. (2015). Methods of state regulation of agricultural sector in terms of the orientation of the economy to safety and quality standards. *Wspolraca Europejska*, № 3 (3), Vol. 3, pp. 23–33. [in English].

Література

1. Кваша, С. М. Наслідки створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС для аграрного сектору вітчизняної економіки / С. М. Кваша // Формування глобального і регіонального ринків сільськогосподарської сировини та продовольства : монографія [за редакцією Ю. О. Лупенко, Пугачова М. І.]. – К. : ННЦ ІАЕ, 2015. – 320 с.
2. Плошик, М. В. Умови функціонування ринкової економіки / М. В. Плошик // Економіка та держава. – 2011. – № 8. – С. 72–74.
3. Портер, М. Е. Настанови, цінності, вірування і мікроекономіка добробуту / М. Е. Портер // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2008. – № 53. – С. 35–46.
4. Про внесення змін до Закону України «Про вивізне експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировину»: Закон України від 16.11.2006 № 356–V // Відомості Верховної Ради України 2007. – № 2. – С. 13.
5. Регулювання аграрного сектору економіки України в умовах євроінтеграції / за ред. А. Д. Діброви, В. Є. Андрієвського; Національний університет біоресурсів і природокористування України, Інститут розвитку аграрних ринків. – К., 2014. – 572 с.
6. Рекомендації до нормативно-правових актів з визначення біологічних активів на підприємствах з виробництвом продукції аквакультури / Н. Вдовенко. – К. : Бізнес Медіа Консалтинг, 2010. – 52 с.
7. Korobova, N. Methods of state regulation of agricultural sector in terms of the orientation of the economy to safety and quality standards / N. Korobova, N. Vdovenko // *Wspolraca Europejska*. – 2015. – № 3 (3). – Vol. 3. – С. 23–33.

Received for publication 10.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Vdovenko, N. M. Methodological component of forming the market of goat products in Ukraine / N. M. Vdovenko, N. P. Hryshchenko, I. O. Marchenko // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9), ч. 2. – С. 198-201.

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 339.137.2:639.3:339.923:061.1

УДК 339.137.2:639.3:339.923:061.1

N. M. Vdovenko, Doctor of Economic Sciences,
Professor,
L. M. Sokol, Candidate of Economic Sciences

Н. М. Вдовенко, д. е. н.,
професор,
Л. М. Сокол, к. е. н.

APPLIED BASIS OF FISH POLICY EFFECT TO PUBLIC FOOD PROVIDING**ПРИКЛАДНИЙ БАЗИС ВПЛИВУ РИБНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ХАРЧОВИМИ ПРОДУКТАМИ**

Urgency of the research. The article describes the practical aspects of the fish policy, its impact to public food providing in Ukraine and in the world. The proposals of fisheries regulation are considered in the context of the global food system and functioning of national aquaculture and fish products.

Target setting. The article aims at studying the problems of fish policy and fisheries functioning. It promotes the development of methodological foundations for solving the problem of food products market.

Actual scientific researches and issues analysis. The analyze of fish and seafood products markets are in the focus of many leading scientists and economists: T. Sigbjorn, F. Asche, B. Belton, S. H. Thilsted, N. M. Vdovenko, Y. Sharylo, K. O. Ribalchenko and many others authors.

Uninvestigated parts of general matters defining. The lack of focus on the problems of increasing the competitiveness of the fisheries and aquaculture in Ukraine is an example of untapped opportunities that must be implemented to ensure healthy nutrition and food security.

The research objective is to study the markets of fisheries products, identifying deficiencies fishing policy in the context of globalization and the development of proposals on food security of the population.

The statement of basic materials. Globally, aquaculture is a young sector of the agricultural sector, which is experiencing a period of growth over the past 50 years.

World aquaculture production is divided into categories: aquaculture in inland waters and mariculture. Fisheries is on five levels: a) the access to the markets of non-agricultural goods (NAMA); b) agreement on subsidies and compensation measures (ASCM); c) trade and environment, especially environmental protection agreements (MEA); d) agreement on antidumping (ADA); e) general agreement on trade services (GATS).

The regulation of international trade in fisheries and aquacultures are complicated by the fact that fish products are not subject of Agreement on Agriculture of the WTO. The main piece of legislation that defines the priority objectives in the field of fisheries is European Regulation "On the Common Fish Policy".

Conclusions. Fisheries and aquaculture in inland waters is often underestimated during fo planning future development, land and water using and in decision-making process at the state level.

It is practice advisable to consider the global goals of the World Health Organization to improve nutrition by 2025. To this goal, the future need to develop a mechanism of monitoring of global priorities and sustainable fisheries as food products in all its forms that would find opportunities to solve them in the future.

Актуальність теми дослідження. У статті висвітлено прикладні аспекти рибної політики, її вплив на забезпечення населення харчовими продуктами в Україні та в світі. Розроблено пропозиції для регулювання рибогосподарської галузі в контексті формування глобальних продовольчих систем та функціонування ринку вітчизняної аквакультури та рибогосподарської продукції.

Постановка проблеми. Стаття спрямована на дослідження проблем рибної політики та регуляторної бази функціонування рибного господарства. Зосереджено увагу на методичних та науково-практичних рекомендаціях вирішення проблем на ринку аквакультури та рибної продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження ринків товарної риби та морепродуктів знаходяться в центрі уваги багатьох провідних вчених-економістів: Т. Сігборн, Ф. Ейш, Б. Белтон, С. Тілстед, Н. М. Вдовенко, Ю. Є. Шарило, К. О. Рибальченко та інших авторів.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Недостатнє зосередження на проблемах підвищення конкурентоспроможності сектору рибальства та аквакультури в Україні є прикладом невикористаних можливостей, які мають бути реалізовані з метою забезпечення здорового харчування населення та продовольчої безпеки.

Постановка завдання полягає у дослідженні ринків рибогосподарської продукції, виявленні недоліків рибної політики в умовах глобалізації та розробці пропозицій щодо забезпечення продовольством населення.

Викладення основного матеріалу. У глобальних масштабах аквакультура є молодою галуззю аграрного сектору економіки, що переживає період зростання протягом останніх 50 років.

Світове виробництво аквакультури розділяють на категорії: аквакультура у внутрішніх водоймах та марікультура. Рибне господарство розглядають на п'яти рівнях: а) доступ на ринки несільськогосподарських товарів (NAMA); б) угода про субсидії та компенсаційні заходи (ASCM); в) торгівля та навколишнє середовище, зокрема в тому, що стосується багатосторонніх природоохоронних угод (MEA); г) угода про антидемпінг (ADA); д) генеральна угода про торгівлю послугами (ГАТС).

Регулювання міжнародної торгівлі рибою і морепродуктами ускладнюється тим, що рибна продукція не є предметом домовленостей Угоди про сільське господарство в рамках СОТ. Основним нормативним актом, що визначає пріоритетні цілі у сфері рибного господарства, є Регламент Європарламенту «Про Спільну рибну політику».

Висновки відповідно до статті. Рибальство та

МЕНЕДЖМЕНТ

аквакультура у внутрішніх водоймах часто недооцінюються під час планування заходів подальшого розвитку, використання землі та води та під час прийняття рішень на рівні держави.

У практичній діяльності доцільним є урахування глобальних цілей Всесвітньої організації охорони здоров'я щодо поліпшення харчування до 2025 року. З цією метою, у майбутньому необхідно розробити механізм дії моніторингу глобальних пріоритетів і проблем сталого виробництва риби як харчового продукту у всіх його формах, які б дозволили віднайти можливості щодо їх вирішення в майбутньому.

Keywords: fishing policy; food providing; market; demand; supply; fisheries; aquaculture; globalization.

Ключові слова: риба політика; продовольче забезпечення; ринок, попит; пропозиція; рибне господарство; аквакультура; глобалізація.

Urgency of the research. The article describes the practical aspects of the fish policy, its impact to public food providing in Ukraine and in the world. The proposals of fisheries regulation are considered in the context of the global food system and functioning of national aquaculture and fish products.

The influence of the fish policy on food providing are analyzed in the article. The dynamics of aquaculture production and fisheries in the world market are analyzed.

The main goals of the Joint EU fish policy in the context of globalization are identified. Importance of fisheries for local and global food systems is proved. The analysis of legislative and regulatory support aquaculture development in Ukraine are considered. The measures of improving the regulation of the market of fishery products and aquaculture are developed.

Target setting. The article aims at studying the problems of fish policy and fisheries functioning. It promotes the development of methodological foundations for solving the problem of food products market.

Global food problems induce humanity to create conditions of guarantee access to quality food in the optimal quantity. The world population growth is ahead of food, and hunger and malnutrition are a risk to human health. The fish production has important role for animal production segments with all infrastructure, processing, storage and marketing of fish products. The need of the world to ensure environmentally safe and affordable fish in reducing fishing in the seas and oceans, enable manufacturers to interfere with the fish production and other aquatic biological resources in the artificial, fully controlled conditions of aquaculture.

Previously aquaculture seen as part of fisheries and fish products were considered as one of the elements of fisheries. Today, this area of fisheries in the world is considered as independent direction in the context of the global challenges of food fishing countries could rapidly develop aquaculture through it and provided 1/3 volume of global food fish and fish products.

Actual scientific researches and issues analysis. The analyze of fish and seafood products markets are in the focus of many leading scientists and economists. According to leading foreign researchers Sigbjorn T. and F. Asche, the increase artificially grown products of aquaculture, especially in Asia, helped to stabilize the price of fish, keeping them at a level accessible to poor people [9, p. 784-786]. Aquaculture also has a positive effect on reducing the volatility of prices by strengthening control over the production of fish and fish products, stabilization of supply, scientists proved that B. Belton, I.J.M. van Asseldonk, S. H. Tilsted [6, p. 77-87; 10, p. 609-620]. Undoubtedly, the opinion confirms that fishing and aquaculture can play an additional role in increasing the availability and accessibility of fish and seafood. In international and national scientific professional literature actively studied the problem of increasing competitiveness fishing industry, particularly in the articles of N. M. Vdovenko, S. S. Shepelev [1] Y. Sharylo and K. O. Rybalchenko [3].

Uninvestigated parts of general matters defining. Uninvestigated parts of general matters defining. The lack of focus on the problems of increasing the competitiveness of the fisheries and aquaculture in Ukraine is an example of untapped opportunities that must be implemented to ensure healthy nutrition and food security.

МЕНЕДЖМЕНТ

The research objective is to study the markets of fisheries products, identifying deficiencies fishing policy in the context of globalization and the development of proposals on food security of the population.

The statement of basic materials. Globally, aquaculture is a young sector of the agricultural sector, which is experiencing a period of growth over the past 50 years (Tab. 1).

Table 1

**The dynamics of aquaculture and fisheries production in the world (2004-2014),
millions tons [1; 7]**

Indicators	Years											Deviation (+,-)	
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2004 to 2012	2004 to 2014
Total world fisheries	134,3	136,4	137,0	139,8	142,2	145,1	147,9	155,7	157,9	162,9	167,2	+ 23,6	+ 32,9
Inland waters: fishing	33,8	36,2	38,4	40,7	43,1	45,1	47,5	49,8	53,5	56,5	59,0	+ 19,7	+ 25,2
aquaculture	8,6 25,2	9,4 26,8	9,7 28,7	10,0 30,7	10,2 32,9	10,1 35,0	10,1 37,4	11,1 38,7	11,6 41,9	11,7 44,8	11,9 47,1	+ 3,0 + 16,7	+ 3,3 + 21,9
Sea water: fishing	100,5	100,2	98,6	99,1	99,1	100,0	100,4	105,9	104,4	106,5	108,2	+ 3,9	+ 7,7
aquaculture	83,8 16,7	82,7 17,5	80,0 18,6	79,9 19,2	79,4 19,7	79,9 20,1	79,5 20,9	82,6 23,3	79,7 24,7	81,0 25,5	81,5 26,7	- 4,1 + 8,0	- 1,8 + 10,0
Total fishing	92,4	92,1	89,7	89,9	89,6	90,0	89,6	93,7	91,3	92,7	93,4	- 1,1	+ 1,0
Fishing in % of world catches	68,8	67,5	65,4	64,3	63,0	62,1	60,6	60,2	57,8	56,9	55,8	- 11,0	- 13,0
Total aquaculture	41,9	44,3	47,3	49,9	52,6	55,1	58,3	62,0	66,6	70,3	73,8	+ 24,7	+ 31,9
Aquaculture in % of world catches	31,2	32,5	34,6	35,7	37,0	37,9	39,4	39,8	42,2	43,1	44,2	+ 11,0	+ 13,0
Consumption of fish products: public food non-food consumption	104,4 29,9	107,3 29,1	110,7 26,3	112,7 23,4	115,1 22,2	117,8 22,1	120,7 19,9	131,2 24,5	136,2 21,7	141,5 21,4	146,3 20,9	+ 31,8 - 8,2	+ 41,9 - 9,0
Population (billion person)	6,4	6,5	6,6	6,7	6,8	6,8	6,9	7,0	7,1	7,2	7,3	+ 0,7	+ 0,9
Per person (kg)	16,3	16,5	16,8	17,6	17,9	18,1	18,5	18,7	19,2	19,7	20,1	+ 2,9	+ 3,8

Aquaculture production increased from less than 1 million tons in 1950 to 55.1 million tons in 2009, 58.3 million tons in 2010 and 66.6 million tons in 2012 and growth in three times higher than the global production of meat - 2.7% for poultry and livestock. According such development and the projected to 2030 the half extracted fish and other aquatic biological resources will just artificial.

World aquaculture production is divided into categories: aquaculture in inland waters and mariculture. Aquaculture in inland waters is produced in fresh water, but some domestic production using brackish water (Egypt) and inland saline ponds (China). Mariculture includes production in the sea and land (onshore) facilities and structures. Global fisheries for human consumption in aquaculture in inland waters and mariculture in 1980 was at the same level of 2.35 million tons. Aquaculture in inland waters growing faster than mariculture. Annual growth is respectively 9.2% and 7.6% and increased from 50% in 1980 to 63% in 2012. From 66.6 million tons of edible fish grown in 2012, 2/3 (or 44.2 million tons) was fish grown in aquaculture in inland waters (38.6 million tons) and mariculture (5.6 million tons) [1].

Global production of fish in aquaculture in 2013 increased by 5.8% to 70.5 million tons and production of farmed aquatic plants (including different types of seaweed) amounted to 26.1 million tons. Only in 2013 China produced 43.5 million tons of fish for human consumption, and 13.5 million tons of seaweed. During the period from 1970 to 2012 China's aquaculture production increased on average by 10.4% per year [7].

Production of 15 major producing countries (China, India, Vietnam, Indonesia, Bangladesh, Norway, Thailand, Chile, Egypt, Myanmar, Philippines, Brazil, Japan, USA, Republic of Korea) reached

МЕНЕДЖМЕНТ

92.7 % of total food fish production in aquaculture in 2012. China's share in world production is 61.7%. Egypt and Chile were included to the producers with production more than 1 million tons in 2012 [7].

Aquaculture production of Norway has increased in 10 times for the past 20 years. For example, in 1987, when trade volumes growing USSR reached 350 thousand tons, in Norway the corresponding figures were 7 times less. According to the "Program of development of the fisheries by 2020", the share of fish farms in Norway exports has reached to 95%, according to official statistics [3].

As a highlight of the studies, the forecast to 2050 world population will grow to 9 billion people, leading to a growing need for fresh water and further pressure on freshwater ecosystems. Existing national institutions and systems of governmental management in general are not prepared to deal with the pressure on freshwater fish and fishing that are growing. For this purpose, during the discussions on food security at the "Global Conference on fisheries in inland waters: fresh water, fish and future", held at FAO headquarters in Rome on 26-28 January 2015 figures are covering the indicators of fisheries in inland waters[7]:

- 780 million hectares of lakes, reservoirs, rivers and wetlands around the world;
- 470 million people living downstream of the dam in the river villages, and they can influence the development of dams and irresponsible management of water as a mineral resource;
- 60 million people are involved in small-scale fishing in inland waters (30 million of them - women);
- 40,000 large dams exist worldwide;
- 15,000 kinds of fish live in fresh and brackish waters (and only catch reported to the FAO 257);
- 100 useful kinds of aquatic animals found in rice checks, which is an example of good governance;
- 100% expected increase in water withdrawal by 2050;
- 90% of the global fish catch in inland waters account for developing countries;
- > 50% of public fish food comes from aquaculture;
- 65% of the world's rivers are at medium and high threat (existence);
- <1% of the catches and emissions come from fishing in inland waters.

Important that fish and fish products market refers to non-agricultural goods in the world. The access of Ukraine to the non-agricultural goods market is a key questions of trade negotiations at the Round "Doha-Rozvytok". Negotiations will take place in the framework of The Committee with negotiations trade.

Fisheries is on five levels: a) the access to the markets of non-agricultural goods (NAMA); b) agreement on subsidies and compensation measures (ASCM); c) trade and environment, especially environmental protection agreements (MEA); d) agreement on antidumping (ADA); e) general agreement on trade services (GATS).

The regulation of international trade in fisheries and aquacultures are complicated by the fact that fish products are not subject of Agreement on Agriculture of the WTO. The studies of Y. E. Sharylo [3] and S. S. Shepelev [4] have shown sustainable use of fisheries resources is one of the pressing issues in the context of solving the problem of depletion of natural resources. Today European Union seeks to pursue effective policies covering fisheries, environment, sea fishing and conservation of marine biological resources and managing the definition of such species in fisheries. The main piece of legislation that defines the priority objectives in the field of fisheries is European Regulation "On the Common Fish Policy". It regulates the organization of the market products as fisheries and aquaculture, protection of water biological resources and coordinate EU assistance programs [2].

This Common Fish Policy was only from 1983. Common Fish Policy has a general legal basis (Articles 32-38 of the Treaty establishing the European Community) and goals: increase fish productivity of reservoirs; to stabilize markets; warranty provision and delivery of products to consumers at reasonable prices. It includes, in view of the market and financial measures, freshwater biological resources and activities in the field of aquaculture and processing, marketing of fisheries and aquaculture products. Like the Common Agricultural Policy, the Common Fish Policy is an area of shared responsibility and the EU Member States and has a decisive impact on the competitiveness of fisheries.

Ukraine traditionally was considered like "fish country" and the development of the field is determined by natural and climatic conditions. Last years domestic fisheries requires the introduction of

МЕНЕДЖМЕНТ

such measures: to increase production of fish, create favorable conditions for producers, depriving the country's dependence on imports and of state industry regulation, which will help create a competitive system of regulation of fisheries in accordance with international standards and WTO requirements and EU directives.

The State Agency of Fisheries of Ukraine is a central governmental department that implements the state policy in fisheries and fishing industry, protection, using and reproduction of aquatic resources, regulation of fisheries, maritime safety of vessels fishing fleet.

The activities of The State Agency of Fisheries of Ukraine directs and coordinates by the Cabinet of Ministers of Ukraine and The Ministry of Agrarian Policy and Production of Ukraine according to The Provisions of the State Agency for Fisheries of Ukraine (16.04.2011 № 484/2011).

State regulation of fisheries was formed on the basis of Ukrainian laws, as in other areas of agriculture. However, fisheries has technological features that determine the specificity and production and organizational structures, represented by companies which specialize in mining, cultivation, processing fish.

Ukraine has not included to the world leaders in the field of artificial cultivation of commodity fish.

Total domestic catch of aquatic biological resources for the past 20 years decreased by 5 times in Ukraine. If we analyze the absolute value, the reduction in catches in industrial fisheries and aquaculture seemed the same, and made for the same period approximately 3.5 times [4].

The decline of aquatic biological resources catches of natural origin marked the last 10-15 years in many countries. Regarding aquaculture, the situation in the world has changed towards increase, and in Ukraine - an even greater reduction in catch basins. Ukraine has developed and approved same national programs for the industry.

In January-March 2016 The amount of fish catches and other water biological resources extraction companies and individual entrepreneurs engaged in fisheries activities, compared to the corresponding period of 2015, decreased by 12.6%.

The volume of budget allocations to development of fisheries farms increased from UAH 33.9 million (including the costs of fisheries regulation) to 116 4 million per year over last 10 years,

The current system of budget financing for fisheries now significantly improved. Before spending from the state budget consisted of one item of expenditure in reproduction and protection of water resources and regulation of fishing. Today, there are separate articles for the organization of activities of fishery protection and reproduction.

The legislation regulating base of aquaculture development is the Law of Ukraine "About aquaculture" from 18.09.2012, number 5293-VI. An important role for activities play: Laws of Ukraine " About fisheries, commercial fisheries and conservation of aquatic biological resources" from 08.07.2011 number 3677-VI; "About fish, other aquatic living resources and food products from them" from 06.02.2003 number 486-IV; "About fauna" from 13.12.2001 number 2894; "About Ukraine's accession to the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora Endangered" from 14.05.1999 number 662-XIV; "About breeding business in animal" from 15.12.1993 number 3691-XIII and others.

Conclusions.

1. The global attention to the depletion of fish stocks focused primarily on marine fish, despite the importance of it is freshwater fish in the world. Fisheries and aquaculture in inland waters is often underestimated during fo planning future development, land and water using and in decision-making process at the state level.

2. Malnutrition has affects the health and welfare of the population and is powerful burden as socioeconomic cost to families, communities and country.

3. It is necessary, the scientific research must include economic, social and cultural rights, the rights of any person sufficient to obtain safe and healthy food according to The International Covenant of the United Nations Organization.

4. It is practice advisable to consider the global goals of the World Health Organization to improve nutrition by 2025. To this goal, the future need to develop a mechanism of monitoring of global priori-

МЕНЕДЖМЕНТ

ties and sustainable fisheries as food products in all its forms that would find opportunities to solve them in the future.

References

1. Shepelev, S. S. (2016). Pidvyshchennya rivnya konkurentosproможnosti rybnogo gospodarstva cherez pryzmu vplyvu zrostayuchogo globalnogo rynku [Increasing the competitiveness of fisheries through the prism of the growing global market]. *Naukovyi Visnyk Polissya*. – Scientific bulletin of Polissia, Chernihiv, № 3 (7), pp. 76–83 [in Ukrainian].
2. Spilna Rybna Polityka ES [Joint fisheries policy of the EU]. Reglament vid 11.12.2013 № 1380/2013. - Regulation dated December 11, 2013 № 1380/2013. *Oficiynyi visnyk Evropeiskoho Spivtovarystva - Official Journal of the European Communities L354/22* [in Ukrainian].
3. Sharylo, Y. E., Rybalchenko, K. O. (2014). Derzhavne rehuivuvannya akvakultury u konteksti svitovoho dosvidu [State regulation of aquaculture in the context of world experience]. *Materialy X mezinarnodni vedecko-prakticka konferencie "Nauka i inovacija-2014"*, Przemysl, 07-15 pazdziarnika, 2014, V. 3, *Ekonomiczne nauki : Przemysl. Nauka i studia*, pp. 90–92 [in Ukrainian].
4. Shepeliev, S. S. (2015). Ratsionalne vykorystannia vodnykh biosursiv u ramkakh Spilnoi rybopromyslovoi polityky YeES [Rational use of aquatic biological resources in the framework of the Joint Fisheries Policy of the EU]. *Odesa. Naukovyi visnyk Mignarodnogo humanitarnogo universytetu. Seriya : "Economica i menedjment"* - Bulletin of the International Humanitarian University. Series "Economics and Management", № 11, pp. 89–92 [in Ukrainian].
5. Ahmed, M., Lorica, M. H., 2002. Improving developing country food security through aquaculture development—lessons from Asia. *Food Policy* 27, P. 125–141.
6. Belton, B., van Asseldonk, I.J.M., Thilsted, S.H., 2014. Faltering fisheries and ascendant aquaculture : Implications for food and nutrition security in Bangladesh. *Food Policy* 44, 2014. – pp. 77–87.
7. HLPE, 2014. Sustainable fisheries and aquaculture for food security and nutrition. A report by the High Level Panel of Experts on Food Security and Nutrition of the Committee on World Food Security. Food and Agriculture Organization, Rome, Italy.
8. Kobayashi, M., Msangi, S., Batka, M., Vannuccini, S., Dey, M. M., Anderson, J.L., 2015. Fish to 2030 : the role and opportunity for aquaculture. *Aquacult. Econ. Manage.* 19, pp. 282–300.
9. Tveterås, Sigbjorn, Frank Asche, Mark Bellemare, Martin Smith, Atle Guttormsen, Adun Lem, Kristin Lien, Sefania Vannuccini. *Fish Is Food*. – The FAO's Fish Price Index. *PLoS ONE Vol 7 Issue 5 : e36731*, 2012.
10. Toufique, K. A., Belton, B., 2014. Is aquaculture pro-poor? Empirical evidence of impacts on fish consumption in Bangladesh. *World Dev.* 64, pp. 609–620.

Література

1. Шепелев, С. С. Підвищення рівня конкурентоспроможності рибного господарства через призму впливу зростаючого глобального ринку / С. С. Шепелев // Науковий Вісник Полісся. – 2016. – № 3 (7). – С. 76–83.
2. Спільна рибна політика ЄС. Регламент від 11.12.2013 № 1380/2013. Офіційний вісник Європейського Співтовариства L354/22.
3. Шарило, Ю. Є. Державне регулювання аквакультури у контексті світового досвіду / Ю. Є. Шарило, К. О. Рибальченко // *Materialy X mezinarnodni vedecko-prakticka konferencie "Nauka i inovacija-2014"*, Наука и инновации 07-15 октября 2014 г. Польша, Прzemysl, 07-15 pazdziarnika, 2014. – V. 3. – *Ekonomiczne nauki : Przemysl. Nauka i studia*, 2014. – С. 90–92.
4. Шепелев, С. С. Рациональное використання водних біоресурсів у рамках Спільної рибпромислової політики ЄС / С. С. Шепелев // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент»*. – 2015. – № 11. – С. 89–92.
5. Ahmed, M., Lorica, M. H., 2002. Improving developing country food security through aquaculture development—lessons from Asia. *Food Policy* 27, P. 125–141.
6. Belton, B., van Asseldonk, I.J.M., Thilsted, S. H., 2014. Faltering fisheries and ascendant aquaculture: Implications for food and nutrition security in Bangladesh. *Food Policy* 44, 2014. – P. 77–87.
7. HLPE, 2014. Sustainable fisheries and aquaculture for food security and nutrition. A report by the High Level Panel of Experts on Food Security and Nutrition of the Committee on World Food Security. Food and Agriculture Organization, Rome, Italy.
8. Kobayashi, M., Msangi, S., Batka, M., Vannuccini, S., Dey, M. M., Anderson, J. L., 2015. Fish to 2030: the role and opportunity for aquaculture. *Aquacult. Econ. Manage.* 19, P. 282–300.
9. Tveterås, Sigbjorn, Frank Asche, Mark Bellemare, Martin Smith, Atle Guttormsen, Adun Lem, Kristin Lien, Sefania Vannuccini. *Fish Is Food*. – The FAO's Fish Price Index. *PLoS ONE Vol 7 Issue 5: e36731*, 2012.
10. Toufique, K. A., Belton, B., 2014. Is aquaculture pro-poor? Empirical evidence of impacts on fish consumption in Bangladesh. *World Dev.* 64, P. 609–620.

Received for publication 26.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Vdovenko, N. M. Applied basis of fish policy effect to public food providing / N. M. Vdovenko, L. M. Sokol // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9). ч. 2. – С. 202-207.

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 343.8

O. G. Goncharenko, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor

CONCEPTUALIZATION APPROACHES TO STRATEGIC MANAGEMENT OF PENITENTIARY SYSTEM

Urgency of the research. Changing market environment leads to change forms and methods of control and in need of new approaches to the definition of the mission and goals of the penal system. Penitentiary department to provide qualitative transformations necessary to define the strategic prospects of development and strive to achieve them.

Target setting. Problems of the mission, goals and evaluation of the effectiveness of the penal system as a subsystem of law enforcement agencies, is relevant as the socio-economic development. No single approach to understanding the goals and methods of evaluation of the results of their achievement is a factor that reduces the effectiveness of the management of the penitentiary system.

Actual scientific researches and issues analysis. Problems of improving the management and formation purposes of law enforcement agencies and the penal system in particular, studied in the works of foreign scientists M. Babayev, V.Kvashysa, V. Kedova, N. Christy, V.Terehina, V. Chernyshev and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. Despite significant theoretical development of the problem, there is no single approach to defining the mission, goals and evaluation of the penal system.

The research objective. The article investigates the formation of strategic goals, objectives and system performance criteria of the penal system as a subsystem of the police.

The statement of basic materials. Conditions of detention of prisoners in penal institutions, the study of social prisoners and their reintegration quality, leads to the conclusion about the political and economic situation of the state, level of civility and quality of government. In the strategic management of the penitentiary system plays an important role and mission objectives, which allows you to create strategic goals and ways to achieve them and identify system-wide performance criteria. The strategic aim of the penitentiary system is correct and reintegration of prisoners into society. The level of the strategic goal of penal institutions are considered as local performance criteria. Assessment is carried out which indicators: reduction potential criminal prisoners payment institutions to reduce recidivism, the level of public danger of prisoners released from institutions and public enterprises charge penal institutions to the special fund and so on.

Conclusions. Described system "mission - wide and local goals - performance criteria" allows a quantitative assessment of the effectiveness of the penal system and its units as a subsystem of the police.

УДК 343.8

О. Г. Гончаренко, д. е. н., доцент

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЮ СИСТЕМОЮ

Актуальність теми дослідження. Зміна ринкового середовища зумовлює зміну форм і методів управління та потребує застосування нових підходів до визначення місії і цілей кримінально-виконавчої системи. Пенітенціарному відомству для забезпечення якісних перетворень необхідно визначати стратегічні перспективи розвитку та спрямовувати зусилля на їх досягнення.

Постановка проблеми. Проблеми формування місії, цілей та оцінка ефективності діяльності кримінально-виконавчої системи, як підсистеми правоохоронних органів держави, стає актуальною по мірі соціально-економічного розвитку держави. Відсутність єдиного підходу до розуміння цілей та методів оцінки результатів їх досягнення є фактором, який знижує ефективність управління кримінально-виконавчою системою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми удосконалення управління та формування цілей діяльності правоохоронних органів держави, і кримінально-виконавчої системи зокрема, досліджувались в працях закордонних вчених Бабаєва М., Квашиша В., Кедова В., Крісті Н., Терехіна В., Чернишова В. та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Незважаючи на значну теоретичну розробку даної проблеми, відсутній єдиний підхід до визначення місії, цілей та оцінки результатів діяльності кримінально-виконавчої системи.

Постановка завдання. Стаття присвячена дослідженню формування стратегічної мети, системи цілей та критеріїв ефективності діяльності кримінально-виконавчої системи як підсистеми правоохоронних органів.

Виклад основного матеріалу. Умови тримання засуджених в установах виконання покарань, вивчення соціального складу засуджених та якість їх реінтеграції, дозволяє зробити висновок щодо політичного і економічного стану держави, рівня її цивілізованості та якості державного устрою. У системі стратегічного управління кримінально-виконавчою системою важливу роль відіграє місія і цілі, яка дозволяє сформулювати стратегічні орієнтири, шляхи їх досягнення та визначити загальносистемні критерії ефективності функціонування. Стратегічною метою кримінально-виконавчої системи є виправлення і реінтеграція засуджених в суспільстві. Рівень досягнення стратегічної мети установ виконання покарань розглядаються, як локальні критерії ефективності. Оцінка яких здійснюється за показниками: зниження кримінального потенціалу засуджених, внесок установи в зниження рецидивної злочинності, рівень суспільної небезпеки засуджених, звільнених з установ, а також відрахування державних підприємств установ виконання покарань до спеціального фонду тощо.

МЕНЕДЖМЕНТ

Keywords: mission; strategic objective; the system objectives; efficiency criteria; indexes of efficiency.

Висновки. Викладена система «місія – загальносистемні та локальні цілі – критерії ефективності» дозволяє здійснити кількісну оцінку ефективності діяльності кримінально-виконавчої системи і її підрозділів, як підсистеми правоохоронних органів.

Ключові слова: місія; стратегічна мета; система цілей; критерії ефективності; показники ефективності.

Urgency of the research. Dynamic changes in the market environment in Ukraine make changing forms and methods of the penal system and require new approaches to defining its mission, objectives and performance criteria. The penal system ensuring the implementation of law and socio-economic functions [8], serves as an important national economic and social institution that gives rise to define it as an object of strategic management. It is necessary for penitentiary department to define the strategic prospects of development and to direct management actions to achieve their goals.

Target setting. Services provided by the penal system is to protect society from perpetrators of crimes by their isolation, the rule of law and order, health and safety of prisoners and staff, officials and citizens who reside in the penitentiary institution that meets the basic characteristics of a pure public good. The return of the sentenced people to free life and their reintegration in society is one of the major tasks facing the penitentiary system. Background formation mission, goals and effectiveness of the penal system as a subsystem of law enforcement, increases together with the socio-economic development of the state, while maintaining departmental approach to determining the results of its operations. The lack of unity in the understanding of the goals and methods of evaluation of the results of their achievement is one of the factors that reduce the efficiency of the management of the penitentiary system.

Actual scientific researches and issues analysis. Social, organizational and legal aspects of modernization of public authorities is the subject of scientific research. Some problems as to the improvement of governance and formation purposes of law enforcement agencies and the penal system in particular, were studied in the works of foreign scientists M. Babayev [1], Kvashysa C. [3], Kedova V. [4], Christy N. [5], Terekhin V. [10], V. Chernyshev [10] and others. Despite significant theoretical development of the problem, there is no only approach to determine the mission (strategic objective), objectives and evaluation of the penal system.

Uninvestigated parts of general matters defining. Definition of penal policy objectives (punishment) - the question is not only legal, but also to some extent the social, political, economic one. The analysis of normative sources and publications allows to characterize the concept of "performance penalty", to which two approaches can be used. The first is confined by the implementation of penal functions. The second provides studying not only legal, but mainly on economic, social and moral aspects. In this case, the activities of the penal system should be considered not only as an institution fight against crime, but also as one of the aspects of society. Therefore, the product of its production should be a return to a society of people who realized their guilt and became law-abiding members of society.

The research objective. The main purpose of the article is to form strategic goal, objectives and system performance criteria of the penal system as a subsystem of law enforcement.

The statement of basic materials. World history of prison systems is diverse both in its essence, and the degree of efficiency due to economic factors and social development of the country, its customs, traditions and development of criminal law.

Prison policy, or policy enforcement of criminal penalties are an important part of social policy, which reflects the level of its legal status. The organization of the penal system, the conditions of prisoners, the regime in prisons, the effectiveness of educational influence, social study of prisoners and the quality of their re-socialization leads to the conclusion about the political and economic situation of the state, level of civility and quality of government. According to A. Marshall the ordered the state "should be considered an important element of national wealth" [6].

Paying attention to law enforcement, it is hard to disagree with the opinion of the director of the FBI

МЕНЕДЖМЕНТ

R. Myullera that "crime is a social problem, and that's why it concerns the whole society" [4]. Therefore, law enforcement authorities in combating crime and its evaluation are interesting not only for lawyers but also for economists. The main thing in their studies is the appointment of the prison system and evaluation of the results of its operations. V. Stern concluded that imprisonment does not protect society from crime because of unresolved three key issues:

- Poor public awareness about the situation in prisons (about the rights and interests of prisoners and their operational requirements and violations);
- Limiting the economic capabilities of the state (the state may not have enough financial resources to ensure the conditions of prisoners, which would meet the requirements of international regulations, creating conditions of prisoners can be better than the standard of living law-abiding citizens);
- The lack of clearly defined social objectives of society (there may be few, isolated from society, correct, teach a useful trade, provide medical care) and social consequences of the alleged prison (serving punishment these individuals back into society has enriched the experience of prison, so they can commit it again, for the time spent in prisons closed weakened family ties, they loose respect for them by other people, loose the opportunity to find housing and work) [9].

N. Kristi [5] considers the fight against crime as "industry", that is a purely economic issue. According to him, the fight against crime is a permanent economic process, which is not only a demand of the society, but also willing to pay for it, because it is associated with security. H. Zer [2] also supports this view and considers that the main danger is not so much the crime itself, but in the fact that prisoners who are in isolation from society, lose their social connections, can not adapt after release and therefore returning to the institution, thus providing a constant demand for their services.

Establishing a sufficient amount and effectiveness of resources mobilized for the security and protection of declared interests of the individual, as well as losses from crime (direct and indirect) is highly significant nationwide problem. B. Kvashys believes that crime, which was formed in the country "on the one hand shows the economic impact of crime on the state and society, and on the other hand grounds of political and administrative decisions made based on such information. Direct losses from crime losses consist of a single or a long-term nature" [3]. According to M. Cohen & T. Miller [1], three categories of damages (direct damage, production losses, non-monetary losses) are inside of the calculations of "price" crimes. Dimensions losses from crime at different times and in different countries vary within certain limits and are constantly growing.

The main conclusion, to which researchers in the analysis of determining the "price" of the crime come, reflects not only the social consequences of the loss incurred by society as a result of illegal actions, but also on the possible direct impact of these costs on economic development. That's why careful monitoring of law enforcement, including the penal system is needed from the society.

In the strategic management of the penitentiary system mission objectives play an important role and allows you to create strategic goals and ways to achieve them and identify system-wide performance criteria. Formation of objectives requires an integrated approach that reflects the needs of society and the state, producing and providing public services.

The goal of Strategic Management is to search the relation between the environment and efficient use of the potential of the subject. The main stage of strategic management is to define the mission and the formation of strategic goals [7].

Scientists key positions assess the efficiency of social systems (from a systems perspective, to "exit"), law enforcement agencies assess not from the perspective of quantitative (mainly formal "internal corporate" performance) and taking into account the evaluation, which gives them community V. I. Terohynym formed the principles of assessing the effectiveness of the penal system [10]:

1. Implemented by the method of "goal-results."
2. Consist of indicators that would characterize each individual, convicted, institution or system in general.
3. The purpose of the penal system should be consistent with the state that promote social and economic development of the country in strategic and current period.
4. Impact of the penal system for public purposes should cover penitentiary and post-penitentiary periods of the sentenced to imprisonment.

МЕНЕДЖМЕНТ

5. The economic impact of the penal system to achieve the goals of the state is characterized by the amount of losses and income of the society, and takes into account the cost of funds for prisoners, the economic costs of society of recurrent crimes revenues from institutions of state enterprises and others.

6. Social performance of the penal system is measured by the contribution to the correction, which is determined likely to post prison recurrence and severity of others.

Based on the mentioned principles let's form the goals of the correctional system, as a subsystem of state and law enforcement agencies and define directions of their implementation results (Tab. 1).

Table 1

Formation of the objectives of the penal system and the results of their implementation

	Goal	The nature of the manifestation	Contribute	Effect
Penal system as a subsystem of state	Implementation of general public interest	Prevention of recurrent crime from the position of "its actual repetition"	The increase (in strategic and current period) of socio-economic development. Reduction of recurrent crimes.	Penal system contribution to crime prevention tools is the realization of the legitimate, just and reasonable punishment and reintegration of prisoners. The perception of the public post prison recidivism
Penal system as a subsystem law enforcement	Corrections and reintegration of prisoners into society	Social rehabilitation for persons released from prison	Forecasting crime and improve the efficiency of probation as a structural unit penal system.	Penal system contribution in preventing post penal crime. Number of prisoners who have served their sentence and adapted in society.

Planned or actual results to achieve their goals, according to Terekhin V. I., can be measured using benchmarks and performance indicators. [10] The system of performance criteria aimed at implementing the goals that meet the mission (general purpose) in specific operating conditions.

The methodological basis of the approach to the formation of criteria and performance of law enforcement is the provision of institutional economics and system analysis. Therefore, according to this approach, if the administrative decision contributes to the creation of value (value) in the system, it is effective [7]. For the penal system as a socio-economic system with a specific "input and output" create such value is correct and return to society a person who committed a crime and was isolated for a certain period, determined by a court verdict.

Equally important indicators characterizing the efficiency of its operation is to reduce the total loss of society, including the social and economic costs of crime and spending budget funds for the operation of law enforcement agencies in general and the penal system as well. Minimizing costs means maximizing the social value of law enforcement, and in particular of penitentiary system to improve the quality of life. That's why the goal of management is to minimize losses at a certain level of risk or minimize the risk of some acceptable level of loss.

Quantitative measurement of performance criteria for strategic and current periods - different. In the current period such indicators are: the level and reduce socio-economic losses, and strategically - reducing potential criminal crime in the country and the number of prisoners serving sentences in penal institutions. It should be noted that the determination criterion input of law enforcement and the penal system in general by reducing losses from criminal activities relating to internal and external factors.

The level of the strategic objectives of the penal system-wide criteria as determined using key performance management tools, quality and efficiency sentence ongoing educational work with convicts integrated result in social and economic costs of crime. The level of the strategic goal penal penitentiary system are considered as local performance criteria.

Performance measures of penal institutions can be defined in two ways as wide - (penal institutions - lower system complexity and criminal-executive system - higher level) and local. By wide can include:

1. Lowering every potential criminal convict who is serving a sentence in prison.

МЕНЕДЖМЕНТ

2. Contribution of the penal institutions to reduce post prison recurrent crimes convicts serving sentences.

3. The level of public danger of prisoners released from penal institutions because of their reformation and reintegration.

Local characterize the performance criteria:

1. Contribution to increase employment potential by getting convicted skills and vocational education.

2. Reducing penal terms.

3. Deduction of public enterprises to special fund and the coverage of insufficient budgetary financing of the penal system.

Conclusions. Described system "mission - wide and local goals - performance criteria" allows a quantitative assessment of the effectiveness of the penal system and its units as a subsystem of the police. We believe that the use of this approach will enhance the management efficiency of the penal system.

References

1. Babaev, M. M. (2010) *Sotsialnyie posledstviya prestupnosti* [The social consequences of crime] Nauchnyiy portal MVD Rossii - Scientific portal of the Ministry of Internal Affairs of Russia, № 1, P. 5 [in Russian].
2. Zer, H. (2002) *Vosstanovitelnoe pravosudie: novyy vzglyad na prestuplenie i nakazanie* [Restorative justice: a new perspective on crime and punishment]. Moscow. Tsentr «Sudebno-pravovaya reforma» – Center for Judicial and Legal Reform, P. 324 [in Russian].
3. Kvashis, V. (2008) «Tsena» prestupnosti kak kriminologicheskaya problema [“Price” of crime as criminological problem]. *Ugolovnoe pravo - Criminal law*, № 6, pp. 94–102 [in Russian].
4. Kedov, V. (2002) *Gosudarstvo i ekonomika: menyayushcheesya ravновесие* [State and economy: the changing balance]. *Problemyi teorii i praktiki upravleniya - Problems of management theory and practice*, № 3, pp. 8–13 [in Russian].
5. Kristi, N. (2001) *Borba s prestupnostyu kak industriya, vpered k GULAGU zapadnogo obraztsa* [The fight against crime as the industry forward to a Western-style Gulag]. Moscow. ROO «Tsentr sodeystviya reforme ugovornogo pravosudiya» - Center for Assistance to Criminal Justice Reform, P. 224 [in Russian].
6. Marshal, A. (1993) *Printsipy ekonomicheskoy nauki* [The principles of economics]. Moscow. Progress, P. 594 [in Russian].
7. Mischenko, A. P. (2004) *Strategichne upravlnnya*. [Strategic management] Kiev. Tsentr navchalnoyi literatury, - Center of educational literature, P. 336 [in Ukrainian].
8. *Pro Derzhavnu krimlnalno-vikonavchu sluzhbu Ukrayiny* : [The Law of Ukraine On the State Criminal Executive Service of Ukraine: dated June 23, 2005, No. 2713-IV]. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show> [in Ukrainian].
9. Stern, V. (2000) *Greh protiv budushego. Tyuremnoe zaklyuchenie v mire* [The sin against the future. Imprisonment in the world] Moscow. PRI, P. 130 [in Russian].
10. Terehin, V. I., Chernyshov, V. V. (2015). *K voprosu o missii, tselyah i kriteriyah effektivnosti UIS* [On the question of the mission, objectives and performance criteria for MIS] *Che-lovek : prestuplenie i nakazanie - Human: crime and punishment*, № 3, pp. 48-52 [in Russian].

Література

1. Бабаев, М. М. Социальные последствия преступности / М. М. Бабаев, В. Е. Квашиш // Научный портал МВД России. – 2010. – № 1. – С. 5.
2. Зер, Х. Восстановительное правосудие : новый взгляд на преступление и наказание / Х. Зер ; [пер. с англ., под ред. Л. Карнозовой и С. Пашина]. – М. : Центр «Судебно-правовая реформа», 2002. – 324 с.
3. Квашиш, В. «Цена» преступности как криминологическая проблема / В. Квашиш // Уголовное право. – 2008. – № 6. – С. 94 – 102.
4. Кедров, В. Государство и экономика: меняющееся равновесие / В. Кедров // Проблемы теории и практики управления. – 2002. – № 3. – С. 8 – 13.
5. Кристи, Н. Борьба с преступностью как индустрия, вперед к ГУЛАГУ западного образца / Н. Кристи ; [пер. с англ. А. Петрова, В. Проклова]. – [2-е изд.]. – М. : РОО «Центр содействия реформе уголовного правосудия», 2001. – 224 с.
6. Маршал, А. Принципы экономической науки / А. Маршал. – М. : Прогресс, 1993. – 594 с.
7. Міщенко, А. П. Стратегічне управління : [навч. посіб.] / А. П. Міщенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 336 с.
8. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23.06.2005р., № 2713-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від. 2005, № 30, ст. 409, станом на 23.02.2014. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2713-15>. – Назва з екрана. – Доступно на 24.02.2015.
9. Стерн, В. Грех против будущего. Тюремное заключение в мире / В. Стерн. – М. : PRI, 2000. – 130 с.
10. Терехин, В. И. К вопросу о миссии, целях и критериях эффективности УИС / В. И. Терехин, В. В. Чернышов // Человек: преступление и наказание. – 2015. - № 3. – С. 48-52.

Received for publication 11.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Goncharenko, O. G. Conceptualization approaches to strategic management of penitentiary system / O. G. Goncharenko // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 1 (9), ч. 2. – С. 208-212.

РЕФЕРАТИ

УДК 602.9:338.5

Абакуменко, О. В. Перехресне субсидування як деструктивний чинник розвитку електроенергетики України / О. В. Абакуменко, П. О. Лук'яшко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 8-12.

Анотація. Стаття покликана оцінити вплив перехресного субсидування на електроенергетичну сферу на основі даних про структуру споживання та ціни. Статистичні дані засвідчують деструктивний вплив перехресного субсидування на електроенергетику та економіку в цілому. З одного боку не виправдано низька ціна електроенергії для населення усуває стимули до ощадливого споживання, а з іншого – колосальні масштаби перехресного субсидування пригнічують розвиток бізнесу, як донора субсидії. Табл.: 1. Іл.: 1. Бібліогр.: 11 назв.

Ключові слова: електроенергетика; електроенергія; перехресне субсидування; ціна електроенергії; ціноутворення.

УДК 339.1+346.5

Апаров, А. М. Ринкова конкуренція: порівняльна економіко-правова характеристика / А. М. Апаров // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 13-18.

Анотація. В роботі змістовно відображена порівняльна економіко-правова характеристика поняття «конкуренція». Бібліогр.: 12 назв.

Ключові слова: конкуренція; змагання; економіка; право.

УДК 332.14

Акименко, О. Ю. Синергійний підхід до реалізації стратегічних пріоритетів «зеленої» економіки / О. Ю. Акименко, А. С. Петровська, М. Б. Жолобецька // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 19-23.

Анотація. В статті узагальнено визначення поняття «зелена» економіка. Наведено принципи формування «зеленої» економіки, із визначенням принципу компліментарності. Узагальнено заходи, пов'язані з безпечним зберіганням, утилізацією та переробкою ТПВ. Обґрунтовано стратегічні пріоритети у сфері «зеленої» економіки та поводження з відходами. Обґрунтовано необхідність впровадження синергії технологій, економіки і екології у вигляді створення спеціалізованого підприємства з управління відходами. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: синергія; синергійний підхід; «зелена» економіка; принципи; переробка твердих промислових відходів; перспективні напрямки.

УДК 519.866:658.264

Ющенко, Н. Л. Сучасний стан розробок в галузі економіко-математичного моделювання розвитку теплоенергетики / Н. Л. Ющенко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 24-31.

Анотація. У статті систематизовані та проаналізовані наукові праці закордонних і вітчизняних вчених, що містять аналоги та прототипи, є основою для подальшого вдосконалення концепції раціонального функ-

ABSTRACTS

UDC 602.9:338.5

Abakumenko, O. V. Cross-subsidization as a destructive factor of Ukraine's electric power development / O. V. Abakumenko, P. O. Lukiashko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 8-12.

Abstract. The paper aims to evaluate the impact of cross-subsidization on the power industry on the basis of consumption and price structure information. Statistics indicate the destructive impact of cross-subsidies on the electricity sector and the economy as a whole. On the one hand unreasonably low price of electricity for the population eliminates the incentive to economical consumption, and on the other - the enormous scale of cross-subsidization inhibit business development as a donor subsidies. Tabl.: 1. Figs.: 1. Refs: 11 titles.

Keywords: electric power industry; electricity; cross-subsidization; electricity price; pricing.

UDC 339.1+346.5

Aparov, A. M. Market competition: comparative economic and legal characteristic / A. M. Aparov // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 13-18.

Abstract. The article meaningfully representing the comparative economic and legal characteristic of the «competition» concept. Refs: 12 titles.

Keywords: business struggle; competition; economics; law.

UDC 332.14

Akyumenko, O. Y. Synergetic approach to the implementation of "green economy" strategic priorities / O. Y. Akyumenko, A. S. Petrovskaya, M. B. Zholobetska // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 19-23.

Abstract. The article generalizes the definition of the "green" economy. The principles of "green" economy forming with determination of the complementarity principle are given here. The article summarizes measures connected with safe storage, utilization and recycling of SMW. Strategic priorities in the sphere of "green" economy and the waste management are proved. The strong case for implementation of the synergy of technologies, economy and ecology in the form of a specialized waste management enterprise foundation is made too. Refs: 10 titles.

Keywords: synergy; synergetic approach; "green" economy; principles; solid industrial waste recycling; perspective directions.

UDC 519.866:658.264

Yushchenko, N. L. Current state of development in the field of economic and mathematical modeling of thermal power / N. L. Yushchenko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 24-31.

Abstract. The paper systematically analyses and scientific works of foreign and domestic scientists, containing analogues and prototypes, serve as the basis for further improvement of the functioning of the concept of sustainable

ціонування ринку енергетичних матеріалів та продуктів на підґрунті створення комплексу економіко-математичних моделей регулювання ресурсів і витрат у процесі модернізації комунальної теплоенергетики в Україні. Обґрунтовано, що ідея адаптації методів теорії графів та детермінованих і ймовірнісних мережевих моделей з урахуванням часу, вартості й ресурсів до практики планування і управління модернізацією, реконструкцією та заміною технологічного обладнання теплових пунктів і теплових мереж підприємств теплоенергетики України, характеризується науковою новизною і є інструментом обґрунтування рішень теплоенергетичними і теплопостачальними підприємствами, інвестиційними компаніями, а також законотворчими органами, щодо технічно надійного та безпечного функціонування. Бібліогр.: 26 назв.

Ключові слова: теплопостачання; енергоефективність; економіко-математичне моделювання; методи і моделі управління проектами; мережеве планування і управління.

УДК 336:[620.9:332.8](477)

Матвійчук, Н. М. Фінансові стимули до енергозбереження в житловому секторі України / Н. М. Матвійчук, Ю. В. Шулик, Т. О. Шматковська // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 32-39.

Анотація. В статті розглянуто систему фінансових стимулів, які використовуються в житловому секторі економіки. Проаналізовано ефективність реалізації державних та місцевих програм енергоефективності. З'ясовано основні перешкоди для здійснення енергозберігаючих заходів громадянами та запропоновано заходи щодо їх усунення. Виявлено суперечність між гарантуванням соціального захисту населення і стимулами до здійснення енергоефективних заходів та запропоновано механізм перетворення субсидій на інвестиції в підвищення енергоефективності житлового фонду. Табл.: 1. Іл.: 1. Бібліогр.: 13 назв.

Ключові слова: енергоефективність; енергозбереження; фінансові стимули до енергозбереження, кредитні стимули; житлові субсидії; енергосервісні компанії.

УДК 330.341.1

Савченко, В. Ф. Механізм формування та діяльності інноваційних кластерних структур машинобудівного комплексу / В. Ф. Савченко, С. Д. Гривко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 40-47.

Анотація. У статті запропоновано порядок формування і реалізації організаційно-економічного механізму інноваційних мережевих структур машинобудівного комплексу України. Охарактеризовано загальні питання кластеризації. Надано етапи процесу кластеризації. Розглянуті реалії сьогодення, де об'єктивною необхідністю є перехід до нових організаційних форм взаємодії промислових інноваційних структур в машинобудівній діяльності, найефективнішою з яких є кластерний підхід. Табл.: 2. Іл.: 2. Бібліогр.: 8 назв.

Ключові слова: інновації; кластеризація; мережеві структури; зв'язки; розвиток; конкурентоспроможність; продукція; ефективність; асоціації; механізм.

УДК 330.341

Грищенко, І. М. Інноваційні підходи забезпечен-

market for energy materials and products based on the creation of a complex of economic-mathematical models of management of resources and costs in the process of modernization municipal power system in Ukraine. It is proved that the idea of adapting the methods of graph theory, as well as deterministic and probabilistic network models taking into account the time, cost and resources for planning and management practice, modernization, reconstruction and replacement of process equipment heating stations and thermal networks enterprises of power in Ukraine, characterized by scientific novelty and is a tool inform decisions heat generating and heat supply companies, investment companies, the legislative bodies regarding the technically reliable and safe functioning of the energy supply company systems. Refs: 26 titles.

Keywords: heating; energy efficiency; economic and mathematical modeling; methods and models of project management; network planning and management.

UDC 336:[620.9:332.8](477)

Matviichuk, N. M. Financial incentives to energy saving in the housing sector of Ukraine / N. M. Matviichuk, Y. V. Shulyk, T. O. Shmatkovska // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 32-39.

Abstract. The article deals with the system of financial incentives that are used in the residential sector. The effectiveness of the state and local energy efficiency programs implementation is being analyzed. The authors determine the main obstacles to the energy efficiency measures implementation by citizens and define ways of overcoming them. The researchers reveal a contradiction between guaranteeing social protection and incentives to implement energy efficiency measures and suggest the mechanism of converting subsidies to investments in energy efficiency of the housing stock. Tabl.: 1. Figs.: 1. Refs: 13 titles.

Keywords: energy efficiency; energy saving; financial incentives to energy saving; credit incentives; housing subsidies; ESCOs.

UDC 330.341.1

Savchenko, V. F. Mechanism of formation and activity of innovation cluster structure of engineering complex / V. F. Savchenko, S. D. Grivko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 40-47.

Abstract. The article covers the procedure of formation and implementation of organizational and economic mechanism of innovative network structures in engineering complex of Ukraine. The common issues of clustering are characterized. The stages of clustering are provided. The Realities of today are considered, where the objective need is a transition to a new organizational forms of interaction of industrial innovation structures in engineering activities, the most effective of which is the cluster approach. Tabl.: 2. Figs.: 2. Refs: 8 titles.

Keywords: innovation; clustering; network structure; communication; development; competitiveness; production; efficiency; association; mechanism.

ня взаємодії науки з наукоємним бізнесом і вищою освітою як чинник підвищення якості освіти / І. М. Грищенко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 48-53.

Анотація. У статті розглянуті основні аспекти інноваційного моделювання розвитку співробітництва в галузі вищої освіти, зокрема «трикутника знань» дослідження - освіта - бізнес. Бібліогр.: 8 назв.

Ключові слова: інновації; потенціал; інвестиційно-технологічний кластер; стратегії; кластеризація; «трикутник знань».

УДК 657.421.3

Реслер, М. В. Обліково-аналітичне забезпечення інноваційних процесів / М. В. Реслер // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 54-60.

Анотація. Стаття покликана структурувати інновації в залежності від аспектів обліку, їх видів та економічних ефектів. Табл.: 2. Іл.: 1. Бібліогр.: 9 назв.

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення; інноваційний процес; управлінські рішення; інформаційне забезпечення.

УДК 316.776:17.022.1(477)

Ганущак-Єфіменко, Л. М. Ресурсо-інноваційна модель підвищення рівня автономії вищих навчальних закладів / Л. М. Ганущак-Єфіменко, В. В. Каплун, В. Г. Щербак // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 61-69.

Анотація. Стаття покликана обґрунтувати програму оптимізації автономії університету за рахунок використання запропонованої ресурсо-інноваційної моделі. Запропонована тривимірна стратегічна матриця оптимізації програми автономії університету методом теорії ігор, використання ABC-аналізу як методу ранжирування складових програми автономії університету за різними параметрами, розроблений прогностичний тренд варіантів оптимізації програми автономії університету. Іл.: 7. Бібліогр.: 15 назв.

Ключові слова: автономія університету; стратегічна матриця; оптимізація; метод теорії ігор; ABC-аналіз; вищі навчальні заклади.

УДК 336:624.01

Якимчук, А. Ю. Дослідження основних тенденцій залучення водних ресурсів у господарський оборот / А. Ю. Якимчук, О. О. Акімов, Ю. М. Семенова // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 70-75.

Анотація. У даному дослідженні розглянуто вплив використання води на реальних водних об'єктах, що є найважливішим критерієм у класифікації споживання води. Вплив зосереджено на кількісних й якісних характеристиках водних об'єктів. Виявлено, що рівень якісних змін у використанні води досить високий. Залучення водних ресурсів для економіки має ґрунтуватися на підході сталого розвитку. Сталий розвиток водогосподарських комплексів визначається критерієм збереження відновлюваних водних ресурсів на прийнятному рівні і ефективності використання водних ресурсів. Табл.: 1. Бібліогр.: 11 назв.

Ключові слова: водні ресурси; гідроекономічний комплекс; водоспоживання; господарський оборот.

UDC 330.341

Gryshchenko, I. M. Innovative approaches to facilitate the interaction between research, knowledge-intensive business and higher education as a factor of enhancing the education quality / I. M. Gryshchenko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 48-53.

Abstract. In the article the basic aspects of forming of the innovative model providing of innovative co-operation are exposed in the field of higher education in particular "triangle of knowledge" is research - education - business. Refs: 8 titles.

Keywords: innovations; potential; investment technological cluster; strategies; cauterization; «triangle of knowledge».

UDC 657.421.3

Resler, M. V. Accounting and analytical support for innovation process / M. V. Resler // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 54-60.

Abstract. This article aims to structure the innovation depending on the aspects of accounting, types and economic effects. Tabl.: 2. Figs.: 1. Refs: 9 titles.

Keywords: accounting and analytical support; innovation process; management decisions; information service.

UDC316.776:17.022.1(477)

Hanushchak-Efimenko, L. M. Resource-innovative model of raising university autonomy / L. M. Hanushchak-Efimenko, V. V. Kaplun, V. G. Shcherbak // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 61-69.

Abstract. Article is aimed at justifying optimization program of the university autonomy through the use of this resources-innovative model. The proposed three-dimensional strategic matrix of program optimization of university autonomy by the method of game theory, the use of ABC-analysis as a method of ranking university autonomy program components by various parameters, developed forecast trend of options of autonomy optimization program of the university. Figs.: 7. Refs: 15 titles.

Keywords: autonomy of the university; strategic matrix; optimization; method of game theory; ABC-analysis; universities.

UDC 336:624.01

Yakymchuk, A. Y. Investigating key trends of water resources attraction into economic turnover / A. Y. Yakymchuk, O. O. Akimov, Y. M. Semenova // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 70-75.

Abstract. In our study, we consider the impact of water use on the actual water bodies to be the most important criterion in the classification of water consumption. The impact may be focused on quantitative or qualitative characteristics of water bodies, or on none of them. The level of qualitative changes in water use is pretty high. Attraction of water resources to the economy should be based on sustainable development approach. Sustainable development of hydro-economic complexes is defined by the criterion of maintaining renewable water. Tabl.: 1. Refs: 11 titles.

Keywords: water resources; hydro-economic complex; water consumption; economic turnover.

УДК 332.1

Толкованов, В. В. Співробітництво територіальних громад (міжмуниципальне співробітництво – ММС) як інноваційний інструмент для забезпечення місцевого економічного розвитку та муніципальної консолідації / В. В. Толкованов // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 76-80.

Анотація. У статті обґрунтовується доцільність використання ММС як інноваційного інструменту для забезпечення сталого місцевого розвитку. Спеціальна увага приділяється аналізу нового законодавства щодо розвитку співробітництва територіальних громад, а також діяльності основних інституцій на усіх рівнях. Автором представлено глибокий аналіз кращих міжнародних та національних практик у галузі ММС, а також підготовлено відповідні рекомендації для його подальшого розвитку. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: територіальна громада; місцеве самоврядування; реформа децентралізації, місцевий економічний розвиток; муніципальна консолідація; інструменти; міжмуниципальне співробітництво (ММС).

УДК 378.001.895

Назарко, С. О. Віртуалізація як інноваційна технологія підготовки кадрів на ринку освітянських послуг / С. О. Назарко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 81-85.

Анотація. В статті з'ясовано вплив прикладних засобів навчання (комп'ютерної техніки, програмного забезпечення, тощо) на користувачів. Досліджується віртуальне середовище як інноваційна технологія, яку доцільно використовувати в різних областях освітянського простору. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: глобальна інформатизація простору; плагіат; маніпуляція свідомістю, електронна освіта; інформаційні технології; самоосвіта; саморозвиток.

УДК 37.012.3

Пермінова, В. А. Відкритий освітній простір як невід'ємна частина інноваційної освіти / В. А. Пермінова, А. І. Сікалюк, С. В. Литвин // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 86-90.

Анотація. Основна мета нашого дослідження полягає в здійсненні пошуку єдності між соціальними потребами в галузі освіти на різних рівнях, а також потребою освітян в розвитку найбільш цінних в змістовному і методологічному аспектах напрямках інноваційної діяльності - в ефективному використанні відкритого освітнього середовища. Бібліогр.: 5 назв.

Ключові слова: відкрите освітнє середовище; інноваційний освітній простір; організаційно-педагогічні умови; суперечності традиційної системи освіти.

УДК 330.101.8

Гришнова, О. А. Фіктивізація людського капіталу та нові ризики в сфері зайнятості / О. А. Гришнова, О. Г. Брінцева, С. Я. Шурпа // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 91-98.

Анотація. Дослідження взаємозв'язку між процесами фіктивізації людського капіталу та ризиками в сфері зайнятості необхідне для ефективного управління процесами відтворення людського капіталу на різних рівнях, формування соціально орієнтованої дер-

UDC 332.1

Tolkovanov, V. V. Territorial communities' cooperation (intermunicipal cooperation – IMC) as an innovative tool for ensuring local economic development and municipal consolidation / V. V. Tolkovanov // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. – P. 76-80.

Abstract. The article proves the expediency of using IMC as an innovative tool for ensuring sustainable local development. The special attention is paid to the analysis of the new legislation on territorial communities' cooperation as well as the activity of the main institutions on all levels. The author provided a deep analysis of the best international and national practices in the field of IMC as well as prepared the relevant recommendations for its further development. Refs: 10 titles.

Keywords: territorial community; local self-government; decentralisation reform; local economic development; municipal consolidation; tools; intermunicipal cooperation (IMC).

UDC 378.001.895

Nazarko, S. O. The virtualization as innovative technology of training personnel in the educational services market / S. O. Nazarko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. – P. 81-85.

Abstract. The article elucidates the influence of applied learning tools (computer equipment, software, etc.) on users. Virtual environment is studied as an innovative technology that should be used in various areas of educational environment. Refs: 10 titles.

Keywords: global informatization of space; plagiarism; consciousness manipulation; e-learning; information technology; self-education; self-development.

UDC 37.012.3

Perminova, V. A. Open educational environment as an integral part of innovative education / V. A. Perminova, A. I. Sikaliuk, S. V. Lytvyn // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. – P. 86-90.

Abstract. The main objective of our research is to implement the search for unity between the social educational needs at various levels and the need for the staff of educational establishments in the development of the most valuable in a context and methodological aspects of innovative activity - in the effective use of the open space system in the education of students. Refs: 5 titles.

Keywords: open educational environment; innovative educational environment; organizational and pedagogical conditions; contradictions of traditional education system.

UDC 330.101.8

Grishnova, O. A. Fiktivization of the human capital and new risks in the sphere of employment / O. A. Grishnova, O. G. Brintseva, S. Ya. Shurpa // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. – P. 91-98.

Abstract. The research of this interrelation is necessary for effective management of reproduction processes of the human capital at the different levels, formations of socially

жавної політики, утвердження в суспільстві ідей людиноцентризму, цінності праці і працівника, усвідомлення їх вирішальної ролі в забезпеченні економічного зростання і соціального прогресу. Табл.: 2. Бібліогр.: 15 назв.

Ключові слова: фіктивний людський капітал; соціально-трудова сфера; нові ризики; зайнятість.

УДК 331.101.26

Кичко, І. І. Рациональна складова мотиваційного чинника росту продуктивності праці / І. І. Кичко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 99-102.

Анотація. Запропоновані заходи щодо впровадження рациональної мотиваційної моделі, за якої задіяні ключові рівні управління мотиваційним процесом: держава, суб'єкти господарювання, особистість. Згідно неї на рівні держави мають створюватись умови для дієвості мотиваційних чинників. На рівні суб'єктів господарювання можливе широке використання матеріальних стимулів, на рівні особистості – свідоме ставлення до виконання своїх службових обов'язків. Табл.: 2. Бібліогр.: 7 назв.

Ключові слова: рациональна модель мотивації праці; продуктивність праці; потреби фізичного існування; соціально-економічні потреби; умови праці.

УДК 314(477)

Скупський, Р. М. Методологічні аспекти використання трудового потенціалу та демографічні проблеми регіону / Р. М. Скупський, Л. С. Мельничук, М. Ю. Щербата // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 103-109.

Анотація. У статті досліджено сучасний стан розвитку трудових ресурсів Миколаївської області. Представлено оцінку сучасної трудоресурсної ситуації: розглянуто кількісний і якісний склад трудових ресурсів. Авторами висвітлено тенденції демографічного старіння населення України, визначено ключові причини вітчизняної демографічної кризи та здійснено порівняння з економічно розвинутими країнами. Табл.: 2. Іл.: 2. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: населення; трудові ресурси; старіння; природний приріст; демографія; депопуляція.

УДК 159.9:331

Грищенко, С. В. Мотивація ефективної праці персоналу соціальних служб / С. В. Грищенко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 110-114.

Анотація. Метою статті є вивчення сутності мотивації персоналу соціальних служб. Завданнями дослідження є: розкрити економічну сутність мотивації персоналу соціальних служб; розглянути методичні підходи до мотивації праці; дослідити взаємозв'язок між мотивацією та ефективністю праці. Бібліогр.: 6 назв.

Ключові слова: мотивація праці; ефективність праці; персонал соціальних служб; матеріальна мотивація; система залучення працівників.

УДК 339.977:631.14

Бабенко, В. О. Моделювання факторів впливу на інноваційну діяльність підприємств апк України / В. О. Бабенко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - №

oriented state policy, the statement in the society of the ideas of a human-centered orientation, values of the labour and the employee, understanding of their crucial role in ensuring economic growth and social progress. Tabl.: 2. Refs: 15 titles.

Keywords: fictitious human capital; social and labor sphere; new risks; employment.

UDC 331.101.26

Kychko, I. I. Rational component of motivational factor of labour productivity growth / I. I. Kychko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 99-102.

Abstract. The measures to introduce rational motivational model that involved key levels of management motivational process: state, entities, personality have been proposed. According to it the conditions directed at the effectiveness of motivational factors at the state level must be created. At the entity level it is possible to use widely the financial incentives, while on the personal level a conscious attitude to their duties can be achieved. Tabl.: 2. Refs: 7 titles.

Keywords: rational model of motivation; productivity; needs physical existence; socio-economic needs; conditions.

UDC 314(477)

Skupskiy, R. M. Methodological aspects of labor potential use and regional demographic problems / R. M. Skupskiy, L. S. Melnychuk, M. Y. Shcherbata // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 103-109.

Abstract. The article studies the modern development of labor resources in Mykolaiv region. Labor assessment of the current situation evaluation: the quantitative and qualitative structure of labor resources. The authors highlighted the trends of the demographic aging of the population in Ukraine, identified the key domestic causes of the demographic crisis and compared to developed countries. Tabl.: 2. Figs.: 2. Refs: 10 titles.

Keywords: population; labor force; aging; natural growth; demography; depopulation.

UDC 159.9:331

Hryshchenko, S. V. Motivation for effective work staff social services / S. V. Hryshchenko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 110-114.

Abstract. The article is to examine the nature of motivation for social services. The objectives of the study are: The economic essence of motivation for social services; Methodical approaches to motivation; explore the relationship between motivation and efficiency of work. Refs: 6 titles.

Keywords: motivation; efficiency of labor; social services personnel; material motivation system to attract workers.

1 (9), ч. 2. – С. 115-121.

Анотація. Досліджено динаміку рівня ІД підприємств АПК в розрізі її складових, виявлено тенденції її розвитку ІД на основі проведеного аналізу динаміки змін основних показників вітчизняного агровиробництва. Визначено фактори впливу на рівень ІД агропідприємств та виконано факторний аналіз. За допомогою його результатів розроблено систему моделей латентних факторів на основі обчислених інтегральних показників, що характеризують складові їх ІД, зокрема, динаміку інноваційної активності підприємств, динаміку витрат та джерела фінансування ІД, динаміку впровадження ІД. Іл.: 3. Бібліогр.: 17 назв.

Ключові слова: інноваційна діяльність; інноваційні процеси; підприємства АПК; сільськогосподарська продукція; моделювання; латентні фактори.

УДК 658. 016.8

Гарафонов, О. І. Стратегічні підходи до реалізації механізму бюджетування в системі фінансового планування підприємств агропромислового комплексу / О. І. Гарафонов // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 122-127.

Анотація. У статті розглянуто особливості побудови механізму бюджетування на прикладі підприємств агрокомплексу. Зазначено, що незадовільний стан діяльності підприємств агропромислового комплексу зумовлений відсутністю механізму бюджетування. Значущий механізм дозволить підприємствам агробізнесу здійснювати ефективне управління та передбачувати негативні тенденції розвитку. Іл.: 2. Бібліогр.: 15 назв.

Ключові слова: бюджетування; фінансове планування; механізм бюджетування; агробізнес; стратегічні дії.

УДК 330.342

Гавриленко, Т. В. Корпоративна соціальна відповідальність як інструмент управління підприємством / Т. В. Гавриленко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 128-133.

Анотація. Автором узагальнено основні типи моделей в сегменті «бізнес для споживачів», а також особливості їх функціонування в сучасній економіці. Значна увага приділяється ролі корпоративної соціальної відповідальності у побудові ефективних взаємозв'язків із споживачами. Встановлено, яким чином дотримання принципів КСВ на підприємстві впливає на його репутацію. Бібліогр.: 11 назв.

Ключові слова: підприємство; «бізнес для споживачів»; «B2C»; корпоративна соціальна відповідальність; споживач; репутація.

УДК 658.018(4)

Гончар, О. І. Науково-методичні засади удосконалення оцінювання потенціалу підприємства / О. І. Гончар // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 134-139.

Анотація. Узагальнено результати дослідження аспектів оцінювання економічного потенціалу підприємств. Процес оцінювання потенціалу визначено як ґрунтовний аналітико-інформаційний процес розрахунку кількісних чи якісних характеристик величини потенціалу. Для цього використовуються показники, що прийняті в економіці для характеристики результатів ста-

UDC 339.977:631.14

Babenko, V. O. Modelling of factors affecting innovational agricultural activity of enterprises AIC in Ukraine / V. O. Babenko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. – P. 115-121.

Abstract. The dynamics of ID agricultural enterprises in terms of its components has been analyzed, was researched its ID development tendencies based on the analysis of the dynamics of changes in key indicators of the domestic agricultural production. The factors influence the level ID agrarian enterprises and factor analysis was performed. With the results the system of latent factors models based on the calculated integral indicators of the components of their IA, including the dynamics of innovation in the enterprises, the dynamics of costs and IA funding sources, the dynamics of introducing IA. Figs.: 3. Refs: 17 titles.

Keywords: innovation activity; innovation processes; agribusiness; agricultural products; modeling; latent factors.

UDC 658. 016.8

Harafonova, O. I. Strategic approach to mechanism of budgeting in financial planning of agricultural enterprises / O. I. Harafonova // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. – P. 122-127.

Abstract. In the article considered the features of budgeting mechanism on the example of agricultural complex. Indicated that the poor state of agricultural enterprises caused by lack of budgeting mechanism. The specified mechanism will allow companies to carry out effective agribusiness management and anticipate negative trends. Figs.: 2. Refs: 15 titles.

Keywords: budgeting; financial planning; budgeting mechanism; agribusiness; strategic action.

UDC 330.342

Havrylenko, T. V. Corporate social business's responsibility as the instrument of managing of the enterprise / T. V. Havrylenko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. – P. 128-133.

Abstract. The author summarized origin and basic types of models in a segment «business to consumers», and features of their functioning in a modern economy. The considerable attention is paid to the role of corporate social responsibility in the construction of effective intercommunications with consumers.

Has identified how the observance of CSR principles in modern enterprise influences its reputation. Refs: 11 titles.

Keywords: enterprise; "business for consumers"; "B2C"; corporate social responsibility; consumer, reputation.

UDC 658.018(4)

Gonchar, O. I. Scientific and methodical bases of perfection enterprise capacity assessment / O. I. Gonchar // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. – P. 134-139.

Abstract. The results of studying aspects of enterprise economic potential assessment are summarized. The process

тутньої діяльності.

Виходячи із авторського визначення змісту потенціалу підприємства, як здатності реалізовувати можливості констатовано, що його безпосередня оцінка є неможливою і може здійснюватись лише опосередковано через досягнуті результати та результативність.

Звернуто увагу на те, що модель оцінювання потенціалу має передбачати інтеграцію внутрішніх і зовнішніх його проявів, послідовність дій; повинна забезпечувати можливість визначення стану, проблемних аспектів та можливостей подальшого розвитку.

Доведено, що оцінюючи потенціал, менеджеру необхідно дослідити склад і рівень розвитку його компонентів, а також вплив окремих чинників. Процес оцінювання має здійснюватись таким чином, щоб врахувати та ідентифікувати характеристики, усіх бізнес-процесів, моніторингу та оцінювання. Іл.: 1. Бібліогр.: 6 назв.

Ключові слова: потенціал підприємства; методи оцінювання; система показників; складові; система управління; оптимізація; управління.

УДК 642.5.024.3.5 : 658.316

Косенко, О. П. Моніторинг комерційного потенціалу об'єктів інтелектуальної власності / О. П. Косенко, Т. О. Кобелєва, Н. П. Ткачова // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 140-145.

Анотація. Розроблено методичний підхід до проведення моніторингу інтелектуальної, виробничої і комерційної діяльності промислового підприємства. Запропоновано дві тригонометричні моніторингові функції, кожна з яких окремо може відображати стан справ на підприємстві в різних сферах його діяльності. Розроблено рекомендації щодо використання тригонометричних функцій для технологічного, антикризового та ринково-орієнтованого моніторингу. Доведено, що найбільш точний результат моніторингу може бути отриманий при спільному використанні запропонованих функцій. Табл.: 3. Бібліогр.: 11 назв.

Ключові слова: моніторинг; комерційний потенціал; об'єкти інтелектуальної власності; комерціалізація

УДК 657.478:339

Лень, В. С. Облік транспортно-заготівельних затрат підприємств роздрібною торгівлі / В. С. Лень, В. В. Гливленко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 146-150.

Анотація. Різні автори пропонують за базу розподілу транспортно-заготівельних витрат обирати купівельну вартість або продажну вартість без податку на додану вартість або включаючи його. Українські дослідники списувати транспортно-заготівельні витрати на собівартість реалізованих товарів пропонують за середнім відсотком. Нами проаналізовано вплив різних баз розподілу на рентабельність продаж товарів. Виявлено, що застосування різних баз розподілу впливає на рентабельність продаж окремих видів товарів. Табл.: 1. Бібліогр.: 11 назв.

Ключові слова: транспортно-заготівельні затрати; облік; способи розподілу; бази розподілу; підприємства роздрібною торгівлі.

УДК 658.1

Гмиря, В. П. Особливості оцінки фінансової стійкості підприємства в умовах кредитування аграрного виробництва / В. П. Гмиря // Науковий вісник

of capacity assessment is defined as a solid analytical and information process of calculating the quantitative or qualitative characteristics of potential value. For this indicators adopted in economics to describe the results of the statutory activities are used.

Based on the author's definition of enterprise potential, as the ability to realize the possibility it is stated that its immediate assessment is impossible and can only be indirectly conducted via achievements and effectiveness.

Attention is drawn to the fact that capacity assessment model should include the integration of internal and external manifestations of it, the sequence of actions; It must be capable of determining the state of the problematic aspects and opportunities for further development.

It is proved that while potential assessing manager has to examine the composition and level of development of its components, as well as the impact of individual factors. The evaluation process should be carried out in such a way as to consider and identify the characteristics of all business processes, monitoring and evaluation. Figs.: 1. Refs: 6 titles.

Keywords: enterprise potential; assessment methods; indicators system; components; control system; optimization; management.

UDC 642.5.024.3.5 : 658.316

Kosenko, O. P. Monitoring the commercial potential of intellectual property / O. P. Kosenko, T. O. Kobielieva, N. P. Tkachova // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 140-145.

Abstract. The methodical approach to the monitoring of intellectual, industrial and commercial activities of industrial enterprises was developed. A two monitoring trigonometric functions, which individually can display the status of the company in various fields of activity are proposed. Recommendations for using trigonometric functions for process, crisis and market-oriented monitoring are developed. It is proved that the most accurate monitoring result can be obtained by joint use of the proposed functions. Tabl.: 3. Refs: 11 titles.

Keywords: monitoring; commercial potential; intellectual property objects; commercialization

UDC 657.478:339

Len, V. S. Accounting for freight cost stockpiling retailers / V. S. Len, V. V. Glivenko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 146-150.

Abstract. Different authors propose to take purchasing cost or purchase price without value added tax, or including it for the base of distribution of transportation and procurement costs. Ukrainian researchers write off transportation and procurement costs of cost of goods sold by the average percentage offer. We analyzed the impact of different bases of distribution on the profitability of sales. It was found that the use of different distribution bases affects the profitability of sales of certain goods. Tabl.: 1. Refs: 11 titles.

Keywords: transportation and procurement expenses; accounting; methods of distribution; bases distribution; the enterprises of retail trade.

Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 151-157.

Анотація. Мета статті полягає у поглибленні методичного забезпечення щодо оцінки фінансової стійкості підприємств в умовах кредитування аграрного виробництва у сучасних умовах господарювання. Табл.: 1. Іл.: 1. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: фінансова стійкість; аграрне виробництво; прибуток; капітал, показники

УДК 330.131

Зайцева, О. І. Науково-методичні підходи до інтеграції потенціалу адаптації в систему стратегічного управління підприємством / О. І. Зайцева, В. О. Бетіна // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 158-161.

Анотація. Визначено необхідність дослідження адаптаційного потенціалу підприємства в контексті стратегічного управління з метою забезпечення результативності бізнесу. Табл.: 1. Бібліогр.: 9 назв.

Ключові слова: потенціал адаптації; стратегічна адаптація; стратегічно-адаптивне управління, результативність бізнесу.

УДК 658

Хачатрян, В. В. Маркетингове забезпечення управління підприємницьким потенціалом як вимога сучасного ринку / В. В. Хачатрян // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 162-167.

Анотація. Узагальнено результати дослідження аспектів формування і управління розвитком підприємницького потенціалу промислових підприємств в сучасних умовах ринку.

Зроблено висновок про те, що сучасний етап розвитку економіки вимагає нових підходів до розуміння повноцінного функціонування та маркетингового забезпечення підприємницького потенціалу, який формує базу знань, як один із найцінніших ресурсів, котрий підприємство застосовує для свого існування. Іл.: 3. Бібліогр.: 3 назв.

Ключові слова: підприємницький потенціал; елементи; формування; оцінювання; управління; маркетингове забезпечення; вдосконалення; маркетингове управління; стратегія.

УДК 65.014.1:658.589(477)

Гончаренко, І. М. Використання сучасних HR-технологій як ефективного інструменту модернізації системи управління персоналом підприємств в Україні / І. М. Гончаренко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 168-178.

Анотація. В статті обґрунтовано перехід від традиційної системи управління персоналом до сучасної концепції управління персоналом з використанням сучасного інструментарію, націленого на постійне вдосконалення технологій та турбулентність зовнішнього середовища. Іл.: 13. Бібліогр.: 13 назв.

Ключові слова: HR-technologies; system of personnel management; management of enterprises; business; innovations.

UDC 658.1

Hmyrya, V. P. Features assessment of the financial viability of credit conditions in agricultural production / V. P. Hmyrya // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. – P. 151-157.

Abstract. A selection of unsolved is earlier parts of general is-sue. Scientific researching of this problem are characterized by the insufficient level of development and absence by the certain methods of the estimation of sufficiency of financial resources of enterprises while crediting in the difficult conditions of modern market environment.

The aim of the article consists in deepening of the methodical providing in relation to the estimation of financial to firmness enterprises in the conditions of crediting of agrarian production in the modern terms of business activity. Табл.: 1. Figs.: 1. Refs: 10 titles.

Keywords: financial stability; agricultural production; income, capital; performance.

UDC 330.131

Zaitseva, O. I. Scientific and methodological approaches to the incorporation adaptation potential in enterprise management system strategic / O. I. Zaitseva, V. O. Betina // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. – P. 158-161.

Abstract. While acknowledging the theoretical and practical values of previous research results, should determine the need to study the adaptation potential of the company in the context of strategic management to ensure business effectiveness. Табл.: 1. Refs: 9 titles.

Keywords: potential adaptation; adaptation strategy; strategic and adaptive management; business performance.

UDC 658

Khachatryan, V. V. Marketing management providing of entrepreneurial potential as a requirement of modern market / V. V. Khachatryan // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. – P. 162-167.

Abstract. The results of the research aspects of the formation and development management business potential of industrial enterprises in the current market conditions were generalized.

It is concluded that the current phase of economic development requires new approaches to understanding the full operation and marketing support entrepreneurial potential, which forms the base of knowledge as one of the most valuable resources, which the company uses for its existence. Figs.: 3. Refs: 3 titles.

Keywords: budgeting; entrepreneurial potential; elements; formation evaluation; management; marketing support; improvements; marketing management; strategy.

UDC 65.014.1:658.589(477)

Goncharenko, I. M. The application of modern HR-technologies as an effective tool improvement of personnel management enterprises in Ukraine / I. M. Goncharenko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. – P. 168-178.

УДК 658.030

Чікірісов, Д. В. Впровадження методичних підходів портфельного аналізу для оцінки конкурентної позиції підприємства - засобу масової комунікації / Д. В. Чікірісов // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 179-184.

Анотація. Рукопис розкриває економічні мотиви зваженого підходу до побудови портфелю послуг медійних підприємств України на прикладі ТВ ЗМК. Розроблена карта стратегічних позицій на основі типових стратегій конкуренції підприємств за параметрами оптимізації охоплення аудиторії (доля ринку) та диференціації глядачів, яка в підсумку приведена до класичної матриці збалансування портфелю продуктів БКГ. Підкреслена важливість досягнення підприємством ЗМК точки беззбитковості. Іл.: 3. Бібліогр.: 8 назв.

Ключові слова: ТВ засоби масової комунікації; портфель продуктів та послуг; конкурентний статус; глядацька аудиторія; медіа ринок; охоплення; рейтинг.

УДК 658.14.17(047.32)

Васильєва, Т. А. Сучасні методичні підходи до оцінювання прозорості корпоративної звітності / Т. А. Васильєва, С. В. Леонов, І. О. Макаренко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 185-190.

Анотація. У статті обґрунтовується доцільність застосування методик вивчення прозорості корпоративної звітності як інструментів рейтингування компаній з урахуванням їх зусиль в сфері КСВ та формування бенчмарків бізнес-середовища. Автором узагальнено кращі методики дослідження прозорості корпоративної звітності у міжнародній та національній практиці. Доведено необхідність підвищення прозорості корпоративної звітності українських компаній в умовах становлення практик КСВ. Табл.: 3. Бібліогр.: 9 назв.

Ключові слова: прозорість; корпоративна звітність; індекс прозорості; корпоративна соціальна відповідальність; звітність зі сталого розвитку.

УДК 339.7

Рекова, Н. Ю. Особливості і недоліки світової системи протидії відмиванню грошей та фінансування тероризму / Н. Ю. Рекова, О. В. Акімова // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. - С. 191-197.

Анотація. У статті розглянуті основні інститути світової системи протидії ВГ/ФТ. Виявлено, що вона являє собою мережу, яка базується на багатосторонній участі в процедурах моніторингу руху нелегальних фінансових потоків. Її основними рисами є гетерогенність у статусі, досвіді, складі учасників ФАТФ-подібних організацій, можливість впливу учасників на перебіг та результати моніторингу. Табл.: 1. Іл.: 1. Бібліогр.: 16 назв.

Ключові слова: протидія відмиванню грошей; фінансування тероризму; світова система; інститути; інституційна архітектура; недоліки; ФАТФ; ФАТФ-подібні організації.

УДК 636.39.034 338.43

Вдовенко, Н. М. Методична складова формування ринку продукції козівництва в Україні / Н. М. Вдовенко, Н. П. Грищенко, І. О. Марченко // Науковий

Abstract. The paper substantiates the transition from the traditional personnel management system to the contemporary concept of human resources management through the use of modern tools aimed at continuous improvement of technology, subject to turbulent environments challenges. Figs.: 13. Refs: 13 titles.

Keywords: budgeting; HR-технології; система управління персоналом; управління підприємством; менеджмент; бізнес; інновації.

UDC 658.030

Chikirisov, D. V. Identification of the mass media company market competitive position using methodological approaches of the portfolio analysis / D. V. Chikirisov // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 179-184.

Abstract. Article reveals economic incentives of the deliberate approaches to the development of the service portfolio for the Television Companies of Ukraine. It delivers elaborated chart of the TV channels Competitive Strategies based on weekly broadcaster's audience cover (as a Market share) and viewership differentiation which is consequently adopted to the view of classic Boston Consulting Group model of the portfolio of services optimization matrix. Article point out the vital importance to reach a break-even point by Media Companies with further perspective to ensure profitability. Figs.: 3. Refs: 8 titles.

Keywords: TV mass media; product and service portfolio; competitiveness; viewership audience; media market; share, rate.

UDC 658.14.17(047.32)

Vasyl'eva, T. A. Modern methodical approaches to the evaluation of corporate reporting transparency / T. A. Vasyl'eva, S. V. Leonov, I. O. Makarenko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 185-190.

Abstract. The article proves the expediency of using methods of corporate reporting evaluation as tools for companies' ranking based on their CSR efforts and the formation of benchmarks in business environment. The author summarizes best approaches in corporate reporting transparency evaluation in the international and national practice. The necessity of increasing transparency in corporate reporting of Ukrainian companies in conditions of CSR practices spreading are grounded. Tabl.: 3. Refs: 9 titles.

Keywords: transparency; corporate reporting; transparency index; corporate social responsibility; sustainability reporting.

UDC 339.7

Rekova, N. Yu. Features and shortcomings of world system of counteraction to money laundering and financing of terrorism / N. Yu. Rekova, O. V. Akimova // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. - P. 191-197.

Abstract. Main institutions of world system of counteraction to ML/FT are considered. It is found that it is a network based on multilateral participation in procedures of monitoring of the movement of illegal financial flows. Its main features are heterogeneity in the status, experience, the list of participants of FATF-style bodies, a possibility of influence of participants on the course and results of monitoring. Tabl.: 1. Figs.: 1.

вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 198-201.

Анотація. Стаття спрямована на дослідження проблем регуляторної бази функціонування галузі козівництва. Зроблено акцент на необхідності розроблення методичних та науково-практичних рекомендацій з метою досягнення імпортозаміщення на внутрішньому ринку продукцією вітчизняного товаровиробника. Бібліогр.: 7 назв.

Ключові слова: козівництво; виробництво; механізм; ринок; біологічний актив; регулювання; методика; галузь; аграрний сектор.

УДК 339.137.2:639.3:339.923:061.1

Вдовенко, Н. М. Прикладний базис впливу рибної політики на забезпечення населення харчовими продуктами / Н. М. Вдовенко, Л. М. Сокол // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 202-207.

Анотація. Стаття спрямована на дослідження проблем рибної політики та регуляторної бази функціонування рибного господарства. Зосереджено увагу на методичних та науково-практичних рекомендаціях вирішення проблем на ринку аквакультури та рибної продукції. Табл.: 1. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: рибна політика; продовольче забезпечення; ринок, попит; пропозиція; рибне господарство; аквакультура; глобалізація.

УДК 343.8

Гончаренко, О. Г. Концептуалізація підходів до стратегічного управління кримінально-виконавчою системою / О. Г. Гончаренко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 1 (9), ч. 2. – С. 208-212.

Анотація. Стаття присвячена дослідженню формування стратегічної мети, системи цілей та критеріїв ефективності діяльності кримінально-виконавчої системи як підсистеми правоохоронних органів. Табл.: 1. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: місія; стратегічна мета; система цілей; критерії ефективності; показники ефективності.

Refs: 16 titles.

Keywords: counteraction to money laundering; terrorism financing; world system; institutes; institutional architecture; shortcomings; FATF; FATF-style body.

UDC 636.39.034 338.43

Vdovenko, N. M. Methodological component of forming the market of goat products in Ukraine / N. M. Vdovenko, N. P. Hryshchenko, I. O. Marchenko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. – P. 198-201.

Abstract. The article aims at studying the problems of goat industry functioning. It promotes the development of methodological foundations for solving the problem of replacing import products at a domestic market with domestic goat products and providing the population with affordable food products. Refs: 7 titles.

Keywords: goat industry; production; a mechanism; a market; a biological asset; a regulation; a methodology; an area; an agrarian sector.

UDC 339.137.2:639.3:339.923:061.1

Vdovenko, N. M. Applied basis of fish policy effect to public food providing / N. M. Vdovenko, L. M. Sokol // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), P. 2. – P. 202-207.

Abstract. The article aims at studying the problems of fish policy and fisheries functioning. It promotes the development of methodological foundations for solving the problem of food products market. Tabl.: 1. Refs: 10 titles.

Keywords: fishing policy; food providing; market; demand; supply; fisheries; aquaculture; globalization.

UDC 343.8

Goncharenko, O. G. Conceptualization approaches to strategic management of penitentiary system / O. G. Goncharenko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 1 (9), p. 2. – P. 208-212.

Abstract. The article investigates the formation of strategic goals, objectives and system performance criteria of the penal system as a subsystem of the police. Tabl.: 1. Refs: 10 titles.

Keywords: mission; strategic objective; the system objectives; efficiency criteria; indexes of efficiency.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ**Абакуменко
Ольга Вікторівна**

доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-9977-633X>;
Researcher ID: I-2653-2014;
E-mail: Abakumenko.olga@gmail.com

**Акімова
Олена Володимирівна**

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту Донбаської державної машинобудівної академії МОН України;
<http://orcid.org/0000-0001-8098-1790>;
E-mail: kimolen@mail.ru

**Акімов
Олександр Олексійович**

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент Національна служби посередництва і примирення України, Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне;
<http://orcid.org/0000-0002-9557-2276>;
Researcher ID: A-7070-2017;
SPIN-код: 1510-4060;
E-mail: 1970aaa@ukr.net

**Акименко
Олена Юріївна**

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-0323-5978>;
Researcher ID: G-9876-2016;
E-mail: Elena.akymenko@gmail.com

**Апаров
Андрій Миколайович**

доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри господарського та транспортного права Київсьї державної академії водного транспорту імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного;
<http://orcid.org/0000-0001-9674-8360>;
E-mail: attorney@i.ua

**Бабенко
Віталіна Олексіївна**

доктор економічних наук, кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна;
<http://orcid.org/0000-0002-4816-4579>;
E-mail: vitalina_babenko@meta.ua

**Бетіна
Вікторія Олегівна**

аспірант кафедри менеджменту та маркетингу Херсонського національного технічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-0131-0927>;
E-mail: betina180993@gmail.com

**Брінцева
Олена Григоріївна**

кандидат економічних наук, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»;
<https://orcid.org/0000-0003-2442-3000>;
SPIN-код: 5508-4434;
E-mail: o.brintseva@gmail.com

**Васильєва
Тетяна Анатоліївна**

доктор економічних наук, професор кафедри фінансів, економіки та менеджменту Навчально-наукового інституту імені О. Балацького Сумського державного університету;
<https://orcid.org/0000-0001-7889-3521>;
Researcher ID: B-6170-2017;
E-mail: tvasilyeva@ukr.net

-
-
- Вдовенко
Наталія Михайлівна** доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри глобальної економіки Національного університету біоресурсів та природокористування України;
<http://orcid.org/0000-0003-0849-057X>;
E-mail: nata0409@gmail.com
- Гавриленко
Тетяна Володимирівна** кандидат економічних наук, доцент, доцент Науково-дослідного інституту соціально-економічного розвитку;
<http://orcid.org/0000-0002-8702-6582>;
E-mail: gavruh@yandex.ua
- Ганущак–Єфіменко
Людмила Михайлівна** доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри підприємництва та бізнесу Київського національного університету технологій та дизайну;
<http://orcid.org/0000-0002-4458-2984>;
Researcher ID: Q-2309-2016;
E-mail: gavruh@yandex.ua
- Гарафонова
Ольга Іванівна** доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана;
<http://orcid.org/0000-0002-4740-7057>;
SPIN-код: 6091-0184;
E-mail: ogarafonova@ukr.net
- Гмиря
Вікторія Петрівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та банківської справи Черкаського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи»;
<http://orcid.org/0000-0003-3070-0158>;
E-mail: viktoryagmirya@ukr.net
- Гончар
Ольга Іванівна** доктор економічних наук, доцент, професор кафедри маркетингу і товарознавства Хмельницького національного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-3917-7586>;
E-mail: o.i.gonchar@i.ua
- Гончаренко
Оксана Григорівна** доктор економічних наук, доцент, начальник кафедри гуманітарних та соціально-економічних наук Академії Державної пенітенціарної служби;
<http://orcid.org/0000-0002-4485-0846>;
Researcher ID: O-4356-2016;
E-mail: gusochka2004@mail.ru
- Гончаренко
Ірина Миколаївна** кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємництва та бізнесу Київського національного університету технологій та дизайну;
<http://orcid.org/0000-0002-5033-9833>;
Researcher ID: Q-6115-2016;
E-mail: ig75dv@gmail.com
- Гливенко
Валентина Василівна** кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-4590-3567>;
Researcher ID: G-1643-2016;
E-mail: glivenkovv@meta.ua
- Гривко
Сергій Дмитрович** здобувач кафедри економічної теорії Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-8801-0363>;
Researcher ID: B-3712-2017;
SPIN-код: 6580-8710;
E-mail: xpower777@gmail.com
-
-

-
-
- Гришнова
Олена Антонівна** доктор економічних наук, професор кафедри економіки підприємства Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
<http://orcid.org/0000-0002-4178-1662>;
SPIN-код: 4537-7816;
E-mail: grishnova@ukr.net
- Грищенко
Наталія Петрівна** кандидат сільськогосподарських наук, старший викладач кафедри технологій у птахівництві, свинарстві та вівчарстві Національного університету біоресурсів та природокористування України;
<http://orcid.org/0000-0001-7269-1806>;
E-mail: nata0409@gmail.com
- Грищенко
Іван Михайлович** доктор економічних наук, професор, академік Національної академії педагогічних наук України, кафедра економічної кібернетики та маркетингу Київського національного університету технологій та дизайну;
<http://orcid.org/0000-0001-7572-4757>;
Researcher ID: R-7440-2016;
E-mail: hrischenko@gmail.com
- Грищенко
Світлана Владиславівна** доктор педагогічних наук, доцент, професор соціальної роботи Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка;
<http://orcid.org/0000-0002-7694-242X>;
E-mail: intensiv3000@meta.ua
- Жолобецька
Марина Борисівна** аспірант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівського відділення Київського науково-дослідного інституту судових експертиз;
<http://orcid.org/0000-0003-0873-9777>;
Researcher ID: B-8693-2017;
E-mail: marina.chernigov@mail.ru
- Зайцева
Олена Іванівна** кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу Херсонського національного технічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-7250-6292>;
E-mail: lenzai@ukr.net
- Каплун
Віктор Володимирович** доктор технічних наук, професор, проректор з наукової та інноваційної роботи Київського національного університету технологій та дизайну;
<http://orcid.org/0000-0001-7040-9344>;
Researcher ID: B-8704-2017;
E-mail: kaplun.v@knuud.com.ua
- Кобєлева
Тетяна Олександрівна** кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри організації виробництва та управління персоналом Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»;
<http://orcid.org/0000-0001-6618-0380>;
E-mail: tanja.kobeleva@gmail.com
- Косенко
Олександра Петрівна** доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки та маркетингу Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»;
<http://orcid.org/0000-0001-8713-7015>;
E-mail: pgpererva@gmail.com
- Кичко
Ірина Іванівна** доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри управління персоналом та економіки праці Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-1110-4177>;
Researcher ID: H-1753-2016;
-
-

-
-
- Лень Василь Степанович**
E-mail: ira41215@rambler.ru
кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-1777-2886>;
Researcher ID: G-9655-2016;
E-mail: Vasil_len@meta.ua
- Лєонов Сергій Вячеславович**
доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Сумського державного університету;
<http://orcid.org/0000-0001-5639-3008>;
E-mail: SVL76@mail.ru
- Литвин Світлана Володимирівна**
кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов професійного спрямування Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-0530-1822>;
E-mail: xpower777@gmail.com
- Лук'яшко Павло Олександрович**
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-2926-9690>;
Researcher ID: H-1044-2014;
SPIN-код: 6298-8890;
E-mail: pavelluk@ukr.net
- Макаренко Інна Олександрівна**
кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування Навчально-наукового інституту бізнес-технологій «УАБС» Сумського державного університету;
<http://orcid.org/0000-0001-7326-5374>;
Researcher ID: P-3526-2014;
E-mail: i.o.makarenko.rmv@gmail.com
- Матвійчук Наталія Миколаївна**
кандидат економічних наук, доцент кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;
<http://orcid.org/0000-0001-7168-4073>;
Researcher ID: C-8317-2017;
SPIN-код: 5796-7224;
E-mail: talja-wnu@rambler.ru
- Марченко Ірина Олександрівна**
аспірант кафедри глобальної економіки Національного університету біоресурсів та природокористування України;
<http://orcid.org/0000-0001-8623-4489>;
E-mail: nata0409@gmail.com
- Марченко Наталія Андріївна**
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного технологічного університету;
Researcher ID: H-1811-2016;
E-mail: manatan@i.ua
- Мельничук Любов Сергіївна**
кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства Чорноморського національного університету імені Петра Могили;
<https://orcid.org/0000-0002-6427-1315>;
E-mail: Lyuba_melnichuk@mail.ru
- Назарко Світлана Олексіївна**
кандидат економічних наук, заступник директора з науково-педагогічної роботи Чернігівського інституту МАУП Чернігівський
-
-

-
-
- інститут імені Героїв Крут Міжрегіональної Академії управління персоналом;
<https://orcid.org/0000-0002-4841-9201>;
E-mail: S.Nazarko@ukr.net
- Петровська
Аліна Сергіївна** аспірант кафедри менеджменту інноваційної діяльності та державного управління Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-4680-6926>;
Researcher ID: C-1303-2017;
E-mail: Alina777petrovskaya@gmail.com
- Пермінова
Владислава Анатоліївна** кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-5082-6308>;
Researcher ID: F-9592-2016;
E-mail: vladaperminova@gmail.com
- Рекова
Наталія Юріївна** доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства Донбаської державної машинобудівної академії МОН України;
<http://orcid.org/0000-0001-8071-5310>;
Researcher ID: S-2026-2016;
E-mail: nata-rekova@ya.ru
- Реслер
Марина Василівна** доктор економічних наук, доцент, академік Академії економічних наук України, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування та маркетингу Мукачівського державного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-3787-9472>;
E-mail: reslermarina76@gmail.com
- Савченко
Володимир Федорович** доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії, Заслужений економіст України Чернігівського національного технологічного університету, заслужений економіст України;
<https://orcid.org/0000-0002-0884-4940>;
Researcher ID: H-3603-2014
- Семенова
Юлія Миколаївна** магістр публічного управління, аспірант кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне, Національна служба посередництва і примирення України;
<https://orcid.org/0000-0001-7805-6213>;
SPIN-код: 7081-8471;
E-mail: yuliya_kh@ukr.net
- Сікалюк
Анжела Іванівна** кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-6681-271X>;
Researcher ID: F-4349-2016;
E-mail: sangela78@mail.ru
- Сокол
Леся Михайлівна** кандидат економічних наук, асистент кафедри глобальної економіки Національного університету біоресурсів та природокористування України;
<http://orcid.org/0000-0002-0189-6334>;
E-mail: Lesia_sokol@ukr.net
- Скупський
Руслан Миколайович** доктор економічних наук, доцент, професор кафедри управління земельними ресурсами Чорноморського національного

-
-
- університету імені Петра Могили;
<http://orcid.org/0000-0003-1522-6101>;
E-mail: skuruslan@gmail.com
- Ткачова
Надія Петрівна** кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та маркетингу Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»;
<http://orcid.org/0000-0002-3840-4516>;
E-mail: tkachovanadegda@rambler.ru
- Толкованов
В'ячеслав Вікторович** доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри менеджменту та публічного управління Тернопільського національного економічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-2698-3327>;
Researcher ID: D-8264-2017;
E-mail: tolkovanov@hotmail.com
- Хачатрян
Валентина Валентинівна** кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки та міжнародних відносин Вінницького торговельно-економічного інституту, Київського національного торговельно-економічного університету;
<https://orcid.org/0000-0003-0620-3223>;
E-mail: Khachatryan9191@ukr.net
- Чікірісов
Дмитро Валерійович** магістр, аспірант кафедри менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»;
<https://orcid.org/0000-0001-8691-6420>;
E-mail: 1980dc@ukr.net
- Шматковська
Тетяна Олександрівна** кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;
<http://orcid.org/0000-0003-2771-9982>;
Researcher ID: A-7979-2017;
E-mail: Shmatkovska2016@gmail.com
- Шурпа
Світлана Ярославівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту і маркетингу Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;
<http://orcid.org/0000-0003-2796-2771>;
E-mail: tekram@ukr.net
- Шулик
Юлія Віталіївна** кандидат економічних наук, старший викладач кафедри фінансів, обліку і аудиту Національного університету «Острозька академія»;
<http://orcid.org/0000-0003-3055-615X>;
Researcher ID: C-9553-2017;
E-mail: Yulia.shulyk@oa.edu.ua
- Щербак
Валерія Геннадіївна** доктор економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва та бізнесу Київського національного університету технологій та дизайну;
<http://orcid.org/0000-0002-7918-6033>;
Researcher ID: P-6903-2016;
E-mail: valery_shcherbak@i.ua
- Щербата
Марина Юріївна** кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки і міжнародних економічних відносин Міжнародного гуманітарного університету (м. Одеса);
<http://orcid.org/0000-0003-2754-6292>;
E-mail: bamzya84@mail.ru
- Ющенко
Надія Леонідівна** кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівського

національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0001-5213-8341>;
Researcher ID: F-3202-2016;
E-mail: yushchenkonadezhda@gmail.com

**Якимчук
Аліна Юрїївна**

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності; Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне;
<http://orcid.org/0000-0002-5038-5215>;
Researcher ID: A-7576-2017;
SPIN-code: 3090-7495;
E-mail: alinayakim@ukr.net

AUTHORS DATA

**Abakumenko
Olha Viktorivna**

Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-9977-633X>;
Researcher ID: I-2653-2014;
E-mail: Abakumenko.olga@gmail.com

**Akimov
Oleksandr Oleksiyovych**

Candidate of Public Administration, Associate Professor National Service of Mediation and Conciliation of Ukraine, National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, Ukraine;
<http://orcid.org/0000-0002-9557-2276>;
Researcher ID: A-7070-2017;
SPIN-code: 1510-4060;
E-mail: 1970aaa@ukr.net

**Akimova
Olena Volodymyrivna**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor Department of Accounting and Audit in Donbass State Engineering Academy of Ministry of Education and Science of Ukraine;
<http://orcid.org/0000-0001-8098-1790>;
E-mail: kimolen@mail.ru

**Akymenko
Olena Yuriivna**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting, Taxation and Audit in Chernihiv National Technological University;
<http://orcid.org/0000-0002-03235978>;
Researcher ID: G-9876-2016;
E-mail: E-mail: Elena.akymenko@gmail.com

**Aparov
Andriy Mykhailovych**

Doctor of law, Docent, Head of department of commercial and transport law Kyiv State Maritime Academy named after hetman Petro Konashevich-Sahaydachni;
<http://orcid.org/0000-0001-9674-8360>;
E-mail: attorney@i.ua

**Babenko
Vitalina Oleksiivna**

Doctor of Economic Sciences, Candidate of Technical Sciences, Associate Professor of International Business and Economic Theory Department in V.N. Karazin Kharkiv National University;
<http://orcid.org/0000-0002-4816-4579>;
E-mail: vitalina_babenko@meta.ua

**Betina
Viktoriia Olegivna**

Postgraduate of Management Department and Marketing Kherson National Technical University;
<http://orcid.org/0000-0003-0131-0927>;
E-mail: betina180993@gmail.com

Britchenko

Doctor of Economic Sciences, Professor in State Higher prof.

-
-
- Igor Genadiyovych** Stanislaus Tarnowski Educational Institution (Tarnobrzeg, Poland);
<http://orcid.org/0000-0002-9196-8740>;
SPIN-code: 1835-6982;
E-mail: ibritchenko@gmail.com
- Chikirisov
Dmytro Valeriyovych** Master, Postgraduate at the Department of Management in National
Vadym Hetman Economics University;
<http://orcid.org/0000-0001-8691-6420>;
E-mail: 1980dc@ukr.net
- Glivenko
Valentina Vasilivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Professor
Department of Accounting, Taxation and Auditing Chernihiv National
University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-4590-3567>;
Researcher ID: G-1643-2016;
E-mail: glivenkovv@meta.ua
- Gonchar
Olga Ivanivna** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor at the
Department of Marketing and Merchandising at Khmelnytsky National
University;
<http://orcid.org/0000-0003-3917-7586>;
E-mail: o.i.gonchar@i.ua
- Goncharenko
Oksana Grigoriyivna** Doctor of Economic Sciences, Assistant Professor, Head of
Humanitarian and Socio-Economic Sciences Department in Academy of
State Penitentiary Service;
<http://orcid.org/0000-0002-4485-0846>;
Researcher ID: O-4356-2016;
E-mail: gusochka2004@mail.ru
- Goncharenko
Iryna Mykolayivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Department
Entrepreneurship and Business in Kyiv National University of
Technologies and Design;
<http://orcid.org/0000-0002-5033-9833>;
Researcher ID: Q-6115-2016;
E-mail: ig75dv@gmail.com
- Grishnova
Olena Antonivna** Doctor of Economic Sciences, Professor of Department of Enterprise
Economics Taras Shevchenko National University of Kyiv;
<http://orcid.org/0000-0002-4178-1662>;
SPIN-code: 4537-7816;
E-mail: grishnova@ukr.net
- Grivko
Serhii Dmytrovych** Applicant at the Department of Economic Theory in Chernihiv national
University of technology;
<http://orcid.org/0000-0002-8801-0363>;
Researcher ID: B-3712-2017;
SPIN-code: 6580-8710;
E-mail: xpower777@gmail.com
- Gryshchenko
Ivan Mykhailovych** Doctor of Economic Sciences, Professor Academician of National
Academy of Pedagogical Science Economic cybernetics and marketing
Kyiv National University of Technologies and Design;
<http://orcid.org/0000-0002-7694-242>[Xorcid.org/0000-0001-7572-4757](http://orcid.org/0000-0001-7572-4757) ;
Researcher ID: R-7440-2016;
E-mail: hrischenko@gmail.com
- Hanushchak-Efimenko
Ludmila Mykhailivna** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Head of
Department of Entrepreneurship and Business in Kyiv National
University of Technologies and Design;
<http://orcid.org/0000-0002-4458-2984>;
Researcher ID: Q-2309-2016;
E-mail: gavruh@yandex.ua
-
-

-
-
- Harafonova
Olha Ivanivna** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Management at Kyiv National Vadym Hetman Economic University;
<http://orcid.org/0000-0002-4740-7057>;
SPIN-code: 6091-0184;
E-mail: ogarafonova@ukr.net
- Havrylenko
Tetiana Volodymyrivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Science and Research Institute of Social and Economic Development;
<http://orcid.org/0000-0002-8702-6582>;
E-mail: gavruh@yandex.ua
- Hmyryia
Viktoryia Petrovna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the department of Finances and Banking in Cherkassy Educational-Scientific Institute of SHEE "Banking University";
<http://orcid.org/0000-0003-3070-0158>;
E-mail: viktoryagmirya@ukr.net
- Hryshchenko
Nataliia Petrivna** Candidate of Agricultural Sciences, Senior Lecturer at the Department of Technologies in poultry, swine breeding and sheep breeding in National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv;
<http://orcid.org/0000-0001-7269-1806>;
E-mail: nata0409@gmail.com
- Hryshchenko
Svetlana Vladyslavivna** Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of Social work in Chernihiv National Taras Shevchenko teachers training University;
<http://orcid.org/0000-0002-7694-242X>;
E-mail: intensiv3000@meta.ua
- Kaplun
Viktor Volodymyrovych** Doctor of Technical Sciences, Professor, Vice Rector for Research and Innovation in Kyiv National University of Technology and Design;
<http://orcid.org/0000-0001-7040-9344>;
Researcher ID: B-8704-2017;
E-mail: kaplun.v@knuud.com.ua
- Khachatryan
Valentyna Valentynivna** Candidate of Economic Sciences, Docent, Head of the Department of Economy and International Relations in Vinnitsa Trade and Economic Institute of Kyiv National University of Trade and Economics;
<http://orcid.org/0000-0003-0620-3223>;
E-mail: Khachatryan9191@ukr.net
- Kobielieva
Tetiana Oleksandrivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Production, and Management in National technical University "Kharkiv Polytechnic Institute";
<http://orcid.org/0000-0001-6618-0380>;
E-mail: tanja.kobeleva@gmail.com
- Kosenko
Oleksandra Petrivna** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Economics and Marketing in National technical University "Kharkiv Polytechnic Institute";
<https://orcid.org/0000-0001-8713-7015>;
E-mail: pgpererva@gmail.com
- Kychko
Irina Ivanivna** Doctor of Economic Sciences, Docent, Head of the Department of Personnel Management and Labour Economics in Chernihiv National University of Technology, Department of Personnel Management and Labour Economics;
<https://orcid.org/0000-0002-1110-4177>;
Researcher ID: H-1753-2016;
E-mail: ira41215@rambler.ru
- Len** Candidate of Economic Sciences, Professor, Professor at the
-
-

-
-
- Vasyl Stepanovich** Department of Accounting, Taxation and Auditing Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0003-1777-2886>;
Researcher ID: G-9655-2016;
E-mail: Vasil_ilen@meta.ua
- Lieonov
Sergij Vasyl'ovych** Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor at the Department of Finances, Banking and Insurance in Sumy State University;
<http://orcid.org/0000-0001-5639-3008>;
E-mail: SVL76@mail.ru
- Lukyashko
Pavlo Oleksandrovych** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-2926-9690>;
Researcher ID: H-1044-2014;
SPIN-code: 6298-8890;
E-mail: pavelluk@ukr.net
- Lytvyn
Svitlana Volodymyrivna** Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Head of the Department of Foreign Languages for Specific Purposes in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-0530-1822>;
E-mail: xpower777@gmail.com
- Makarenko
Inna Oleksandrivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of accounting and tax in Educational and Sciences Institute of Business Technologies "UABD" of Sumy State University;
<http://orcid.org/0000-0001-7326-5374>;
Researcher ID: P-3526-2014;
E-mail: i.o.makarenko.rmv@gmail.com
- Marchenko
Natalia Andriyivna** Candidate of Economic Science, Associate Professor at the Department of Finance, Banking and Insurance in Chernihiv National University of technology;
Researcher ID: H-1811-2016;
E-mail: manatan@i.ua
- Matviichuk
Nataliia Mykolayivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor Department of Analytical Economics and Environmental Management Lesya Ukrainka Eastern European National University;
<http://orcid.org/0000-0001-7168-4073>;
Researcher ID: C-8317-2017;
SPIN-code: 5796-7224;
E-mail: talja-wnu@rambler.ru
- Melnychuk
Liubov Serhiyivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of enterprise economy in Petro Mohyla Black Sea National University;
<http://orcid.org/0000-0002-6427-1315>;
E-mail: Lyuba_melnichuk@mail.ru
- Nazarko
Svitlana Orlksiyivna** Candidate of Economic Sciences, Deputy Director of scientific-pedagogical part in Chernihiv Institute of Inter-Regional Akademy of Personnel Management, Chernihiv Heroes of Kruty Institute of Inter-Regional Academy of Personnel Management;
<https://orcid.org/0000-0002-4841-9201>;
E-mail: S.Nazarko@ukr.net
- Perminova
Vladyslava Anatoliivna** Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages for Specific Purposes in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-5082-6308>;
-
-

-
-
- Petrovskaya
Alina Serhiyivna** Researcher ID: F-9592-2016;
E-mail: vladaperminova@gmail.com
Postgraduate at the Department of Management of Innovational Activity and State administration in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0003-4680-6926>;
Researcher ID: C-1303-2017;
E-mail: Alina777petrovskaya@gmail.com
- Rekova
Nataliia Yuriyivna** Doctor of Economic Sciences, Professor at the Department of Economic of Enterprise Donbass State Engineering Academy of Ministry of Education and Science of Ukraine;
<http://orcid.org/0000-0001-8071-5310>;
Researcher ID: S-2026-2016;
E-mail: nata-rekova@ya.ru
- Resler
Maryna Vasylivna** Doctor of Economics, Associate Professor, Academician of Academy of economic Sciences of Ukraine, Professor, Head of Accounting, Taxation and Marketing in Mukachevo State University;
<http://orcid.org/0000-0002-3787-9472>;
E-mail: reslermarina76@gmail.com
- Savchenko
Volodymyr Fedorovych** Candidate of Economic Sciences, Professor, Professor at the Department of economic theory, Honoured Economist of Ukraine in Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0001-7637-2124>;
Researcher ID: B-2066-2017;
E-mail: xpover777@gmail.com
- Semenova
Yulia Mykolayivna** Master of Public Administration, Postgraduated at the Department of State Administration, Documentation and Information Activities in National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, Ukraine; National Service of Mediation and Conciliation Ukraine, Kyiv;
<https://orcid.org/0000-0001-7805-6213>
SPIN-code: 7081-8471;
E-mail: yuliya_kh@ukr.net
- Shcherbak
Valeriia Genadiivna** Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor at the Department od Entrepreneurship and Business, Kyiv National University of Technologies and Design;
<http://orcid.org/0000-0002-7918-6033>;
Researcher ID: P-6903-2016;
E-mail: valery_shcherbak@i.ua
- Shcherbata
Maryna Yuriivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Economics and International Economic Relations The International University for the Humanities (Odesa);
<http://orcid.org/0000-0003-2754-6292>;
E-mail: bamzya84@mail.ru
- Shestakovska
Tatyana Leonydyvna** Candidate of Economic Sciences, Senior Lecturer Economic theory Chernihiv National University of Technological;
<http://orcid.org/0000-0002-8098-8439>;
Researcher ID: G-8563-2014;
E-mail: shestakovska27@yandex.ru
- Shulyk
Yuliia Vitaliivna** Candidate of Economic Sciences, Senior Lecturer finance, accounting and auditing National University of Ostroh Academy;
<http://orcid.org/0000-0003-3055-615X>;
Researcher ID: C-9553-2017;
E-mail: Yulia.shulyk@oa.edu.ua
- Shurpa
Svitlana Yaroslavivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor Management and Marketing Department State Higher Educational Institution
-
-

-
-
- "Carpathian National University named after V. Stefanik";
<http://orcid.org/0000-0003-2796-2771>;
E-mail: tekram@ukr.net
- Sikaliuk
Anzhela Ivanivna** Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages for Specific Purpose in Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0002-6681-271X>;
Researcher ID: F-4349-2016;
E-mail: sangela78@mail.ru
- Skupskiy
Ruslan Mykolaiovych** Doctor of Economics Sciences, Associate Professor Professor Department of land Administration in Petro Mohyla Black Sea National University;
<https://orcid.org/0000-0003-1522-6101>;
E-mail: skuruslan@gmail.com
- Sokol
Lesia Mykhailivna** Candidate of Economic Sciences, Assistant Professor at the Department of Global Economics National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv;
<https://orcid.org/0000-0002-0189-6334>;
E-mail: Lesia_sokol@ukr.net
- Tkachova
Nadezhda Petrivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Economics and marketing National technical University "Kharkiv Polytechnic Institute";
<http://orcid.org/0000-0002-3840-4516>;
E-mail: tkachovanadegda@rambler.ru
- Tolkovanov
Vyacheslav Viktorovych** Doctor of Public Administration, Associate Professor, Professor at the Department of Management and Public Administration in Ternopil National Economic University;
<http://orcid.org/0000-0003-2698-3327>;
Researcher ID: D-8264-2017;
E-mail: tolkovanov@hotmail.com
- Vasilieva
Tatiana Anatoliivna** Doctor of Economic Sciences, Professor at the Department of Finance, Economy and Management in Educational and Research Oleg Balatskiy Institute of Sumy State University;
<http://orcid.org/0000-0001-7889-3521>;
Researcher ID: B-6170-2017;
E-mail: tavasilyeva@ukr.net
- Vdovenko
Nataliia Mykhailivna** Doctor in Economic, Professor Head of Department Global Economics National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv;
<http://orcid.org/0000-0003-0849-057X>;
E-mail: nata0409@gmail.com
- Yakymchuk
Alina Yuriivna** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of State Administration, Documentation and Information Activities; National University of Water and Environmental Engineering, Rivne;
<http://orcid.org/0000-0002-5038-5215>;
Researcher ID: A-7576-2017;
SPIN-code: 3090-7495;
E-mail: alinayakim@ukr.net

**Yushchenko
Nadia Leonydyvna**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting, Taxation and Audit Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0001-5213-8341>;
Researcher ID: F-3202-2016
E-mail: yushchenkonadezhda@gmail.com

**Zaitseva
Olena Ivanivna**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Management and Marketing at Kherson National Technical University;
<http://orcid.org/0000-0002-7250-6292>;
E-mail: lenzai@ukr.net

**Zholobetska
Mariana Borisovna**

Postgraduate at the Department of Accounting, Taxation and Audit Chernihiv Branch of the Kyiv Scientific and Research Institute of Forensic Expert Studies;
<http://orcid.org/0000-0003-0873-9777>;
Researcher ID: B-8693-2017;
E-mail: marina.chernigov@mail.ru

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ ТА ПОДАННЯ РУКОПISУ ДО ЖУРНАЛУ

1. Мова написання рукопису статті: українська, англійська, російська. У разі подання статті українською або російською мовами **обов'язкове надання перекладу статті англійською мовою** (відповідно до п. 2.9. Наказу "Про затвердження порядку формування переліку наукових фахових видань України" від 17.10.2012 р. № 1111).

2. Рукопис статті подається до редакції у формі:

– файлу рукопису надсилається на електронну адресу редакції nauk_visn@ukr.net у форматі "**Автор - Назва статті**". Рекомендується також надання копій сторінок у форматі **Adobe PDF** (або інших форматів за попередньої згоди редакції).

3. Рукопис статті супроводжується:

– **зовнішньою рецензією** із зазначенням наукового ступеня рецензента, вченого звання, посади, місця роботи (без скорочень), завіреною печаткою;

– **англомовним перекладом статті** завіреним фахівцем з англійської мови (бюро перекладів або викладачами англійської мови);

– **відомостями про автора (авторів)** (завантажити шаблон ви можете на сайті «Наукового вісника Полісся» у розділі «Правила оформлення та подання рукопису»);

4. Рукопис статті не має містити заборонених до друку матеріалів, оскільки журнал є відкритим джерелом інформації. За зміст статті та інформаційне наповнення несе відповідальність автор (автори) статті та експерти.

5. Форма подання статті:

– обсяг рукопису – 12-24 тис. знаків (як виняток, не більше 40 тис. знаків), включаючи рисунки та таблиці;

– кількість співавторів – не більше трьох.

– стаття повинна бути підготовлена за допомогою редактора **Word for Windows®** або сумісного редактора;

– рукопис повинен мати наскрізну нумерацію сторінок із вільним розміщенням нумерації в листі;

– **формат аркуша** – А4 (210×297), орієнтація сторінки – «**книжна**»; поля: **ліворуч** – 2,5 см; **праворуч** – 2,5 см;

зверху – 2,5 см; **знизу** – 3 см; **переплетіння** – 0 см; **інтервал між рядками** – 1,5 пт.; інтервал між абзацами «**до**», «**після**» – 0 пт; відступи «**праворуч**», «**ліворуч**» – 0 пт; відступ першої строчки – 1,27 см;

– рисунки, фотографії, графіки слід **вставляти** в текст статті як **об'єкт**. Положення об'єкта – «**в тексті**»;

– рисунки, створені у вбудованому у WinWord редакторі рисунків, слід подавати як згруповані об'єкти.

– рисунки та таблиці не повинні розривати речення в абзаці, тобто вони мають бути розташовані після того абзацу, в якому на них робиться перше посилання в тексті.

6. Фізичні величини повинні подаватися в одиницях системи СІ.

7. Текст рукопису має бути побудований за загальноприйнятою схемою українською (або мовою статті) та англійською мовами:

- **індекс УДК** у верхньому лівому кутку листа (Times New Roman, 14 пт.) та англійською мовою (**UDC**);

- **ініціали та прізвища авторів** у верхньому правому кутку листа українською (або мовою статті) та англійською мовою (Times New Roman, 14 пт.). Порядок подання: **ім'я, по-батькові, прізвище**;

- **науковий ступінь, вчене звання** українською (або мовою статті) та англійською мовою (Times New Roman, 14 пт.). У статті **не потрібно** вказувати назву факультету або кафедри, де працює автор (або автори);

- **порожній рядок** (Times New Roman, 14 пт.);

- **назва статті** - великими літерами, по центру українською (або мовою статті) та англійською мовою (Times New Roman, 14 пт., **жирний**). Назва статті подається без використання вузькоспеціалізованих скорочень, крапка в кінці назви не ставиться;

- **порожній рядок** (Times New Roman, 14 пт.);

- **анотація структурована** (1500-2000 знаків) українською (або мовою статті) та англійською мовами (Times New Roman, 12 пт., *курсив*); **анотацію не потрібно розміщувати на окремому листі**. Анотація повинна містити стисле формулювання змісту статті, не повторювати назву статті. Загальна структура анотації повинна містити:

- актуальність теми дослідження (**Urgency of the research**);

- постановка проблеми (**Target setting**);

- аналіз останніх досліджень і публікацій (**Actual scientific researches and issues analysis**);

- виділення недосліджених частин загальної проблеми (**Uninvestigated parts of general matters defining**);

- постановка завдання (**The research objective**);

- викладення основного матеріалу (**стисло**) (**The statement of basic materials**);

- висновки відповідно до статті (**Conclusions**).

- **порожній рядок** (Times New Roman, 14 пт.);

- **ключові слова** (3-10 слів) українською (або регіональною мовою) та англійською мовами (Times New Roman, 12 пт., *курсив*);

– **актуальність теми дослідження** (Times New Roman, 14 пт.);

– **постановка проблеми** (Times New Roman, 14 пт.);

– **аналіз останніх досліджень та публікацій** (Times New Roman, 14 пт.);

– **виділення недосліджених частин загальної проблеми** (Times New Roman, 14 пт.);

– **постановка завдання** (Times New Roman, 14 пт.);

– **виклад основного матеріалу** (можливий розподіл на підрозділи) (Times New Roman, 14 пт.);

– **висновки** відповідно до статті (Times New Roman, 14 пт.);

– **порожній рядок** (Times New Roman, 14 пт.);

– **література** (Times New Roman, 12 пт., **жирний**, по центру), обсяг до 10 джерел, детальна інформація щодо оформлення – п. 7;

– **references** (Times New Roman, 12 пт., **жирний**, по центру), обсяг до 10 джерел, детальна інформація щодо оформлення – п. 8.

- надійшла стаття до редакції у нижньому правому кутку листа (Times New Roman, 12 пт.) у форматі (ДД.ММ.РРРР);
- бібліографічний опис для цитування у нижньому лівому кутку листа (Times New Roman, 12 пт.).

7. Літературні джерела, що цитуються, повинні бути пронумеровані відповідно до порядку звертання до них у тексті. Посилання на джерело подається у квадратних дужках, наприклад: «... відомо з [4]. ...» або «... розглянуто у [4, С. 203] ...». Список літератури наводиться наприкінці статті відповідно до порядку звернення по тексту на мові оригіналу та згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

8. Список літератури англійською мовою повинен бути оформлений за міжнародним бібліографічним стандартом APA (<http://www.bibme.org/citation-guide/apa/>). Якщо наукова праця написана мовою, що використовує кириличний алфавіт, то її бібліографічний опис необхідно транслітерувати латинськими літерами. Після назви праці латинськими літерами зазначається переклад англійською мовою у дужках.

9. Автор (автори) може бути ознайомлений з коректурою статті. Зміна верстки автором, за виключенням виправлення помилок, не допускається. Виправлену та підписану коректуру слід повернути до редакції протягом двох днів після її отримання.

10. Рішення про можливість публікації статті приймає редколегія.

11. Робота, що не відповідає вищезазначеним вимогам, буде повернена секретарем редколегії.

Адреса редакції:	14033, м. Чернівці, вул. Стрілецька, 1, к. 103
Відповідальний за випуск:	Мороз Наталія Вікторівна
Телефон:	(04622) 5-69-81
E-mail:	nauk_visn@ukr.net

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ

УДК 338.43:332.1(100)

UDC 332.1(100):338.2

Т. Г. Васильців, д. е. н., професор,
В. В. Бойко, к. е. н., доцент

T. G. Vasylytsiv, Doctor of Economic
Sciences, Professor
V. V. Boiko, Candidate of Economic
Sciences, Associate Professor

СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

INTERNATIONAL PRACTICES OF RURAL DEVELOPMENT IN CONTEXT OF STATE ECONOMIC SECURITY POLICY

Актуальність теми дослідження. Важливість вивчення міжнародного досвіду розвитку сільських районів в контексті застосовуваних принципів державної політики економічної безпеки визначається надмірним регіональним відмінностями в Україні.

Постановка проблеми. Доцільним є вивчення кращих міжнародних напрацювань в галузі розвитку сільських територій, з метою аргументації можливостей реалізації та адаптивного використання в національному контексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові праці таких вчених, як В. Бечко, А. Ключник, О. Прокопчук, А. Селищев, Т. Сокольська, Д. Соломонко, Ю. Улянич, В. Чемерис та інші мали справу з міжнародним досвідом розвитку сільських територій.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Науковцями ще недостатньо опрацьовані питання аргументації можливостей реалізації пріоритетних областей міжнародного досвіду розвитку сільських територій в контексті реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки.

Постановка завдання. Стаття покликана структурувати кращі практики міжнародного досвіду розвитку сільських територій в контексті державної політики забезпечення економічної безпеки і обґрунтування його адаптивного використання у вітчизняних економічних умовах.

Виклад основного матеріалу. У статті

Urgency of the research. The importance of studying the international experience of rural areas development in the context of applied principles of the state economic security policy is determined by excessive regional disparities in Ukraine.

Target setting. It is reasonable to study thoroughly international best practices in the field of rural areas development in order to give reasons for the possibilities of its implementation and adaptive use in domestic context.

Actual scientific researches and issues analysis. The scientific works of such scholars as V. Bechko, A. Kliuchnyk, O. Prokopchuk, A. Selyshchev, T. Sokolska, D. Solomonko, Yu. Ulyanych, V. Chemeris and others deal with the international experience of rural areas development.

Uninvestigated parts of general matters defining. The scientists have not yet sufficiently developed the argumentation of the implementation opportunities of the priority areas of the international experience of rural areas development in the context of implementation of the state economic security policy.

The research objective. The article aims to structure the best practices of international experience of rural areas development in the context of state economic security policy and justification of its adaptive use in domestic economic conditions.

The statement of basic materials. The article proves the expediency of using international experience of the promotion of socio-economic development of rural areas in the context

обґрунтовується доцільність використання міжнародного досвіду сприяння соціально-економічному розвитку сільських районів в контексті реалізації державної політики економічної безпеки України. Диференційований характеристика державних категорій підтримки аграрного сектора був зроблений в роботі по термінології СОТ. Визначаються ключові пріоритети безпеки Спільної сільськогосподарської політики країн-членів ЄС. Автором розглядається подолання диспропорцій регіонального розвитку у міжнародній практиці та розкривається закордонний досвід страхування ризиків в сільськогосподарському секторі.

Висновки. Адаптивне використання міжнародного досвіду розвитку сільських районів може звести до мінімуму потенційні ризики управління, беруться до уваги можливі прорахунки державної політики, підвищення раціонального обґрунтування вибору стратегії економічної безпеки, прогнозування значення показників його функціональних компонентів, заснованих на прецеденті передової міжнародної практики.

Ключові слова: світовий досвід; економічна безпека; сільські території; ризик; державна політика.

of the implementation of Ukraine's state economic security policy. A differentiated characteristic of the state support categories of the agrarian sector was made in the paper according to the WTO terminology. The key security priorities of the Common Agricultural Policy of the EU member countries are determined too. The international practices of overcoming the imbalances of regional development are examined by the author. The author has studied foreign risk insurance experience in the agricultural sector. World best practices of the minimization of information uncertainty level of management decision-making in an environment of rural development through the use of the agricultural advisory services tools are examined by the author.

Conclusions. Adaptive use of the international experience of rural areas development can minimize the potential risks of management, take into account possible blunders of government policy, enhance rational justification for the choice of strategy of economic security, predict the value of the indicators of its functional components, based on the precedent of best international practices.

Keywords: international experience; economic security; rural areas; risk; state policy.

Актуальність теми дослідження. Важливість вивчення світового досвіду розвитку сільських територій в контексті реалізації прикладних засад державної політики забезпечення економічної безпеки обумовлюється ...

Постановка проблеми. Доцільним є змістовне вивчення напрацювань передового світового досвіду в сегменті розвитку сільських територій з...

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню світового досвіду розвитку сільських територій присвячені наукові праці таких учених як В. Бечко, А. Ключник, О. Прокопчук, А. Селищев, Т. Сокольська, Д. Соломонко, Ю. Улянич, В. Чемерис та інші. Науковцями досліджено теоретико-прикладні аспекти провадження європейського досвіду...

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Науковцями ще недостатньо опрацьованими залишаються питання аргументації можливостей імплементації пріоритетних напрямів світового досвіду розвитку сільських територій в контексті реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки...

Постановка завдання. Метою статті є структуризація передових практик світового досвіду розвитку сільських територій в контексті державної політики забезпечення економічної безпеки та обґрунтування його адаптивного використання у вітчизняних умовах господарювання...

Виклад основного матеріалу. Ресурсний потенціал економічно розвинених держав дозволяє, поряд із протидією зовнішнім викликам, ефективно протистояти дестабілізуючим впливам внутрішніх загроз, що пов'язані із стагнацією соціально-економічного...

Висновок. Імплементация пріоритетних досягнень світового досвіду державної політики економічної безпеки засобами активізації розвитку сільських територій реструктуризує традиційні методологічні підходи до формалізації системи...

Література

1. Studies on the Agricultural and Food Sector in Central and Eastern Europe [Electronic recourse] / Edited by Leibniz Institute of Agricultural Development in Central and Eastern Europe IAMO, 2009. – Volume 49. – Mode of access: <http://econpapers.repec.org/bookchap/zbwiamost/49.htm>.
2. Перспективи розвитку сільського господарства після вступу України до СОТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zoda.gov.ua/article/1963/perspektivi-rozvitku-sil'skogo-gospodarstva-pislya-vstupu-ukrajini-do-sot.html>.
3. Organization for economic cooperation and development [Electronic recourse]. – Mode of access: <http://www.oecd.org/about/>.
4. Ключник, А. В. Формування та розвиток економічного потенціалу сільських територій України: монографія/ А. В. Ключник. – Миколаїв : Дизайн та поліграфія, 2011. – 468 с.
5. Селищев, А. С. Китайская экономика в XXI веке / А. С. Селищев, Н. А. Селищев. – СПб, 2004. – 240 с.
6. Прокопчук, О. Т. Особливості страхування аграрних ризиків у країнах світу / О. Т. Прокопчук, Ю. В. Улянич, В. П. Бечко // Актуальні проблеми економіки. – 2014.– № 3 (153). – С. 46–53.

References

1. Studies on the Agricultural and Food Sector in Central and Eastern Europe (2009) / Edited by Leibniz Institute of Agricultural Development in Central and Eastern Europe IAMO, Volume 49. Retrieved from: <http://econpapers.repec.org/bookchap/zbwiamost/49.htm>.
2. *Perspektyvy rozvytku sil'skoho hospodarstva pislia vstupu Ukrainy do SOT [Prospects for agriculture after Ukraine's accession to WTO]*. Retrieved from: <http://www.zoda.gov.ua/article/1963/perspektivi-rozvitku-sil'skogo-gospodarstva-pislya-vstupu-ukrajini-do-sot.html>.
3. Organization for economic cooperation and development. Retrieved from :<http://www.oecd.org/about/>.
4. Klyuchnyk, A. V. (2011). *Fomuvannia ta rozvytok ekonomichnoho potentsialu sil'skykh terytorii Ukrainy [Formation and development of the economic potential of rural Ukraine]*. Mykolaiv: Dyzaian ta polihrafiia, p. 468 [in Ukrainian].
5. Selyshchev, A. S., Selyshchev, N. A. (2004). *Kytaiskaia ekonomyka v XXI veke [China's economy in the twenty-first century]*. SPb, p. 240 [in Russian].
6. Prokopchuk, O. T., Ulianych, Yu. V., Bechko, V. P. (2014). *Osoblyvosti strakhuvannia ahrarykh ryzkyv u krainakh svitu [Features of insurance of agricultural risks in*

7. Сокольська, Т. В. Інформаційно-консультаційне забезпечення сільськогосподарського виробництва / Т. В. Сокольська // Збірник наукових праць УНУС, 2011. – Вип. 76, Ч. 2. Економіка. – С. 174–179.

8. Чемерис, В. А. Розвиток регіональної системи сільськогосподарського дорадництва в контексті реалізації конкурентних переваг галузей тваринництва / В. А. Чемерис, Д. О. Соломонко // Збірник наукових праць ВНАУ : економічні науки, 2012. – № 1 (56), Том 4. – С. 61–67.

9. Сільськогосподарське дорадництво у світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dorada.org.ua/na-dopomogu-doradniku/silskogospodarske-doradnitstvo-u-sviti.html>.

the world]. Aktualni problemy ekonomiky, № 3 (153). - P. 46–53 [in Ukrainian].

7. Sokolska, T. V. (2011). *Informatsiino-konsultatsiine zabezpechennia silskohospodarskoho vyrobnytstva svitu* [Information and consultancy to ensure agricultural production]. Zbirnyk naukovykh pras UNUS, Vyp. 76, - P. 174–179 [in Ukrainian].

8. Chemerys, V. A., Solomonko, D. O. (2012). *Rozvytok rehionalnoi systemy silskohospodarskoho doradnytstva v konteksti realizatsii konkurentnykh perevah haluzei tvarynnytstva* [The development of regional agricultural extension system in the context of competitive advantage livestock industries]. Zbirnyk naukovykh prats VNAU : ekonomichni nauky, № 1 (56), - P. 61-67 [in Ukrainian].

9. Silskohospodarske doradnytstvo u sviti [Agricultural extension in the world]. Retrieved from: <http://www.dorada.org.ua/na-dopomogu-doradniku/silskogospodarske-doradnitstvo-u-sviti.html>.

Надійшла 15.09.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Васильців, Т. Г. Світовий досвід розвитку сільських територій в контексті державної політики забезпечення економічної безпеки / Т. Г. Васильців, В. В. Бойко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 3 (7). – С. 15–21.

Науковий вісник Полісся в українських та міжнародних базах даних

№	Назва БД	Посилання на БД
Українські бази даних		
1.	«Джерело» реферативна база даних	з 2015 року;
2.	USJ (каталог «Українські наукові журнали»)	http://usj.org.ua/content/naukovyy-visnyk-polissya ;
3.	Open Science in Ukraine	http://www.openscience.in.ua/ru/ua-journals ;
4.	Реферативна база даних «Україніка наукова»	<a href="http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21FMT=fullw&S21ALL=%28<.>TJ%3DНауковий%20вісник%20Полісся\$<.>%">http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21FMT=fullw&S21ALL=%28<.>TJ%3DНауковий%20вісник%20Полісся\$<.>%
5.	Українська науково-освітня мережа (УРАН)	http://journals.uran.ua/nvp_chntu/issue/archive ;
Бібліотеки України		
6.	Електронний каталог бібліотеки Сумського державного університету	http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDescription?doc_id=473784 ;
7.	Наукова бібліотека ім. М. Максимовича	http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1670554 ;
8.	Наукова періодика України (База даних Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського)	http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=juu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S2
9.	Одеська національна наукова бібліотека (електронний каталог)	http://catalog.odnb.odessa.ua/opac/index.php?url=/notices/index/IdNotice:314570/ Source:default ;
Міжнародні бази даних та ката-		
10.	BASE: Bielefeld Academic Search Engine (система пошуку наукової інформації)	https://www.base-search.net/Search/Results?lookfor=Науковий+вісник+полісся&type=all&oaboost=1&ling=1&name=&thes=&refid=-dcresen&newsearch=1 ;
11.	Emerging Sources Citation Index (ESCI) пошукової платформи Web of Science	http://science.thomsonreuters.com/cgi-bin/jrnlst/jlresults.cgi?PC=MASTER&ISSN=2410-9576 ;
12.	Google Scholar (міжнародна наукометрична база даних)	https://scholar.google.com.ua/citations?user=3ovnBYsAAAAJ&hl=ru ;
13.	Index Copernicus (польська наукометрична база даних)	http://journals.indexcopernicus.com/++p24782891,3.html ;
14.	ResearchBib (міжнародна мультидисциплінарна база даних наукових журналів)	http://journalseeker.researchbib.com/view/issn/2410-9576 ;
15.	Ulrich's Periodicals Directory (міжнародна база періодичних наукових видань)	http://ulrichsweb.serialssolutions.com ;
16.	WorldCat (бібліографічна база даних)	http://www.worldcat.org/search?q=scientific+bulletin+of+polissia&qt=results_page ;
17.	Каталог сайтів и підприємств України и СНГ	http://dir.com.ua/moreinfo.php?recordID=29728 ;
18.	РИНЦ (Російський індекс наукового цитування)	http://elibrary.ru/title_about.asp?id=54744 .

Науковий вісник Полісся

Науковий економічний журнал

№ 1(9)

Научный вестник Полесья

Научный экономический журнал

№ 1(9)

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів.

Редколегія не завжди поділяє погляди авторів статей.

За достовірність викладених фактів та коректний переклад статей іншими мовами відповідальність несе автор.

Головний редактор	Л. І. Гонта
Відповідальний редактор	Л. О. Коваленко
Технічний редактор	Н. В. Мороз
Комп'ютерна верстка	Н. В. Мороз, І. М. Мекшун, А. І. Маковецька
Дизайн обкладинки	І. М. Мекшун
Технічні редактори з питань комп'ютерного забезпечення	С. В. Злобін, І. М. Мекшун
Мовне редагування	З. Б. Абдулова, Л. Ю. Ільченко
Друкар	Н. А. Тестова

Набір комп'ютерний. Підписано до друку 28.03.2017. Здано до друку 30.03.2017
Формат 60x84/16. Папір офсетний №1. Друк цифровий.
Умов. друк. арк. 24,03. Обл.-вид. арк. 23,64.
Наклад 100 прим. Зам. № 1739.015.057.

Чернігівський національний технологічний університет
14027, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 4802 від 01.12.2014 р.

Scientific bulletin of Polissia

Scientific journal on Economics

№ 1(9)

Pressed in an author's edition from the authors' original layouts.

Editorial Board is not always agreed with the authors' views.
An author is responsible for the given facts' authenticity.

Chief Editor	O. I. Honta
Responsible Editor	L. O. Kovalenko
Technical editor	N. V. Moroz
Computer typing	N. V. Moroz, I. M. Mekshun, A. I. Makovetska
Cover design	I. M. Mekshun
Technical editor and Computer Support	S. V. Zlobin, I. M. Mekshun
Language editing	Z. B. Abdulova, L. Yu. Ilchenko
Printing	N. A. Testova

Computer typing. Signed to the press 28.03.2017. Sent to the press 30.03.2017.
Format 60x84/16. Offset paper № 1. Conventional pressed paper 23,64.
Edition 100 copies.

Chernihiv National University of Technology
14027, Chernihiv, Shevchenka Str., 95

State Registration Certificate of Printing Mass Medium
Series ДК № 4802 from 01.12.2014